

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

29 Δεκεμβρίου 2021

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Αρ. Φύλλου 6289

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθμ. 141244

Έγκριση Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) της Περιφέρειας Πελοποννήσου προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025.

**Ο ΥΦΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ**

Έχοντας υπόψη:

1. Τον ν. 4622/2019 «Επιτελικό Κράτος: οργάνωση, λειτουργία και διαφάνεια της Κυβέρνησης, των κυβερνητικών οργάνων και της κεντρικής δημόσιας διοίκησης» (Α' 133).

2. Το Μέρος ΙΗ «Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης» του ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (Α' 167) και ιδίως του άρθρου 125 και της παρ. 1 του άρθρου 132.

3. Τον ν. 4270/2014 «Αρχές δημοσιονομικής διαχείρισης και εποπτείας (ενσωμάτωση Οδηγίας 2011/85/ΕΕ) - δημόσιο λογιστικό και άλλες διατάξεις» (Α' 143) και ιδίως τα άρθρα 23, 57, 78 και 79 και 80.

4. Το άρθρο 90 του Κώδικα νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133).

5. Το π.δ. 81/2019 «Σύσταση, συγχώνευση, μετονομασία και κατάργηση Υπουργείων και καθορισμός των αρμοδιοτήτων τους. Μεταφορά υπηρεσιών και αρμοδιοτήτων μεταξύ Υπουργείων» (Α' 119).

6. Το π.δ. 83/2019 «Διορισμός Αντιπροέδρου της Κυβέρνησης, Υπουργών, Αναπληρωτών Υπουργών και Υφυπουργών» (Α' 121).

7. Το π.δ. 147/2017 «Οργανισμός του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης» (Α' 192).

8. Την υπ' αρ. 38/2020 Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου «Έγκριση και προσδιορισμός των πόρων υλοποίησης του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.) για την προγραμματική περίοδο 2021-2025» (Α' 174).

9. Την υπ' αρ. 51875/07.05.2021 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Ιωάννη Τσακίρη» (Β' 1867).

10. Την υπ' αρ. 95189/14.09.2020 απόφαση του Υφυ-

πουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025» (Β' 3961).

11. Την υπ' αρ. 62564/04.06.2021 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου - Κανόνες επιλεξιμότητας δαπανών για τα προγράμματα του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-2025» (Β' 2442).

12. Την υπ' αρ. 64957/10.06.2021 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Μεταφορά συνεχιζόμενων έργων εθνικού σκέλους ΠΔΕ 2021 στα Προγράμματα Ανάπτυξης του ΕΠΑ 2021-2025 και ρυθμίσεις χρονοδιαγράμματος έγκρισης των Προγραμμάτων» (Β' 2548).

13. Την υπ' αρ. 82119/21.07.2021 Εγκύκλιο - 1η τροποποίηση οδηγιών για την έγκριση και χρηματοδότηση του ΠΔΕ 2021 και τον προγραμματισμό δαπανών ΠΔΕ 2022 - 2024.

14. Την υπ' αρ. 425545/17.12.2021 υποβολή πρότασης του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου για την έγκριση του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

15. Την υπ' αρ. 358794/02.11.2021 υποβολή προς έγκριση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου για το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021 - 2025 στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας, σύμφωνα με το άρθρο 106 του ν. 4849/2021 (Α' 207).

16. Την από 23-12-2021 εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης Διαχείρισης Εθνικού ΠΔΕ (Δι.Δι.Ε.Π.) προς τον Υφυπουργό Ανάπτυξης και Επενδύσεων για την έγκριση του «Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΠΠΑ) της Περιφέρειας Πελοποννήσου», ύστερα από την ολοκλήρωση της διαβούλευσης και την οριστικοποίησή του.

17. Την υπ' αρ. 138955/20.12.2021 εισήγηση δημοσιονομικών επιπτώσεων της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Υπηρεσιών του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων (περ. ε της παρ. 5 του άρθρου 24 του ν. 4270/2014), σύμφωνα με την οποία με την παρούσα απόφαση προκαλείται δαπάνη στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) του κρατικού προϋπολογισμού ύψους εκατόν εικοσι έξι εκατομμυρίων ευρώ (126.000.000 €), η οποία θα καλυφθεί από πιστώσεις που θα εγγραφούν στο

εθνικό σκέλος του ΠΔΕ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων την περίοδο 2021 έως 2025, ως φορέα που εγγράφονται οι πιστώσεις των Περιφερειών της Ελληνικής Επικράτειας, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Έγκριση του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου

1. Εγκρίνεται το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το οποίο καταρτίστηκε και αξιολογήθηκε σύμφωνα με τις απαιτήσεις, τους όρους και τη διαδικασία της υπ' αρ. 95189/14.09.2020 απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 - 2025» (Β' 3961) και του Μέρους ΙΗ του ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (Α' 167).

2. Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το οποίο περιλαμβάνεται στο Παράρτημα της παρούσας απόφασης, μέσα σε ένα μήνα από την έγκρισή του, αναρτάται στον επίσημο ιστότοπο για το ΕΠΑ του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων και στον ιστότοπο της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 125 του ν. 4635/2019 (Α' 167).

3. Στο πλαίσιο του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου θα μεριμνήσει για την τήρηση των όρων, περιορισμών και κατευθύνσεων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Άρθρο 2

Προϋπολογισμός Προγράμματος

Ο προϋπολογισμός του Προγράμματος για την Προγραμματική Περίοδο 2021 - 2025 ανέρχεται σε 126.000.000 ευρώ και κατανέμεται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθρου 132 του ν. 4635/2019 (Α' 167).

Άρθρο 3

Υπηρεσία Διαχείρισης

1. Αρμόδια Υπηρεσία Διαχείρισης για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο της εφαρμογής του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης ορίζεται η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου, η οποία θα αναλάβει τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 132 του ν. 4635/2019 και με αντίστοιχη προσαρμογή του θεσμικού της πλαισίου.

2. Στην Υπηρεσία Διαχείρισης ανατίθεται η διαχείριση των πόρων του άρθρου 2 της παρούσας.

Άρθρο 4

Παράρτημα

Προσαρτάται και αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παρούσας απόφασης το Παράρτημα που ακολουθεί, το οποίο περιλαμβάνει το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2021-2025

Δεκέμβριος 2021

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή	
1 Ανάλυση Υφιστάμενης Κατάστασης	
1.1 Η Περιφέρεια Πελοποννήσου	
1.1.1 Γενικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας.....	
1.1.2 Θεσμικό Πλαίσιο του Φορέα	
1.1.3 Τομείς Παρέμβασης - Αρμοδιότητες	
1.2 Κανονιστικά και Προγραμματικά Κείμενα.....	
1.2.1 Κανονιστικά Κείμενα	
1.2.2 Εθνικά και Περιφερειακά Προγραμματικά Κείμενα.....	
1.3 Ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης ανά Τομέα Παρέμβασης.....	
1.3.1 Έξυπνη Ανάπτυξη	
1.3.2 Πράσινη Ανάπτυξη	
1.3.3 Κοινωνική Ανάπτυξη.....	
1.3.4 Ανάπτυξη Υποδομών	
1.3.5 Εξωστρέφεια.....	
1.3.6 Συμπεράσματα – Κρίσιμα Σημεία	
1.4 Έργα της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανά Τομέα Παρέμβασης.....	
1.4.1 Υλοποιούμενα και σε εξέλιξη Έργα από Εθνικούς Πόρους	
1.4.2 Υλοποιούμενα και σε εξέλιξη Έργα από συγχρηματοδοτούμενους Πόρους	
2 Η Αναπτυξιακή Στρατηγική για την Περίοδο 2021 – 2025	
2.1 Οι επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19 και το πλαίσιο αντιμετώπισης.....	
2.2 Ανάλυση της Στρατηγικής.....	
2.2.1 Το Όραμα για την Περιφέρεια Πελοποννήσου.....	
2.2.2 Ανάλυση Στρατηγικής ανά Αναπτυξιακό Στόχο	
2.3 Διάρθρωση της Στρατηγικής ΠΠΑ	
2.3.1 Κατηγορίες Έργων και Δράσεων του ΠΠΑ.....	
2.3.2 Τεκμηρίωση της ανάγκης χρηματοδότησης από το ΕΠΑ	
2.3.3 Καθεστώς Ενίσχυσης	
2.3.4 Δείκτες Εκροών.....	
2.3.5 Δυνητικοί Δικαιούχοι	
2.4 Συμβολή των Αναπτυξιακών Στόχων στη Συμβολή των Δεικτών του ΕΠΑ.....	
3 Τεχνική Βοήθεια του Προγράμματος	

3.1	Δράσεις που θα Χρηματοδοτηθούν στο Πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας του ΠΠΑ .
4	Προϋπολογισμός του Προγράμματος.....
5	Συμβολή ΠΠΑ στην εφαρμογή Δημόσιων Πολιτικών.....
5.1	Συμπληρωματικότητα με Πολιτικές Ευρωπαϊκών Ταμείων.....
5.2	Συνέργεια Προτεραιοτήτων ΠΠΑ με ΕΣΠΑ 2021-2027.....
5.3	Επιπτώσεις των Μεγάλων Έργων στην οικονομία.....
6	Οριζόντιες Αρχές.....
6.1	Συμβολή του Προγράμματος στη Βιώσιμη Ανάπτυξη.....
6.2	Συμβολή του Προγράμματος στην Ισότητα Ευκαιριών και Κατάργηση των Διακρίσεων
6.3	Συμβολή του Προγράμματος στην Προώθηση των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία.....
7	Υπηρεσία Διαχείρισης του Προγράμματος.....
7.1	Οργάνωση και Αρμοδιότητες.....
7.2	Κανονιστικό Πλαίσιο.....
8	Κριτήρια Επιλογής Έργων.....
9	Σχεδιασμός του Προγράμματος.....
9.1	Συνοπτική Περιγραφή της Διαδικασίας Σχεδιασμού.....

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1:	SWOT Ανάλυση - Έξυπνη Ανάπτυξη.....
Πίνακας 2:	SWOT Ανάλυση - Πράσινη Ανάπτυξη.....
Πίνακας 3:	SWOT Ανάλυση - Κοινωνική Ανάπτυξη.....
Πίνακας 4:	SWOT Ανάλυση - Ανάπτυξη Υποδομών.....
Πίνακας 5:	SWOT Ανάλυση - Εξωστρέφεια.....
Πίνακας 6:	Κόστος υλοποιούμενων και σε εξέλιξη έργων ανά τομέα παρέμβασης.....
Πίνακας 7:	Συνολική δημόσια δαπάνη ενταγμένων έργων ανά πεδίο παρέμβασης....
Πίνακας 8:	Αναπτυξιακοί και Ειδικοί Στόχοι του ΠΠΑ Πελοποννήσου.....
Πίνακας 9:	Πίνακας διάρθρωσης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου.....
Πίνακας 10:	Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Έξυπνη Ανάπτυξη.....
Πίνακας 11:	Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Πράσινη Ανάπτυξη.....
Πίνακας 12:	Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Κοινωνική Ανάπτυξη.....
Πίνακας 13:	Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ανάπτυξη Υποδομών.....
Πίνακας 14:	Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Εξωστρέφεια.....

Πίνακας 15: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Υποστήριξη του Προγράμματος	
Πίνακας 16: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Εξυπνη Ανάπτυξη'	
Πίνακας 17: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Πράσινη Ανάπτυξη'	
Πίνακας 18: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Κοινωνική Ανάπτυξη'	
Πίνακας 19: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ανάπτυξη Υποδομών'	
Πίνακας 20: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Εξωστρέφεια'	
Πίνακας 21: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Υποστήριξη Προγράμματος'	
Πίνακας 22: Πίνακας Δυνητικών Δικαιούχων	
Πίνακας 23: Συμβολή των Αναπτυξιακών Στόχων και Ειδικών Στόχων του ΠΠΑ στους Δείκτες του ΕΠΑ	
Πίνακας 24: Πίνακας Δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας του ΠΠΑ	
Πίνακας 25: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους	
Πίνακας 26: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους	
Πίνακας 27: Χρονοδιάγραμμα του Προγράμματος	
Πίνακας 28: Αποτύπωση συνέργειας Αξόνων Προτεραιότητας ΠΠΑ με ΕΣΠΑ 2021-2027	
Πίνακας 29: Αντιστοίχιση Αρμοδιοτήτων υλοποίησης ΠΠΑ με τη δομή της ΔΙ.Α.Π.	

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 1: Τυπική διάταξη SWOT Analysis	
Σχήμα 2: Ποσοστιαία κατανομή των έργων του ΠΔΕ ανά τομέα παρέμβασης	
Σχήμα 3: Ποσοστιαία κατανομή των συγχρηματοδοτούμενων πόρων ανά τομέα παρέμβασης	
Σχήμα 4: Αναπτυξιακές ανάγκες, δυνατότητες και στόχοι	
Σχήμα 5: Ποσοστιαία Κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με τον ν. 4635/2019 (Α'167), θεσμοθετήθηκε για πρώτη φορά ένα ολοκληρωμένο σύστημα για τον σχεδιασμό, τη διαχείριση, την παρακολούθηση και τον έλεγχο των παρεμβάσεων που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Για πρώτη φορά εισάγονται η μεσοπρόθεσμη στοχοθεσία και η υπαγωγή των παρεμβάσεων του ΠΔΕ σε στρατηγικούς στόχους και ιεραρχούμενες αναπτυξιακές προτεραιότητες.

Οι προγραμματικές περιόδου του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) έχουν πενταετή διάρκεια. Η έναρξη της πρώτης προγραμματικής περιόδου έχει οριστεί για την 1η Ιανουαρίου 2021. Το ΕΠΑ καθορίζει τις προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής στο πλαίσιο των εθνικών αναπτυξιακών στόχων, τους ειδικούς στόχους και δράσεις, το συνολικό και ανά Πρόγραμμα προϋπολογισμό, καθώς και τα αποτελέσματα που επιδιώκονται με την εφαρμογή του.

Με την 1^η εγκύκλιο για την κατάρτιση του ΕΠΑ που εξέδωσε το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (αρ. πρωτ. 29428/12-3-2020) σηματοδοτήθηκε η έναρξη του διαλόγου του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων με τους φορείς πολιτικής σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, προκειμένου να συντονιστούν οι απαιτούμενες ενέργειες για την κατάρτιση των ΤΠΑ και ΠΠΑ στο πλαίσιο των αναπτυξιακών στόχων του ΕΠΑ.

Το σχέδιο του ΕΠΑ 2021-2025 διαμορφώθηκε εν μέσω της κλιμάκωσης της πανδημίας COVID-19, η οποία προκάλεσε ύφεση στην ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία κατά το πρώτο εξάμηνο του 2020. Η ανάγκη να αντιμετωπιστούν οι κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες της πανδημίας οδήγησε σε προσαρμογές και στο κείμενο του ΕΠΑ 2021-2025, καθώς σήμερα προβάλλει κρισιμότερη από ποτέ η πρόκληση για μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν την ανάπτυξη.

Με την υπ' αρ. 95189/14.09.2021 απόφαση Υφυπουργού Ανάπτυξης (Β' 3961) καθορίστηκε ο τρόπος κατάρτισης και υποβολής των Τομεακών και Περιφερειακών (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης της Προγραμματικής Περιόδου 2021-2025. Σύμφωνα δε με το άρθρο 119 του ν. 4635/2019 κάθε Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης καταρτίζεται από την αρμόδια Περιφέρεια και περιλαμβάνει τους στόχους του μεσοπρόθεσμου αναπτυξιακού προγραμματισμού στον τομέα ευθύνης της, με βάση τον αντίστοιχο προγραμματισμό του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (Ε.Π.Α.) και την κατανομή των εθνικών πόρων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων, οι οποίοι του αναλογούν.

Με την τροποποίηση του άρθρου 139 του ν. 4635/2019, μέχρι την έναρξη της πρώτης προγραμματικής περιόδου του Ε.Π.Α., **η οποία λαμβάνει χώρα την 1.7.2021**, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων ρυθμίζονται θέματα σχετικά με τον συντονισμό των φορέων και των ενεργειών για την προετοιμασία του Ε.Π.Α. και τον προσδιορισμό των προγραμματικών στόχων της μεταβατικής περιόδου. Με όμοια απόφαση, μπορεί να ρυθμίζονται θέματα που αφορούν στη διαδικασία έναρξης έργων στο Π.Δ.Ε. για χρηματοδότηση από το εθνικό σκέλος του, τη διαδικασία παρακολούθησής τους και κάθε άλλο σχετικό θέμα. Στο ίδιο πλαίσιο, με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων εγκρίνεται πρόγραμμα ενεργειών Τεχνικής Βοήθειας μεταβατικής περιόδου για την κατάρτιση του Ε.Π.Α. και των προγραμμάτων του και την υποστήριξη έργων του εθνικού σκέλους, με δικαιούχο τη Δι.Δι.Ε.Π. και με περίοδο επιλεξιμότητας δαπανών που αρχίζει από την έναρξη ισχύος του ανωτέρου νόμου και λήγει ένα (1) έτος μετά την έναρξη της πρώτης προγραμματικής περιόδου.

Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός διέπεται από τις αρχές της συμπληρωματικότητας προς τις συγχρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση παρεμβάσεις και επομένως θα πρέπει να διενεργηθεί παράλληλα και σε κάθε περίπτωση να λάβει υπόψη του τα αποτελέσματα της διαδικασίας σχεδιασμού των Τομεακών αλλά και των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου προκειμένου να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον ν. 4635/2019, προχώρησε στη δημιουργία Ομάδας Έργου, η οποία αποτελείται από τα στελέχη της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού. Η Ομάδα Έργου υποστηρίζεται τεχνικά από εξωτερικό συνεργάτη, ο οποίος με απόφαση του Περιφερειάρχη Πελοποννήσου αναλαμβάνει να υποστηρίξει τη Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου, στα παρακάτω αντικείμενα :

στην καταγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης για τα έργα που έχουν ενταχθεί στο ΠΔΕπ,

στη διαβούλευση, με στόχο τη διατύπωση απόψεων από τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τους κοινωνικούς και οικονομικούς εταίρους, τους εποπτευόμενους φορείς και τους πολίτες της Περιφέρειας Πελοποννήσου,

στη συγκέντρωση των απόψεων από υπηρεσίες και φορείς της Περιφέρειας Πελοποννήσου στο πλαίσιο της διαβούλευσης του σχεδίου του Ε.Π.Α.,

στη σύνταξη του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης που θα περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο τα προβλεπόμενα από το θεσμικό πλαίσιο στοιχεία,

στη σύνοψη των συμπερασμάτων της διαβούλευσης και ενημέρωση των αρμόδιων υπηρεσιών της Περιφέρειας Πελοποννήσου και υποστήριξη στη σύνταξη προτάσεων αναθεώρησης συγκεκριμένων σημείων του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης με τη σχετική τεκμηρίωση,

στην προσαρμογή του ΠΠΑ σε ενδεχόμενες παρατηρήσεις της Δι.Ε.Π. του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων.

Ο ανάδοχος στο ρόλο του εξωτερικού συνεργάτη για τεχνική υποστήριξη, καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης διέθεσε τους απαραίτητους πόρους στη Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού προκειμένου να συνδράμει στην υλοποίηση των παραπάνω αντικειμένων. Η διαδικασία που ακολουθήθηκε για το σχεδιασμό του ΠΠΑ Πελοποννήσου, αναλύεται στην Ενότητα 8.1 του παρόντος.

1 ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

1.1 Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

1.1.1 Γενικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου, περιλαμβάνει πέντε (5) Περιφερειακές Ενότητες (Κορινθίας, Αργολίδος, Αρκαδίας, Μεσσηνίας και Λακωνίας) και έχει έδρα την Τρίπολη. Μετά την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης» (ν. 3852/2010), οι 107 ΟΤΑ Α΄ βαθμού (Δήμοι και Κοινότητες) της Περιφέρειας συγκροτήθηκαν σε 26 νέους Δήμους. Η Περιφέρεια βρίσκεται στο νοτιότερο χερσαίο άκρο της Ευρώπης και καλύπτει το 11,7% της συνολικής έκτασης της χώρας. Καταλαμβάνει ένα μέρος του βόρειου τμήματος, ολόκληρο το νοτιοανατολικό και ένα μέρος του δυτικού τμήματος της γεωγραφικής ενότητας της Πελοποννήσου. Η δυτική πλευρά βρέχεται από το Ιόνιο Πέλαγος και συνορεύει με την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος, (Αχαΐα και Ηλεία). Βορειοανατολικά συνορεύει με την Περιφέρεια Αττικής, ενώ Ανατολικά βρέχεται από το Μυρτώο Πέλαγος.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από το έντονο ανάγλυφο του εδάφους, το οποίο διαφοροποιείται τόσο μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων, όσο και εσωτερικά σε κάθε μία από αυτές. Κυριαρχούν οι ορεινοί όγκοι καλύπτοντας το 50,1% της συνολικής της έκτασης, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις αποτελούν και φυσικό σύνορο μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων. Το 19,9% της έκτασής της είναι πεδινό και το 30% ημιορεινό και εκτείνεται κυρίως στις περιοχές εγγύς των θαλάσσιων κόλπων, όπου σχηματίζονται αρκετές πεδιάδες. Παρά το μικρό ποσοστό των πεδινών εκτάσεων, η Περιφέρεια διαθέτει μερικές από τις πιο εύφορες περιοχές της χώρας, όπως ο Αργολικός κάμπος και ο κάμπος της Κορινθίας. Επίσης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει μεγάλο μήκος ακτογραμμής σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της χώρας, με μεγάλο αριθμό φυσικών λιμένων και παραλιών κολύμβησης, εν δυνάμει σημαντικοί αναπτυξιακοί πόροι για θαλάσσιες μεταφορές και παραθεριστικό τουρισμό.

Σύμφωνα με την απογραφή πληθυσμού της ΕΛΣΤΑΤ, το 2011 ο πραγματικός πληθυσμός της Περιφέρειας Πελοποννήσου ανέρχεται σε 581.989 άτομα, το 5,35% του αντίστοιχου συνολικού πληθυσμού της Χώρας. Κατά την περίοδο 2001- 2011 σημείωσε μείωση κατά 8,4%, πολύ μεγαλύτερη σε σχέση με τον πληθυσμό της Χώρας για το ίδιο διάστημα, ο οποίος παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα του 2001, με μία ελάχιστη μείωση (-0,2%). Τα στοιχεία αυτά αντανακλούν τη δημογραφική αποδυνάμωση της Περιφέρειας, στο πλαίσιο μίας πληθυσμιακής σταθερότητας της Χώρας και πληθυσμιακής αύξησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27, η οποία σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, παρουσιάζει αύξηση του πληθυσμού κατά 4%. Πληθυσμιακή μείωση εμφανίζουν όλες οι Περιφερειακές Ενότητες (πρώην Νομοί) της Πελοποννήσου, με εντονότερη η Αρκαδία και η Λακωνία και μικρότερη η Αργολίδα και η Κορινθία, ενώ η Μεσσηνία παρουσιάζει πληθυσμιακή μείωση της τάξης του μέσου όρου της Περιφέρειας. Στο σύνολό της η Περιφέρεια Πελοποννήσου εμφανίζει την 4η χαμηλότερη πληθυσμιακή πυκνότητα μεταξύ των Περιφερειών της Χώρας. Όσον αφορά στους δυο βασικούς δημογραφικούς δείκτες, ο δείκτης γήρανσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει έντονη αυξητική τάση, ενώ διαμορφώνεται σταθερά σημαντικά μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο δείκτη στο σύνολο της Χώρας. Η τιμή του δείκτη δείχνει ότι σε κάθε άτομο ηλικίας κάτω των 15 ετών αντιστοιχούν 1,8 άτομα άνω των 65 ετών, στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και 1,36 στο σύνολο της Χώρας. Οι τιμές του δείκτη γήρανσης δείχνουν την προοπτική δημογραφικής συρρίκνωσης, τόσο για το σύνολο της Χώρας, όσο και, περισσότερο έντονα, για την Περιφέρεια

Πελοποννήσου, σε μεσοπρόθεσμο διάστημα. Ο δείκτης εξάρτησης είναι σταθερά και σημαντικά υψηλότερος για την Περιφέρεια Πελοποννήσου σε σύγκριση με το σύνολο της Χώρας.

Η διοικητική διαίρεση της Ελλάδας σε επίπεδο δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης με τη συγκρότηση αρχικά των κρατικών Περιφερειών το 1987 (ν. 1622/1986 και π.δ. 51/1987) και αργότερα των αιρετών Περιφερειών το 2010 (ν. 3852/2010), δεν ακολούθησε τα γεωγραφικά διαμερίσματα. Μέχρι τότε το κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα παρουσίαζε τα δικά του γεωμορφολογικά και ιστορικά χαρακτηριστικά καθώς και τα δικά του αναπτυξιακά πλεονεκτήματα. Μόνο σε τρεις περιπτώσεις υπάρχει εδαφική ταύτιση του γεωγραφικού διαμερίσματος με τη διοικητική συγκρότηση: στις Περιφέρειες Ηπείρου, Θεσσαλίας και Κρήτης. Η Πελοπόννησος, το νησί του Πέλοπα, είναι διοικητικά τριχοτομημένο, με δύο σημαντικές Περιφερειακές Ενότητες (ΠΕ), της Αχαΐας και της Ηλείας, να ανήκουν στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας και ένα τμήμα της νοτιοανατολικής χερσονήσου της Αργολίδας, την περιοχή της Τροιζηνίας, ήδη από το 1925 (Α' 310) να ανήκει στον νομό Αττικής και σήμερα να είναι τμήμα της Περιφέρειας Αττικής.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά μιας «ανοιχτής» πόλης, αφού οι οδικοί άξονες που κατασκευάστηκαν τα τελευταία χρόνια έφεραν τις πρωτεύουσες των ΠΕ σε απόσταση μικρότερη των σαράντα πέντε λεπτών. Αυτό δημιουργεί από μόνο του θετικό αναπτυξιακό τοπίο αν αναλογιστεί κανείς ότι για να διανύσει από τη μια μεριά στην άλλη μια ευρωπαϊκή μεγαλούπολη αλλά και την Αθήνα με τα προάστια της χρειάζεται πολύ περισσότερο χρόνο. Επιπλέον, οι νέοι οδικοί άξονες αλλά και ο προαστιακός σιδηρόδρομος έφεραν την Περιφέρεια Πελοποννήσου σε απόσταση αναπνοής από μεγάλα αστικά κέντρα, όπως η Αθήνα, ο Πειραιάς και η Πάτρα, αναδεικνύοντας το γεωγραφικό της πλεονέκτημα και δημιουργώντας νέα αναπτυξιακά δεδομένα, ιδιαίτερα στον προσανατολισμό της αγροτικής παραγωγής στις αγορές αυτών των μεγάλων πόλεων, αλλά και στο τουριστικό προϊόν, αφού όλες οι περιοχές της Περιφέρειας Πελοποννήσου έγιναν πλέον προσιτές ακόμη και για διήμερες αποδράσεις των κατοίκων των μεγάλων αυτών πόλεων.

Κύριο χαρακτηριστικό της χωροταξικής διάρθρωσης και της χωρικής οργάνωσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελεί ο αναπτυξιακός δυϊσμός της, ο οποίος εκφράζεται με τις διαφοροποιήσεις σημαντικών αναπτυξιακών στοιχείων, αφ' ενός σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων, αφ' ετέρου σε μικρότερα χωρικά ή διοικητικά επίπεδα εντός της κάθε Περιφερειακής Ενότητας. Οι πρώτες σημαντικές διαφοροποιήσεις, δηλαδή ένα μέρος του δυϊσμού, αναφέρονται σε επίπεδο Περιφερειακών Ενοτήτων, σε σχέση με τη διάρθρωση της παραγωγής ΑΠΑ, παρατηρώντας ότι:

α) Στις δύο περιφερειακές ενότητες (Αρκαδία και Κορινθία), κυρίαρχο ρόλο στη δημιουργία προϊόντος, διαδραματίζει ο δευτερογενής τομέας, με πολύ μικρή συμμετοχή ο πρωτογενής και σχετικά χαμηλή συμμετοχή ο τριτογενής.

β) Στις δύο άλλες Περιφερειακές Ενότητες (Αργολίδα και Λακωνία), φαίνεται ένας σχετικά διογκωμένος πρωτογενής τομέας, με σχετική ισορροπία μεταξύ δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα στην Αργολίδα, ενώ στη Λακωνία ο δευτερογενής τομέας είναι πολύ ισχνός και έτσι είναι πολύ υψηλή η συμμετοχή του τριτογενούς τομέα.

γ) Τέλος, η Περιφερειακή Ενότητα Μεσσηνίας στηρίζεται κατά βάση στον τριτογενή και δευτερογενή τομέα, με κάποια παρουσία και του πρωτογενή τομέα.

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ), σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) της Περιφέρειας Πελοποννήσου αντιπροσωπεύει το 4,5% του συνολικού ΑΕΠ της Χώρας, διατηρώντας αυτή τη σχέση διαχρονικά από το έτος 2005 μέχρι και το 2018, με ελάχιστης κλίμακας πτωτικές διακυμάνσεις κατά τα έτη 2005-2015, οι οποίες κυμαίνονται από 0,3 έως 0,1 της ποσοστιαίας μονάδας.

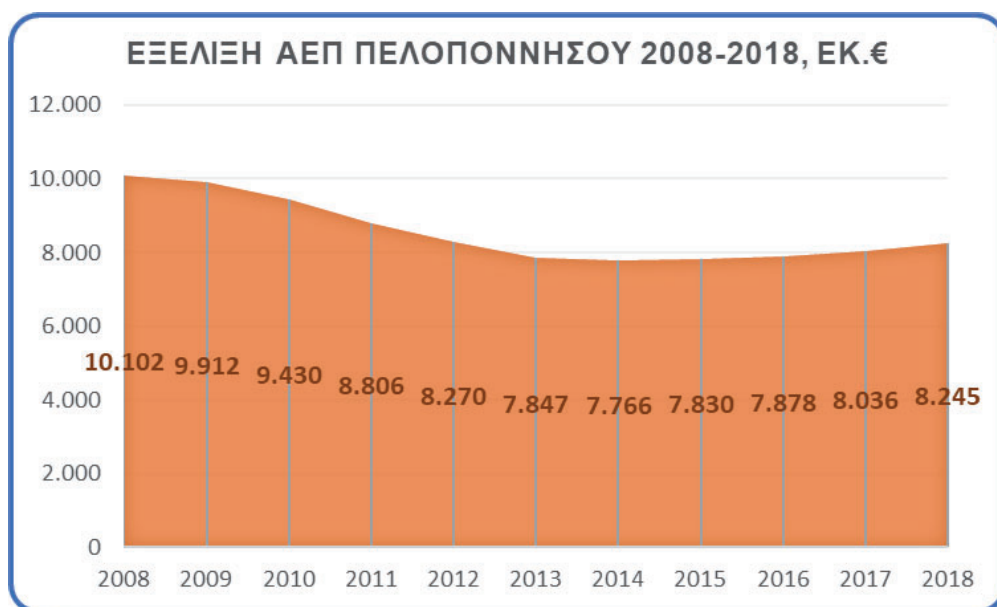
Η διαχρονική εξέλιξη των δεικτών του ΑΕΠ της Πελοποννήσου αντικατοπτρίζει ουσιαστικά τον αναμενόμενο οικονομικό κύκλο της παραγωγικής δραστηριότητας της χώρας, υπό την καθοριστική επίδραση της οικονομικής κρίσης από το 2008 και μετά, μέχρι τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του 2018, οπότε και διαφαίνονται οι πρώτες ασθενείς ενδείξεις ανάκαμψης των δεικτών.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά την εξέλιξη του ΑΕΠ σε εκ.€ (τρέχουσες τιμές), η Πελοπόννησος, το λεγόμενο έτος αναφοράς 2008 εκκίνησης της κρίσης, παρουσίαζε δείκτη 10.102 εκ.€ (4,17% του ΑΕΠ της χώρας), το επίπεδο του οποίου, υπό τις συνέπειες και των μέτρων δημοσιονομικού περιορισμού που εφαρμόστηκαν σε εθνικό επίπεδο, ακολούθησε καθοδική πορεία μέχρι το 2016 με τιμή 7.878 εκ.€, όταν το ΑΕΠ της Περιφέρειας αποτελούσε το 4,46% του ΑΕΠ της χώρας, δείχνοντας ωστόσο μικρή αύξηση στο βαθμό συμβολής. Ο σχετικός δείκτης παρουσιάζει μικρά σημάδια ανόδου μέχρι το 2018 στο επίπεδο του 8.245 εκ.€, αποτυπώνοντας την ίδια συμβολή στο ΑΕΠ της χώρας (4,46%).

Εξέλιξη ΑΕΠ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου 2008 – 2018 (εκ.€ τρέχουσες τιμές)

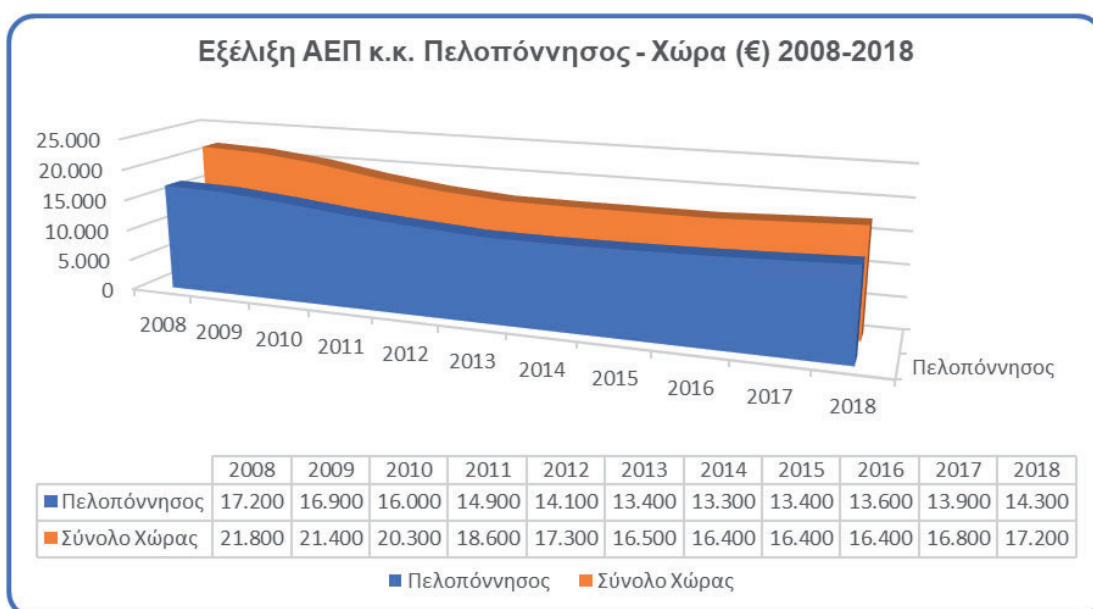
ΑΕΠ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Σύνολο Χώρας	241.990	237.534	226.031	207.029	191.204	180.654	178.657	177.258	176.488	180.218	184.714
Ανατολική Μακεδονία	9.450	9.306	9.198	8.150	7.579	7.004	6.878	6.831	6.901	6.946	7.166
Κεντρική Μακεδονία	33.304	32.439	30.348	28.092	25.807	24.172	23.771	23.918	24.237	24.739	25.558
Δυτική Μακεδονία	4.802	5.039	4.981	4.819	4.724	4.398	4.530	4.337	3.916	3.964	3.963
Ήπειρος	5.158	5.025	4.930	4.611	4.187	3.989	3.955	3.925	3.960	3.977	4.077
Θεσσαλία	12.186	11.814	10.835	9.953	9.517	9.065	9.114	9.154	9.214	9.347	9.658
Ιονίων Νήσων	4.522	4.200	3.992	3.479	3.260	3.066	3.112	3.129	3.124	3.170	3.257
Δυτική Ελλάδα	11.365	10.890	10.671	9.611	8.957	8.275	8.196	8.156	8.032	8.083	8.322
Στερεά Ελλάδα	10.879	10.405	9.903	9.273	8.628	8.075	7.912	7.960	8.185	8.454	8.767
Πελοπόννησος	10.102	9.912	9.430	8.806	8.270	7.847	7.766	7.830	7.878	8.036	8.245
Αττική	116.717	116.001	110.462	100.972	92.671	87.642	86.047	84.515	83.872	85.782	87.378
Βόρειο Αιγαίο	3.514	3.395	3.184	2.944	2.678	2.573	2.553	2.504	2.455	2.480	2.549
Νότιο Αιγαίο	8.183	7.599	7.236	6.603	6.079	5.983	6.042	6.121	5.981	6.144	6.387
Κρήτη	11.808	11.509	10.860	9.716	8.845	8.565	8.781	8.880	8.732	9.095	9.386

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

Πηγή: Eurostat, ίδια επεξεργασία

Στο παρακάτω Γράφημα αποτυπώνεται η εξέλιξη του κατά κεφαλή ΑΕΠ (€) την ίδια περίοδο ανάλυσης. Οι διαχρονικές τάσεις ενέχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με την πρότερη ανάλυση για το ΑΕΠ της Πελοποννήσου, ξεκινώντας το 2008 με 17.200 € κ.κ ΑΕΠ, πτωτική πορεία μέχρι το 2014 στα 13.300€ και αύξηση μέχρι το 2018 στα 14.300€. Το επίπεδο του κ.κ ΑΕΠ της Περιφέρειας είναι διαχρονικά σημαντικά χαμηλότερο από αυτό της χώρας, εντούτοις φαίνεται να ανακάμπτει δύο χρόνια νωρίτερα από τη χώρα. Το 2018 καταλήγει η Πελοπόννησος να έχει το 83,1% του μέσου κ.κ ΑΕΠ της χώρας.

Πηγή: Eurostat, ίδια επεξεργασία

1.1.2 Θεσμικό Πλαίσιο του Φορέα

Η Περιφέρεια αποτελεί, σήμερα, μία αυτοτελή ενιαία Διοικητική Μονάδα αποκέντρωσης της Κρατικής Διοίκησης με αρμοδιότητες σχεδιασμού, προγραμματισμού, συντονισμού και εφαρμογής των πολιτικών για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη της γεωγραφικής της περιοχής.

Οι κύριες νομοθετικές παρεμβάσεις με τις οποίες συγκροτήθηκαν οι Περιφέρειες στη σημερινή τους μορφή είναι οι ακόλουθες:

➤ Ο ν.1622/1986

Ως ιδρυτικός νόμος της Περιφέρειας θεωρείται ο ν. 1622/1986 "Τοπική Αυτοδιοίκηση - Περιφερειακή Ανάπτυξη - Δημοκρατικός Προγραμματισμός".

Η λέξη Περιφέρεια, όπως χρησιμοποιείται στο συγκεκριμένο νόμο έχει διπλή σημασία:

- ✓ Η Περιφέρεια αποτελεί γεωγραφική μονάδα που έχει συγκεκριμένα όρια, εδαφική έκταση, πληθυσμό και έδρα,
- ✓ Η Περιφέρεια αποτελεί διοικητική μονάδα και αποτελείται από όργανα και υπηρεσίες. Όργανα της Περιφέρειας είναι ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας με τις υπ' αυτόν υπηρεσίες και το Περιφερειακό Συμβούλιο.

Με βάση το άρθρο 61 του ν. 1622/86, καθώς και το π.δ. 51/1987, η χώρα διαιρείται σε 13 Περιφέρειες ως εξής:

1. Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, με έδρα την Κομοτηνή
2. Κεντρικής Μακεδονίας, με έδρα τη Θεσσαλονίκη
3. Δυτικής Μακεδονίας, με έδρα την Κοζάνη
4. Ηπείρου, με έδρα τα Ιωάννινα
5. Θεσσαλίας, με έδρα τη Λάρισα
6. Ιονίων Νήσων, με έδρα την Κέρκυρα
7. Δυτικής Ελλάδας, με έδρα την Πάτρα
8. Στερεάς Ελλάδας, με έδρα τη Λαμία
9. Αττικής, με έδρα την Αθήνα
10. Πελοποννήσου, με έδρα την Τρίπολη
11. Βορείου Αιγαίου, με έδρα τη Μυτιλήνη
12. Νοτίου Αιγαίου, με έδρα την Ερμούπολη, και
13. Κρήτης, με έδρα το Ηράκλειο

➤ Ο ν. 2503/1997

Με το ν. 2503/1997 "Διοίκηση, Οργάνωση, Στελέχωση της Περιφέρειας, Ρύθμιση Θεμάτων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλες Διατάξεις" δόθηκε στην Περιφέρεια ο χαρακτήρας ενιαίας αποκεντρωμένης μονάδας διοίκησης του κράτους.

Η Περιφέρεια συμβάλλει στον εθνικό σχεδιασμό και στο πλαίσιο αυτού σχεδιάζει, προγραμματίζει και εφαρμόζει τις πολιτικές για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική της ανάπτυξη.

Η κάθε Περιφέρεια ως ενιαία αποκεντρωμένη μονάδα διοίκησης έχει τις αρμοδιότητες που ασκούν οι υπηρεσίες της στη συνολική χωρική έκτασή της, συμπεριλαμβανομένων και των υπηρεσιών της Περιφέρειας στο νομό ή νομαρχία, καθώς και τις αρμοδιότητες που ανήκουν στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας. Η Περιφέρεια ως διοικητική μονάδα έχει δικό της προσωπικό, δικό της προϋπολογισμό, καθώς και δικούς της μηχανισμούς διαχείρισης των πιστώσεων έργων περιφερειακού χαρακτήρα ΣΑΕΠ. Παράλληλα η Περιφέρεια διατηρεί και το χαρακτήρα της ως μονάδα περιφερειακής ανάπτυξης.

➤ Ο ν. 2647/1998

Με τον ν. 2647/1998 "Μεταβίβαση αρμοδιοτήτων σε Περιφέρειες" μεταβιβάζονται στις Περιφέρειες διάφορες αρμοδιότητες που ασκούνται από Υπουργούς.

Συγκεκριμένα, στις Περιφέρειες μεταβιβάζονται αρμοδιότητες από:

- ✓ το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης
- ✓ το Υπουργείο Ανάπτυξης
- ✓ το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων
- ✓ το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων
- ✓ το Υπουργείο Γεωργίας
- ✓ το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων
- ✓ το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας
- ✓ το Υπουργείο Πολιτισμού
- ✓ το Υπουργείο Εμπορικής Ναυτιλίας
- ✓ το Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών

Επίσης, στις Περιφέρειες μεταβιβάζεται επιπλέον μία σειρά αρμοδιοτήτων που ασκούνται σε συναρμοδιότητα, κατά περίπτωση, από τους Υπουργούς Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων, Γεωργίας, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υγείας και Πρόνοιας, Εμπορικής Ναυτιλίας και Μεταφορών και Επικοινωνιών.

➤ Ο ν. 3852/2010

Με το ν. 3852/2010 («Πρόγραμμα Καλλικράτης») επιχειρήθηκε μία σημαντική διοικητική μεταρρύθμιση ευρύτερα στο χώρο της Κρατικής Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Βασική της στόχευση ήταν η οργανωτική και επιχειρησιακή ενίσχυση των δήμων, μέσα από τη συνένωσή τους, ούτως ώστε η παροχή υπηρεσιών τους προς τους πολίτες στα ζητήματα που αφορούν κυρίως την αντιμετώπιση των καθημερινών ζητημάτων να είναι πιο άμεση και αποτελεσματική. Τούτο φαίνεται και από τη σημαντική μεταφορά επί πλέον αρμοδιοτήτων στους δήμους, ούτως ώστε πράγματι ένας μεγάλος όγκος δημοσίων υποθέσεων κοινωνικού-προνοιακού και αναπτυξιακού χαρακτήρα να διεξάγεται σήμερα από αυτούς, ενώ παράλληλα η κρατική διοίκηση, στην αποκεντρωμένη της μορφή, να περιορίζεται κυρίως σε εποπτικό και επιτελικό έργο.

Επιπλέον με τον ν. 3852/2010 πραγματοποιήθηκε η θεμελίωση της Περιφέρειας ως Β' βαθμός αυτοδιοίκησης.

Η ανάγκη για συγκρότηση της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης στο επίπεδο μίας μεγαλύτερης ενότητας, όπως περιγράφεται στην αιτιολογική έκθεση του νόμου, προέκυψε για τους ακόλουθους λόγους:

Η συγκρότηση του δεύτερου βαθμού της αυτοδιοίκησης στα όρια των προϋφιστάμενων 54 νομών καθιστούσε ανέφικτη την ανάληψη της ευθύνης για το σχεδιασμό και την άσκηση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για την ανάπτυξη στην περιοχή τους καθώς η άσκηση αναπτυξιακής πολιτικής προϋποθέτει ευρύτερες ενότητες.

Η αναδιάρθρωση των δήμων σε λιγότερες και ισχυρότερες μονάδες που αναλαμβάνουν περισσότερες αρμοδιότητες επέβαλε, αντίστοιχα, την αναδιάρθρωση του δεύτερου βαθμού σε ευρύτερες γεωγραφικές ενότητες, ώστε να είναι σε θέση να αναλαμβάνουν νέες αρμοδιότητες, ιδίως στην ανάπτυξη.

Η δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση στα όρια των νομών αποδείχθηκε ότι δυσκόλευε την αποτελεσματική συμμετοχή στα ευρωπαϊκά όργανα, όπως την Επιτροπή των Περιφερειών, στα οποία οι περιφέρειες των άλλων κρατών – μελών είχαν ουσιαστικό ρόλο και λόγο.

Η θεμελίωση των Περιφερειών ως δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης:

οδήγησε σε οικονομίες κλίμακας και συγκέντρωση δυνάμεων.

εξασφάλισε την απαραίτητη κλίμακα ώστε να είναι δυνατή η ανάληψη σημαντικών αναπτυξιακών λειτουργιών.

επέτρεψε τη μεταβίβαση και πρόσθετων αρμοδιοτήτων που ανήκαν στις κρατικές Περιφέρειες, σε άλλους κρατικούς φορείς ή ακόμη και στο κεντρικό κράτος, με αποτέλεσμα να μειωθούν έτσι τα επίπεδα και η πολυπλοκότητα άσκησης αρμοδιοτήτων και διεκπεραίωσης διαδικασιών, προς όφελος του πολίτη, της Πολιτείας, αλλά και της οικονομίας.

Με τον ν. 3852/2010 οι οργανισμοί της δευτεροβάθμιας αυτοδιοίκησης, στους οποίους περιλαμβάνονταν 54 νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις, 3 διευρυμένες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις και 19 επαρχία (ένα σύνολο 76 διοικητικών ενότητων), συνενώθηκαν δημιουργώντας τις 13 αιρετές περιφέρειες που υφίστανται μέχρι σήμερα.

➤ Ο ν. 4555/2018

Ο ν. 4555/2018 "Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης - Εμβάθυνση της Δημοκρατίας - Ενίσχυση της Συμμετοχής - Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι»] -Ρυθμίσεις για τον εκσυγχρονισμό του πλαισίου οργάνωσης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ - Ρυθμίσεις για την αποτελεσματικότερη, ταχύτερη και ενιαία άσκηση των αρμοδιοτήτων σχετικά με την απονομή ιθαγένειας και την πολιτογράφηση - Λοιπές διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις" αποτελεί την τελευταία σημαντική θεσμική μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Θεωρείται διάδοχος του σχεδίου Καλλικράτης με βασική φιλοσοφία την μείωση της θητείας των δημοτικών αρχών από πενταετία σε τετραετία και την υιοθέτηση της απλής αναλογικής.

1.1.3 Τομείς Παρέμβασης - Αρμοδιότητες

Τομείς Παρέμβασης

Οι αρμοδιότητες των Περιφερειών, ως έχουν καθορισθεί με τον ν. 3852/2010 («Πρόγραμμα Καλλικράτης») και έχουν τροποποιηθεί στην διάρκεια των επόμενων ετών, αφορούν τους ακόλουθους εννέα τομείς:

- A. Προγραμματισμού - Ανάπτυξης,
- B. Γεωργίας – Κτηνοτροφίας – Αλιείας, στους οποίους περιλαμβάνονται, ιδίως:
  - α. Υποτομέας Προγραμματισμού
  - β. Υποτομέας Γεωργίας
  - γ. Υποτομέας Κτηνοτροφίας
  - δ. Υποτομέας Αλιείας
- Γ. Φυσικών Πόρων – Ενέργειας – Βιομηχανίας, στους οποίους περιλαμβάνονται, ιδίως:
  - α. Υποτομέας Διαχείρισης Υδάτων
  - β. Υποτομέας ορυκτού πλούτου
  - γ. Υποτομέας Ενέργειας
  - δ. Υποτομέας Βιομηχανίας και Βιοτεχνίας
- Δ. Απασχόλησης – Εμπορίου – Τουρισμού,
- Ε. Μεταφορών–Επικοινωνιών
- ΣΤ. Έργων - Χωροταξίας - Περιβάλλοντος
- Ζ. Υγείας:
- Η. Παιδείας – Πολιτισμού – Αθλητισμού
- Θ. Πολιτικής Προστασίας και Διοικητικής Μέριμνας

Αρμοδιότητες στον Τομέα του Προγραμματισμού - Ανάπτυξης

Ειδικότερα για τον τομέα του Προγραμματισμού - Ανάπτυξης οι αρμοδιότητες των Περιφερειών είναι οι ακόλουθες:

Ο περιφερειακός αναπτυξιακός σχεδιασμός, ο προγραμματισμός, η υλοποίηση των σχετικών με αυτόν δράσεων και η παρακολούθηση της αναπτυξιακής πορείας της περιφέρειας.

Η εξειδίκευση των στόχων και των κατευθύνσεων της αναπτυξιακής πολιτικής, στο επίπεδο της περιφέρειας, η υλοποίηση των διαδικασιών του Δημοκρατικού Προγραμματισμού, για τα ετήσια και μεσοχρόνια προγράμματα ανάπτυξης.

Η σύνταξη προτάσεων για τη διαμόρφωση της περιφερειακής αναπτυξιακής πολιτικής.

Η προώθηση των εθνικών στρατηγικών στόχων.

Η διαχείριση, ο έλεγχος και η εφαρμογή των αναπτυξιακών παρεμβάσεων, για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, όπως αυτή οριοθετείται από το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.), για τα περιφερειακά όργανα στις διατάξεις του ν. 3614/2007 (Α' 267), όπως ισχύει, περιλαμβανομένης και της υποστήριξης του συνόλου των φορέων της

Αυτοδιοίκησης, καθώς και της κατάρτισης των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.).

Η κατάρτιση του αναπτυξιακού προγράμματος της περιφέρειας.

Η έγκριση των μεσοχρόνιων αναπτυξιακών προγραμμάτων, που εκπονούνται στο πλαίσιο των αντίστοιχων περιφερειακών αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Ο συντονισμός των φορέων εκτέλεσης και η παρακολούθηση της πορείας εφαρμογής του αναπτυξιακού προγράμματος της περιφέρειας.

Η διατύπωση προς τους κεντρικούς φορείς του δημόσιου τομέα προτάσεων για έργα και μέτρα πολιτικής, εθνικής σημασίας, που αφορούν την περιφέρεια, αλλά εντάσσονται στο μεσοχρόνιο εθνικό αναπτυξιακό πρόγραμμα.

Η εκπόνηση γενικών και ειδικών αναπτυξιακών μελετών που αφορούν τη χωρική αρμοδιότητα της περιφέρειας.

Η συνεργασία με φορείς της περιφέρειας για τη σύνταξη και υποβολή προτάσεων υλοποίησης έργων που χρηματοδοτούνται από τις κοινοτικές πρωτοβουλίες και προγράμματα διαπεριφερειακής συνεργασίας.

Η τελική διαμόρφωση, η μέριμνα για την έγκριση και η παρακολούθηση της εκτέλεσης των ετήσιων Προγραμμάτων Δημοσίων Επενδύσεων περιφερειακού επιπέδου.

Η πορεία υλοποίησης, η διενέργεια ελέγχων, ως δικαιούχος, στους φορείς υλοποίησης έργων, για την τήρηση των δεσμεύσεων, τη νομιμότητα και κανονικότητα των δαπανών, την υλοποίηση του φυσικού αντικείμενου και την αξιοπιστία των οικονομικών στοιχείων.

Η παρακολούθηση της υλοποίησης των έργων που χρηματοδοτούνται με εθνικούς πόρους, από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ή άλλους πόρους.

Η κατανομή των πιστώσεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Η κατανομή των αντίστοιχων ποσών και η έγκριση της εκταμίευσής τους από τους λογαριασμούς, που τηρεί το Περιφερειακό Ταμείο Ανάπτυξης στην Τράπεζα της Ελλάδος.

Ο προσδιορισμός των δικαιούχων των πιστώσεων, που εγκρίνονται κατά πρόγραμμα και διαρθρωτικό ταμείο.

Η συγκέντρωση, επεξεργασία και τεκμηρίωση γεωγραφικών, δημογραφικών, οικονομικών, κοινωνικών και άλλων στοιχείων που αφορούν την περιφέρεια.

Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση του σχεδιασμού και της υλοποίησης όλων των αναπτυξιακών και θεσμικών παρεμβάσεων στη χωρική αρμοδιότητά της.

Η σύσταση Περιφερειακής Γνωμοδοτικής Επιτροπής, η οποία γνωμοδοτεί για τις αιτήσεις υπαγωγής επενδύσεων ή προγραμμάτων χρηματοδοτικής μίσθωσης εξοπλισμού, σύμφωνα με τις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων.

Η παραλαβή των αιτήσεων υπαγωγής επενδύσεων, ο έλεγχος των στοιχείων, η αξιολόγησή τους, η εισήγηση στην Περιφερειακή Γνωμοδοτική Επιτροπή, η έκδοση της απόφασης υπαγωγής, οι αποφάσεις τροποποίησης και η παρακολούθηση της υλοποίησης του επενδυτικού σχεδίου, ανάκλησης υπαγωγής και επιστροφής ενισχύσεων που έχουν καταβληθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων.

Η συγκρότηση των Περιφερειακών Οργάνων Ελέγχου των επενδύσεων για την πιστοποίηση των δαπανών και την υλοποίηση των εγκεκριμένων εργασιών, σύμφωνα με τις διατάξεις των αναπτυξιακών νόμων.

Η καταβολή της επιχορήγησης του κόστους επένδυσης, η ολοκλήρωση και πιστοποίηση έναρξης παραγωγικής λειτουργίας.

Η καταγραφή των νέων θέσεων εργασίας που δημιουργούνται από την υλοποίηση των εγκεκριμένων επενδύσεων.

Η παροχή στοιχείων προς καταγραφή σε βάση δεδομένων του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας των στοιχείων των ενισχυόμενων επενδύσεων.

Η σύνταξη τεχνικών δελτίων των ιδιωτικών επενδύσεων που εντάσσονται στα επιχειρησιακά προγράμματα.

Η λειτουργία βάσης δεδομένων για την ενίσχυση, παρακολούθηση και εξέλιξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων της περιφέρειας, κατά κλάδο και τομείς της οικονομίας.

Η διατύπωση προτάσεων πολιτικής και μέτρων για την ανάπτυξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων προς το Υπουργείο Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας.

Η πληροφόρηση και υποβοήθηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε κλαδικό ή άλλο επίπεδο, με σκοπό την ανάπτυξη της επιχειρηματικής ικανότητας και ανταγωνιστικότητάς τους.

Η παρακολούθηση και η επισήμανση στους αρμόδιους φορείς ζητημάτων, που αναφέρονται στη λήψη των αναγκαίων μέτρων προς βελτίωση του επιπέδου ζωής των πολιτών.

Η γνωμοδότηση για κάθε θέμα τοπικού ή ευρύτερου ενδιαφέροντος για το οποίο ζητείται η παροχή γνώμης.

Μεταβίβαση άσκησης πρόσθετων αρμοδιοτήτων στις περιφέρειες

Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Εσωτερικών, Αποκέντρωσης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, Οικονομικών και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, κατόπιν γνώμης της Ένωσης Περιφερειών, μπορεί να μεταβιβάζονται στις περιφέρειες αρμοδιότητες της Κεντρικής Διοίκησης, που συνάπτονται με εκείνες που απονέμονται, κατά τομείς, με το προηγούμενο άρθρο, εφόσον υπηρετούν αναπτυξιακού και λειτουργικού χαρακτήρα περιφερειακές ανάγκες και δεν αφορούν θέματα άσκησης ενιαίας κρατικής πολιτικής.

Με το ίδιο διάταγμα ρυθμίζεται και η απόδοση των αντίστοιχων οικονομικών πόρων για την άσκησή τους.

Με όμοια διατάγματα, με τις ίδιες προϋποθέσεις και με την ίδια διαδικασία αρμοδιότητες που ανήκουν σε νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου ή δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς κοινής ωφέλειας, που συνάπτονται με τους ανωτέρω τομείς, μπορεί να μεταβιβάζονται στις περιφέρειες μετά από γνώμη του διοικητικού συμβουλίου τους.

Παροχή γνώμης της Περιφέρειας για ειδικά θέματα

Προκειμένου η Κρατική Διοίκηση να εκδώσει οποιαδήποτε κανονιστική πράξη, η οποία αφορά την αιεφόρο ανάπτυξη, τα ρυθμιστικά ή χωροταξικά ή πολεοδομικά σχέδια και τις αποφάσεις χωροθέτησης εγκαταστάσεων και λοιπών δραστηριοτήτων, οφείλει να ζητά τη γνώμη των οικείων αιρετών συλλογικών οργάνων των περιφερειών.

Στα συλλογικά όργανα της Διοίκησης που καταρτίζουν τα προγράμματα για την περιφερειακή ανάπτυξη, τη χωροταξία και την αιεφόρο ανάπτυξη μετέχουν υποχρεωτικά και εκπρόσωποι των περιφερειών.

Βασικό πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων

Τα όργανα των περιφερειών ασκούν τις αρμοδιότητές τους σύμφωνα με τις αρχές της διαφάνειας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας.

Η άσκηση των αρμοδιοτήτων τους οριοθετείται από τις σχετικές διατάξεις των νόμων και των κανονιστικών διατάξεων της διοίκησης.

Κατά την άσκησή τους θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη:

- I. Οι εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές που σχετίζονται με τις αρμοδιότητές τους.
- II. Η ανάγκη συνεργασίας και συντονισμού με άλλες τοπικές ή δημόσιες αρχές και οργανισμούς.
- III. Οι διαθέσιμοι πόροι για την κάλυψη των αρμοδιοτήτων και η ανάγκη να διασφαλισθεί η επωφελής και αποτελεσματική χρήση τους, καθώς και η ισόρροπη κατανομή τους.
- IV. Η ανάγκη οργάνωσης των παρεχόμενων υπηρεσιών, κατά τρόπο ώστε να διασφαλίζεται η επάρκεια και η ποιότητά τους, η διαφάνεια και η ισονομία, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και
- V. Η ανάγκη αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

1.2 ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

1.2.1 Κανονιστικά Κείμενα

Οι κανόνες που διέπουν την κατάρτιση, τον συντονισμό, τη διαχείριση, τη χρηματοδότηση, τον έλεγχο και την εφαρμογή των αναπτυξιακών παρεμβάσεων του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) και των επιμέρους προγραμμάτων του, που χρηματοδοτούνται από τους εθνικούς πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) θεσπίστηκαν με την ψήφιση του ν. 4635/19 "Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις".

Το Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων καταρτίζει το ΕΠΑ, αντικείμενο του οποίου αποτελεί ο μεσοπρόθεσμος αναπτυξιακός προγραμματισμός αξιοποίησης των εθνικών πόρων του ΠΔΕ, με βάση τις κατευθύνσεις και τις ανάγκες που προκύπτουν από το σχέδιο ανάπτυξης της χώρας για την παραγωγική ανάταξη, την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Το ΕΠΑ εγκρίνεται με πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου.

Το ΕΠΑ, για κάθε προγραμματική περίοδο, καθορίζει τις προτεραιότητες ανά τομέα πολιτικής στο πλαίσιο των εθνικών αναπτυξιακών στόχων, τους ειδικούς στόχους και δράσεις, τη διάρκεια της εφαρμογής του, το συνολικό και ανά Πρόγραμμα προϋπολογισμό, καθώς και τα αποτελέσματα που επιδιώκονται με την εφαρμογή του.

Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός διέπεται από τις αρχές της συμπληρωματικότητας προς τις συγχρηματοδοτούμενες από την Ευρωπαϊκή Ένωση παρεμβάσεις και της αποτελεσματικότητας των πολιτικών, των προγραμμάτων και των δράσεων και λαμβάνει υπόψη του και εξειδικεύει τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί από τη χώρα για το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα, καθώς και τις ανάγκες που έχουν προκύψει από όλα τα στάδια διαβούλευσης. Στο πλαίσιο των αρχών αυτών, το κάθε επίπεδο προγραμματισμού μεριμνά, ώστε να επιτυγχάνεται ο τομεακός και ο χωρικός συντονισμός των παρεμβάσεων του ΕΠΑ με τις ενωσιακές πολιτικές με στόχο τη βέλτιστη αξιοποίηση κάθε πηγής πόρων.

Αναπόσπαστα τμήματα του ΕΠΑ είναι τα Τομεακά Προγράμματα Ανάπτυξης και τα Περιφερειακά Προγράμματα Ανάπτυξης. Τα Προγράμματα περιλαμβάνουν:

- την «καταγραφή» της υπάρχουσας κατάστασης, των προβλημάτων
- τους ειδικούς αναπτυξιακούς στόχους του Προγράμματος
- δείκτες εκρών και δυναμικούς δικαιούχους
- αναλυτικούς χρηματοδοτικούς πίνακες,
- τα γενικά κριτήρια επιλογής των προς ένταξη προτεινόμενων έργων
- τον προσδιορισμό της /των Υπηρεσίας / ών Διαχείρισης του προγράμματος

Στα Προγράμματα περιλαμβάνονται τα έργα του φορέα ή της περιφέρειας που έχουν ήδη ενταχθεί σε συλλογικές αποφάσεις του ΠΔΕ, ή που πρόκειται να ξεκινήσουν μέσα στην προβλεπόμενη προγραμματική περίοδο.

1.2.2 Εθνικά και Περιφερειακά Προγραμματικά Κείμενα

Στις διαδικασίες του αναπτυξιακού προγραμματισμού, καθώς και κατά την υλοποίηση του ΕΠΑ και των προγραμμάτων του, τηρούνται οι αρχές και οι κανόνες της εθνικής και ενωσιακής νομοθεσίας, καθώς και των διεθνών συμφωνιών τις οποίες έχει κυρώσει η Ελλάδα, ιδίως, όσον αφορά το περιβάλλον, το χωροταξικό σχεδιασμό, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την προσβασιμότητα χωρίς διακρίσεις, ιδίως, των ευπαθών ομάδων όπως τα άτομα με αναπηρία, την άρση και αποτροπή ανισοτήτων, τον ανταγωνισμό, καθώς και τις κρατικές ενισχύσεις.

Στη συνέχεια παρατίθενται τα κείμενα που αποτυπώνουν το παραπάνω προγραμματικό πλαίσιο και που ελήφθησαν κατά κύριο λόγο υπόψη κατά την σύνταξη του παρόντος.

► Α. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Πελοποννήσου 2014 -2020

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Πελοπόννησος» 2014-2020, εξειδικεύει την στρατηγική του Συμφώνου Εταιρικής Σχέσης για την Περιφέρεια Πελοποννήσου στο πλαίσιο του Στόχου «Επενδύσεις για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση» και βρίσκεται στο στάδιο που (Ιούνιος 2020) ολοκληρώθηκε η 4^η αναθεώρηση του.

Η εξειδίκευση του προγράμματος στηρίχθηκε στην αναγνώριση των κύριων αναγκών της Περιφέρειας, οι οποίες προκύπτουν είτε από διαρθρωτικά μειονεκτήματά της, είτε από τη μη αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της και συμβάλλουν στην ύπαρξη σοβαρών ανισοτήτων ανάπτυξης μεταξύ της Περιφέρειας Πελοποννήσου και των μέσων όρων αντίστοιχων στοιχείων της Χώρας. Η ικανοποίηση αυτών των αναγκών με αντίστοιχες παρεμβάσεις και με την υποστήριξη Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων κατά τη περίοδο 2014-2020, αποτελεί τη βάση της στρατηγικής της Περιφέρειας, στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Παράλληλα, η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας συμβάλλει στους στόχους της Χώρας, σε σχέση με τη Στρατηγική αυτή. Στο πλαίσιο αυτό το Ε.Π. περιλαμβάνει τις παρακάτω αναπτυξιακές προτεραιότητες:

- Διεύρυνση και η αναβάθμιση των ερευνητικών υποδομών της Περιφέρειας Πελοποννήσου, καθώς και η λειτουργία ερευνητικών δικτύων με κατεύθυνση της προαγωγής της έρευνας και της καινοτομίας, σύμφωνα με τις ανάγκες του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της Περιφέρειας, με την προώθηση και την αξιοποίηση ΤΠΕ.
- Ανάσχεση της συρρίκνωσης της παραγωγικής / επιχειρηματικής δραστηριότητας και ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, με παράλληλη προσέλκυση επιχειρηματικών επενδύσεων, για διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης, με αιχμή την καινοτομία.

- Ανάπτυξη, αξιοποίηση και αύξηση της συμμετοχής του ανθρώπινου δυναμικού στην αγορά εργασίας, ενεργός ένταξη και κοινωνική ενσωμάτωση κοινωνικά και οικονομικά ευπαθών ομάδων.
- Συμπλήρωση – ολοκλήρωση διατηρήσιμων υποδομών, για την ανάπτυξη και την απασχόληση.
- Προστασία του περιβάλλοντος και των πόρων και μετάβαση σε μια οικονομία φιλική στο περιβάλλον και με επάρκεια πόρων για ανάπτυξη, απασχόληση και αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.
- Βελτίωση της θεσμικής επάρκειας στη δημόσια διοίκηση και διοικητική μεταρρύθμιση για μια αποτελεσματική δημόσια διοίκηση και αυτοδιοίκηση.
- Ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και της ανάπτυξης, για άρση των ενδοπεριφερειακών κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα διαρθρώνεται στους Άξονες Προτεραιότητας που ακολουθούν και αξιοποιούν το σύνολο των Θεματικών Στόχων που προβλέπονται από το υφιστάμενο κανονιστικό πλαίσιο.

ΑΠ1: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειας της Περιφέρειας (ιδιαίτερα των ΜΜΕ), μετάβαση στην ποιοτική επιχειρηματικότητα με αιχμή την καινοτομία και αύξηση της περιφερειακής προστιθέμενης αξίας

ΑΠ2Α: Ανάπτυξη και αξιοποίηση ικανοτήτων ΕΚΤ ανθρώπινου δυναμικού-Ενεργός κοινωνική ενσωμάτωση

ΑΠ2Β: Υποδομές Υποστήριξης Ανθρώπινου Δυναμικού

ΑΠ3: Προστασία του περιβάλλοντος – μετάβαση σε μία οικονομία φιλική στο περιβάλλον

ΑΠ4: Ανάπτυξη – εκσυγχρονισμός – συμπλήρωση υποδομών για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη

Σε ότι αφορά στην «Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στην Εδαφική Ανάπτυξη», η οποία περιγράφεται στο Κεφάλαιο 4 του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Πελοποννήσου 2014 -2020, κύριο χαρακτηριστικό στοιχείο της χωροταξικής διάρθρωσης και χωρικής οργάνωσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αποτελεί ο πολλαπλός αναπτυξιακός δυϊσμός της Περιφέρειας. Αυτός ο δυϊσμός εκφράζεται, αφ' ενός μέσω των διαφοροποιήσεων που υφίστανται μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων (πρώην Νομών), αφ' ετέρου μέσω των διαφοροποιήσεων της διάρθρωσης του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού μεταξύ των ορεινών / ημιορεινών εσωτερικών ζωνών και των αστικών και ημιαστικών κέντρων της. Επίσης, στο συγκεκριμένο Κεφάλαιο του Προγράμματος αναφέρεται ότι, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τους ρόλους των αστικών κέντρων της Περιφέρειας Πελοποννήσου, σε σχέση και με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εσωτερικών ζωνών κάθε Περιφερειακής Ενότητας θα αξιοποιηθούν με τον ορθολογικότερο τρόπο τα προβλεπόμενα στα σχέδια των νέων κανονισμών «εργαλεία» χωρικής ανάπτυξης «Προγράμματα Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων». Στο πλαίσιο αυτών των προσεγγίσεων για τη χωρική ανάπτυξη, αξιοποιούνται κατά το βέλτιστο τρόπο οι «Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις (ΟΧΕ)», με τη χρήση όλων των Ταμείων και άλλων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

► Β. Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού 2020-2025¹ περιλαμβάνει τις αρχές, τους μηχανισμούς και τα έργα που θα υλοποιήσουν τους στόχους του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας. Σύμφωνα με αυτή τη στρατηγική, οι στόχοι, είναι επτά:

1. Η εξυπηρέτηση των αναγκών των πολιτών άμεσα και αποτελεσματικά μέσω ενός ψηφιακού κράτους.
2. Η προαγωγή και η ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων για όλους τους πολίτες.
3. Ο μετασχηματισμός της χώρας ως το πιο πρόσφορο έδαφος ευδοκίμησης ψηφιακών επιχειρήσεων.
4. Η παροχή βοήθειας σε κάθε επιχείρηση ώστε να καταστεί ψηφιακή.
5. Η απελευθέρωση της παραγωγικής αξίας των δεδομένων του Δημοσίου.
6. Η ικανότητα του Έλληνα πολίτη να εργαστεί αξιόπιστα μέσω Διαδικτύου.
7. Η ένταξη σύγχρονων τεχνολογιών σε όλους τους τομείς της οικονομίας.

Το σχέδιο που έχει καταρτίσει το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης στηρίζεται σε 18 βασικές αρχές, ορισμένες από τις οποίες περιλαμβάνονται και στο eGovernmentActionPlan 2016-2020 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες διαφοροποιούν τον μέχρι σήμερα σχεδιασμό στα έργα τεχνολογίας του δημοσίου, δεκάδες από τα οποία ολοκληρώθηκαν χωρίς να προσφέρουν τις αντίστοιχες υπηρεσίες στους πολίτες.

Ιδιαίτερη αναφορά αφορά στην κατάργηση των αποκλεισμών και καθολική προσβασιμότητα: οι επανασχεδιαζόμενες ψηφιακές υπηρεσίες θα πρέπει να είναι προσβάσιμες από όλους και όχι μόνο από επιλεγμένες πληθυσμιακές ομάδες που είναι ψηφιακά εξοικειωμένες. Θα πρέπει να καταργούν τους αποκλεισμούς και να καλύπτουν τις ανάγκες ατόμων με αναπηρία, ευπαθών ομάδων, ατόμων που δεν μιλούν ελληνικά καθώς και ατόμων της τρίτης ηλικίας. Αντίστοιχα, θεσμοθετείται και υλοποιείται η δίγλωσση πρόσβαση στις ψηφιακές υπηρεσίες ή τις εξωστρεφείς διεπαφές πληροφοριακών συστημάτων (πιθανώς με τη χρήση συστημάτων και υποδομών αυτόματης μετάφρασης)

► Γ. Στρατηγικό Πλαίσιο Επενδύσεων Μεταφορών (ΣΠΕΜ) 2014 - 2025

Η στρατηγική ανάπτυξης των μεταφορών της χώρας για την περίοδο 2014- 2025 καθορίζεται από το ΣΠΕΜ, το οποίο εκπονήθηκε υπό την ευθύνη της Ενδιάμεσης Διαχειριστικής Αρχής Μεταφορών (ΕΔΑ Μεταφορών) ως Αρχής Σχεδιασμού και εγκρίθηκε με τη με αρ. πρωτ. 2031/Φ.97/28.11.2014 (ΑΔΑ: ΒΖΗΑ1-ΧΔΖ) ορθή επανάληψη της Απόφασης του Γενικού Γραμματέα Υπ.Υ.Με.Δι.. Η 1^η αναθεώρηση του Στρατηγικού Πλαισίου έλαβε χώρα το 2019².

Η 1η αναθεώρηση του ΣΠΕΜ παρουσιάζει την πορεία εφαρμογής του (μετά την παρέλευση τριετίας από την έναρξη της εφαρμογής του) και περιλαμβάνει κατάλληλες προσαρμογές των δράσεων, στο πλαίσιο των εγκεκριμένων προτεραιοτήτων πολιτικής του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών, με τρόπο ώστε να καλύπτονται κατ' ελάχιστον τα ακόλουθα:

- Αποτύπωση της πορείας εφαρμογής των έργων του ΣΠΕΜ με επίκαιρα χρονοδιαγράμματα, λαμβάνοντας υπόψη τυχόν αναθεωρήσεις

¹<https://digitalstrategy.gov.gr/>

²https://www.espa.gr/el/Documents/2127/1st_Revision_%20Strategic_Frame_for_Transport_Investment_2014-2025_Jun2019.pdf

- Επικαιροποίηση των προτεραιοτήτων πολιτικής του ΣΠΕΜ όπου κρίθηκε απαραίτητο, ώστε να εκφραστεί η τρέχουσα πολιτική του ΥΠΥΜΕ
- Ένταξη έργων εθνικής ή/και περιφερειακής εμβέλειας, τα οποία έχουν ήδη κριθεί απαραίτητα από τους συναρμόδιους φορείς σε στρατηγικό επίπεδο ή/και ένταξη νέων έργων, που ζητήθηκαν και καλύπτουν τα σχετικά κριτήρια

Οι κύριες διαπιστώσεις του ΣΠΕΜ στους τομείς των οδικών μεταφορών, των θαλάσσιων μεταφορών - Λιμανιών, του αεροπορικού δικτύου και των εμπορευματικών μεταφορών/ Εφοδιαστική αλυσίδα οι οποίες λήφθηκαν σοβαρά υπόψη στη σύνταξη του παρόντος παρατίθενται επιγραμματικά ακολούθως:

Οι αυτοκινητόδρομοι στην Ελλάδα αποτελούν τμήμα των ΔΕΔ-Μ που ενώνουν τις χώρες της ΕΕ μεταξύ τους με υποδομές υψηλής ποιότητας. Οι κύριοι άξονες/αυτοκινητόδρομοι της χώρας είναι:

- Ο άξονας ΠΑΘΕ, που ενώνει το νότιο μέρος της χώρας με το βόρειο και τα σύνορα με τη Βόρεια Μακεδονία.
- Η Εγνατία οδός, που ενώνει το δυτικό μέρος της χώρας και κατ' επέκταση την Αδριατική Θάλασσα μέσω της Ηγουμενίτσας με το ανατολικό μέρος της χώρας και τα Ελληνο-Τουρκικά σύνορα.
- Η Ιόνια οδός, που ενώνει το νοτιοδυτικό μέρος της χώρας με το βορειοδυτικό της διασχίζοντας τη δυτική πλευρά της Ελλάδας.
- Οι αυτοκινητόδρομοι στην Πελοπόννησο (Ελευσίνα - Πάτρα - Πύργος - Καλό Νερό - Τσακώνα και Κόρινθος - Τρίπολη - Καλαμάτα με κλάδο προς Σπάρτη), που καλύπτουν αυτή τη σημαντική γεωγραφική ενότητα της χώρας εξυπηρετώντας μεγάλους αριθμούς μετακινήσεων.

Η γεωγραφική θέση της χώρας και ο μεγάλος αριθμός των νησιών της, καθιστούν τον τομέα των θαλάσσιων μεταφορών ιδιαίτερα ζωτικής σημασίας. Εκτός από τις εθνικές μετακινήσεις, σημαντικές είναι και οι διεθνείς ναυτιλιακές συνδέσεις προς τις αγορές της Ανατολής και προς την Ιταλία.

Σε στρατηγικό επίπεδο οι ελληνικοί λιμένες έχουν ταξινομηθεί σε τέσσερις ομάδες. Κατά την κατάταξη ελήφθησαν υπόψη:

- οι ιδιομορφίες του ελληνικού γεωγραφικού χώρου,
- τα στατιστικά στοιχεία του συνολικού ετήσιου όγκου διακίνησης εμπορευμάτων και επιβατών των λιμένων.

Η κατάταξη είναι η εξής:

1. Λιμένες Διεθνούς Ενδιαφέροντος: Πειραιώς, Θεσσαλονίκης, Βόλου, Πάτρας, Ηγουμενίτσας, Καβάλας, Αλεξανδρούπολης, Ηρακλείου, Κέρκυρας, Ελευσίνας, Λαυρίου, Ραφήνας, Μυκόνου, Μυτιλήνης, Ρόδου και Σούδας Χανίων.
2. Λιμένες Εθνικής Σημασίας: Αργοστολίου, Ζακύνθου, Θήρας, Καλαμάτας, Κατάκολου, Κορίνθου, Κυλλήνης, Κω, Λάγος, Πάρου, Πρέβεζας, Ρεθύμνου, Βαθέως Σάμου, Σύρου, Χαλκίδας και Χίου.
3. Λιμένες Μείζονος Ενδιαφέροντος: Αγ. Κηρύκου, Ικαρίας, Αγ. Κωνσταντίνου Φθιώτιδας, Αγ. Νικολάου Λασιθίου, Αίγινας, Αιγίου, Γυθείου, Θάσου, Ιτέας, Κύμης, Λευκάδας, Μεσολογγίου, Μύρινας Λήμνου, Νάξου, Ναυπλίου, Ν. Μουδανίων, Πάτμου, Σαμοθράκης, Πόρου Κεφαλληνίας, Σκιάθου, Σκοπέλου, Σητείας, Σπετσών, Στυλίδας, Τήνου και Ύδρας.

4. Λιμένες τοπικής σημασίας: όλους τους υπόλοιπους λιμένες.

Οι αερομεταφορές είναι επίσης εξαιρετικά σημαντικές για την Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής θέσης της χώρας, της μορφολογίας του εδάφους, της ύπαρξης αρκετών νησιών και της ανυπαρξίας αξιόπιστης και γρήγορης σιδηροδρομικής σύνδεσης με τις άλλες χώρες της ΕΕ.

Αποτέλεσμα των ανωτέρω παραγόντων είναι να έχει δημιουργηθεί στη χώρα ένα πυκνό δίκτυο αεροδρομίων (39 αεροδρόμια), ενώ αναμένεται να ξεκινήσει να λειτουργεί το πρώτο δίκτυο υδατοδρομίων της χώρας, μετά την ψήφιση του ν. 4568/2018 (Α' 178) του Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών. Με τον νόμο αυτό θεσπίζεται νομοθετικό πλαίσιο αδειοδότησης για την ίδρυση, λειτουργία και εκμετάλλευση αεροδρομίων επί υδάτινων επιφανειών (υδατοδρομίων).

Ο τομέας της οδικής ασφάλειας αναγνωρίζεται στο ΣΠΕΜ ως ένα πρόβλημα διαχρονικά σημαντικό. Έχουν μετρηθεί τρεις δείκτες για τις χώρες της ΕΕ που αφορούν στα θανατηφόρα οδικά ατυχήματα (Θανατηφόρα Ατυχήματα ανά εκατομμύρια κατοίκους, ανά 10 δισεκ. Επιβάτες, ανά εκατομμύρια επιβάτες). Οι επιδόσεις της Ελλάδας, όσον αφορά και στους τρεις δείκτες, βρίσκονται κάτω από το μέσο όρο και στις τελευταίες θέσεις (στοιχεία 2015)

Στην Ελλάδα και όσον αφορά στις οδικές μεταφορές, υπήρξε σημαντική μείωση στους θανάτους σε τροχαία ατυχήματα μετά από μια σημαντική άνοδο κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '90. Το 2000 οι νεκροί ανήλθαν σε 2.037, ενώ το 2005 μειώθηκαν σε 1.658 (μείωση 19%) παρόλη την αύξηση του μεταφορικού έργου (οχηματο-χιλιόμετρα). Τη δεκαετία (2005-2015) παρατηρήθηκε περαιτέρω μείωση των θανατηφόρων οδικών ατυχημάτων σε ποσοστό 52% από 1.658 σε 793 νεκρούς.

Το γεγονός αυτό αποδίδεται κατά κύριο λόγο στη βελτίωση του οδικού δικτύου και στην αύξηση των δαπανών πρόληψης. Σημειώνεται ότι σημαντική μείωση των οδικών ατυχημάτων παρατηρείται την πενταετία (2010-2015) σε ποσοστό 24% λόγω των συνεπειών της οικονομικής κρίσης στην κυκλοφορία (μείωση του αριθμού οχηματοχιλιομέτρων, του αριθμού μετακινήσεων και των ταχυτήτων).

Σχετικά με την Περιφέρεια Πελοποννήσου

Για την Περιφέρεια Πελοποννήσου, ως αποτέλεσμα της σχετικής διαβούλευσης, το ΣΠΕΜ αναφέρει ότι με δεδομένη τη γεωγραφική θέση της Περιφέρειας, τον παράκτιο χαρακτήρα της και τον τουριστικό αναπτυξιακό της προσανατολισμό, είναι αναγκαίες παρεμβάσεις για επέκταση και αναβάθμιση / εκσυγχρονισμό των λιμενικών εγκαταστάσεων (έξυπνα λιμάνια), κυρίως σε βασικά επιβατικά λιμάνια, προκειμένου να υπάρξει δυνατότητα προσέγγισης νέας τεχνολογίας και ικανού μμεγέθους επιβατηγών πλοίων ή/και εμπορικών πλοίων για την ασφαλή και οικονομική μμετακίνηση επιβατών, τουριστών και εμπορευμάτων.

Το πόρισμα της έκθεσης αξιολόγησης, αναθεώρησης και εξειδίκευσης του περιφερειακού πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού και αιφόρου ανάπτυξης της Περιφέρειας συμφωνεί μμερικώς με τα προτεινόμενα έργα της Περιφέρειας, με πρόσθετες προτεινόμενες επενδύσεις στο αεροδρόμιο της Τρίπολης και δημιουργία εμπορευματικών κέντρων στο Άργος και στην Καλαμάτα.

► Δ. Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών

Το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών για την Ελλάδα³ (Ιούνιος 2019) είναι ένα συμβουλευτικό έργο που ανατέθηκε βάσει της «Συμφωνίας - Πλαισίου για τη στήριξη των δραστηριοτήτων Συμβουλευτικών Υπηρεσιών της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) εντός και εκτός της ΕΕ των 28. Το έργο χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και την

³http://www.nationaltransportplan.gr/wp-content/uploads/2019/11/Final_NTPG_gr_20190712.pdf

Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) με την υποστήριξη της Υπηρεσίας Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (EC Structural Reform Support Service).

Οι Στρατηγικοί Στόχοι για το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών είναι οι ακόλουθοι:

- Οικονομική Ανάπτυξη και Αποδοτικότητα στην ανάπτυξη και λειτουργία του συστήματος μεταφορών, σε Περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο, όπως εκτιμώνται μέσω του χρόνου μετακίνησης, της αξιοπιστίας και της οικονομικής αποδοτικότητας,
- Ενίσχυση της Συνδεσιμότητας των Μεταφορών, η οποία περιλαμβάνει τη συνδεσιμότητα με τα νησιά και μεταξύ συμπληρωματικών μέσων μεταφοράς, τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων, την εδαφική συνοχή και τη διασυνοριακή σύνδεση με χώρες εντός/ εκτός ΕΕ,
- Εξασφάλιση ενός Περιβαλλοντικά Βιώσιμου τομέα μεταφορών,
- Παροχή Προσβασιμότητας και Κοινωνικής Ένταξης σε σχέση με την απασχόληση, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υπηρεσίες για τον πληθυσμό, και
- Διατήρηση Ασφάλειας και Προστασίας του συστήματος μεταφορών.

Το Σενάριο Βάσης, το οποίο περιγράφει τις επενδύσεις εκείνες που βρίσκονται υπό εξέλιξη ή εκείνες των οποίων η προετοιμασία έχει προχωρήσει επαρκώς και η χρηματοδότηση έχει ήδη εξασφαλιστεί περιλαμβάνει τα ακόλουθα έργα οδικών υποδομών (που σχετίζονται και με Περιφέρεια Πελοποννήσου):

- ❖ Αναβαθμίσεις/ τοπικές βελτιώσεις λοιπών οδικών τμημάτων που περιλαμβάνουν ενδεικτικά τα εξής: οδικός άξονας Θεσσαλονίκη-Κιλκίς-Δοϊράνη, οδικό τμήμα Ποτίδαια-Κασσάνδρεια στη Χαλκιδική, έργα βελτίωσης στην Εθνική Οδό (ΕΟ) Λαμίας-Καρπενησίου, αναβάθμιση τμήματος της ΕΟ Αγρίνιου-Καρπενησίου, κατασκευή νέας οδικής σύνδεσης από Ευρεία Παράκαμψη Πάτρας έως ΕΟ Πάτρας-Τρίπολης, νέα οδική σύνδεση από λιμένα Αιγίου έως αυτοκινητόδρομο (Α/Δ) Α8, κατασκευή οδού Λαστέικα-Παράκαμψη Αγ. Ιωάννη-Κατάκολο, νέα οδός σύνδεσης του Α/Κ Τερόβου του Α/Δ Α5 με την Επαρχιακή Οδό Ιωαννίνων-Γέφυρα Πλάκας, κατασκευή τμήματος Παράκαμψη Πύλης-Παλαιομονάστηρο της ΕΟ Τρικάλων-Αρτας και της οδικής σύνδεσης Δέλτα-Παλαμά, κατασκευή Επαρχιακής Οδού Ριζόμυλου-Κορώνης (τμήμα Γέφυρα Τζάνε-Καλαμάκι), βελτίωση Επαρχιακής Οδού Γυθείου-Αρεόπολης-Γερολιμένα κατά τμήματα, ολοκλήρωση οδικών έργων στον άξονα Ηρακλείου-Βιάννου.

▶ Ε. Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας

Οι συνθήκες υπό τις οποίες καθορίζεται το όραμα της νέας Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη και τη Φτώχεια⁴ είναι ιδιαίτερες. Η πανδημία του κορωνοϊού COVID-19 επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον σχεδιασμό σήμερα αλλά και στο μέλλον, καθώς οι επιπτώσεις, αν δεν αντιμετωπιστούν μεθοδικά, θα είναι αρνητικές για την οικονομία και την κοινωνία. Το πλαίσιο πολιτικής που έχει διαμορφωθεί στην ΕΕ δίνει ένα πλέγμα μέσα στο οποίο μπορεί να διαμορφωθεί το Στρατηγικό Σχέδιο, μαθαίνοντας από την προηγούμενη εμπειρία και

⁴<http://www.opengov.gr/minlab/wp-content/uploads/downloads/2021/06/%CE%95%CE%B8%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%A3%CF%84%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%9A%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%88%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%BE%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%9C%CE%B5%CE%AF%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%A6%CF%84%CF%8E%CF%87%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82.pdf>

τροποποιώντας την προτεραιοποίηση βάσει των αναγκών του σήμερα και του αύριο. Τρεις είναι οι άξονες που καθορίζουν το όραμα της Στρατηγικής:

- Να αμβλυνθούν κάθε μορφής ανισότητες, δίνοντας προτεραιότητα στις πιο ευάλωτες ομάδες. Η πολυμορφία/ποικιλομορφία (diversity) και η κοινωνική ενσωμάτωση αποτελούν πλεονεκτήματα για την κοινωνία στο σύνολο της.
- Το κράτος πρέπει να στηρίζει ενεργά τους πολίτες και τις πιο ευπαθείς ομάδες, όχι μόνο με παθητικές παρεμβάσεις, όπως γινόταν μέχρι πρόσφατα, αλλά και με εφόδια ώστε οι πολίτες να ωφεληθούν και να αποκτήσουν (ξανά) ενεργό ρόλο στην κοινωνία και την οικονομία.
- Να υπάρχει ανοικτός διάλογος κράτους και πολιτών, ώστε ο σχεδιασμός να αντανakλά τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας. Απαραίτητος είναι και ο διάλογος των διαφορετικών επιπέδων διακυβέρνησης και φορέων που ασκούν κοινωνική πολιτική.

► ΣΤ. Περιφερειακή Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΠΕΣΚΕ)

Η αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί στρατηγική πολιτική επιλογή για την Περιφέρεια Πελοποννήσου, δεδομένου ότι κατά τη διάρκεια της πρόσφατης οικονομικής κρίσης έχουν οξυνθεί τα φαινόμενα αυτά.

Στρατηγικός Στόχος της πολιτικής είναι η δημιουργία των προϋποθέσεων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου για μία αλληλέγγυα κοινωνία πολιτών με ίσα δικαιώματα, χωρίς αποκλεισμούς και διακρίσεις, με ένα αξιοπρεπές κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο διαβίωσης για όλους/ες, ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή και στοχεύοντας στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι ειδικοί στόχοι της ΠΕΣΚΕ⁵ βρίσκονται σε άμεση διασύνδεση με την κοινωνική φροντίδα, την υγεία, την απασχόληση, τη δια βίου μάθηση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων και αφορούν:

- Την καταπολέμηση των συνεπειών της κρίσης.
- Την ενδυνάμωση των δημοσίων πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.
- Την προώθηση της κοινωνικής ένταξης αναπτύσσοντας παρεμβάσεις σε όλο το φάσμα των τομέων πολιτικής.
- Την υποστήριξη των παραδοσιακών ομάδων - στόχων των προνοιακών πολιτικών, αλλά και άλλων ομάδων του πληθυσμού που απειλούνται με αποκλεισμό από βασικά δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες.
- Τη διαχείριση του φαινομένου της μετανάστευσης προς όφελος της περιφερειακής ανάπτυξης.
- Την προώθηση στοχευμένων παρεμβάσεων για την υποστήριξη της ομάδας των Ρομά.
- Την εξασφάλιση ενός ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, γεγονός που αποτελεί κεντρικό πολιτικό ζήτημα για την αντιμετώπιση της φτώχειας στην Ελλάδα.
- Τη σύνδεση με την Κοινωνία των Πολιτών.
- Την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής εντός της Περιφέρειας.
- Την παρουσίαση τεκμηριωμένων στοιχείων με σκοπό την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας καινοτόμων κοινωνικών πολιτικών και τον διαρκή

⁵https://www.eydpelop.gr/2014-2020/wp-content/uploads/2017/10/b_11_Perifereia-Peloponnhsou_Perifereikh-stratigikh-gia-thn-koinwnikh-enta3h.pdf

επαναπροσδιορισμό της στρατηγικής και τον καλύτερο συντονισμό ανάμεσα σε όλα τα εμπλεκόμενα μέρη.

► **Z. Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) Περιφέρειας Πελοποννήσου 2014-2020**

Η Περιφερειακή Στρατηγική της Έξυπνης Εξειδίκευσης⁶ (RIS3: Research and Innovation Strategies for Smart Specialization), ως κείμενο πολιτικής-στρατηγικής της Περιφέρειας Πελοποννήσου βάσει των Κανονισμών της ΕΕ, ήταν υποχρεωτικό να συνοδεύει το περιφερειακό πρόγραμμα για την νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020. Η έγκριση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης είναι ένα από τα προαπαιτούμενα που έθεσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την έγκριση του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020.

Η Έξυπνη Εξειδίκευση στοχεύει στον εντοπισμό των μοναδικών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας Πελοποννήσου, επισημαίνοντας τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας, εστιάζει στους κλάδους-πρωταθλητές της περιφερειακής οικονομίας και στοχεύει στην ενίσχυση των περιφερειακών συστημάτων καινοτομίας, την μεγιστοποίηση των ροών γνώσης και διάχυση των οφελών της καινοτομίας σε όλο το εύρος της περιφερειακής οικονομίας.

Οι στρατηγικοί τομείς και οι κλάδοι που εστιάζεται η Περιφερειακή Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι οι ακόλουθοι:

- Αγροδιατροφικός Τομέας
- Τουρισμός – Πολιτισμός & Δημιουργική Βιομηχανία
- Μεταποιητική Βιομηχανία και Λοιποί Δυναμικοί Τομείς (παραγωγή προϊόντων ξύλου, μετάλλου, προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, παραγωγή ειδών από πλαστικό, ειδών συσκευασίας, μηχανημάτων, οργάνων και δομικών υλικών, μαρμάρου)
- Οριζόντιοι Υποστηρικτικοί Τομείς (Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών- ΤΠΕ)

► **H. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου**

Το Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για την Περιφέρεια Πελοποννήσου⁷ είναι θεσμοθετημένο από το 2003 (B' 1485) και σε αυτό προσδιορίζονται οι αρχές και οι στόχοι που τίθενται για τη χωρική ανάπτυξη της Περιφέρειας, καθώς και οι στρατηγικές κατευθύνσεις προς τον υποκείμενο σχεδιασμό.

Οι γενικοί στόχοι του Πλαισίου αναφέρονται στην:

- Ισχυροποίηση του περιφερειακού ρόλου της Περιφέρειας Πελοποννήσου και δημιουργία ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων σε διαπεριφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο. Ενίσχυση εξωστρέφειας.
- Δημιουργία προϋποθέσεων για μελλοντική ανάδειξη της σε ισχυρό εναλλακτικό συγκοινωνιακό κόμβο στο Μεσογειακό χώρο. Ενίσχυση εξωστρέφειας.
- Εξορθολογισμός των σχέσεων αλληλεξάρτησης από το οικονομικό σύμπλεγμα Αθήνας - Πειραιά και ενίσχυση της διασύνδεσής της με τις Περιφέρειες Δυτ. Ελλάδας και Κρήτης. Ενίσχυση διαπεριφερειακής συνοχής.

⁶https://www.eydpelop.gr/2014-2020/wp-content/uploads/2017/10/RIS3_%CE%A0%CE%95%CE%9B%CE%9F%CE%A0%CE%9F%CE%9D%CE%9D%CE%97%CE%A3%CE%9F%CE%A3_%CE%95%CE%9D%CE%99%CE%91%CE%99%CE%9F-%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%94%CE%9F%CE%A4%CE%95%CE%9F.pdf

⁷<https://ypen.gov.gr/chorikos-schediasmos/chorotaxia/meletes/>

Επιπλέον, στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 11 του ν. 2742/99, περιγράφεται ότι σε εφαρμογή κατευθύνσεων εγκεκριμένων Ειδικών ή Περιφερειακών Πλαισίων, μπορούν να χαρακτηρίζονται ως Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ) περιοχές εντός ή εκτός εγκεκριμένων σχεδίων πόλεων ή οικισμών υφιστάμενων προ του 1923 ή εντός ορίων οικισμών κάτω των 2.000 κατοίκων, οι οποίες παρουσιάζουν ιδιαίτερα ή κρίσιμα προβλήματα χωρικής ανάπτυξης που απαιτούν ειδικό σχεδιασμό και ρύθμιση και ιδίως:

- α) περιοχές που υφίστανται χωρικές επιπτώσεις από μεγάλης κλίμακας έργα ή παρεμβάσεις, όπως δημιουργία νέων εδαφών από προσχώσεις, δημιουργία υδάτινων επιφανειών,
- β) περιοχές με μειονεκτικό χαρακτηριστικό, λόγω γεωγραφικής απομόνωσης ή δυσμενούς προσπελασιμότητας, όπως ορεινές, νησιωτικές και δυσπρόσιτες περιοχές,
- γ) περιοχές σε παραμεθόριες ζώνες που παρουσιάζουν κρίσιμα προβλήματα από γεωπολιτική άποψη,
- δ) περιοχές που παρουσιάζουν έκτακτες και απρόβλεπτες ανάγκες λόγω φυσικών ή τεχνολογικών καταστροφών και κινδύνων, όπως σεισμών, πλημμυρών, κατολισθήσεων, δυσμενών κλιματικών συνθηκών.

Σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά των περιοχών που μπορούν να καταταγούν στην κατηγορία του εν λόγω άρθρου στην Περιφέρεια προτείνονται από το εγκεκριμένο Χωροταξικό Πλαίσιο κατά προτεραιότητα οι ορεινές και εσωτερικές μειονεκτικές περιοχές με συνεχή πληθυσμιακή μείωση και στις δύο ή τρεις 10ετίες των απογραφών, απομονωμένες ή δυσπρόσιτες με χαμηλές πληθυσμιακές συγκεντρώσεις στην έδρα του Δήμου ή της Κοινότητας και με εξυπηρετούμενο συνολικά πληθυσμό του συνόλου του ΟΤΑ μικρότερο των 5000 κατοίκων.

Μεταξύ των προτεινόμενων περιοχών αυτών αναφέρονται στο Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο και οι ορεινές περιοχές του Ταυγέτου, οι οποίες περιλαμβάνουν ορεινά τμήματα των δήμων Φαλαισίας, Καλαμάτας, Σπάρτης, του δήμων / δημοτικών ενοτήτων της Μεσσηνιακής Μάνης και άλλων δήμων της ανατολικής Μεσσηνίας και Δυτικής Λακωνίας. Στη συγκεκριμένη κατηγορία προτεινόμενων μειονεκτικών περιοχών, εντάσσονται τμήματα των δύο Δήμων της προτεινόμενης Περιοχής Παρέμβασης.

Σύμφωνα με την μελέτη «Αξιολόγησης, Αναθεώρησης και Εξειδίκευσης του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Πελοποννήσου», δίνονται οι κατευθύνσεις που αφορούν κυρίως την οργάνωση των ορεινών περιοχών ως πεδίων παρεμβάσεων μέσα από τις νέες πολιτικές για την ανάπτυξη, με κατεύθυνση κυρίως προς τις ήπιες δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού και αναψυχής, με ένταξη και ανάδειξη των παραδοσιακών οικισμών, τη δημιουργία κέντρων βιοτεχνικών – οικοτεχνικών δραστηριοτήτων, συνδεδεμένων με τη δασική διαχείριση, ειδικές καλλιέργειες, βιολογική γεωργία-κτηνοτροφία και εν γένει την ενίσχυση της πολυδραστηριότητας. Επιπλέον προτείνεται η αναδιάρθρωση - ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου σε επίπεδα λειτουργικής, διοικητικής και οικονομικής αλληλεξάρτησης.

Στρατηγικές Κατευθύνσεις Χωρικής Ανάπτυξης:

- Ανάπτυξη Ορεινών Περιοχών Ταυγέτου με βάση δραστηριότητες εναλλακτικού τουρισμού.
- Ενίσχυση υποδομών κρουαζιέρας και θαλάσσιου τουρισμού.
- Δικτύωση σημαντικών αρχαιολογικών πόρων
- Προστασία / ανάδειξη οικιστικού συνόλου Μάνης.
- Ισχυρή αναβάθμιση προσπελασιμότητας στο σύνολο της ΠΕ Λακωνίας.

- Ενίσχυση κέντρων Καλλικρατικών Δήμων

Ειδικότερα, στο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού, οι κατευθύνσεις για την ανάπτυξη του τουρισμού, έχουν ως εξής:

- Γενική κατεύθυνση είναι ο περιορισμός της εκτός σχεδίου δόμησης για εγκαταστάσεις τουρισμού-αναψυχής και για παραθεριστική κατοικία και η ανάπτυξή τους κυρίως σε ειδικές ζώνες που να επιτρέπουν τις χρήσεις αυτές ή/και σε οργανωμένους υποδοχείς.
- Η ανάπτυξη του τουρισμού στην Πελοπόννησο ακολουθεί τις κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑΤ (2013).
- Οι κατευθύνσεις του ΕΠΧΣΑΑΤ εξειδικεύονται σε επίπεδο Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων.
- Η ανάπτυξη του ορεινού χώρου της Πελοποννήσου ακολουθεί τις κατευθύνσεις του Ειδικού Πλαισίου, καθώς και το ειδικό καθεστώς προστασίας βάσει διαταγμάτων που έχουν ή αναμένεται να θεσμοθετηθούν, με τις παρακάτω επιπλέον επισημάνσεις:
- Ενισχύεται η υφιστάμενη τουριστική δραστηριότητα στους ορεινούς οικισμούς του Μαινάλου.
- Προωθείται η αναδυόμενη τουριστική δραστηριότητα στην ορεινή Κορινθία.
- Δημιουργούνται προϋποθέσεις ανάπτυξης τουριστικής δραστηριότητας στον Πάρνωνα.
- Προωθείται ο οικοτουρισμός στον Ταΰγετο.
- Διασύνδεση των παραπάνω περιοχών μεταξύ τους.

► **Θ. Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) Περιφέρειας Πελοποννήσου**

Το ΠΕΣΔΑ αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης του συνόλου των αποβλήτων, τα οποία παράγονται στην Περιφέρεια, προσδιορίζει τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείρισή τους, σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων και υποδεικνύει τα κατάλληλα μέτρα που προωθούν ιεραρχικά και συνδυασμένα: α) την πρόληψη, β) την επαναχρησιμοποίηση, γ) την ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, όπως ανάκτηση ενέργειας, και ε) την ασφαλή τελική διάθεση σε επίπεδο Περιφέρειας. Περιλαμβάνεται, επίσης, σχέδιο Πρόληψης για τη Δημιουργία Αποβλήτων.

Οι στόχοι που θέτει καθώς και τα χρονοδιαγράμματα υλοποίησης τους αποβλέπουν στη διαμόρφωση Οργανωμένων Εγκαταστάσεων Διαχείρισης Απορριμμάτων οι οποίες θα καλύπτουν το σύνολο της Περιφέρειας. Το ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου διαρθρώνεται στους ακόλουθους άξονες δράσης :

- > Βιώσιμη διαχείριση αποβλήτων στο σύνολο της Περιφέρειας • Πρόληψη ή μείωση της παραγωγής αποβλήτων (ποσοτική μείωση) καθώς και μείωση της περιεκτικότητάς τους σε επικίνδυνες ουσίες (ποιοτική βελτίωση).
- > Επαναχρησιμοποίηση υλικών από τα απόβλητα
- > Αξιοποίηση των αποβλήτων (ανακύκλωση και ανάκτηση ενέργειας)
- > Εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει»
- > Εφαρμογή της αρχής της εγγύτητα Χρησιμοποίηση των βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη την τεχνολογική εφαρμοσιμότητα και την οικονομική βιωσιμότητα

- > Προώθηση της οργάνωσης, με την ευθύνη του παραγωγού, ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης των άλλων ρευμάτων αποβλήτων, πλην των αστικών: μη επικίνδυνα βιομηχανικά, ελαστικά Αυτοκινήτων, ΑΕΕΚ, ΟΤΚΖ, ΑΗΗΕ, ιλύες ΕΕΛ, επικίνδυνα αστικά στερεά απόβλητα, κ.λπ.
- > Ουσιαστική συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα στους τομείς που παρουσιάζουν επιχειρηματικό ενδιαφέρον
- > Αποκατάσταση όλων των χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων • Ασφαλής τελική διάθεση των αποβλήτων
- > Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού έτσι ώστε να υπάρχει ενεργή συμμετοχή και ευθύνη των πολιτών στη διαχείριση των στερεών αποβλήτων.

► **Ι. Σχέδια Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων για την Περιφέρεια Πελοποννήσου**

Το Σχέδιο Διαχείρισης των Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ)⁸ καταρτίζεται σε επίπεδο Υδατικού Διαμερίσματος για τις περιοχές που υπάρχουν δυνητικοί σοβαροί κίνδυνοι πλημμύρας ή είναι πιθανόν να σημειωθεί πλημμύρα οι οποίες ονομάζονται Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας.

Το Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου (ΥΔ 01) αποτελεί ένα από τα δεκατέσσερα υδατικά διαμερίσματα, στα οποία διαιρέθηκε ο ελληνικός χώρος με τον ν. 1739/1987 (Α' 201). Το Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου εκτείνεται γεωγραφικά στη δυτική και νοτιοδυτική Πελοπόννησο. Η συνολική έκταση του Διαμερίσματος είναι 7.235χλμ². Από διοικητικής άποψης, σε αυτή την έκταση περιλαμβάνονται, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, οι Περιφερειακές Ενότητες Αρκαδίας, Ηλείας, Αχαΐας, Μεσσηνίας και Λακωνίας. Όσον αφορά στα φυσικά-γεωμορφολογικά όρια του Διαμερίσματος, αυτά είναι προς τα βόρεια οι ορεινοί όγκοι Ερύμανθου και Αροάνιων, προς τα ανατολικά τα όρη του Αρτεμισίου, του Μαΐναλου και του Ταΰγετου, προς τα νότια ο Μεσσηνιακός Κόλπος και προς τα δυτικά το Ιόνιο Πέλαγος και ο Κυπαρισσιακός Κόλπος. Η μέση ετήσια βροχόπτωση εκτιμάται σε 1.100χλστ, με τις τιμές να είναι υψηλότερες για τις ορεινές περιοχές της Αρκαδίας και του Ταΰγετου και σημαντικά χαμηλότερες στα παράλια. Στα βόρεια, το Διαμέρισμα συνορεύει με το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ 02), ενώ στα ανατολικά, με το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου (ΥΔ 03). Οι Λεκάνες Απορροής Ποταμού Αλφειού (GR29) και Πάμισου – Νέδοντος – Νέδα (GR32) συγκροτούν το εν λόγω Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου (ΥΔ 01).

Το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ 02) αποτελεί ένα από τα δεκατέσσερα υδατικά διαμερίσματα, στα οποία διαιρέθηκε ο ελληνικός χώρος με τον ν. 1739/1987 (Α' 201). Το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου οριοθετείται στο χερσαίο τμήμα του από τον υδροκρίτη που ξεκινά από το ακρωτήριο Κατάκωλο, συνεχίζει στους ορεινούς όγκους Φολόη, Λάμπεια, Ερύμανθο, Αροάνεια, στο υψίπεδο Καλαβρύτων, στο νότιο όριο της κλειστής λεκάνης Φενεού, στους ορεινούς όγκους του Ολιγύρτου, Λύρκειου και Ονείων, και καταλήγει στο ακρωτήριο Τραχήλι μέσω των κορυφών Τραπεζώνα και Πολίτη στην Κορινθία. Περιλαμβάνει επίσης και τα νησιά Κεφαλονιά, Ζάκυνθο και Ιθάκη. Η έκταση του Υδατικού Διαμερίσματος είναι 7396,55 χλμ² και περιλαμβάνει τμήματα των Περιφερειών Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας και Ιονίων Νήσων με ποσοστά έκτασης 28%, 54% και 18% αντίστοιχα. Το γεωμορφολογικό ανάγλυφο του ΥΔ χαρακτηρίζεται γενικά ορεινό (600 έως 2400μ) και απότομο στο εσωτερικό, ημιορεινό (100 έως 600μ) στην εξωτερική του περίμετρο και πεδινό (0 έως 100μ) στη παράκτια

⁸<https://www.eydpelop.gr/2014-2020/e-p-peloponnisos-2014-2020/periferiakes-stratigikes/eresimotites-pesda-ydata/>

ζώνη του. Το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου αποτελείται από τις Λεκάνες Απορροής Πείρου – Βέργα – Πηνειού (GR28), Ρεμάτων Παραλίας Β. Πελοποννήσου (GR27) και Κεφαλονιάς – Ιθάκης – Ζακύνθου (GR45).

Το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου (ΥΔ 03) αποτελεί ένα από τα δεκατέσσερα υδατικά διαμερίσματα, στα οποία διαιρέθηκε ο ελληνικός χώρος με τον ν. 1739/1987 (Α' 201). Το Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Πελοποννήσου εκτείνεται γεωγραφικά στην ανατολική και νοτιοανατολική Πελοπόννησο. Εντός των ορίων του βρίσκονται, επίσης, τα νησιά Πόρος, Ύδρα, Σπέτσες, Σπετσοπούλα, Δοκός, Κύθηρα και Αντικύθηρα καθώς και η χερσόνησος των Μεθάνων. Στα δυτικά, συνορεύει με το Υδατικό Διαμέρισμα Δυτικής Πελοποννήσου (ΥΔ 01) ενώ στα βόρεια με το Υδατικό Διαμέρισμα Βόρειας Πελοποννήσου (ΥΔ 02). Η συνολική έκταση του Διαμερίσματος είναι 8.442χλμ². Από διοικητικής άποψης, σε αυτή την έκταση περιλαμβάνονται, εξ ολοκλήρου ή εν μέρει, οι Περιφερειακές Ενότητες Αργολίδας, Αρκαδίας, Κορινθίας, Λακωνίας, Μεσσηνίας και Νήσων. Όσον αφορά στα φυσικά-γεωμορφολογικά όρια του Διαμερίσματος, αυτά είναι προς τα δυτικά ο Ταΰγετος και το Μαίναλο, προς τα βόρεια ο ορειογραφικός άξονας Ολύγυρτου-Λυρκειών-Ονειών, προς τα ανατολικά ο Πάρνωνας, ο Αργολικός Κόλπος και ο Κόλπος της Επιδαύρου και προς τα νότια ο Λακωνικός Κόλπος.

Τα ΣΔΚΠ, περιλαμβανομένων των Χαρτών Επικινδυνότητας και Χαρτών Κινδύνων Πλημμύρας, αποτελούν το στρατηγικό εργαλείο για την εφαρμογή της πολιτικής για την αξιολόγηση και διαχείριση του κινδύνου πλημμύρας στο σύνολο της χώρας. Τα ΣΔΚΠ περιλαμβάνουν ένα Πρόγραμμα Μέτρων για την ορθή διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας σε όλες τις φάσεις διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας που θέτει η Οδηγία 2007/60/ΕΚ (Πρόληψη, Προστασία, Ετοιμότητα, Αποκατάσταση).

► Κ. Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης – ΕΣΠΑ 2021-2027

Στις 2 Μαΐου 2018, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανακοίνωσε την πρότασή της για το νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2021-2027 (ΠΔΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και αντίστοιχα στις 29 Μαΐου 2018 ανακοίνωσε την πρότασή της για την Πολιτική Συνοχής και τους Κανονισμούς των Ταμείων της νέας προγραμματικής περιόδου 2021-2027 εγκαινιάζοντας επισήμως την περίοδο διαπραγμάτευσης. Η πρόταση της Ε.Ε. σχετικά με την πολιτική Συνοχής περιλαμβάνει έναν ενιαίο Κανονισμό Κοινών Διατάξεων (ΚΔΔ) που διέπει την εφαρμογή των ακόλουθων Ταμείων: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+), Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑΑ) και για πρώτη φορά το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, το Ταμείο Εσωτερικής Ασφάλειας και το Ταμείο Διαχείρισης Συνόρων και Θεωρήσεων. Με βάση το πλαίσιο αυτό, στη νέα προγραμματική περίοδο έμφαση δίνεται στους παρακάτω πέντε στόχους πολιτικής:

1) μια πιο ανταγωνιστική και εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού και της περιφερειακής συνδεσιμότητας ΤΠΕ (ΣΠ 1).

2) μια πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα προς μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων, και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας (ΣΠ 2)

3) μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας (ΣΠ 3)

4) μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΣΠ 4)

5) μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των εδαφικών τύπων και των τοπικών πρωτοβουλιών (ΣΠ 5)

Την προγραμματική περίοδο (ΠΠ) 2021-2027, η χωρική ανάπτυξη εντάσσεται σε διακριτό Στόχο Πολιτικής (ΣΠ) και ειδικότερα στο ΣΠ5 «Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες», ο οποίος χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ. Στο πλαίσιο του ΣΠ5, οι αρμόδιοι φορείς για το σχεδιασμό και την υλοποίηση μπορούν να επιλέξουν πέραν των πεδίων παρέμβασης που αντιστοιχούν στον ΣΠ5 με βάση το Παράρτημα Ι του ΚΚΔ και από τα πεδία παρέμβασης των υπολοίπων ΣΠ (1-4). Κατά αντιστοιχία της ΠΠ 2014-2020, τα χωρικά εργαλεία, τα οποία δύναται να χρησιμοποιηθούν, είναι οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις και οι στρατηγικές για την Τοπική Ανάπτυξη με την Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων.

Βάσει του ευρωπαϊκού κανονιστικού πλαισίου οι ΟΧΕ διακρίνονται σε:

1. ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη (ΒΑΑ) και
2. ΟΧΕ για άλλες χωρικές στρατηγικές

Οι ΟΧΕ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής, ΤΔΜ καθώς και το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ. Το σχέδιο του Καν. ΕΤΠΑ προβλέπει ότι τουλάχιστον το 8% των πόρων του ΕΤΠΑ που χορηγούνται σε εθνικό επίπεδο κατανέμονται σε ολοκληρωμένες δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ).

Η Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία των Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ) αποτελεί ένα εργαλείο σχεδιασμού και υλοποίησης μιας τοπικής αναπτυξιακής στρατηγικής και αντιμετώπισης των τοπικών οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών αναγκών με τη συμμετοχή των τοπικών φορέων και της τοπικής κοινωνίας σε σαφώς προσδιορισμένες χωρικές ενότητες. Βασίζεται στην προσέγγιση LEADER, δηλαδή «από τη βάση προς την κορυφή» (bottom-up approach). ΤΑΠΤΟΚ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από τα από τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΕΚΤ+, Ταμείο Συνοχής, ΤΔΜ καθώς και το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΘΑ.

► Λ. Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας⁹ φιλοδοξεί να πυροδοτήσει μια αλλαγή υποδείγματος στην ελληνική οικονομία και τους θεσμούς, προς ένα πιο εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο οικονομικό μοντέλο, με πιο αποτελεσματικό και ψηφιοποιημένο κράτος, λιγότερο γραφειοκρατικό, με δραστικά μειωμένη παραοικονομία, με φορολογικό σύστημα φιλικό προς την ανάπτυξη και με ένα, ποιοτικό και αποτελεσματικό δίκτυο κοινωνικής προστασίας, προσβάσιμο σε όλους. Δεν πρόκειται απλώς για μια οικονομική μετάβαση. Στόχος είναι να γίνουν θεμελιώδεις οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις, που θα επηρεάσουν όχι μόνο την οικονομική δραστηριότητα, αλλά και τις τεχνολογίες, τις νοοτροπίες και τους θεσμούς. Μία μετάβαση που συνδυάζει την οικονομική αποτελεσματικότητα με την καινοτομία και τον ψηφιακό εκσυγχρονισμό με την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική συνοχή και τη δικαιοσύνη.

Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελείται από τέσσερις πυλώνες: (1) Πράσινο, (2) Ψηφιακό, (3) Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή, (4) Ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός.

Με οικονομικούς όρους, ο πρωταρχικός στόχος του Σχεδίου είναι να καλύψει το μεγάλο κενό σε επενδύσεις, εθνικό προϊόν και απασχόληση, κενό ενδημικό των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας κατά την τελευταία δεκαετία που επιδεινώθηκε λόγω της πανδημίας του COVID-19.

⁹<https://www.minfin.gr/documents/20182/9976964/Greece+RRP+GR.pdf/6d9f7032-1bb7-4f69-b092-fa7136b8a1a6>

Σε αυτό το πλαίσιο, το ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποσκοπεί στο να κινητοποιήσει σημαντικές δυνάμεις από τον ιδιωτικό τομέα χρησιμοποιώντας: (α) σε σημαντικό βαθμό Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα για την πραγματοποίηση δημοσίων επενδύσεων, (β) Εταιρείες Παροχής Ενεργειακών Υπηρεσιών για την πραγματοποίηση έργων ενεργειακής απόδοσης στον δημόσιο τομέα και (γ) συγχρηματοδοτήσεις μέσω ποικίλων χρηματοδοτικών εργαλείων ώστε να συγκεντρώσει σημαντικότερα επιπρόσθετα ιδιωτικά κεφάλαια για τις επιλέξιμες ιδιωτικές επενδύσεις.

► Μ. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (2020)

Σύμφωνα με το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (Απρίλιος 2020)¹⁰, η εξάπλωση της πανδημίας του κορωνοϊού COVID-19 αποτελεί παγκοσμίως ένα οικονομικό σοκ χειρότερο, και πιο πολύπλοκο, από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση των ετών 2008-2009, καθώς ο στόχος της πολιτικής ανάσχεσης της κρίσης τώρα δεν είναι μοναδικός, αλλά διπλός: αφενός επιδιώκεται η εξασφάλιση της δημόσιας υγείας και αφετέρου η αποκατάσταση της οικονομικής δραστηριότητας.

Οι βασικές επιδιώξεις της οικονομικής στρατηγικής όσο διαρκεί η πανδημία είναι δύο:

- Ο μετριασμός των κοινωνικοοικονομικών συνεπειών της πανδημίας του κορωνοϊού λόγω της αναστολής λειτουργίας επιχειρήσεων και δραστηριοτήτων (lockdown) και ο σχεδιασμός της σταδιακής, επιστημονικά τεκμηριωμένης και αποτελεσματικής αποκλιμάκωσης των μέτρων εγκλεισμού και ανάσχεσης της πανδημίας.
- Η εξασφάλιση του ευνοϊκότερου δυνατού σημείου εκκίνησης στη μετά-COVID εποχή με στόχο την έναρξη της φάσης ανάκαμψης και αναζωογόνησης της κοινωνίας και της οικονομίας με σαφή, έγκαιρη και διαφανή επικοινωνία με τους πολίτες.

1.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

Για την αξιολόγηση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας Πελοποννήσου χρησιμοποιείται η μέθοδος της ανάλυσης SWOT. Πρόκειται για την ανάλυση των ισχυρών και αδύνατων σημείων του εσωτερικού περιβάλλοντος και τη διερεύνηση των ευκαιριών και απειλών του εξωτερικού περιβάλλοντος. Η SWOT συμβάλλει στην κατανόηση του προφίλ μιας περιοχής και στην αναγνώριση της στρατηγικής που θα πρέπει να ακολουθηθεί σε αντίστοιχους τομείς παρέμβασης και υλοποιείται σε τρία διακριτά στάδια:

1. Καταγράφονται απόψεις και κωδικοποιούνται τα στοιχεία της ανάλυσης αναφορικά με τα εσωτερικά ισχυρά και αδύνατα σημεία της Περιφέρειας, καθώς και τις εξωτερικές ευκαιρίες και απειλές.

Η κατάσταση αναλύεται με την εξέταση των πιθανών τρόπων μέσω των οποίων θα ενδυναμωθούν τα ισχυρά σημεία του φορέα και της περιοχής, προκειμένου να υπερκεράσουν τις αναγνωρισμένες αδυναμίες, καθώς και με την αναγνώριση των ευκαιριών που δύναται να αξιοποιηθούν, προκειμένου να υπερισχύσουν των απειλών.

¹⁰https://oe-e.gr/wp-content/uploads/2020/05/2020-european-semester-national-reform-programme-greece_el.pdf

Διαμορφώνεται η στρατηγική για την επίτευξη βελτιώσεων, η οποία εξειδικεύεται περαιτέρω στα επόμενα στάδια ανάπτυξης του ΠΠΑ.

Σχήμα 1: Τυπική διάταξη SWOT Analysis

Η SWOT ανάλυση που ακολουθεί, αφορά στους επιμέρους πέντε (5) Αναπτυξιακούς Στόχους, όπως αυτοί καθορίστηκαν στο ΕΠΑ της ΠΠ 2021-2025, δηλαδή:

- Έξυπνη Ανάπτυξη
- Πράσινη Ανάπτυξη
- Κοινωνική Ανάπτυξη
- Ανάπτυξη Υποδομών
- Εξωστρέφεια

1.3.1 Έξυπνη Ανάπτυξη

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από πολύ χαμηλό βαθμό εξειδίκευσής της σε Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία. Αυτό το χαρακτηριστικό της σχετίζεται και με το γεγονός ότι η εξειδίκευση της Περιφέρειας σ' αυτόν τον τομέα προσδιορίζεται κυρίως από την παρουσία του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, καθώς και από την σχετικά πρόσφατη αναβάθμιση του ΤΕΙ Καλαμάτας σε ΑΤΕΙ Πελοποννήσου.

Η ακαθάριστη δαπάνη για Έρευνα και Ανάπτυξη στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ανήλθε σε 31,14 εκατ. € το 2015 και 24,7 εκατ.€ το 2017, έναντι 30,82 εκατ. € το έτος 2013 και αντιπροσωπεύουν το 1,8% των συνολικών αντίστοιχων δαπανών σε επίπεδο Χώρας, ενώ αντιπροσωπεύουν το 0,40% του Περιφερειακού ΑΕΠ Πελοποννήσου, έναντι 1,29% το 2017 του Εθνικού ΑΕΠ οι αντίστοιχες δαπάνες στο σύνολο της Χώρας και 2,04% του Ενωσιακού ΑΕΠ των 28 οι αντίστοιχες δαπάνες σε επίπεδο ΕΕ28.

Δαπάνες για Ε&Α στην Περιφέρεια Πελοποννήσου 2003 – 2017, εκ.€

Περιφέρειες	2003	2005	2011	2013	2015	2017
Σύνολο Χώρας	977,78	1.153,53	1.391,16	1.465,67	1.703,82	2.038,43
Ανατολική Μακεδονία	28,09	26,00	46,25	43,21	47,06	49,15
Κεντρική Μακεδονία	151,95	160,00	193,32	183,30	201,44	280,9
Δυτική Μακεδονία	8,40	5,00	15,36	17,80	20,04	14,27
Ήπειρος	24,17	29,82	38,37	39,78	47,53	58,46

Δαπάνες για Ε&Α στην Περιφέρεια Πελοποννήσου 2003 – 2017, εκ.€

Περιφέρειες	2003	2005	2011	2013	2015	2017
Θεσσαλία	26,66	29,93	42,41	50,27	59,91	60,04
Ιόνια Νησιά	2,85	5,01	6,14	8,17	15,64	7,72
Δυτική Ελλάδα	62,84	66,23	80,94	79,72	106,93	106,82
Στερεά Ελλάδα	6,22	16,95	38,47	35,28	42,41	37,9
Πελοπόννησος	9,31	24,87	23,32	30,82	31,14	24,7
Αττική	549,63	680,75	774,39	820,27	966,92	1.242,33
Βόρειο Αιγαίο	9,66	12,34	14,31	21,40	18,79	16,74
Νότιο Αιγαίο	5,17	7,82	11,76	14,98	11,29	10,6
Κρήτη	74,08	88,23	106,10	120,68	134,72	128,8

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Σε ότι αφορά την εξέλιξη του επιπέδου απασχόλησης σε Ε&Α ως προς την συνολική απασχόληση, παρακάτω παρατίθενται οι επιδόσεις της Περιφέρειας Πελοποννήσου σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες και τον μέσο όρο της χώρας, όπου διαπιστώνονται εκ νέου οι χαμηλές επιδόσεις της Περιφέρειας και στην αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού για την παραγωγή έρευνας και καινοτομίας, μιας και το 2017 επιδεικνύει από τα χαμηλότερα ποσοστά μεταξύ των Περιφερειών (0,42%).

Απασχόληση σε Ε&Α ως προς συνολική απασχόληση (%) – Περιφέρεια Πελοποννήσου

Περιφέρειες	2011	2013	2015	2017
Σύνολο Χώρας	0,93	1,22	1,40	1,29
Ανατολική Μακεδονία	0,73	1,03	0,87	0,77
Κεντρική Μακεδονία	0,98	1,23	1,27	1,15
Δυτική Μακεδονία	0,70	0,61	0,94	0,72
Ήπειρος	0,94	1,46	1,69	1,26
Θεσσαλία	0,81	0,71	0,85	0,80
Ιόνια Νησιά	0,25	0,43	1,19	0,97
Δυτική Ελλάδα	0,89	1,16	1,45	1,81
Στερεά Ελλάδα	0,38	0,45	0,57	0,42
Πελοπόννησος	0,40	0,46	0,65	0,42
Αττική	1,05	1,54	1,83	1,74
Βόρειο Αιγαίο	1,13	0,96	1,14	0,94
Νότιο Αιγαίο	0,46	0,42	0,35	0,35
Κρήτη	1,48	1,89	1,94	1,58

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Σχετικά με τον τομέα των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), η Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει πολύ χαμηλά επίπεδα χρήσης ΤΠΕ σε όλο το φάσμα των κοινωνικών, διοικητικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων. Η ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ στην Πελοπόννησο είναι μικρή, τόσο από τις επιχειρήσεις, όσο και από τους πολίτες, οφειλόμενη κυρίως στην έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων, αλλά και στη μικρού βαθμού

διαθεσιμότητα εισοδημάτων για τα προϊόντα του συγκεκριμένου τομέα. Συγκεκριμένα, η χρήση υπολογιστών και του διαδικτύου στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι από τις χαμηλότερες στην Ελλάδα και πολύ χαμηλότερη από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπάρχει μικρός αριθμός επιχειρήσεων ΤΠΕ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου με κατεύθυνση δραστηριοτήτων στην ολοκλήρωση, συντήρηση και υποστήριξη λογισμικού για τις δημόσιες υπηρεσίες, καθώς και για τοπικές ιδιωτικές επιχειρήσεις, με μικρό εύρος δραστηριοτήτων.

Εμπειρικά παρατηρείται σημαντική διαρροή επαγγελματιών ΤΠΕ, με δεδομένο ότι οι αντίστοιχες θέσεις εργασίας είναι περιορισμένες. Συνεπώς, η υφιστάμενη κατάσταση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ως προς την ανάπτυξη και χρήση ΤΠΕ παραμένει ιδιαίτερα ελλειμματική. Με δεδομένες δε τις ανάγκες της Περιφέρειας για εκτεταμένη χρήση ΤΠΕ στις εσωτερικές ζώνες της για άρση ή έστω άμβλυση της απομόνωσης, δημιουργούνται πρόσθετες ανάγκες ανάπτυξης υποδομών και υπηρεσιών ευρυζωνικών δικτύων πολύ υψηλής ταχύτητας για την εξυπηρέτηση κατοίκων, επισκεπτών/τουριστών και επιχειρήσεων.

Σύμφωνα δε με τον Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Πίνακα Αποτελεσμάτων για την καινοτομία (Regional Innovation Scoreboard) ο σύνθετος δείκτης καινοτομίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι κατά 73% μικρότερος από τον αντίστοιχο της ΕΕ. Αυτό το χάσμα της τιμής του συγκεκριμένου δείκτη μεταξύ Περιφέρειας Πελοποννήσου και Χώρας, καθώς και μεγαλύτερο μεταξύ Περιφέρειας και ΕΕ28 οφείλεται εν μέρει στην περιορισμένη ζήτηση προϊόντων Ε & Α από τις επιχειρήσεις, αντανακλώντας την χαμηλή τεχνολογική υποδομή των επιχειρήσεων της Περιφέρειας.

Όσον αφορά στην επίδοση της Περιφέρειας Πελοποννήσου στην καινοτομία, σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Πίνακα Επίδοσης Περιφερειακής Καινοτομίας, η Πελοπόννησος κατατάσσεται σ' ένα μικρομεσαίο δυναμικό καινοτομίας (modest-medium innovator). Ομοίως, το Περιφερειακό Παρατηρητήριο Καινοτομίας (RIM) κατατάσσει την Περιφέρεια Πελοποννήσου στην ομάδα περιφερειών της γνώσης που απορροφά την καινοτομία, με σχετικά υψηλή βαθμολογία στην «καινοτόμο επιχειρηματικότητα», αλλά με πολύ χαμηλό σκορ στην «τεχνολογική καινοτομία».

Ο παρακάτω Πίνακας δείχνει τις κανονικοποιημένες βαθμολογίες ανά δείκτη και τα σχετικά αποτελέσματα της Περιφέρειας Πελοποννήσου σε σύγκριση με την Ελλάδα και την ΕΕ, σε κατηγορίες που περιλαμβάνονται στο Regional Innovation Scoreboard του 2019, οπότε και διαπιστώνονται οι χαμηλές συγκριτικά επιδόσεις της Περιφέρειας σε σχέση τόσο με τη χώρα, όσο με τις περιφέρειες της Ε.Ε.

Κατηγορίες του Regional Innovation Scoreboard 2019	Δεδομένα (Data)	Κανονικοποιημένο score	Σύγκριση με χώρα (%)	Σύγκριση με Ε.Ε. (%)
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	36,5	0,399	76	87
Δια βίου μάθηση	1,7	0,033	28	11
Διεθνείς επιστημονικές εκδόσεις	69	0,148	31	26
Οι περισσότερες αναφερόμενες επιστημονικές δημοσιεύσεις	0,052	0,255	61	47
Δαπάνες Ε & Α δημόσιου τομέα	0,33	0,368	72	64

Δαπάνες Ε & Α ιδιωτικού τομέα	0,05	0,080	26	14
Αιτήσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας ΡCT	1,06	0,042	37	10
Εφαρμογές εμπορικών σημάτων	2,25	0,154	51	35
Σχεδιαστικές εφαρμογές	0,12	0,064	27	13
Πωλήσεις νέων καινοτομιών στην αγορά	-	0,321	-	-
Περιφερειακός δείκτης καινοτομίας 2019	-	0,272	-	-

Πηγή: Regional Innovation Scoreboard 2019

Ο βασικός επιχειρηματικός ιστός της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αν εξαιρεθούν οι ηλεκτροπαραγωγικές μονάδες της ΔΕΗ στη Μεγαλόπολη της Αρκαδίας, τα διυλιστήρια Κορινθίας και μια μεγάλη τουριστική μονάδα στη Μεσσηνία, κυριαρχείται από πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, με παρουσία μικρού αριθμού μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων. Η διάρθρωση των επιχειρήσεων σε οικονομικές δραστηριότητες εστιάζει κατά κύριο λόγο στο εμπόριο και στην παροχή τουριστικών υπηρεσιών, καθώς επίσης και μετά από δέκα χρόνια κρίσης, στις κτηματικές συναλλαγές. Όλες αυτές οι δραστηριότητες συνθέτουν τον παραγωγικό τριτογενή τομέα της Περιφέρειας, αν εξαιρεθούν η διογκωμένη δημόσια διοίκηση, η υγεία και η εκπαίδευση, ενώ όσον αφορά στη μεταποίηση κυριαρχούν οι αγροβιομηχανίες και οι δορυφορικές επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέα.

Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων αυτών των οικονομικών δραστηριοτήτων, μεγέθους, ακόμα και οι μεσαίου ή/και οι ελάχιστες μεγάλου μεγέθους, είναι αυστηρά οικογενειακού χαρακτήρα με χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας και με μικρό βαθμό ενσωμάτωσης καινοτομιών και αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας και με πολύ χαμηλό βαθμό χρήσης ΤΠΕ. Χαρακτηριστικό δε γνώρισμα του επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας, είναι η χαμηλού βαθμού έως και έλλειψη διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων και κλάδων, με εξαίρεση τις όποιες μικρού βαθμού διασυνδέσεις των αγροτικών/πρωτογενών δραστηριοτήτων με την μεταποίηση.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά του παραγωγικού/επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με την δεκαετή οικονομική κρίση, συνέβαλλαν και συνεχίζουν να συμβάλλουν στην πτώση των παραγωγικών και οικονομικών δραστηριοτήτων, στη συνεχή αποδυνάμωση των επιχειρηματικών μονάδων και στην εμφάνιση σημαντικής πτώσης της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) και του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της Περιφέρειας.

Με δεδομένη δε, την έλλειψη ικανών υποστηρικτικών μηχανισμών των ΜΜΕ για ενσωμάτωση και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική και επιχειρηματική λειτουργία τους, την αύξηση της εξωστρέφειάς τους και την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής δυσπραγίας, το πρόβλημα και ο κίνδυνος περαιτέρω συρρίκνωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων της Περιφέρειας αυξάνει.

Από τις παρεμβάσεις που έγιναν κατά την προηγούμενη περίοδο (2007-2013), τόσο στο πλαίσιο του Περιφερειακού ΕΠ ΔΕΠΙΝ, όσο και από τα αντίστοιχα Τομεακά (ΕΠΑΕ, αλλά και ΕΠΠΕΡΑΑ στον τομέα της ενέργειας), ωφελήθηκαν περισσότερες των 3.500 επιχειρήσεων. Είναι βέβαιο δε ότι, αυτές οι παρεμβάσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων συνετέλεσαν στην

ηπιότερη εμφάνιση των αρνητικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στον επιχειρηματικό ιστό της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αμβλύνοντας σ' ένα βαθμό τα προβλήματα επιβιώσής τους, χωρίς, όμως, να τις καταστήσουν ανταγωνιστικές και εξωστρεφείς. Όσον αφορά δε στις δομές/μηχανισμούς στήριξης της επιχειρηματικότητας που λειτούργησαν με χρηματοδότηση από τα ΕΠ της περιόδου 2007-2013, προσέφεραν με χρήσιμες υπηρεσίες στις ΜΜΕ της Περιφέρειας, αλλά έπαψαν να λειτουργούν με την λήξη της περιόδου και δημιουργήθηκε σοβαρό κενό ως προς αυτή την αναγκαιότητα.

Πίνακας 1: SWOT Ανάλυση - Έξυπνη Ανάπτυξη

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Απειλές
<p style="text-align: center;">Δυνατότητες</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Δυνατότητα αναβάθμισης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και προσέλευσης νέου ➤ Δυνατότητες ενίσχυσης της υφιστάμενης ερευνητικής δραστηριότητα από τα ακαδημαϊκά τμήματα ➤ Αναπτυσσόμενο δίκτυο τηλεπικοινωνιών, αυξανόμενες δυνατότητες εξυπηρέτησης από τα ευρυζωνικά δίκτυα ➤ Σημαντικές δυνατότητες έξυπνης ανάπτυξης του αγροδιατροφικού τομέα ➤ Σημαντικές δυνατότητες αξιοποίησης των τομέων πολιτισμού, τουρισμού και φυσικού περιβάλλοντος με έξυπνες τεχνολογίες 	<p style="text-align: center;">Προβλήματα</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Εξειδίκευση σε δραστηριότητες χαμηλής τεχνολογικής έντασης ➤ Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού ➤ Χαμηλός βαθμός απασχολησιμότητας ερευνητικού προσωπικού σε μικρές επιχειρήσεις ➤ Έλλειψη καινοτομικής κουλτούρας στις επιχειρήσεις ➤ Χαμηλός βαθμός διείσδυσης ΤΠΕ σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα ➤ Χαμηλές επενδύσεις, επιδόσεις και ασυνέχεια παρεμβάσεων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα στην Ε&Α ➤ Ελλιπής δραστηριότητα των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων σε έρευνα, τεχνολογική ανάπτυξη, καινοτομία και ανεπαρκής σύνδεση με τις επιχειρήσεις ➤ Διάρθρωση του επιχειρηματικού ιστού από μικρές και οικογενειακές τύπου επιχειρήσεις, ανεπαρκής εξωστρέφεια και δικτύωση ➤ Χαμηλός βαθμός διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων ➤ Υστέρηση/περιορισμένες δομές/μικρός αριθμός φορέων έρευνας και καινοτομίας
<p style="text-align: center;">Ευκαιρίες</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Η περαιτέρω ανάπτυξη των εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων και η συμβολή συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων και ενεργοποίηση δράσεων στον τομέα Ε&Α ➤ Η ανάπτυξη δεσμών και συνεργιών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας ➤ Αξιοποίηση του ΤΠΕ για την προβολή του πολιτιστικού αποθέματος και η δημιουργία νέου πρότυπου τουριστικής ανάπτυξης ➤ Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που θα εφαρμοστούν στα πλαίσια της Δίκαιης Μετάβασης για την εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων ➤ Αξιοποίηση συνεργιών με άλλες περιφέρειες 	<p style="text-align: center;">Απειλές</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού ➤ Παγίωση ενός μέτριου ρυθμού υιοθέτησης καινοτομίας ➤ Μη συμβάδιση του παραγωγικού/επιχειρηματικού περιβάλλοντος με τις σύγχρονες απαιτήσεις αξιοποίησης νέων τεχνολογιών – διατήρηση παραδοσιακών τρόπων οργάνωσης ➤ Περαιτέρω μείωση της ερευνητικής/καινοτομικής δραστηριότητας ➤ Επιπρόσθετη απώλεια εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού ➤ Αδυναμία του πληθυσμού και επιχειρήσεων παρακολούθησης και αξιοποίησης της

<p>(Αττική-Δυτική Ελλάδα) για την χρήση υποδομών καινοτομίας και μεταφορά τεχνολογίας και τεχνογνωσίας.</p> <p>➤ Αξιοποίηση ΤΠΕ στον εκσυγχρονισμό των κλάδων εξειδίκευσης και τη βελτίωση των υπηρεσιών προς τον πολίτη.</p>	<p>τεχνολογικής εξέλιξης</p>
---	------------------------------

1.3.2 Πράσινη Ανάπτυξη

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει ένα από τα σημαντικότερα οικοσυστήματα της Ελλάδος (και ένα από τα πλέον σημαντικά της Ευρώπης), καθώς και ιδιαίτερως πλούσια βιοποικιλότητα, τόσο σε χλωρίδα όσο και σε πανίδα. Οι κυριότεροι ποταμοί της Πελοποννήσου είναι ο Αλφειός (μεγαλύτερο ποτάμι της Πελοποννήσου), η Νέδα (ή Νέδων), ο Βελίκας, ο Ευρώτας και οι ποταμοί Τάνος, Κεφαλάρι και Ίναχος. Παράλληλα υπάρχουν αρκετοί χείμαρροι, λίμνες και φαράγγια. Σημαντική θέση στο φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας Πελοποννήσου καταλαμβάνουν τα σπήλαια, ιδίως αυτά που είναι επισκέψιμα και αξιοποιούνται τουριστικά. Τα επισκέψιμα σπήλαια στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι το Σπήλαιο Κάψιας (Αρκαδία), το Σπήλαιο Γλυφάδας Διρού (Λακωνία) και το Σπήλαιο Αγίου Ανδρέα Καστανιάς (Λακωνία).

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου υπάρχει σημαντικός αριθμός θεσμοθετημένων περιοχών προστασίας, όπως Καταφύγια Άγριας Ζωής, Αισθητικά Δάση κτλ. Παράλληλα, υπάρχουν 26 περιοχές χαρακτηρισμένες ως περιοχές Natura 2000, ενώ ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στο Οικολογικό Πάρκο του όρους Πάρνωννα – υγροτόπου Μουστού συνολικής έκτασης 1.150.000 στρεμμάτων για τη διαχείριση του οποίου έχει συσταθεί ο Φορέας Διαχείρισης Όρους Πάρνωννα & Υγροτόπου Μουστού. Ιδιαίτερη θέση στη διαμόρφωση του φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατέχουν οι παραλίες και οι ακτές, που σε συνδυασμό με το έντονο ανάγλυφό τους, σχηματίζουν πολύ γραφικούς κολπίσκους και όρμους. Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου εντοπίζονται δύο από τα δεκαεννέα αισθητικά δάση της χώρας και δεκατέσσερα από τα πενήντα δύο διατηρητέα μνημεία της φύσης, με την Περιφέρεια να καταλαμβάνει την πρώτη θέση, από όλες τις Περιφέρειες της χώρας, σε αριθμό προστατευόμενων διατηρητέων μνημείων της φύσης και την τρίτη θέση σε αριθμό προστατευόμενων δασών

Στην Περιφέρεια επίσης, δεσπόζουν μεγάλοι ορεινοί όγκοι (Πάρνωννας, Ταΰγετος, Μαίναλο και Ορεινή Κορινθία – Αργολίδα). Η υπάρχουσα κατάσταση σήμερα στους αναφερόμενους ορεινούς όγκους είναι η παρακάτω:

- Ορεινή Κορινθία - Αργολίδα. Αποτελεί τον πιο αναπτυσσόμενο άξονα δεδομένου πως, ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια έχουν αναπτυχθεί αρκετές τουριστικές μονάδες (ξενοδοχεία, εστιατόρια κτλ.), αξιοποιώντας κυρίως την μικρή απόσταση από το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας.
- Μαίναλο. Στο Μαίναλο από πλευράς τουριστικών εγκαταστάσεων, ξεχωρίζει το χιονοδρομικό κέντρο και η αρκετά καλή και οργανωμένη υποδομή σε ότι αφορά την διαμονή και την διατροφή των επισκεπτών. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως, παρά το γεγονός πως το Όρος Μαίναλο ανήκει σε προστατευόμενη περιοχή NATURA, έχουν αναπτυχθεί ήπιες μορφές τουρισμού.
- Πάρνωννας & Ταΰγετος. Οι δύο αυτοί ορεινοί όγκοι αντιμετωπίζουν περίπου τα ίδια προβλήματα. Και οι δύο επλήγησαν αρκετά από μεγάλες πυρκαγιές, έχουν περιορισμένη προσβασιμότητα και αποτέλεσμα των προηγούμενων είναι να υπάρχει έλλειμμα τουριστικής ανάπτυξης. Παρόλα αυτά, η φυσική ομορφιά επιτρέπει την ανάπτυξη ήπιων αθλητικών δραστηριοτήτων (πεζοπορία, ραπέλ κτλ.). Ο σχεδιασμός και

η ολοκλήρωση προγράμματος ήπιας ανάπτυξης ορεινών όγκων όπου θα εστιάζει στην προβολή της φύσης, στην ανάδειξη τοπικών γεωργικών προϊόντων και καρπών (κάστανο, κέδρος κτλ.) και στην ανάπτυξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων μέσω προγραμματισμού έργων μικρής κλίμακας που δεν θα επηρεάζουν αλλά θα αναδεικνύουν και θα προβάλουν το φυσικό τοπίο, θα συμβάλει στην ισόρροπη ανάπτυξη και ανάδειξη του πλούτου των όγκων αυτών

Οι ιδιαίτερες κλιματολογικές συνθήκες στην Περιφέρεια Πελοποννήσου με την διαφορετικότητα των γεωμορφολογικών και κλιματολογικών χαρακτηριστικών των επί μέρους περιοχών της, καθώς και η παλαιότητα ενός μεγάλου μέρους του οικιστικού αποθέματος, συμβάλλουν στην μεγάλη κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση/ψύξη, ενώ επιπρόσθετα η συγκέντρωση ενεργοβόρων μεταποιητικών, αλλά και λοιπών μεγάλης ηλικίας επιχειρηματικών μονάδων, μεγεθύνει περαιτέρω την κατανάλωση ενέργειας.

Επίσης, Πραγματοποιήθηκαν σημαντικά ενεργειακά έργα ή βρίσκονται σήμερα σε εξέλιξη είτε σε μελετητικό, είτε σε κατασκευαστικό επίπεδο. Η μεταφορά του φυσικού αερίου στο κέντρο της Πελοποννήσου και η λειτουργία της 5ης Μονάδας Φυσικού Αερίου της Μεγαλόπολης με ταυτόχρονη προοπτική μεταφοράς του δικτύου φυσικού αερίου στις πόλεις και στα χωριά για οικιακή και βιομηχανική χρήση δίνουν νέες δυνατότητες αιεφόρου ανάπτυξης και δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Ωστόσο, το ελλιπές δίκτυο φυσικού αερίου δεν καλύπτει το σύνολο της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε να μπορεί να αξιοποιηθεί τόσο για οικιακή, όσο και επιχειρηματική χρήση. Επίσης, η γεωθερμία είναι ελάχιστα διαδεδομένη και αξιοποιημένη. Στον παρακάτω Πίνακα αποτυπώνεται ο σχεδιασμός για το μήκος επέκτασης του δικτύου ΡΕ και του δικτύου μέσης πίεσης σε χλμ. ανά πόλη για την περίοδο 2018-2022.

ΜΗΚΟΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΩΝ ΔΙΚΤΥΟΥ ΡΕ ΑΝΑ ΠΟΛΗ - ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ						
Δίκτυο ΡΕ (χλμ.)	2018	2019	2020	2021	2022	5 έτη
Κόρινθος	0	0	15	5	5	25
Τρίπολη	0	0	15	5	5	25
Καλαμάτα	0	0	5	5	5	15
Σπάρτη	0	0	5	5	5	15
Άργος/Ναύπλιο	0	0	5	5	5	15
Σύνολο	0	0	45	25	25	95
Δίκτυο (χλμ.) (μέση πίεση)	2018	2019	2020	2021	2022	Σύνολο
Κόρινθος	0	0	6	0	0	6
Τρίπολη	0	0	6	0	0	6
Καλαμάτα	0	0	0	0	0	0
Σπάρτη	0	0	0	0	0	0
Άργος/Ναύπλιο	0	0	0	0	0	0
Σύνολο	0	0	12	0	0	12

Πηγή: ΔΕΔΑ

Ο ενεργειακός διάδρομος από τον Αχελώο στη Μεγαλόπολη και ο ενεργειακός διάδρομος Μεγαλόπολης-Κορίνθου-Αττικής, που θα ολοκληρωθούν μέχρι το 2024, θα αναβαθμίσουν ενεργειακά την Πελοπόννησο και θα αξιοποιήσουν το ενεργειακό παραγωγικό δυναμικό της.

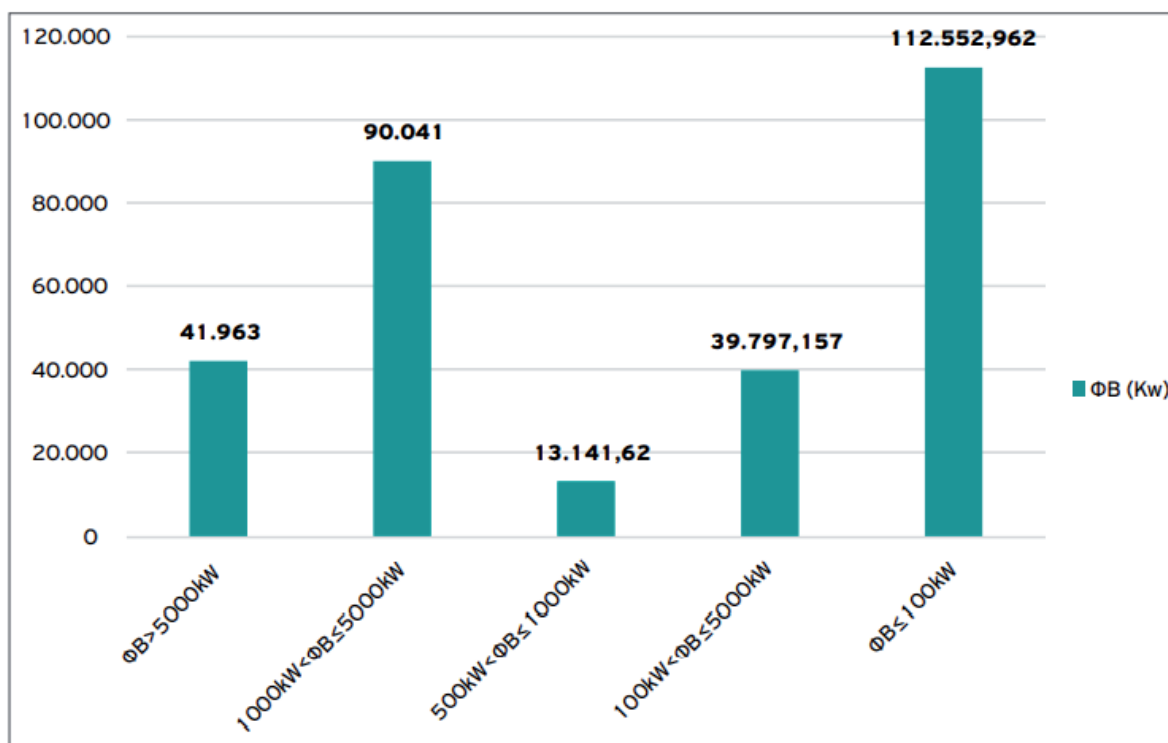
Παράλληλα, η Πελοπόννησος διαγράφει θετικό ισοζύγιο στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και μάλιστα το 2017 βρέθηκε στη δεύτερη θέση ανάμεσα στις περιφέρειες της χώρας στις αιολικές εγκαταστάσεις (ΕΛΕΤΑΕΝ, 2018) και στην τρίτη θέση στις φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις (ΛΑΓΗΕ, 2017) και οι προοπτικές διαγράφονται θετικές, ιδίως εάν οι συνεχιστούν οι επενδύσεις στο πεδίο αυτό.

Η κατασκευή του διασυνδετήριου αγωγού Eastern Mediterranean Pipeline (East Med) και διέλευσή του από την Πελοπόννησο, καθώς και η ενεργειακή διασύνδεση της Πελοποννήσου με την Κρήτη με αγωγό εναλλασσόμενου ρεύματος τάσης 150 KV και μεταφορικής ικανότητας 2Χ200 MW, φέρνουν την Πελοπόννησο στο κέντρο της ενεργειακής πολιτικής της χώρας.

Η συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση σε ηλεκτρική ενέργεια και οι δεσμεύσεις της Ελλάδας απέναντι στην ΕΕ σε συγκεκριμένους στόχους για ηλεκτρική ενέργεια από ΑΠΕ, αποτυπώθηκαν στο Προκαταρκτικό Σχέδιο του Δεκαετούς Προγράμματος του ΑΔΜΗΕ για την εξέλιξη της ζήτησης ενέργειας στο Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας (ΕΣΜΗΕ) την περίοδο 2019-2028. Ο ΑΔΜΗΕ προβάλλει τρία σενάρια για την εξέλιξη της ζήτησης: το σενάριο της «αναφοράς», το σενάριο της «υψηλής ζήτησης» και το σενάριο της «χαμηλής ζήτησης». Ως βάση αναφοράς ορίστηκε η ζήτηση της ενέργειας στην Ελλάδα το έτος 2017.

Η ελλειμματική ενημέρωση της παραγωγικής και διοικητικής βάσης της Περιφέρειας για τις υποχρεώσεις και δυνατότητες ενεργειακής αναβάθμισης κτηρίων και παραγωγικών δραστηριοτήτων, ή/και χρήση των ΑΠΕ, σε όλους τους τομείς, αποτελεί μια εγγενή αδυναμία και μειονέκτημα της Περιφέρειας. Οι δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας και αξιοποίησης ΑΠΕ στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι ιδιαίτερα αυξημένες, για ανάπτυξη παραγωγικών, αποδοτικών επιχειρησιακών δραστηριοτήτων, αλλά και για βελτίωση της ποιότητας ζωής στην Περιφέρεια, καθώς και για αύξηση της συμβολής τους στην επίτευξη των σχετικών στόχων του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρύθμισης (ΕΠΜ), ως προς τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Στο παρακάτω Γράφημα αποτυπώνεται το μέγεθος των φωτοβολταϊκών της Πελοποννήσου ανά κατηγορία στο διασυνδεδεμένο σύστημα σε εγκατεστημένη ισχύ (kW) μονάδων ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ φωτοβολταϊκών (2017).

Πηγή: ΛΑΓΗΕ

Τα κυριότερα περιβαλλοντικά προβλήματα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, διαχρονικά εδώ και δεκαετίες είναι η έλλειψη ολοκληρωμένης διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, καθώς και η ελλιπής διαχείριση υγρών αστικών αποβλήτων σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας, αλλά και σε τουριστικούς οικισμούς στις ορεινές/ημιορεινές και παραθαλάσσιες περιοχές.

Όσον αφορά στην ολοκληρωμένη διαχείριση στερεών αποβλήτων, με την ολοκλήρωση της αποκατάστασης ανενεργών ΧΑΔΑ και με την άμεση έναρξη υλοποίησης του ΣΔΙΤ για την ολοκληρωμένη διαχείριση των στερεών αποβλήτων, το οποίο έχει ενταχθεί και χρηματοδοτείται από το ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, με 58,0 εκατ. € δημόσια δαπάνη, με την ολοκλήρωσή του εντός της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου (2014-2020), το χρόνιο πρόβλημα της Περιφέρειας ως προς τη διαχείριση των στερεών αποβλήτων θα λυθεί κατά έναν σημαντικό βαθμό. Επίσης, με την έναρξη της υλοποίησης του συγκεκριμένου έργου θα επιταχυνθεί και η διαδικασία της ανακύκλωσης προς την κατεύθυνση προσέγγισης των εθνικών στόχων, χωρίς, όμως, να επαρκεί για την κάλυψη των στόχων. Σημειώνεται ότι πλήθος ενεργειών που περιλαμβάνονται στον εγκεκριμένο ΠΕΣΔΑ δεν έχουν ενεργοποιηθεί μέχρι σήμερα ενώ και η περιορισμένη επάρκεια λειτουργίας του ΦΟΔΣΑ από πλευράς στελεχιακού δυναμικού δεν συνηγορεί προς την κατεύθυνση ολοκλήρωσης των υπολειπόμενων δράσεων που επιβάλλει ο ΠΕΣΔΑ. Η τροποποίηση σύστασης και λειτουργίας των ΦΟΔΣΑ ενδεχομένως να συμβάλλει προς την κατεύθυνση περαιτέρω ενεργοποίησης του εν λόγω Φορέα, χρειάζεται όμως στελεχιακή ενδυνάμωση. Οι ανάγκες επομένως ολιστικής αντιμετώπισης του προβλήματος θα παραμείνουν ως ένα βαθμό για κάποιο χρονικό διάστημα, το ζήτημα όμως αυτό θα προσδιορισθεί και θα οριστικοποιηθεί με την νέα επικείμενη τροποποίηση του ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου και την τροποποίηση των διατάξεων περί σύστασης και λειτουργίας του ΦΟΔΣΑ.

Αναφορικά με τη διαχείριση των υγρών αποβλήτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παρατηρείται καθυστέρηση υλοποίησης των αναγκαίων έργων ΕΕΛ και δικτύων αποχέτευσης για την κάλυψη των υποχρεώσεων της Χώρας ως προς τους οικισμούς Γ' προτεραιότητας.

Μέχρι σήμερα καλύπτονται δεκαοκτώ (18) οικισμοί αυτής της κατηγορίας με έργα που έχουν ολοκληρωθεί, ενώ έχουν ενταχθεί στο Τομεακό ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ, έργα ΕΕΛ και δικτύων αποχέτευσης για κάλυψη αναγκών επτά (7) οικισμών Γ' προτεραιότητας, με προϋπολογισμό 28,50 εκατ. €.

Παράλληλα, για έξι (6) οικισμούς αυτής της κατηγορίας δεν υπάρχουν ώριμα έργα (από μελέτες και αδειοδοτήσεις), ενώ πέντε (5) ΕΕΛ έχουν ολοκληρωθεί (των 18 οικισμών) χαρακτηρίζονται από τεχνικές ή/και διοικητικές δυσλειτουργίες και θα απαιτηθούν ενέργειες/ δράσεις αποκατάστασης των δυσλειτουργιών. Σημειώνεται τέλος ότι σε υφιστάμενες ΕΕΛ που βρίσκονται αρκετά χρόνια σε λειτουργία και συγκεντρώνουν σοβαρό πληθυσμό αιχμής, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, παρουσιάζονται προβλήματα λειτουργίας στην περίοδο αιχμής και χρήζουν επέκτασης και εκσυγχρονισμού.

Πέραν αυτών των προβλημάτων και αναγκών, ένα σημαντικό πρόβλημα υφιστάμενο, αλλά και άμεσα επερχόμενο με ένταση, είναι η ορθολογική διαχείριση της ιλύος των ΕΕΛ, το οποίο, με την επιδιωκόμενη κατασκευή και των υπόλοιπων αναγκαίων ΕΕΛ θα μεγεθυνθεί ιδιαίτερα και μπορεί να καταστεί δυσεπίλυτο. Σημειώνεται ότι εκλείπει μέχρι σήμερα το Εθνικό νομοθετικό πλαίσιο διαχείρισης της ιλύος και οι αντίστοιχες τεχνικές προδιαγραφές. Η θεσμοθέτηση αυτών προφανώς θα οδηγήσει και στην ορθολογική λύση με τις αντίστοιχες οικονομίες κλίμακας. Ένα ζήτημα ως προς την ολιστική αντιμετώπιση του ζητήματος της διαχείρισης υγρών αστικών αποβλήτων, είναι η επαναχρησιμοποίηση του νερού κατόπιν τριτοβάθμιας επεξεργασίας των αστικών λυμάτων.

Με βάση τα παραπάνω, είναι εμφανές ότι οι ανάγκες ολιστικής διαχείρισης των υγρών αστικών αποβλήτων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου δεν καλύπτονται, ούτε καν για κάλυψη των υποχρεώσεων της Χώρας έναντι της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ. Παράλληλα, σε πολλούς οικισμούς κάτω των 2.000 κατοίκων, κυρίως σ' αυτούς που βρίσκονται ή επηρεάζουν με τα λύματά τους τις ευαίσθητες οικολογικά περιοχές ή/και έντονα τουριστικές περιοχές, απαιτούνται αντίστοιχα έργα ολιστικής διαχείρισης των υγρών αστικών αποβλήτων.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου αναφέρεται γεωγραφικά σε τρία Υδατικά Διαμερίσματα (Βόρεια, Δυτική και Ανατολική Πελοπόννησο). Η ύδρευση στην Περιφέρεια Πελοποννήσου καλύπτεται κυρίως μέσω γεωτρήσεων από τα υπόγεια υδατικά διαμερίσματα και από διάφορες πηγές όπως Αμυμώνης, Ανάβαλου, Δρίζα, Λέρνης, Πηδήματος κτλ. Παράλληλα, σε αρκετές περιοχές λειτουργούν δεξαμενές αποθήκευσης νερού, λιμνοδεξαμενές, υδατόπυργοι, ενώ λειτουργούν δύο μονάδες αφαλάτωσης νερού (στην κοινότητα Βελανιδίων Βοιών και στην Ερμιονίδα). Αυτό που θα πρέπει να τονιστεί, είναι η παλαιότητα του δικτύου ύδρευσης σε αρκετές περιοχές με αποτέλεσμα την δυσλειτουργία του δικτύου με ανεξέλεγκτες απώλειες και διαρροές. Στην Περιφέρεια, και ιδιαίτερα στις περιοχές όπου αναπτύσσεται τουρισμός, κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες (ΠΕ Λακωνίας και ΠΕ Μεσσηνίας) εμφανίζονται προβλήματα επάρκειας υδρευτικού νερού κατά την διάρκεια του καλοκαιριού που οφείλονται τόσο λόγω της τουριστικής κίνησης, όσο και λόγω της εποχιακής μείωσης της στάθμης του υδροφόρου ορίζοντα. Αντίστοιχα, λόγω της αύξησης των πεδινών οικισμών και την ανάπτυξη των παράκτιων περιοχών, το διαθέσιμο δίκτυο δεν είναι επαρκές για την κάλυψη της ζήτησης σε νερό. Η ΠΕ Αργολίδας είναι η περιοχή που αντιμετωπίζει το κυριότερο πρόβλημα ύδρευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, τόσο λόγω σοβαρής ποιοτικής υποβάθμισης, όσο και λόγω της ποσοτικής ανεπάρκειας των διαθέσιμων υδάτινων πόρων από την συνεχή και ανεξέλεγκτη χρησιμοποίηση γεωτρήσεων. Στον αντίποδα η ΠΕ Αρκαδίας είναι η περιοχή με τα λιγότερα προβλήματα στον τομέα της ύδρευσης και κάποια περιοδικά προβλήματα οφείλονται στην ανεπάρκεια της διαθέσιμης παροχής από τις πηγές, σε αυθαίρετες προσθήκες στο δίκτυο χωρίς σχεδιασμό και στην κακή διαχείριση της διανομής του φορτίου στο δίκτυο

Στην Περιφέρεια Πελοποννήσου λειτουργούν 68 συλλογικά οργανωμένα αρδευτικά δίκτυα, με συνολική αρδεύσιμη έκταση περίπου 295.000 στρεμμάτων και ανάγκες περίπου 101.156.000m³/έτος. Οι πολυάριθμες ιδιωτικές γεωτρήσεις που λειτουργούν σε συνδυασμό με τις αυξημένες ανάγκες για άρδευση (δεδομένου των γεωργικών εκτάσεων) και την υπερεκμετάλλευση του εδάφους για γεωργικές καλλιέργειες, δημιουργούν προβλήματα μειωμένης ποσότητας νερού για άρδευση καθώς και αυξημένα προβλήματα μόλυνσης και υπαλμύρισης του υδροφόρου ορίζοντα.

Αναφορικά με τη βιώσιμη διαχείριση του νερού, πρόβλημα παρουσιάζεται τόσο στην ποσότητα, όσο και στην ποιότητα του υδατικού δυναμικού, σε μεγάλης έκτασης πεδινές περιοχές, κυρίως λόγω υπεράντλησης του υδροφόρου ορίζοντα για την κάλυψη των ιδιαίτερα αυξημένων αναγκών του σημαντικού για τον κοινωνικοοικονομικό ιστό της Περιφέρειας γεωργικού τομέα. Το γεγονός αυτό δημιουργεί έντονα προβλήματα κάλυψης και των αναγκών ύδρευσης, ιδιαίτερα σε περιόδους τουριστικής αιχμής σε συγκεκριμένες τουριστικές περιοχές, όπως συγκεκριμένα αναφέρθηκε. Παράλληλα, πρόσθετη επιβάρυνση στην ποιότητα του υδροφόρου ορίζοντα προκαλούν τα φυτοφάρμακα και τα λιπάσματα των γεωργικών δραστηριοτήτων.

Μεγάλα δε αντίστοιχα έργα ορθολογικής διαχείρισης των υδάτινων πόρων και της αξιοποίησης επιφανειακών υδάτων, παραμένουν επί πολλά έτη ημιτελή ή/και αναξιοπώητα, με αποτέλεσμα η ανεπάρκεια και η προβληματική ποιότητα των υδατικών πόρων να καθίστανται ένα από τα κύρια περιβαλλοντικά προβλήματα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Αυτό το πρόβλημα, σε μεγάλης έκτασης περιοχές της Περιφέρειας, έχει ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες στην προοπτική ανάπτυξης της Περιφέρειας στο πλαίσιο της αειφορίας και της εξωστρέφειας. Άλλοι σημαντικοί χρήστες νερού στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι η βιομηχανική και η κτηνοτροφική δραστηριότητα. Οι ανάγκες των βιομηχανιών σε νερό που εδρεύουν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ανέρχονται σε περίπου 20.877.000m³/έτος και καλύπτονται από ιδιωτικές γεωτρήσεις ή από τροφοδοσία των δικτύων ύδρευσης. Οι κτηνοτροφικές και πτηνοτροφικές δραστηριότητες, τόσο σε μονάδες σταβλισμένων ζώων όσο και σε ζώα με ποιμενική εκτροφή, δημιουργούν ανάγκες σε νερό που φτάνουν περίπου τα 21.000.000 m³/έτος. τα 6,6 εκ.μ³ ετησίως. Η κάλυψη των αναγκών νερού στη σταβλισμένη κτηνοτροφία προέρχεται από ιδιωτικές γεωτρήσεις ή από τροφοδοσία των δικτύων ύδρευσης ενώ οι ανάγκες της ποιμενικής κτηνοτροφίας καλύπτονται σε ένα ποσοστό τους και από επιφανειακά νερά. Οι ανθρωπογενείς πιέσεις που δέχονται τα τρία Υδατικά Διαμερίσματα που ανήκουν στην Περιφέρεια Πελοποννήσου οδηγούν στην ρύπανση και την πίεση των υδατικών αποθεμάτων.

Σημαντικότερες διάχυτες πηγές ρύπανσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελούν τα αστικά λύματα, η αγροτική δραστηριότητα, καθώς και η ποιμενική κτηνοτροφία. Διάχυτη πηγή ρύπανσης αποτελούν σε μικρότερο βαθμό χρήσεις γης όπως π.χ. δάση και λιβάδια μέσω της φυσικής βλάστησης τους. Κυριότεροι παραγόμενοι ρύποι από τις διάχυτες πηγές ρύπανσης αποτελούν το άζωτο (N), ο φώσφορος (P) καθώς και το βιοχημικά απαιτούμενο οξυγόνο (BOD₅). Οι πιέσεις που δέχονται τα υπόγεια υδατικά συστήματα των τριών υδατικών διαμερισμάτων, από την άντληση των αποθεμάτων τους για την κάλυψη των αναγκών της περιοχής σε νερό, αποτελούν τον κύριο λόγο επιδείνωσης της ποσοτικής τους κατάστασης, ενώ συχνά η απόληψη αυτή επιτείνει ή και αποτελεί σε κάποιες περιπτώσεις το γενεσιουργό αίτιο υποβάθμισης και της ποιοτικής τους κατάστασης (υπαλμύριση). Άλλες σημαντικές πιέσεις αποτελούν οι ιχθυοκαλλιέργειες (παράκτιων και εσωτερικών υδάτων) καθώς και ο τεχνητός εμπλουτισμός.

Η εκτεταμένη δασοκάλυψη στη Περιφέρεια, σε συνδυασμό με τις τάσεις ερημοποίησης περιοχών της, συμβάλλει στην αύξηση των κινδύνων για καταστροφές από πυρκαγιές, με ενδεχόμενες πρόσθετες αρνητικές επιπτώσεις από καταστροφικές πλημμύρες.

Επίσης, οι πληθυσμιακές συγκεντρώσεις αστικού τύπου στα διοικητικά και εμπορικά κέντρα της Περιφέρειας και οι συγκοινωνιακές επιβαρύνσεις σε ώρες αιχμής, δημιουργούν ανάλογες περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις στην ατμόσφαιρα από τη χρήση/λειτουργία μη «καθαρών» αστικών συγκοινωνιακών μέσων, έστω σε σχετικά μικρής κλίμακας, σε σχέση με τις αντίστοιχες επιβαρύνσεις από συγκεκριμένες μεγάλες παραγωγικές/βιομηχανικές συγκεντρώσεις.

Σε συνέχεια των παραπάνω, η ιδιαίτερα εκτεταμένη ακτογραμμή της Περιφέρειας Πελοποννήσου, εμφανίζει σε μεγάλο αριθμό περιοχών έντονες διαβρώσεις, με δημιουργία σημαντικών περιβαλλοντικών, αλλά και οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων, ιδιαίτερα σε συγκεκριμένες τουριστικές και οικιστικές περιοχές της Περιφέρειας. Ακόμα, όμως και με την υλοποίηση αυτών των δράσεων, τα προαναφερόμενα προβλήματα της Κλιματικής Αλλαγής στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παραμένουν μεγάλα και έντονα, με ανάγκη αποτελεσματικότερης αντιμετώπισής τους κατά τα επόμενα χρόνια.

Μια σημαντική παράμετρος της προστασίας των φυσικών πόρων της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι οι ιδιαίτερης περιβαλλοντικής αξίας προστατευόμενες περιοχές λόγω της βιοποικιλότητάς τους, για τις οποίες, είτε έχει θεσμοθετηθεί φορέας διαχείρισής τους, είτε δεν έχει. Για τις περιοχές αυτής της κατηγορίας, το θεσμικό πλαίσιο προστασίας και διαχείρισής τους και η δυσκολία προσέγγισης της ορθολογικής διαχείρισης, δημιουργούν προβλήματα και κινδύνους ελλειμματικής προστασίας τους και αιεφόρου αξιοποίησής τους.

Παρά δε την θεσμική διευθέτηση του ζητήματος (2ος/2018), περί των φορέων διαχείρισης αυτών των περιοχών καθυστερεί πολύ η συγκρότηση διοικητικών οργάνων των φορέων διαχείρισης, με αποτέλεσμα την διατήρηση των προβλημάτων ελλιπούς προστασίας και αιεφόρου ανάδειξης και αξιοποίησης των ευαίσθητων οικολογικά περιοχών/οικοτόπων.

Ο μεγάλος σε αριθμό και η σημαντική έκταση των υπό προστασία περιοχών δημιουργεί την ανάγκη συντονισμού των μέτρων προστασίας και διαχείρισης τους. Η υπερεντατική εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου της Περιφέρειας, η ανάπτυξη μεγάλων και μικρότερων έργων υποδομής, οι φυσικές καταστροφές από πυρκαγιές και η παράνομη βόσκηση, σε συνδυασμό με τα ελλιπή μέτρα αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δημιουργεί σημαντικές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Παράλληλα, ζητούμενο είναι για την Περιφέρεια η επίτευξη της λεπτής ισορροπίας προστασίας των ως άνω περιοχών με την ανάγκη ανάπτυξης ήπιων παρεμβάσεων, που θα αξιοποιούν τα τοπικά παραγωγικά και φυσικά πλεονεκτήματα του συνόλου των περιοχών της εδαφικής επικράτειας της Περιφέρειας στη λογική της Πράσινης ανάπτυξης.

Πίνακας 2: SWOT Ανάλυση - Πράσινη Ανάπτυξη

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Απειλές
Δυνατότητες	Προβλήματα
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενδιαφέρον ανάγλυφο τοπίο, με συνύπαρξη ορεινών όγκων, πεδινών εκτάσεων και ιδιαίτερων ακτών αισθητικής αξίας. ➤ Τα οικοσυστήματα που υπάρχουν στην Περιφέρεια χαρακτηρίζονται από τα σημαντικότερα της Ελλάδος και από τα πλέον σημαντικά της Ευρώπης ➤ Ύπαρξη πολλών θεσμοθετημένων προστατευόμενων περιοχών Natura, καθώς και αξιολογής και σπάνιας 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Υψηλός δείκτης αρνητικής επίδρασης από την κλιματική αλλαγή ➤ Σημαντική επιβάρυνση του περιβάλλοντος και του υδροφόρου ορίζοντα στις βιομηχανικές περιοχές ➤ Υστέρηση έναντι των στόχων για τη διαχείριση των αποβλήτων που θέτει το ΠΕΣΔΑ ➤ Μικρή διασύνδεση της παραγωγής ενέργειας με το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό

<p>χλωρίδας και πανίδας</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Πλήθος αξιόλογων και επισκέψιμων σπηλαίων, φαραγγιών ➤ Σημαντικός αριθμός καθαρών ακτών βραβευμένων με «Γαλάζια Σημαία» ➤ Μεγάλο μήκος ακτογραμμής σε σχέση με άλλες ηπειρωτικές Περιφέρειες και ύπαρξη αρκετών φυσικών κόλπων για τη δημιουργία μαρίνων ➤ Αξιόλογο αιολικό δυναμικό 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Υστέρηση στην ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας ➤ Προβλήματα ποσότητας (κακή διαχείριση) και ποιότητας του νερού (μόλυνση και υφαλμύρωση) ➤ Νιτρορύπανση του εδάφους λόγω υπερεκμετάλλευσης της γεωργικής γης ➤ Έλλειψη θεσμοθετημένων φορέων διαχείρισης των προστατευμένων περιοχών ➤ Ανεπαρκής διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων ➤ Πιέσεις στο περιβάλλον από τις παραγωγικές δραστηριότητες (μονάδες ενέργειας, ελαιουργεία και πυρηνελαιουργεία, ποιμνιοστάσια, τουριστικές εγκαταστάσεις και κατοικίες) ➤ Περιορισμός στην αξιοποίηση Εναλλακτικών Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, λόγω ύπαρξης περιοχών οικολογικού ενδιαφέροντος ➤ Αυξανόμενες πιέσεις στις χρήσεις γης και στο φυσικό περιβάλλον λόγω της διεύρυνσης των αστικών λειτουργιών στην ύπαιθρο, της άναρχης δόμησης και της ελλιπούς κατάλληλης χωροθέτησης παραγωγικών εγκαταστάσεων
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Επέκταση δικτύου αγωγών φυσικού αερίου ➤ Περαιτέρω ανάπτυξη δράσεων ενεργειακής αναβάθμισης τόσο των κατοικιών, όσο και των δημόσιων κτιρίων θα συμβάλλει στην αντιμετώπιση της ενεργειακής κατανάλωσης. ➤ Αξιόλογο αιολικό και ηλιακό δυναμικό για την εφαρμογή χρήσης ΑΠΕ ➤ Δημιουργία διαδρομών μονοπατιών με οικολογικό ενδιαφέρον και μεγάλο μήκος ακτογραμμής για τη δημιουργία μαρίνων ➤ Εφαρμογή χωροταξικού σχεδιασμού και σχεδιασμός προγραμμάτων αστικών αναπλάσεων ➤ Αναδασώσεις ➤ Ανάπτυξη σχεδίων πολιτικής προστασίας και αξιοποίησης των ΤΠΕ για την αντιμετώπιση των πυρκαγιών ➤ Δημιουργία σχεδίου αξιοποίησης και διάθεσης των υδάτινων αποθεμάτων με κατάλληλα έργα υποδομών (φράγματα, αρδευτικά έργα κλπ.) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού ➤ Έλλειψη ρευστότητας για υλοποίηση νέων επενδυτικών σχεδίων λόγω της οικονομικής κρίσης των προηγούμενων ετών ➤ Σημαντικά εμπόδια στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας για την πράσινη ανάπτυξη ➤ Υποβάθμιση της προστασίας, διατήρησης και ανάδειξης του πλούσιου και διαφοροποιημένου φυσικού/ οικολογικού αποθέματος ➤ Μεγάλοι, μη συμβατικοί κίνδυνοι φυσικών καταστροφών από την κλιματική αλλαγή ➤ Υποβάθμιση οικιστικού και φυσικού περιβάλλοντος με αρνητικές συνέπειες στην ποιότητα ζωής των κατοίκων ➤ Ανεπαρκής διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων ➤ Καθυστερήσεις ανάπτυξης & χρήσης ΑΠΕ ➤ Ενεργοβόρο κτιριακό απόθεμα της Περιφέρειας

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Παραγωγή ενέργειας από μονάδες επεξεργασίας λυμάτων και απορρίμματα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αδυναμία ή και απροθυμία ρυπογόνων επιχειρήσεων για εφαρμογή κοστοβόρων αντιρρυπαντικών τεχνολογιών ➤ Υποβάθμιση υδροφόρου ορίζοντα ➤ Τάσεις ερημοποίησης συγκεκριμένων περιοχών ➤ Υπέρβαση φέρουσας τουριστικής ικανότητας οικολογικά ευαίσθητων περιοχών ➤ Παλιό δίκτυο ύδρευσης και άρδευσης σε αρκετά σημεία με αποτέλεσμα την απώλεια υδάτινων πόρων
---	---

1.3.3 Κοινωνική Ανάπτυξη

Η οικονομική κρίση και ύφεση στη χώρα δημιούργησε ιδιαίτερα αρνητικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με έντονη επιδείνωση όλων των δεικτών και μεγεθών της αγοράς εργασίας της Περιφέρειας. Συγκεκριμένα:

- ❖ Το ποσοστό συμμετοχής των νέων ηλικίας 15 – 24 ετών μειώνεται δραματικά τα τέσσερα τελευταία χρόνια. Δηλαδή, οι νέοι, είτε εξέρχονται από την αγορά εργασίας κατόπιν μακροχρόνιας ανεργίας, είτε δεν εντάσσονται στην αγορά εργασίας.
- ❖ Περίπου την ίδια συμπεριφορά, αλλά με μικρότερη ένταση, δείχνει το σύνολο του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας.
- ❖ Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης έχει μειωθεί σημαντικά από το 2000, με δραματική μείωση της απασχόλησης των νέων ηλικίας 15 – 24 ετών, ενώ παράλληλα μειώνεται η πλήρης απασχόληση και αυξάνεται η μερική απασχόληση.
- ❖ Πέραν του υψηλού ποσοστού ανεργίας, ραγδαία είναι η αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας μέχρι και το έτος 2018, φθάνοντας σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, υψηλότερα κατά τι από εκείνα της Χώρας.

Στον παρακάτω Πίνακα και Γράφημα, παρουσιάζονται τα στατιστικά στοιχεία για τους ανέργους που είναι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ ανά Περιφέρεια, όπως και η ποσοστιαία κατανομή κάθε Περιφέρειας στη χώρα, σε μέσους όρους για τα Α' εξάμηνα των ετών 2018 και 2019. Διαπιστώνεται αύξηση του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων στην Περιφέρεια Πελοποννήσου από τις 34.075 το 2018 στις 37.440 το 2019, αυξάνοντας και την ποσοστιαία κατανομή ως προς τις υπόλοιπες Περιφέρειες.

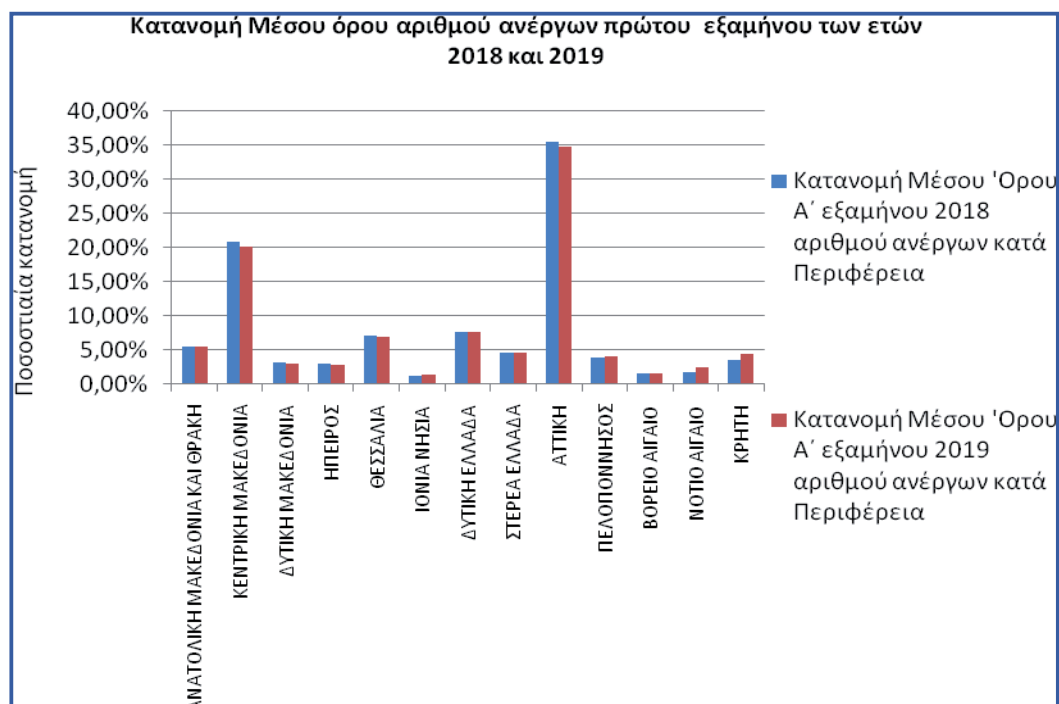
Ανεργοί ΟΑΕΔ ανά Περιφέρεια – Μέσος Όρος (Μ.Ο) Α εξαμήνου για τα έτη 2018 - 2019

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Ανεργοί (Μ.Ο) Α εξαμήνου 2018	Κατανομή ανά Περιφέρεια 2018	Ανεργοί (Μ.Ο) Α εξαμήνου 2019	Κατανομή ανά Περιφέρεια 2019
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ	47.731	5,58%	50.232	5,58%
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	178.684	20,88%	182.291	20,24%
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	27.141	3,17%	27.096	3,01%
ΗΠΕΙΡΟΣ	25.870	3,02%	25.611	2,84%
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	61.756	7,22%	63.007	6,99%
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	10.979	1,28%	12.953	1,44%
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	65.287	7,63%	69.035	7,66%
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	40.233	4,70%	41.857	4,65%

ΑΤΤΙΚΗ	303.735	35,49%	314.198	34,88%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	34.075	3,98%	37.440	4,16%
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	13.140	1,54%	14.435	1,60%
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	16.029	1,87%	22.114	2,45%
ΚΡΗΤΗ	31.151	3,64%	40.522	4,50%
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ	855.809	100,00%	900.789	100,00%

Πηγή: ΟΑΕΔ – Ίδια επεξεργασία

Κατανομή Μέσου όρου ανέργων για το Α' εξάμηνο των 2018 και 2019 ανά Περιφέρεια

Πηγή: ΟΑΕΔ

Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζεται η εξέλιξη του οικονομικά ενεργού πληθυσμού των Περιφερειών και της χώρας για την περίοδο 2013-2018. Σε ότι αφορά την Περιφέρεια Πελοποννήσου, παρατηρήθηκε μια τάση αύξησης μέχρι το 2015 (248,3 χιλ), ενώ έπειτα ακολούθησε μια μικτή τάση που κατέληξε σε μειωμένο αριθμό οικονομικά ενεργών ατόμων, συγκεκριμένα σε 243,1 χιλ. το 2018.

Εξέλιξη Οικονομικά ενεργού πληθυσμού – Περιφέρεια Πελοποννήσου 2013 – 2018, σε χιλιάδες

Περιφέρειες	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Σύνολο Χώρας	4.838,2	4.802,8	4.799,9	4.799,5	4.774,9	4.738,6
Ανατολική Μακεδονία	255,7	256,3	257,7	259,9	255,3	253,3
Κεντρική Μακεδονία	792,6	790,4	810,9	818,9	811,4	809,4
Δυτική Μακεδονία	112,4	113,7	117,1	117,9	119,2	118,1
Ήπειρος	142,9	141,9	139,4	140,6	139,0	136,3
Θεσσαλία	313,7	309,9	312,6	311,3	314,4	308,0
Ιόνια Νησιά	91,7	90,5	90,1	90,1	90,7	92,7

Εξέλιξη Οικονομικά ενεργού πληθυσμού – Περιφέρεια Πελοποννήσου 2013 – 2018, σε χιλιάδες

Περιφέρειες	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Δυτική Ελλάδα	282,9	281,9	288,2	292,7	294,1	287,2
Στερεά Ελλάδα	238,1	235,8	243,0	237,4	237,2	235,5
Πελοπόννησος	244,7	246,0	248,3	242,5	246,4	243,1
Αττική	1.838,6	1.822,9	1.782,8	1.764,7	1.740,8	1.720,3
Βόρειο Αιγαίο	84,1	80,0	79,1	82,5	89,5	91,0
Νότιο Αιγαίο	155,7	154,8	155,2	156,7	151,9	158,2
Κρήτη	285,0	278,7	275,7	284,4	284,9	285,3

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Σύμφωνα με τα παραπάνω στοιχεία της αγοράς εργασίας και την εξέλιξη τους στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, είναι εμφανείς οι κίνδυνοι αποδιάρθρωσης του κοινωνικού ιστού της Περιφέρειας. Για την αντιμετώπιση των παραπάνω προβλημάτων της αγοράς εργασίας και του κοινωνικοοικονομικού ιστού της Περιφέρειας, είναι αναγκαίες δράσεις ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, όπως και δράσεις κατάρτισης και συμβουλευτικής υπέρ των γυναικών και των μακροχρόνια ανέργων και γενικά των ομάδων σε δυσκολία εύρεσης εργασίας. Τα ανωτέρω συμπεράσματα συμπληρώνονται από την παρουσίαση της εξέλιξης του κατά κεφαλή εισοδήματος για την Περιφέρεια Πελοποννήσου την περίοδο 2012-2017, σε σχέση με τη χώρα και τις υπόλοιπες Περιφέρειες. Παρατηρείται ότι το επίπεδο εισοδήματος ανά κάτοικο για την Πελοπόννησο, από τις 9.600 ευρώ το 2012, έτος εγγύτερα στην εκκίνηση της οικονομικής κρίσης, μετά από μια περίοδο μικτών τάσεων, προκύπτει τελικά περισσότερο μειωμένο το 2017 στις 8.700 ευρώ, επίπεδο αρκετά χαμηλότερο από τον μέσο όρο της χώρας (υστέρηση 16,1%) που ήταν 10.100 ευρώ εκείνο το έτος.

Το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού της Περιφέρειας είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο του πληθυσμού της Χώρας, όπως διαπιστώνεται και στους παρακάτω Πίνακες. Διαχρονικά βελτιώνεται, τουλάχιστον ως προς τους απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αλλά με πολύ αργούς ρυθμούς, παραμένοντας όμως σε χαμηλότερα επίπεδα από το μέσο όρο της Χώρας, ενώ τα ποσοστά μεταπτυχιακών απόφοιτων και διδακτόρων, είναι πολύ μικρότερα στην Πελοπόννησο από τα αντίστοιχα της Χώρας.

Ποσοστό (%) αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ετών 25 έως 64), 2014 – 2019

Περιφέρειες	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο Χώρας	28,1	29,1	30,2	31,0	31,7	31,9
Ανατολική Μακεδονία	20,5	22,6	24,6	25,0	25,1	23,8
Κεντρική Μακεδονία	27,3	29,1	31,3	31,1	31,7	31,4
Δυτική Μακεδονία	22,3	21,9	21,8	24,5	26,0	27,1
Ήπειρος	24,6	25,8	28,2	30,0	33,8	31,8
Θεσσαλία	26,3	26,1	25,6	28,6	32,1	31,8
Ιόνια Νησιά	17,7	19,5	20,8	20,1	22,8	24,6
Δυτική Ελλάδα	22,6	22,9	22,7	23,8	21,9	20,6
Στερεά Ελλάδα	17,9	19,0	21,1	23,3	23,6	23,2

Ποσοστό (%) αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ετών 25 έως 64), 2014 – 2019

Περιφέρειες	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Πελοπόννησος	19,3	20,8	21,4	23,0	23,8	23,8
Αττική	36,3	37,0	38,0	38,4	39,3	40,2
Βόρειο Αιγαίο	25,3	22,9	25,6	24,2	24,5	26,9
Νότιο Αιγαίο	17,8	19,1	17,4	20,4	20,8	22,2
Κρήτη	22,0	24,1	26,8	27,9	26,6	26,3

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Ποσοστό (%) νέων εκτός απασχόλησης/εκπαίδευσης/κατάρτισης NEET (ετών 18 έως 24), 2014 – 2019

Περιφέρειες	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο Χώρας	28,1	16,6	16,1	15,4	14,5	13,8
Ανατολική Μακεδονία	20,5	26,5	23,7	21,9	21,4	20,0
Κεντρική Μακεδονία	27,3	30,3	27,7	28,4	26,0	24,0
Δυτική Μακεδονία	22,3	24,5	21,4	18,1	18,5	17,0
Ήπειρος	24,6	24,7	24,1	27,5	32,1	30,0
Θεσσαλία	26,3	29,1	21,8	13,4	20,9	28,1
Ιόνια Νησιά	17,7	31,7	33,0	27,4	25,9	27,1
Δυτική Ελλάδα	22,6	31,4	38,0	32,0	34,1	31,3
Στερεά Ελλάδα	17,9	25,0	22,2	25,2	22,5	15,7
Πελοπόννησος	19,3	43,4	42,8	39,6	33,4	34,9
Αττική	36,3	39,8	35,4	36,5	36,3	30,7
Βόρειο Αιγαίο	25,3	23,0	18,4	17,3	17,0	16,5
Νότιο Αιγαίο	17,8	28,2	30,0	28,6	38,1	39,4
Κρήτη	22,0	25,2	37,4	33,1	29,5	21,6

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης και ύφεσης και τις αρνητικές επιπτώσεις της στον κοινωνικοοικονομικό ιστό της Περιφέρειας, παρατηρείται, εμπειρικά, η μετανάστευση εργατικού δυναμικού νέας ηλικίας και κυρίως πτυχιούχων, με αποτέλεσμα να μειώνεται το εκπαιδευτικό επίπεδο του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Παράλληλα, η εμφάνιση πληθυσμιακών ομάδων σε κατάσταση φτώχειας έχει αρνητικές επιπτώσεις στην πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, ήτοι στη σχολική διαρροή, δείκτης ο οποίος είναι ήδη υψηλός στην Ελλάδα έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η βελτίωση του οποίου είναι στόχος του ΕΠΜ, ως απαίτηση της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Τα προγράμματα δια βίου μάθησης και κατάρτισης που υλοποιούνται στη Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι μικρού αριθμού, ενώ παράλληλα δεν έχουν την απαιτούμενη αποτελεσματικότητα για ένταξη/επανένταξη στην αγορά εργασίας και στην απασχόληση. Το

ποσοστό συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου ανερχόταν στο χαμηλό 0,7% το 2019, ενώ ο μέσος όρος της χώρας είναι 3,9%, σύμφωνα και με τον παρακάτω Πίνακα.

Βαθμός συμμετοχής στην κατάρτιση 2014-2019 (%)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Σύνολο Χώρας	3,2	3,3	4,0	4,5	4,5	3,9
Πελοπόννησος	1,3	1,2	1,6	1,7	1,5	0,7

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Μια άλλη υστέρηση που διαπιστώνεται, είναι η έλλειψη σε σχολικές υποδομές προηγμένων μεθόδων εκπαίδευσης, με την αξιοποίηση της κοινωνίας της γνώσης και την σύνδεση της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα της επαγγελματικής δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την περιφερειακή αγορά εργασίας.

Είναι γεγονός ότι, σε όλες τις προηγούμενες περιόδους υλοποιήθηκαν δράσεις αναβάθμισης των υποδομών της εκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, καθώς και βελτίωσης/εκσυγχρονισμού εκπαιδευτικών μεθόδων και προγραμμάτων σπουδών. Παρόλα αυτά, οι ανάγκες για ενίσχυση του συστήματος εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου παραμένουν ιδιαίτερα αυξημένες, προκειμένου το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού της Περιφέρειας να πλησιάσει, τουλάχιστον, το μέσο όρο του εθνικού, ιδιαίτερα όσον αφορά στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ η σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας παραμένει επί πολλά έτη ως ένα κρίσιμο ζητούμενο.

Τα δυσμενή δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου και ειδικά οι υψηλοί δείκτες γήρανσης και εξάρτησης, σε συνδυασμό με την δημοσιονομική και οικονομική κρίση και ύφεση συντελούν στην πτώση των οικογενειακών εισοδημάτων. Επιπλέον, η ραγδαία αύξηση της ανεργίας και ιδιαίτερα της μακροχρόνιας ανεργίας, καθώς και η έξοδος από την αγορά εργασίας, συμβάλλουν στην αύξηση της φτώχειας, αλλά και στη δημιουργία θυλάκων κοινωνικού αποκλεισμού. Επιπρόσθετα, το σχετικά χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού της Περιφέρειας επιδεινώνει τις συνθήκες και τις προοπτικές ευκαιριών απασχόλησης, με αυξανόμενο τον κίνδυνο περιθωριοποίησης αυτών των πληθυσμιακών ομάδων. Τέλος, η συγκέντρωση κοινωνικά ευπαθών ομάδων, όπως οι Ρομά ή/και πρόσφυγες και μετανάστες πρόσφατα, με βασικές ελλείψεις στέγασης και προσφερόμενων κοινωνικών υπηρεσιών, είναι παράγοντες διατάραξης της κοινωνικής συνοχής στην Περιφέρεια.

Παράλληλα με τα παραπάνω, σημαντικό μέρος του πληθυσμού της Περιφέρειας, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου και κυρίως στις εσωτερικές ορεινές και ημιορεινές περιοχές, σε συνδυασμό με την δημοσιονομική δυσπραγία και τις επιπτώσεις της στο σύστημα περίθαλψης, δημιουργούν συνθήκες εμφάνισης προβλημάτων στο επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης και διατήρησης του επιπέδου υγείας σε χαμηλά επίπεδα και εξ' αυτού ανάγκες σε υψηλού επιπέδου υποδομές και υπηρεσίες πρόληψης και περίθαλψης, ιδίως πρωτοβάθμιας περίθαλψης.

Τέλος, σήμερα εκτιμάται ότι εξακολουθούν να παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις τόσο στις υποδομές πρόνοιας, αλλά κυρίως στην ποιότητα και επάρκεια των σχετικών υπηρεσιών. Αισθητή είναι η έλλειψη οργανωμένων προγραμμάτων ενίσχυσης και ανάπτυξης υπηρεσιών που θα εστιάζουν στην υποστήριξη ευπαθών ομάδων (ηλικιωμένους, μικρά παιδιά), αλλά και ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων (άτομα με αναπηρία, μακροχρόνια άνεργους, τοξικομανείς κτλ.) σε θέματα προληπτικής υγείας, τηλεφροντίδας, απασχόλησης κτλ.

Πίνακας 3: SWOT Ανάλυση - Κοινωνική Ανάπτυξη

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Περιορισμοί
Δυνατότητες	Προβλήματα
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ύπαρξη έμπειρων κοινωνικών δομών ➤ Δυνατότητα αξιοποίησης υφιστάμενου και προσέλκυσης ανθρώπινου δυναμικού για την προώθηση διεργασιών και ποιοτικότερων κοινωνικών υπηρεσιών ➤ Αύξηση του ποσοστού αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ➤ Αξιόλογα επίπεδα οικονομικά ενεργού πληθυσμού 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Η Πελοπόννησος εμφανίζει υψηλό ποσοστό νέων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση και εξακολουθεί να στερείται ανθρώπινων πόρων υψηλής εξειδίκευσης ➤ Σημαντικά επίπεδα ανεργίας ➤ Έντονα φαινόμενα περιφερειακότητας για πολλές δυσπρόσιτες «άγονες» περιοχές ➤ Δημογραφικά προβλήματα (μείωση και γήρανση πληθυσμού, αρνητικό φυσικό ισοζύγιο, δυσμενέστεροι δημογραφικοί δείκτες γήρανσης, εξάρτησης και αντικατάστασης σε σχέση με τη χώρα) ➤ Έλλειψη δομών και υποδομών στους τομείς της τριτοβάθμιας περίθαλψης και υγείας ➤ Απουσία ικανοποιητικών δομών και προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας ➤ Υψηλό ποσοστό σχολικής διαρροής (πληθυσμός ηλικίας 18-24 που δε συμμετέχουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση)
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ενίσχυση της αναβάθμισης των υποδομών αφενός του ιατρικού εξοπλισμού και των εργαστηρίων του συνόλου των νοσοκομειακών μονάδων ➤ Εκσυγχρονισμός των υποδομών και του εξοπλισμού όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης σε συνδυασμό με προγράμματα ενίσχυσης της απασχόλησης ➤ Ανάπτυξη αθλητικών – πολιτιστικών – τουριστικών διοργανώσεων ➤ Δημιουργία ενός κοινωνικού περιβάλλοντος στην Περιφέρεια με αυξημένη ποιότητας ζωής και καλύτερη καθημερινότητα για τους κατοίκους ➤ Άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού ➤ Έλλειψη έμφασης σε υλοποίηση δράσεων κοινωνικής στήριξης και συνοχής ➤ Αύξηση της φτώχειας και των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού ➤ Υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των ευπαθών ομάδων ➤ Αύξηση της ανεργίας και μείωση του εισοδήματος των προσώπων και οικογενειών ➤ Υποβάθμιση ποιότητας ζωής λόγω ανεπαρκών υποδομών υγείας, εκπαίδευσης και γενικά κοινωνικών υπηρεσιών ➤ Νέες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες σε συνδυασμό με χαμηλά επίπεδα απασχόλησης και φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού ➤ Αδυναμίες λόγω της περαιτέρω

	<p>επιβάρυνσης και γήρανσης των υποδομών υγείας και εκπαίδευσης</p> <p>➤ Ελλείψεις άρτιων αθλητικών υποδομών και γήρανση εγκαταστάσεων</p>
--	--

1.3.4 Ανάπτυξη Υποδομών

Η έκταση της Περιφέρειας Πελοποννήσου, το ανάγλυφο του εδάφους της, η αραιοκατοίκηση και η διάσπαρτη και σχετικά μικρής κλίμακας οικονομική βάση, εκτός των υπερτοπικής εμβέλειας βιομηχανικών μονάδων, καθώς και ο μεγάλος αριθμός μικρών οικιστικών συγκροτημάτων, είναι παράγοντες οι οποίοι δημιουργούν ανάγκες για εκτεταμένο οδικό δίκτυο. Οι σημερινές προδιαγραφές κατασκευής του οδικού δικτύου διαφέρουν σημαντικά από εκείνες με τις οποίες έχει κατασκευαστεί το μεγαλύτερο μέρος του παλαιού/ υπάρχοντος δικτύου, λόγω βελτιωμένων προδιαγραφών από τη διαφοροποίηση των χαρακτηριστικών των οχημάτων, από την πρόσθετη θεσμοθέτηση προδιαγραφών οδικής ασφάλειας, καθώς και την αύξηση του όγκου/πλήθους των μεταφερόμενων ανθρώπων και εμπορευμάτων.

Το οδικό δίκτυο της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο, λόγω της έκτασης και της γεωμορφολογίας του εδάφους. Το εθνικό δίκτυο εκτείνεται σε 1.250 χλμ. περίπου, ενώ το επαρχιακό οδικό δίκτυο εκτείνεται σε μήκος 4.600 χλμ. περίπου. Στα παράλια και στα πεδινά είναι περισσότερο ανεπτυγμένο, ενώ είναι σχετικά ανεπαρκές, ποσοτικά και ποιοτικά, στις ορεινές περιοχές. Ο κυριότερος οδικός άξονας που διαπερνά την Περιφέρεια Πελοποννήσου ενώνοντας τα κυριότερα αστικά κέντρα μεταξύ τους είναι ο αυτοκινητόδρομος, ο οποίος συνδέει την Καλαμάτα και Σπάρτη, με την Τρίπολη και την Κόρινθο και κατ' επέκταση με την Αθήνα. Επιπρόσθετα, σημαντικός αναπτυξιακός παράγοντας για την Περιφέρεια είναι η διέλευση από το βόρειο τμήμα της, μεγάλου μέρους του οδικού άξονα ΠΑΘΕ.

Παράλληλα, με τη δημιουργία νέων βασικών οδικών δικτύων, κυρίως αυτοκινητοδρόμων, αλλά και μέρους εθνικών οδών, στη βάση νέων χαράξεων, τόσο οι εσωτερικές ζώνες, όσο και οι τουριστικές περιοχές, σε πολλές περιπτώσεις απομονώθηκαν ή/και «απομακρύνθηκαν» από τα κέντρα που συνδέουν αυτές οι νέες οδικές υποδομές, παρά τα σημαντικής κλίμακας έργα οδικών υποδομών που πραγματοποιούνται. Η προαναφερόμενη κατάσταση δύσκολης ή ελλιπούς πρόσβασης των εσωτερικών ζωνών και των τουριστικών περιοχών προς τα νέα μεγάλα οδικά δίκτυα, λειτουργεί ανασταλτικά στην αναγκαία νέα αναπτυξιακή προσπάθεια της Περιφέρειας.

Επίσης, με δεδομένη τη γεωμορφολογία της Περιφέρειας Πελοποννήσου, και κύριο χαρακτηριστικό της να περικλείεται από θάλασσα, οι βασικές λιμενικές υποδομές της αποκτούν ιδιαίτερη αναπτυξιακή σημασία και της προσδίδουν σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για άμεση διασύνδεσή της με το μεγαλύτερο και σημαντικότερο νησιωτικό χώρο της Ελλάδας. Στις θαλάσσιες μεταφορές, σημαντικό ρόλο παίζουν τα λιμάνια της Καλαμάτας και του Ναυπλίου. Άλλα δευτερεύοντα λιμάνια της Περιφέρειας είναι της Πύλου και της Κυπαρισσίας στη Μεσσηνία, της Ερμιονίδας και του Πορτοχελίου στην Αργολίδα, του Παράλιου Άστρους και του Λεωνιδίου στην Αρκαδία, της Κορίνθου και του Κιάτου στην Κορινθία και τέλος, του Γυθείου και της Νεάπολης στην Λακωνία. Τα περισσότερα λιμάνια-μαρίνες-αγκυροβόλια τα διαθέτει η ΠΕ Λακωνίας και η ΠΕ Κορινθίας. Οι τρεις σημαντικότερες μαρίνες είναι της Καλαμάτας που έχει χωρητικότητα 300 θέσεων, του Ξυλόκαστρου με 220 θέσεις και η μαρίνα της Πύλου με 250 θέσεις.

Ακολούθως, η αλματώδης ανάπτυξη του αεροδρομίου Καλαμάτας διευρύνει συνεχώς τα αναπτυξιακά δεδομένα της νότιας Πελοποννήσου αν αναλογιστεί κανείς, ότι το 2019 ο αερολιμένας ήταν συνδεδεμένος με δεκαεπτά κράτη και είκοσι οκτώ πόλεις. Ο αερολιμένας είναι

στενά συνδεδεμένος και με τις μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες, όπως του Costa Navarino στη νοτιοδυτική πλευρά της Πελοποννήσου. Μόνο το α' εξάμηνο του 2018 μετακινήθηκαν από το αεροδρόμιο Καλαμάτας 94.229 επιβάτες. Όμως, και οι αφίξεις κρουαζιερόπλοιων και σκαφών αναψυχής και στα πέντε λιμάνια της Πελοποννήσου (Ναύπλιο, Καλαμάτα, Μονεμβασιά, Γύθειο και Πύλο) παρουσιάζουν ενδιαφέρον λόγω του σημαντικού αριθμού επιβατών. Το 2018 και στα πέντε λιμάνια της Περιφέρειας Πελοποννήσου κατέπλευσαν 157 κρουαζιερόπλοια με 85.632 επιβάτες. Μόνο το λιμάνι του Ναυπλίου, που το 2018 κατείχε την 11η θέση πανελλαδικά σε αφίξεις κρουαζιερόπλοιων, το επισκέφτηκαν 57.894 επιβάτες. Οι επισκέπτες θα μπορούσαν να είναι πολλοί περισσότεροι αν η Περιφέρεια Πελοποννήσου διέθετε τις κατάλληλες λιμενικές υποδομές. Τα πέντε λιμάνια της Περιφέρειας Πελοποννήσου δέχονται μόνο μικρά κρουαζιερόπλοια και το εσωτερικό δίκτυο που συνδέει τα λιμάνια με τους αρχαιολογικούς χώρους, όπως για παράδειγμα με τον αρχαιολογικό χώρο της Μεσσήνης, είναι στενό και πεπαλαιωμένο και δεν παρέχει ασφάλεια. Με προσθήκη υποδομών, οι επισκέπτες κρουαζιερόπλοιων αναμένονται πολλοί περισσότεροι και θα βοηθούσαν σημαντικά την οικονομία της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αν αναλογιστεί κανείς ότι σύμφωνα τη Διεθνή Ένωση Εταιρειών Κρουαζιέρας (Cruise Lines International Association – CLIA) οι δαπάνες ανά επιβάτη home-porting ανέρχονται στα 310 δολάρια.

Συνολικά, η Περιφέρεια δεν έχει αξιοποιήσει τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα που διαθέτει, όπως το γεγονός ότι αποτελεί το νότιο χερσαίο άκρο της χώρας και της Ευρώπης και επόμενα το φυσικό πλεονέκτημα της εγγύτητας με το θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου και των περιοχών της Μεσογείου, καθώς και την ιδιαίτερα εκτεταμένη ακτογραμμή της. Οι λιμενικές υποδομές της Περιφέρειας, τόσο αυτές των μεταφορών όσο και του ελλιμενισμού τουριστικών και αλιευτικών σκαφών, δεν αποτελούν αναγνωρίσιμες υποδομές περιφερειακού, εθνικού και πολύ περισσότερο διεθνούς επιπέδου. Οι λιμενικές υποδομές δεν έχουν αξιοποιηθεί δεόντως για άμεση και συχνή επικοινωνία της Περιφέρειας με Κρήτη και Νότιο Αιγαίο, ιδιαίτερα με Κυκλάδες, τόσο για μεταφορά προϊόντων/αγαθών, όσο και για μετακινήσεις επιβατών. Η ολοκλήρωση όμως των βασικών οδικών αξόνων δημιουργεί βάσιμες προϋποθέσεις για την ανάπτυξη των θαλάσσιων μεταφορών τόσο σε επιβάτες, όσο και σε εμπορεύματα, αξιοποιώντας και βελτιώνοντας τις προσφερόμενες υπηρεσίες και αναβαθμίζοντας τις υπάρχουσες εγκαταστάσεις ιδιαίτερα στα λιμάνια της Καλαμάτας (το οποίο μπορεί να αναδειχθεί στην κύρια νότια πύλη εισόδου της χώρας αποσυμφορίζοντας το λιμάνι του Πειραιά), του Γυθείου και του Ναυπλίου καλύπτοντας έτσι στρατηγικά το σύνολο της Περιφέρειας. Επιπρόσθετα, αξιοποιώντας την ύπαρξη φυσικών κόλπων στις ακτογραμμές της Περιφέρειας, αρχικά μια κατάλληλη επιλογή θα ήταν η δημιουργία υδατοδρομίων, όπως και κρίνεται εφικτή η ανάπτυξη μικρών λιμένων σκαφών αναψυχής προκειμένου να είναι εφικτή η εξυπηρέτηση των τουριστών, παράλληλα με την αξιοποίηση των υπαρχόντων τουριστικών εγκαταστάσεων στο σύνολο της Περιφέρειας.

Για τους παραπάνω λόγους, κατά τις προηγούμενες περιόδους, έγιναν και γίνονται προσπάθειες κάλυψης αυτών των αναγκών με σημαντικές παρεμβάσεις, κυρίως ως προς τις οδικές υποδομές, χωρίς όμως να καλύπτονται οι αυξημένες ανάγκες της Περιφέρειας για υψηλού επιπέδου οδικών και λιμενικών υποδομών, αλλά και αντίστοιχων οδικών διασυνδέσεων, αναδεικνύοντας την κρισιμότητα του χρηματοδοτικού πλαισίου του ΠΠΑ για την ανάπτυξη των υποδομών συνολικά.

Μέχρι σήμερα η Περιφέρεια Πελοποννήσου, όπως και σχεδόν όλες οι Περιφέρειες της Χώρας, υστερεί σημαντικά από τους στόχους που ορίζονται στην Εθνική Ψηφιακή Στρατηγική του 2016. Ένας από τους παράγοντες αυτής της υστέρησης είναι η έλλειψη ευρυζωνικών δικτύων πολύ υψηλής ταχύτητας, πραγματικότητα η οποία προσδιορίζει και το μειονέκτημα της Περιφέρειας Πελοποννήσου ως προς αυτόν τον Ειδικό Στόχο Πολιτικής, τόσο σε σχέση με τις άλλες Περιφέρειες της Χώρας, όσο και κυρίως σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της Ένωσης. Με δεδομένες δε τις ανάγκες της Περιφέρειας για εκτεταμένη χρήση ΤΠΕ στις εσωτερικές ζώνες της

για άρση ή έστω άμβλυνση της απομόνωσης, δημιουργούνται πρόσθετες ανάγκες ανάπτυξης υποδομών και υπηρεσιών ευρυζωνικών δικτύων πολύ υψηλής ταχύτητας για την εξυπηρέτηση κατοίκων, επισκεπτών/τουριστών και επιχειρήσεων.

Πίνακας 4: SWOT Ανάλυση - Ανάπτυξη Υποδομών

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Απειλές
Δυνατότητες	Προβλήματα
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Στρατηγική γεωγραφική θέση (γεινίαση με την Αθήνα) ➤ Ύπαρξη μεγάλων οδικών αξόνων (ΠΑΘΕ,Κόρινθος-Τρίπολη-Καλαμάτα κτλ.) που συνδέουν την Περιφέρεια με την Αθήνα, την Πάτρα και τους διευρωπαϊκούς άξονες ➤ Ύπαρξη διεθνούς αερολιμένα στην Καλαμάτα που υποδέχεται πτήσεις charter 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Το έντονο ανάγλυφο που δυσχεραίνει την δημιουργία σύγχρονων κάθετων οδικών αξόνων και ανεπαρκείς ενδοπεριφερειακές μεταφορές ➤ Ποιοτική διαφορά στο οδικό δίκτυο πεδινών και ορεινών περιοχών ➤ Ελλείψεις στις λιμενικές υποδομές ➤ Έλλειψη αεροπορικών και θαλάσσιων συνδέσεων με άλλες περιοχές της χώρας ➤ Ανεπαρκή ευρυζωνικά δίκτυα υψηλών ταχυτήτων στην ύπαιθρο αλλά και σε αστικές και τουριστικές περιοχές
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εκσυγχρονισμός των υποδομών μεταφορών σε όλους τους τομείς ➤ Αξιοποίηση Γεωγραφικής Θέσης της Περιφέρειας ➤ Ολοκλήρωση οδικών αξόνων και αναβάθμιση των τοπικών οδικών δικτύων ➤ Εκσυγχρονισμός αεροδρομίου Καλαμάτας ➤ Ανάπτυξη δικτύου υδοδρομίων ➤ Επέκταση και βελτίωση της λιμενικής υποδομής με κατεύθυνση την αύξηση του βαθμού εξυπηρέτησης ακτοπλοΐας και τουρισμού ➤ Αξιοποίηση του θαλασσίου άξονα Αδριατικής-Ιονίου-Ανατολικής Μεσογείου που προωθείται στο πλαίσιο των Διευρωπαϊκών Δικτύων και δημιουργία νότιας πύλης εισόδου από το λιμάνι της Καλαμάτας ➤ Βελτίωση των αεροπορικών και ακτοπλοϊκών διασυνδέσεων και δημιουργία τακτικών δρομολογίων, με 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού ➤ Μη αξιοποίηση της κομβικής θέσης της Περιφέρειας και μη ενίσχυση των εθνικών και διεθνών συνδέσεων ➤ Αύξηση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων ➤ Επιδείνωση της ποιότητας των μετακινήσεων και απώλεια ζωών από τη χαμηλή οδική ασφάλεια ➤ Ανεπαρκή συνδεσιμότητα με εθνικούς και διεθνείς προορισμούς ➤ Ένταση του ανταγωνισμού σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο

στόχο την διευκόλυνση της πρόσβασης στην Περιφέρεια από το εσωτερικό της χώρας και τις γειτονικές χώρες	
---	--

1.3.5 Εξωστρέφεια

Στη μελέτη του ΙΕΕΣ του ΣΕΒΕ αποτυπώνεται ότι το 50,6% των εξαγωγών και το 68,2% των εισαγωγών προέρχεται από την Περιφέρεια Αττικής, όπου οι εξαγωγές διέγραψαν άνοδο κατά 20,1%, (2,8 δισ. ευρώ) στο διάστημα 2017-2018.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου κατέχει συνολικό μερίδιο 16,0% στις ελληνικές εξαγωγές για το 2018, καταγράφοντας ενίσχυση εξαγωγών κατά 22,8%. Ωστόσο, η Πελοπόννησος χαρακτηρίζεται από την υψηλή, όσο και εντυπωσιακή εξάρτηση από τα πετρελαιοειδή κατά το συντριπτικό ποσοστό 83,6%-αξία 5,299 δισ. ευρώ (κυρίως λόγω της λειτουργίας διυλιστηρίων στην Κορινθία). Είναι χαρακτηριστικό ότι αν εξαιρεθεί ο συγκεκριμένος κλάδος, το μερίδιο της Πελοποννήσου στο σύνολο των εξαγωγών υποχωρεί στο 4,0% (αξία 868,4 εκατ. ευρώ), κατακτώντας την 5η θέση στη σχετική λίστα σε Πανελλαδικό επίπεδο. Σε κλαδικό επίπεδο, η συνεισφορά των πετρελαιοειδών ξεπερνά το 1/3 στο σύνολο των εξαγωγών με μερίδιο 34,7%, με τις Περιφέρειες Αττικής και Πελοποννήσου να εξαγάγουν το 88,3% του κλάδου. Με 16,0% μερίδιο ακολουθούν τα τρόφιμα, όπου οι Περιφέρειες Κεντρικής Μακεδονίας, Αττικής, Θεσσαλίας και Πελοποννήσου συγκεντρώνουν το 69,0% του κλάδου.

Αναφορικά με τις χώρες που εξάγονται τα ελληνικά προϊόντα, η Ιταλία και η Γερμανία αποτελούν τους κυριότερους προορισμούς σε ποσοστό 10,4% και 6,4% στο σύνολο της χώρας. Μάλιστα, οι δύο αυτές χώρες βρίσκονται στην πρώτη δεκάδα των κυριότερων προορισμών για όλες τις περιφέρειες, εκτός από την Πελοπόννησο. Στην επίτευξη του ιστορικού ρεκόρ των ελληνικών εξαγωγών, σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η ενίσχυση των εξαγωγών χημικών και πλαστικών κατά 13,8%, των μετάλλων κατά 17,7% και του κλάδου μηχανών και συσκευών κατά 11,7%.

Στον παρακάτω Πίνακα και Γράφημα παρουσιάζονται ενδεικτικά στοιχεία για το εξωτερικό εμπόριο της Περιφέρειας Πελοποννήσου και την αξία των εξαγωγών το 2015. Παρατηρείται ότι ο δείκτης επικάλυψης 'εξαγωγές/εισαγωγές' αυξάνεται διαχρονικά από το 70,8% το 2011 στο 84,3% το 2015, ενώ το ίδιο έτος η Πελοπόννησος καταλάμβανε την 3^η θέση στη χώρα στην αξία των εξαγωγών με 1,218 εκ.€.

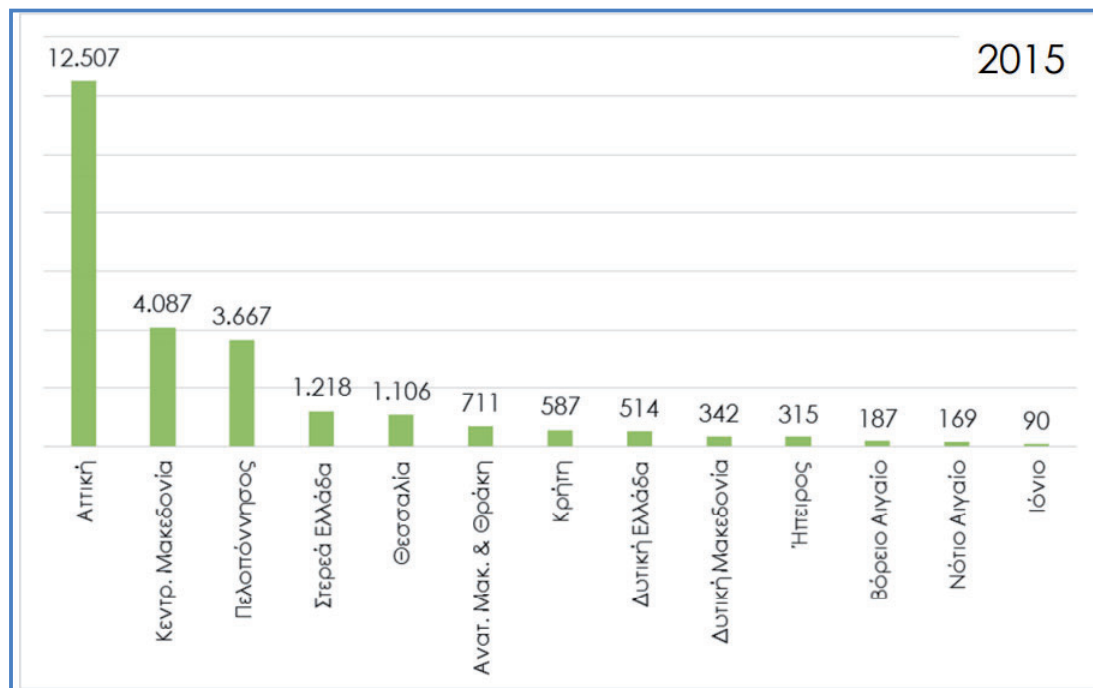
Στοιχεία εξωτερικού εμπορίου Περιφέρειας Πελοποννήσου

(ποσά σε χιλ. €)	2011	2012	2013	2014	2015
Εισαγωγές	6.133.237	7.093.746	6.549.890	6.473.098	4.349.957
Εξαγωγές	4.341.470	5.577.236	5.213.996	4.800.034	3.667.211
Εμπορικό Ισοζύγιο	(1.791.767)	(1.516.510)	(1.335.894)	(1.673.064)	(682.746)
Εξαγωγές/Εισαγωγές	70,8%	78,6%	79,6%	74,2%	84,3%

Πηγή: ΙΕΕΣ-ΣΕΒΕ

Ελληνικές Εξαγωγές ανά Περιφέρεια σε εκατ.€

Πηγή: ΙΕΕΣ-ΣΕΒΕ

Σε ότι αφορά τη βιομηχανική δραστηριότητα της Περιφέρειας Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από: την ύπαρξη μεγάλων χωρικών συγκεντρώσεων δραστηριοτήτων, που επηρεάζουν τα συνολικά μεγέθη του τομέα, στη Βιομηχανική ζώνη Κορίνθου – Αττικής (επιχειρήσεις εθνικής σημασίας και εμβέλειας) και στο ενεργειακό κέντρο της Μεγαλόπολης και στη χαμηλή διασπορά δραστηριοτήτων στις υπόλοιπες περιοχές της Περιφέρειας, το χαμηλό μέγεθος των επιχειρήσεων (μέση απασχόληση και κύκλος εργασιών) που διακρίνει τις περιοχές χαμηλής χωρικής συγκέντρωσης, σημαντικούς πόρους και δυνατότητες παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (αιολική ενέργεια και φωτοβολταϊκά πάρκα), την ύπαρξη τριών οργανωμένων χώρων υποδοχής μεταποιητικών δραστηριοτήτων, με αυτή της ΒΙΠΕ Τρίπολης να είναι η εγγύτερη στο μητροπολιτικό κέντρο της Αττικής, που όμως δεν μπορούν να καλύψουν τις ανάγκες του κλάδου, εξειδίκευση της μεταποίησης στους κλάδους της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών, ξύλου και μη μεταλλικών ορυκτών.

Κρίσιμος παράγοντας για την ανάπτυξη της Περιφέρειας είναι ο τουρισμός, με την σχετική δραστηριότητα να αναπτύσσεται με αξιόλογους ρυθμούς στην Περιφέρεια, διατηρώντας ένα δυναμικό ποσοστό συμμετοχής στην συνολική τουριστική δραστηριότητα της χώρας. Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει στο σύνολο της, μια σειρά από μοναδικά και αυθεντικά πλεονεκτήματα. Μερικά από αυτά είναι:

- το κλίμα της περιοχής,
- ο βαθμός προσπελασιμότητας και η πλούσια μορφολογία του εδάφους με 1200 χλμ ακτογραμμής και τους ορεινούς όγκους,
- τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους και μεγάλης αισθητικής αξίας – οι βιότοποι, οι περιοχές NATURA και τα διατηρητέα μνημεία φύσης,

- τα σπήλαια,
- οι παραδοσιακοί οικισμοί,
- οι αρχαιολογικοί χώροι,
- τα μουσεία με τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία,
- τα ενεργά μοναστήρια

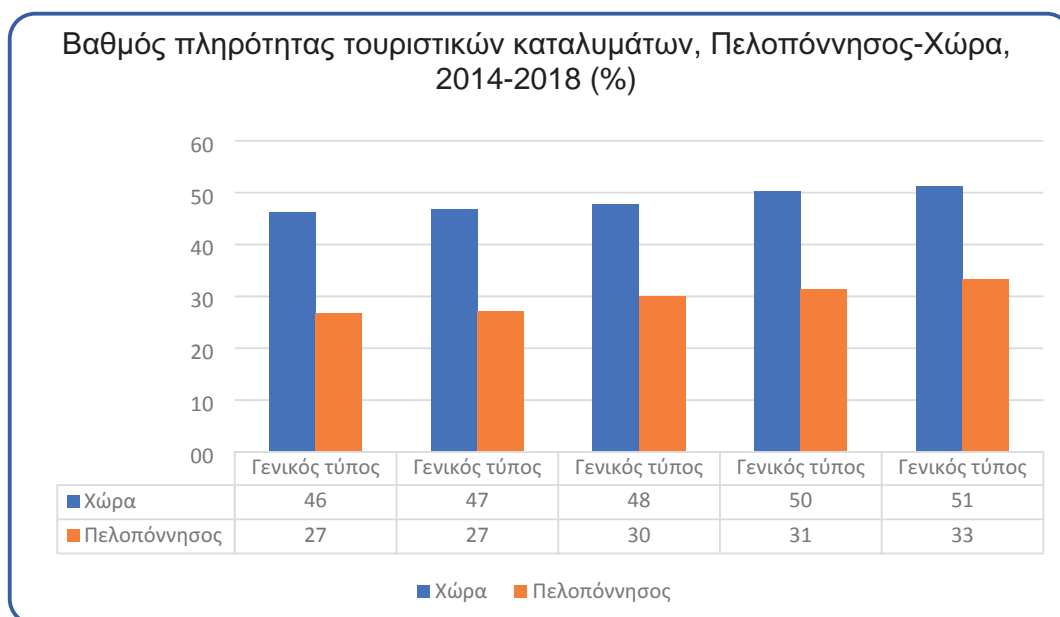
Στην Περιφέρεια εντοπίζονται περιοχές ώριμης τουριστικής ανάπτυξης, όπως είναι οι αστικές περιοχές του Ναυπλίου, Λουτρακίου και της Καλαμάτας, οι παραθαλάσσιες περιοχές (όπως το Πόρτο Χέλι, Ερμιόνη, Τολό, Γύθειο, Μονεμβασιά, παράλια Μεσσηνίας και Μάνης κ.α.), καθώς και οι περιοχές παραθεριστικής κατοικίας γύρω από τα ημιαστικά κέντρα (όπως το Ξυλόκαστρο, Μελίσι, Κιάτο, Βραχάτι και οι Άγιοι Θεόδωροι).

Αντίστοιχα στις ορεινές ζώνες εντοπίζονται δυναμικές τουριστικές περιοχές (Γορτυνία, Βόρεια Μαντινεία), περιοχές ενταγμένες σε δίκτυα περιήγησης-διημέρευσης-επίσκεψης (Μυστράς, Μάνη) και άλλες ορεινές περιοχές όπου κυριαρχεί ο περιηγητικός και φυσιολατρικός τουρισμός, μια μορφή τουρισμού που έχει έντονα ποιοτικά χαρακτηριστικά και συγκεντρώνει επισκέπτες με ειδικά ταξιδιωτικά ενδιαφέροντα. Παρά το έντονο ανάγλυφο δεν υπάρχουν υποδομές χιονοδρομικού τουρισμού, με εξαίρεση το χιονοδρομικό κέντρο Μαινάλου. Ορειβατική δραστηριότητα αναπτύσσεται στους ορεινούς όγκους της Ζήρειας, του Μαινάλου, των Γορτυνιακών Βουνών, του Πάρνωνα και του Ταυγέτου, ενώ οι δραστηριότητες rafting και kayak που οργανώνονται στους ποταμούς Λούσιο και Αλφειό συγκεντρώνουν επισκέπτες από όλη την Ελλάδα. Τέλος, οι μοναδικές οργανωμένες περιοχές ιαματικού τουρισμού εντοπίζονται στο Λουτράκι. Σημαντικές ευκαιρίες προκύπτουν και από την περαιτέρω ανάπτυξη του περιπατητικού τουρισμού, μιας και η ζήτηση και το ενδιαφέρον από τουρίστες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης αυξάνεται, ενώ η Περιφέρεια περιλαμβάνει πολλά μονοπάτια, όπως αυτά του Μαινάλου, του Ταυγέτου ή το Ευρωπαϊκό Ορειβατικό Μονοπάτι E4.

Σύμφωνα με τα παρακάτω Γραφήματα, πιστοποιείται η δυναμική της τουριστικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου. Αναλυτικότερα, ο αριθμός των τουριστικών καταλυμάτων παρουσιάζει σημαντική αύξηση την περίοδο 2014-2018, από 1.781 το 2014 στα 2.024 το 2018. Αντίστοιχα, ο μέσος βαθμός πληρότητας των καταλυμάτων επιδεικνύει σημαντική άνοδο από 26,7% το 2014 στο 33,2% το 2018, ωστόσο αναδεικνύει και την σημασία περαιτέρω ενίσχυσης του τομέα, μιας και παραμένει χαμηλότερος από το μέσο επίπεδο πληρότητας της χώρας που ανέρχεται στο 51,2% το 2018. Ομοίως, ο αριθμός διανυκτερεύσεων σε τουριστικές υποδομές δείχνει να αυξάνεται από 3.404.443 το 2014 στις 4.449.934 το 2018.

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Συνολικά η τουριστική δραστηριότητα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από το δυισμό: ορεινού – παραθαλάσσιου τουρισμού, που η μεταξύ τους σχέση είναι αδύναμη έως ανύπαρκτη, με το πρώτο να κυριαρχεί στην ενδοχώρα και να προσελκύει επισκέπτες με ειδικά ταξιδιωτικά ενδιαφέροντα (περιήγηση, τουρισμός εμπειρίας) και το δεύτερο στις περιοχές εγκατάστασης ξενοδοχειακών συγκροτημάτων μαζικού τουρισμού (παράλια Κορινθίας και Καλαμάτας), εσωτερικού τουρισμού και τουρισμού αλλοδαπών, με τον πρώτο να κυριαρχεί και τον δεύτερο να κατευθύνεται κυρίως σε περιοχές οργανωμένων ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων υψηλών προδιαγραφών (Καλαμάτα, Κόρινθος), τουρισμού Σαββατοκύριακου και τουρισμού διακοπών, με τον πρώτο να κυριαρχεί και να προσελκύει επισκέπτες σε συγκεκριμένους προορισμούς και ενδιαφέροντα (Ναύπλιο, αρχαιολογικοί και πολιτιστικοί χώροι, περιήγηση) και το δεύτερο να απευθύνεται κυρίως σε οικογένειες και μεγάλο μερίδιο αλλοδαπών.

Χαρακτηριστικά του προς ανανέωση αναπτυξιακού προτύπου, στα οποία διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα η Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελούν:

- ο Η δυνατότητα ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού με την αξιοποίηση των μοναδικής αξίας φυσικών πόρων (περιοχές φύσης υπό προστασία που καλύπτουν το 25% της έκτασης της Περιφέρειας, μη επιβαρυνμένες από την ανθρώπινη δραστηριότητα αξιόλογες ορεινές και θαλάσσιες περιοχές μοναδικού κάλους διαθέσιμες για εμπειρίες και περιήγηση), καθώς και του πλούσιου πολιτιστικού, ιστορικού και αξιόλογου κτιριολογικού αποθέματος (Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της ΟΥΝΕΣΚΟ, λοιποί αρχαιολογικοί πόροι και ιστορικά μνημεία και περιοχές, παραδοσιακοί οικισμοί)
- ο Η δυνατότητα διαμόρφωσης και προώθησης ολοκληρωμένων τουριστικών πακέτων, που αξιοποιούν το συγκριτικά πλεονεκτήματα και το ειδικό απόθεμα των επιμέρους περιοχών και θα ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες και εμπειρίες (θάλασσα, περιήγηση σε τοπία φύσης και παραδοσιακούς οικισμούς, πολιτιστικά δρώμενα/φεστιβάλ και εκδηλώσεις, αθλητικές δραστηριότητες στη θάλασσα και στο βουνό)
- ο Η δυνατότητα ολοκλήρωσης του τουριστικού προϊόντος με την αξιοποίηση συνεργειών με τους παραδοσιακούς κλάδους και τις τοπικές δραστηριότητες της περιοχής (δρόμοι κρασιού και λαδιού, προϊόντα ΠΟΠ και ΠΓΕ, υπηρεσίες εστίασης και τοπική

γαστρονομία) και την ανάπτυξη διατομεακών/κλαδικών συνεργασιών για την προσέλκυση τουριστών

- ο Τα μεγάλα εθνικής και διεθνούς εμβέλειας πολιτιστικά και άλλα γεγονότα, όπως είναι το Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου

Προϋπόθεση βέβαια για την εφαρμογή μιας ανανεωμένης προσέγγισης τουριστικής ανάπτυξης, αποτελεί η βελτίωση και αναβάθμιση των υποδομών και των υπηρεσιών τουρισμού, η αναδιάρθρωση του τρόπου προώθησης του τουριστικού προϊόντος, με τη χρήση σύγχρονων εργαλείων και μηχανισμών και την αξιοποίηση των ΤΠΕ, η διαμόρφωση ισχυρού brandname τουριστικού προορισμού και τέλος, η βελτίωση των υποδομών της Περιφέρειας (οδικές και θαλάσσιες μεταφορές και επικοινωνίες, τουριστικά καταφύγια και μαρίνες, βασικές υποδομές και δίκτυα ποιότητας ζωής). Η γεωγραφική θέση της Περιφέρειας Πελοποννήσου της δίνει τη δυνατότητα να αναπτύξει το τουριστικό προϊόν CityBreak, δηλαδή να αποτελέσει αυτόνομο προορισμό μικρής διάρκειας. Σε αυτό βοηθάει και η γεινίαση με τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Ελλάδας, όπως η Αθήνα, ο Πειραιάς και η Πάτρα. Πόλεις ιδιαίτερα όπως το Ναύπλιο και η Καλαμάτα έχουν τις προϋποθέσεις ανάπτυξης του τουριστικού προϊόντος CityBreak. Αυτό σημαίνει όμως ότι πρέπει να βελτιώσουν την αρχιτεκτονική τους εικόνα, τις υποδομές τους, τα μέσα μαζικής μεταφοράς, την οδική σήμανση, τις υπηρεσίες ενημέρωσης επισκεπτών, τις ξενοδοχειακές τους εγκαταστάσεις, τα κάστρα που διαθέτουν, να αναδείξουν το ιστορικό τους κέντρο και βέβαια να γίνει σύνδεση με το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον που διαθέτουν, προβάλλοντας τα ιστορικά τους μνημεία, τους αρχαιολογικούς τους χώρους και τα μουσεία τους, και τέλος να αναβαθμίσουν τις διάφορες πολιτιστικές και άλλες εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα στην περιοχή τους. Ο συνεδριακός τουρισμός στην Περιφέρεια Πελοποννήσου δεν έχει αναπτυχθεί στον βαθμό που θα μπορούσε λόγω κυρίως έλλειψης υποδομών. Η Κόρινθος, το Ναύπλιο, η Καλαμάτα, οι συνεδριακοί χώροι του Costa Navarino στη νοτιοδυτική πλευρά της Πελοποννήσου προσφέρονται γι' αυτό το είδος του τουρισμού, ο οποίος μπορεί να συνδεθεί και με άλλες μορφές τουρισμού και να συνεισφέρει στην τοπική οικονομία, στην απασχόληση και γενικά στην ανάπτυξη της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Ο βασικός επιχειρηματικός ιστός της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αν εξαιρεθούν οι ηλεκτροπαραγωγικές μονάδες της ΔΕΗ στη Μεγαλόπολη της Αρκαδίας, τα διυλιστήρια Κορινθίας και μια μεγάλη τουριστική μονάδα στη Μεσσηνία, κυριαρχείται από πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, με παρουσία μικρού αριθμού μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων. Η διάρθρωση των επιχειρήσεων σε οικονομικές δραστηριότητες εστιάζει κατά κύριο λόγο στο εμπόριο και στην παροχή τουριστικών υπηρεσιών, καθώς επίσης και μετά από δέκα χρόνια κρίσης, στις κτηματικές συναλλαγές. Όλες αυτές οι δραστηριότητες συνθέτουν τον παραγωγικό τριτογενή τομέα της Περιφέρειας, αν εξαιρεθούν η διογκωμένη δημόσια διοίκηση, η υγεία και η εκπαίδευση, ενώ όσον αφορά στη μεταποίηση κυριαρχούν οι αγροβιομηχανίες και οι δορυφορικές επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέα. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων αυτών των οικονομικών δραστηριοτήτων, μεγέθους, ακόμα και οι μεσαίου ή/και οι ελάχιστες μεγάλου μεγέθους, είναι αυστηρά οικογενειακού χαρακτήρα με χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας και με μικρό βαθμό ενσωμάτωσης καινοτομιών και αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας και με πολύ χαμηλό βαθμό χρήσης ΤΠΕ. Χαρακτηριστικό δε γνώρισμα του επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας, είναι η χαμηλού βαθμού έως και έλλειψη διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων και κλάδων με εξαίρεση τις όποιες μικρού βαθμού διασυνδέσεις των αγροτικών/πρωτογενών δραστηριοτήτων με την μεταποίηση.

Τα παραπάνω χαρακτηριστικά του παραγωγικού/επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας Πελοποννήσου, με την δεκαετή οικονομική κρίση, συνέβαλλαν και συνεχίζουν να συμβάλλουν στην πτώση των παραγωγικών και οικονομικών δραστηριοτήτων, στη συνεχή αποδυνάμωση

των επιχειρηματικών μονάδων και στην εμφάνιση σημαντικής πτώσης της Ακαθάριστη Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) και του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της Περιφέρειας.

Με δεδομένη δε, την έλλειψη ικανών υποστηρικτικών μηχανισμών των ΜΜΕ για ενσωμάτωση και αξιοποίηση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική και επιχειρηματική λειτουργία τους, την αύξηση της εξωστρέφειάς τους και την αντιμετώπιση της χρηματοπιστωτικής δυσπραγίας, το πρόβλημα και ο κίνδυνος περαιτέρω συρρίκνωσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων της Περιφέρειας αυξάνει.

Ο αγροτικός τομέας στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελεί σημαντικό μέγεθος της οικονομικής ζωής και διατηρεί αναγνωρίσιμη δυναμικότητα, ικανή να αποτελέσει βασικό πυλώνα της ανάπτυξης. Σε συνδυασμό και συνέργεια με τους λοιπούς παραγωγικούς τομείς, ο αγροτικός τομέας και κυρίως η γεωργία και αγροδιατροφή, μπορούν να αποτελέσουν τον πόλο γύρω από το οποίο μπορούν να αναπτυχθούν και να συνδυασθούν σειρά δραστηριοτήτων (πολιτισμός, αγροτουρισμός, μεταποίηση αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων), που θα ολοκληρώνουν την ανανέωση του αναπτυξιακού προτύπου της Περιφέρειας. Στην κατεύθυνση αυτή φαίνεται να οδηγούν και να συγκλίνουν οι τάσεις που αρχίζουν να εμφανίζονται στο σύνολο της χώρας, με τη στροφή της οικονομικής δραστηριότητας στις αγροδιατροφικές επιχειρηματικές δραστηριότητες. Έμφαση επίσης σε αυτή την κατεύθυνση θα πρέπει να δοθεί στην αξιοποίηση των βιολογικών καλλιεργειών, τα προϊόντα ονομασίας προέλευσης, γεωγραφικής ένδειξης και ολοκληρωμένης διαχείρισης, καθώς και οι επενδύσεις στα δίκτυα διανομής, τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό της παραγωγής και στις δεξιότητες του ανθρώπινου δυναμικού του τομέα.

Η αγροτική παραγωγή της Περιφέρειας Πελοποννήσου στηρίζεται στα προϊόντα: ελαιόλαδο, εσπεριδοειδή (πορτοκάλια, λεμόνια και μικρόκαρπα εσπεριδοειδή), σύκα, βρώσιμα σταφύλια, κρασί, αραβόσιτο, πατάτες, μήλα, δημητριακά και άλλα κηπευτικά. Οι γεωργικές βιομηχανικές μονάδες είναι επί το πλείστον μονάδες διατήρησης αγροτικών προϊόντων (ψυγεία), οιοποίηση, ελαιотριβεία, χυμοποιεία, συσκευαστήρια, τυποποιεία, σταφιδοεργαστάσια, πυρηνελουργεία, διάφοροι αποθηκευτικοί χώροι προϊόντων κ.ά. Αξιοσημείωτες είναι και οι πολλές μονάδες θερμοκηπίων, ιδιαίτερα στη νότια πλευρά της Πελοποννήσου. Παρά τα σημαντικά βήματα που έχουν γίνει, πολλά προϊόντα της Περιφέρειας Πελοποννήσου βγαίνουν στις διεθνείς αγορές χωρίς να τυποποιούνται.

Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζεται η εξέλιξη της αξίας του συνολικού προϊόντος του αγροτικού τομέα στην Πελοπόννησο και στη χώρα. Διαπιστώνεται η ανοδική πορεία του προϊόντος, τόσο σε απόλυτη αξία, όσο και αναλογικά στο μερίδιο που κατέχει στη χώρα, το 2012 καταλάμβανε το 9,97%, ενώ το 2017 έφθασε στο 10,95% ως προς το παραγόμενο αγροτικό προϊόν στη χώρα, τάση που αναδεικνύει τη δυναμικότητα του κλάδου για την Περιφέρεια.

Εξέλιξη αξίας αγροτικού προϊόντος, Πελοπόννησος – Χώρα, 2012-2017 (εκ.€)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Σύνολο Χώρας	10.567,75	10.365,27	10.577,38	11.128,55	10.734,06	11.272,42
Πελοπόννησος	1.053,43	968,51	1.049,87	1.172,78	1.118,45	1.234,43
Συμμετοχή Περιφέρειας στη Χώρα (%)	9,97%	9,34%	9,93%	10,54%	10,42%	10,95%

Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία

Από την αποτίμηση της κατάστασης του αγροτικού τομέα, προκύπτει ότι βασικά διαρθρωτικά προβλήματα αποτελούν ο πολυτεμαχισμός και το μικρό μέγεθος του κλήρου, η γήρανση του αγροτικού πληθυσμού, η χαμηλή ενσωμάτωση τεχνολογιών και καινοτομιών στην παραγωγή, η μικρή διείσδυση της βιολογικής καλλιέργειας και η έλλειψη αποτελεσματικού μηχανισμού και δικτύων διάθεσης των προϊόντων στην αγορά (τοπική, εθνική, διεθνή).

Ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου προς την στρατηγική κατεύθυνση αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας και μείωση της υποαπασχόλησης στην βάση της πολυδραστηριότητας με συμπληρωματική απασχόληση άμεσα συνδεδεμένη με την πρωτογενή παραγωγή, είναι απαραίτητη προϋπόθεση και στόχευση για την αιεφόρο ανάπτυξη της Περιφέρειας και την ενίσχυση της εξωστρέφειας.

Πίνακας 5: SWOT Ανάλυση - Εξωστρέφεια

Δυνατότητες και Ευκαιρίες	Προβλήματα και Απειλές
Δυνατότητες	Προβλήματα
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Πλούσια παραγωγική γεωργική γη και εξειδίκευση στον αγροτικό τομέα και την κτηνοτροφία ➤ Δυνατότητες του πρωτογενή τομέα για παραγωγή υψηλής ποιότητας παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων ➤ Ύπαρξη επώνυμων ΠΟΠ Πολλαπλές επιλογές διαφορετικού τύπου τουριστικών προορισμών Αξιόλογο αιολικό δυναμικό ➤ Ανεπτυγμένη δραστηριότητα στον τομέα των υδατοκαλλιεργειών (εξαγωγική) ➤ Δυνατότητες πολλαπλασιασμού εξωστρέφειας μέσα από τη διεύρυνση του μεριδίου στο διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών ➤ Ορεινά οικοσυστήματα και παραθαλάσσιοι προορισμοί που ευνοούν την εξειδίκευση στον τουρισμό ➤ Πλούσιο πολιτιστικό και οικολογικό απόθεμα 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ελλείψεις υποστηρικτικών μηχανισμών για ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ➤ Ανεπαρκής εξωστρέφεια/δικτύωση των επιχειρήσεων ➤ Χαμηλός βαθμός διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων ➤ Πολυτεμαχισμός και μικρό μέγεθος αγροτικών εκμεταλλεύσεων σε περιοχές της Περιφέρειας ➤ Ελλιπής σχεδιασμός στη χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων ➤ Ανεπαρκείς υποδομές υποδοχής μεταποιητικών δραστηριοτήτων ➤ Χαμηλός βαθμός διαφοροποίησης τουριστικού προϊόντος ➤ Περιορισμένη αξιοποίηση του Πολιτιστικού Αποθέματος για την ενίσχυση της ταυτότητας της Περιφέρειας και τον εμπλουτισμό του Τουριστικού Προϊόντος ➤ Χαμηλός βαθμός διασύνδεσης τουριστικής δραστηριότητας με κλάδους της τοπικής οικονομίας ➤ Χαμηλή ποιότητα τουριστικών υποδομών σε πλήθος φορέων και συλλόγων
Ευκαιρίες	Απειλές
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Εύφορες περιοχές και αγροτική δραστηριότητα που διατηρεί τη δυναμική του σε παραγωγή υψηλής ποιότητας επώνυμων προϊόντων ➤ Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με έμφαση στην μεταποίηση και τα προϊόντα αγροδιατροφής ➤ Ανάπτυξη θεματικού τουρισμού και 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας του κορωνοϊού ➤ Αποδυνάμωση του επιχειρηματικού ιστού ΜΜΕ λόγω επιμήκυνσης και έντασης της οικονομικής κρίσης ➤ Μείωση του ρόλου και της συμμετοχής της Περιφέρειας συνολική οικονομική δραστηριότητα της χώρας, που μπορεί να

<p>αγροτουρισμού, σχεδιασμός νέου προτύπου τουριστικής ταυτότητας</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Σχεδιασμός και ολοκλήρωση έργων υποδομής γεωργικού τομέα (αρδευτικά έργα, φράγματα) και υλοποίηση έργων υποδομής για την προώθηση των αγροτικών προϊόντων (δημοπρατήριο) ➤ Ανάπτυξη βιολογικών καλλιεργειών ➤ Διασύνδεση αγροτικού τομέα με τον κλάδο των τροφίμων και τη βιομηχανία της εμπειρίας. ➤ Διαφοροποίηση τουριστικού προϊόντος και ανάπτυξη της βιομηχανίας της εμπειρίας με ανάδειξη και του πολιτιστικού πλούτου ➤ Ολοκληρωμένο σχέδιο εξωστρέφειας, promotion και branding της Περιφέρειας 	<p>δημιουργήσει συνθήκες αναπτυξιακού χάσματος</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Πολυεπίπεδες περιφερειακές ανισότητες που σε συνθήκες έντονης οικονομικής κρίσης μπορούν να οδηγήσουν σε αποδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής ➤ Υποβάθμιση του φυσικού και οικολογικού αποθέματος με πιθανή συνέπεια την μείωση της ελκυστικότητας της περιοχής
--	---

1.3.6 Συμπεράσματα – Κρίσιμα Σημεία

Η επικαιροποίηση της υφιστάμενης κατάστασης στην Περιφέρεια σε συνέργεια με την ανανεωμένη SWOT ανάλυση, αποδίδει ένα σύνθετο μωσαϊκό σημαντικά θετικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών με ανοδική πορεία την τελευταία περίοδο, που αναδεικνύουν σημαντικές δυνατότητες αναπτυξιακής δυναμικής για την Πελοπόννησο και προσέγγιση του ζητούμενου της ενίσχυσης του ρόλου της ως μια δυναμική Περιφέρεια με ποικίλες οικονομικές δραστηριότητες και συγκριτικά πλεονεκτήματα εξωστρέφειας σε εγχώριο και διεθνές επίπεδο. Τα χαρακτηριστικά αυτά ωστόσο, συναντούν ως τροχοπέδη μια σειρά από αρνητικά σημεία ή αδυναμίες. Αυτά εν πολλοίς, σχετίζονται με χρόνιες διαρθρωτικές συνιστώσες του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος της Πελοποννήσου, αλλά και της χώρας γενικά, όπως και με τα 'απόνερα' της πρόσφατης οικονομικής κρίσης. Στο πλαίσιο αυτό, κυριαρχεί μια πλειάδα ευκαιριών που απορρέει, τόσο από το εθνικό, όσο και από το διεθνές γίγνεσθαι, παράλληλα όμως με απειλές που προκύπτουν κυρίως από το εξωτερικό μακροοικονομικό περιβάλλον, από τα ελλιπή αποτελέσματα της διαχρονικής εφαρμογής πολιτικών, αλλά και από την περίπτωση μη ολοκλήρωσης των σχεδιαζόμενων δράσεων και απορρόφησης των διαθέσιμων πόρων.

Η διαχρονική εξέλιξη των αναπτυξιακών δεικτών της Περιφέρειας Πελοποννήσου, αντικατοπτρίζει ουσιαστικά τον αναμενόμενο οικονομικό κύκλο της παραγωγικής δραστηριότητας της χώρας, υπό την καθοριστική επίδραση της οικονομικής κρίσης από το 2008 και μετά, μέχρι τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του 2018, οπότε και διαφαίνονται οι πρώτες ασθενείς ενδείξεις ανάκαμψης των δεικτών. Βασική, όμως, παράμετρος ελέγχου της διατήρησης ή και κατάργησης αυτής της ασθενούς ανάκαμψης αποτελεί η πρόσφατη σχετικά εμφάνιση της επιδημίας του COVID-19 και η εν εξελίξει επίδραση της στο τρέχον κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον της χώρας και της Περιφέρειας Πελοποννήσου, η οποία από τα πρόσφατα στοιχεία διαφαίνεται ιδιαίτερα δυσμενής.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει χαρακτηριστικά «ανοιχτής» πόλης, αφού οι οδικοί άξονες που κατασκευάστηκαν τα τελευταία χρόνια μείωσαν τις αποστάσεις και έφεραν τις πρωτεύουσες των ΠΕ σε απόσταση μικρότερη των σαράντα πέντε λεπτών. Αυτό δημιούργησε ένα νέο αναπτυξιακό τοπίο αναδεικνύοντας το γεωγραφικό της πλεονέκτημα, το οποίο μεγεθύνεται ακόμη περισσότερο αφού οι νέοι οδικοί άξονες και ο προαστιακός σιδηρόδρομος έφεραν την Περιφέρεια Πελοποννήσου σε απόσταση αναπνοής από τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Ελλάδας, όπως είναι η Αθήνα, ο Πειραιάς και η Πάτρα.

Ο βασικός επιχειρηματικός ιστός της Περιφέρειας Πελοποννήσου, κυριαρχείται από πολύ μικρές και μικρές επιχειρήσεις, με παρουσία μικρού αριθμού μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεων. Η διάρθρωση των επιχειρήσεων σε οικονομικές δραστηριότητες εστιάζει κατά κύριο λόγο στο εμπόριο και στην παροχή τουριστικών υπηρεσιών, καθώς επίσης και μετά από δέκα χρόνια κρίσης, στις κτηματικές συναλλαγές. Όλες αυτές οι δραστηριότητες συνθέτουν τον παραγωγικό τριτογενή τομέα της Περιφέρειας, αν εξαιρεθούν η διογκωμένη δημόσια διοίκηση, η υγεία και η εκπαίδευση, ενώ όσον αφορά στη μεταποίηση κυριαρχούν οι αγροβιομηχανίες και οι δορυφορικές επιχειρήσεις του κατασκευαστικού τομέα. Το μεγαλύτερο μέρος των επιχειρήσεων αυτών των οικονομικών δραστηριοτήτων, μεγέθους, ακόμα και οι μεσαίου ή/και οι ελάχιστες μεγάλου μεγέθους, είναι αυστηρά οικογενειακού χαρακτήρα με χαμηλό βαθμό εξωστρέφειας και με μικρό βαθμό ενσωμάτωσης καινοτομιών και αποτελεσμάτων έρευνας και τεχνολογίας και με πολύ χαμηλό βαθμό χρήσης ΤΠΕ. Χαρακτηριστικό δε γνώρισμα του επιχειρηματικού ιστού της Περιφέρειας, είναι η χαμηλού βαθμού έως και έλλειψη διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων και κλάδων με εξαίρεση τις όποιες μικρού βαθμού διασυνδέσεις των αγροτικών/πρωτογενών δραστηριοτήτων με την μεταποίηση. Σχετικά με τον τομέα των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), η Περιφέρεια Πελοποννήσου παρουσιάζει πολύ χαμηλά επίπεδα χρήσης ΤΠΕ σε όλο το φάσμα των κοινωνικών, διοικητικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων. Η ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ στην Πελοπόννησο είναι μικρή, τόσο από τις επιχειρήσεις, όσο και από τους πολίτες, οφειλόμενη κυρίως στην έλλειψη ψηφιακών δεξιοτήτων, αλλά και στη μικρού βαθμού διαθεσιμότητα εισοδημάτων για τα προϊόντα του συγκεκριμένου τομέα.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου διαθέτει ένα από τα σημαντικότερα οικοσυστήματα της Ελλάδος (και ένα από τα πλέον σημαντικά της Ευρώπης), καθώς και ιδιαίτερως πλούσια βιοποικιλότητα, τόσο σε χλωρίδα όσο και σε πανίδα. Οι ιδιαίτερες κλιματολογικές συνθήκες στην Περιφέρεια Πελοποννήσου με την διαφορετικότητα των γεωμορφολογικών και κλιματολογικών χαρακτηριστικών των επί μέρους περιοχών της, καθώς και η παλαιότητα ενός μεγάλου μέρους του οικιστικού αποθέματος, συμβάλλουν στην μεγάλη κατανάλωση ενέργειας για θέρμανση/ψύξη, ενώ επιπρόσθετα η συγκέντρωση ενεργοβόρων μεταποιητικών, αλλά και λοιπών μεγάλης ηλικίας επιχειρηματικών μονάδων, μεγεθύνει περαιτέρω την κατανάλωση ενέργειας. Τα κυριότερα περιβαλλοντικά προβλήματα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, διαχρονικά εδώ και δεκαετίες, είναι η έλλειψη ολοκληρωμένης διαχείρισης των στερεών αποβλήτων, καθώς και η ελλιπή διαχείριση υγρών αστικών αποβλήτων σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας, αλλά και σε τουριστικούς οικισμούς στις ορεινές/ημιορεινές και παραθαλάσσιες περιοχές της Περιφέρειας. Σημαντικότερες διάχυτες πηγές ρύπανσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου αποτελούν τα αστικά λύματα, η αγροτική δραστηριότητα καθώς και η ποιμενική κτηνοτροφία. Διάχυτη πηγή ρύπανσης αποτελούν σε μικρότερο βαθμό χρήσεις γης όπως π.χ. δάση και λιβάδια μέσω της φυσικής βλάστησης τους. Μια σημαντική παράμετρος της προστασίας των φυσικών πόρων της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι οι ιδιαίτερης περιβαλλοντικής αξίας προστατευόμενες περιοχές λόγω της βιοποικιλότητάς τους, για τις οποίες, είτε έχει θεσμοθετηθεί φορέας διαχείρισής τους, είτε δεν έχει. Ο μεγάλος σε αριθμό και η σημαντική έκταση των υπό προστασία περιοχών δημιουργεί την ανάγκη συντονισμού των μέτρων προστασίας και διαχείρισης τους. Η υπερεντατική εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου της Περιφέρειας, η ανάπτυξη μεγάλων και μικρότερων έργων υποδομής, οι φυσικές καταστροφές από πυρκαγιές και η παράνομη βόσκηση, σε συνδυασμό με τα ελλιπή μέτρα αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δημιουργεί σημαντικές πιέσεις στο φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας. Παράλληλα, ζητούμενο είναι για την Περιφέρεια η επίτευξη της λεπτής ισορροπίας προστασίας των ως άνω περιοχών με την ανάγκη ανάπτυξης ήπιων παρεμβάσεων, που θα αξιοποιούν τα τοπικά παραγωγικά και φυσικά πλεονεκτήματα του συνόλου των περιοχών της εδαφικής επικράτειας της Περιφέρειας στη λογική της Πράσινης ανάπτυξης.

Το οδικό δίκτυο της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα εκτεταμένο, λόγω της έκτασης και της γεωμορφολογίας του εδάφους. Παράλληλα, με τη δημιουργία νέων βασικών οδικών δικτύων, κυρίως αυτοκινητοδρόμων, αλλά και μέρους εθνικών οδών, στη βάση νέων χαράξεων, τόσο οι εσωτερικές ζώνες, όσο και οι τουριστικές περιοχές, σε πολλές περιπτώσεις απομονώθηκαν ή/και «απομακρύνθηκαν» από τα κέντρα που συνδέουν αυτές οι νέες οδικές υποδομές, παρά τα σημαντικής κλίμακας έργα οδικών υποδομών που πραγματοποιούνται. Η προαναφερόμενη κατάσταση δύσκολης ή ελλιπούς πρόσβασης των εσωτερικών ζωνών και των τουριστικών περιοχών προς τα νέα μεγάλα οδικά δίκτυα, λειτουργεί ανασταλτικά στην αναγκαία νέα αναπτυξιακή προσπάθεια της Περιφέρειας. Συνολικά, η Περιφέρεια δεν έχει αξιοποιήσει τα ιδιαίτερα πλεονεκτήματα που διαθέτει, όπως το γεγονός ότι αποτελεί το νότιο χερσαίο άκρο της χώρας και της Ευρώπης και επόμενα το φυσικό πλεονέκτημα της εγγύτητας με το θαλάσσιο χώρο του Αιγαίου και των περιοχών της Μεσογείου, καθώς και την ιδιαίτερα εκτεταμένη ακτογραμμή της.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της αγοράς εργασίας και την εξέλιξη τους στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, είναι εμφανείς οι κίνδυνοι αποδιάρθρωσης του κοινωνικού ιστού της Περιφέρειας. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της αγοράς εργασίας και του κοινωνικοοικονομικού ιστού της Περιφέρειας, είναι αναγκαίες δράσεις ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης, όπως και δράσεις κατάρτισης και συμβουλευτικής υπέρ των γυναικών, των μακροχρόνια ανέργων και γενικά των ομάδων σε δυσκολία εύρεσης εργασίας. Μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης και ύφεσης και τις ακόλουθες αρνητικές επιπτώσεις στον κοινωνικοοικονομικό ιστό της Περιφέρειας, παρατηρείται, εμπειρικά, η μετανάστευση εργατικού δυναμικού νέας ηλικίας και κυρίως πτυχιούχων, με αποτέλεσμα να μειώνεται το εκπαιδευτικό επίπεδο του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας. Παράλληλα, η εμφάνιση πληθυσμιακών ομάδων σε κατάσταση φτώχειας έχει αρνητικές επιπτώσεις στην πρόωγη εγκατάλειψη του σχολείου. Μια άλλη υστέρηση που διαπιστώνεται στην Περιφέρεια Πελοποννήσου είναι η έλλειψη σε σχολικές υποδομές προηγμένων μεθόδων εκπαίδευσης, με την αξιοποίηση της κοινωνίας της γνώσης και την σύνδεση της εκπαίδευσης, ιδιαίτερα της επαγγελματικής δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, με την περιφερειακή αγορά εργασίας. Τα δυσμενή δημογραφικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου και ειδικά οι υψηλοί δείκτες γήρανσης και εξάρτησης, όπως έχουν αναφερθεί στα προηγούμενα, σε συνδυασμό με την δημοσιονομική και οικονομική κρίση και ύφεση συντελούν στην πτώση των οικογενειακών εισοδημάτων. Επιπλέον, η ραγδαία αύξηση της ανεργίας και ιδιαίτερα της μακροχρόνιας ανεργίας, καθώς και η έξοδος από την αγορά εργασίας, συμβάλλουν στην αύξηση της φτώχειας, αλλά και στη δημιουργία θυλάκων κοινωνικού αποκλεισμού. Σήμερα εκτιμάται ότι εξακολουθούν να παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις τόσο στις υποδομές πρόνοιας, αλλά κυρίως στην ποιότητα και επάρκεια των σχετικών υπηρεσιών. Αισθητή είναι η έλλειψη οργανωμένων προγραμμάτων ενίσχυσης και ανάπτυξης υπηρεσιών που θα εστιάζουν στην υποστήριξη ευπαθών ομάδων (ηλικιωμένους, μικρά παιδιά), αλλά και ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων (άτομα με αναπηρία, μακροχρόνια άνεργους, τοξικομανείς κτλ.) σε θέματα προληπτικής υγείας, τηλεφροντίδας, απασχόλησης κτλ.

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου κατέχει συνολικό μερίδιο 16,0% στις ελληνικές εξαγωγές για το 2018, καταγράφοντας ενίσχυση εξαγωγών κατά 22,8%. Ωστόσο, η Πελοπόννησος χαρακτηρίζεται από την υψηλή, όσο και εντυπωσιακή εξάρτηση από τα πετρελαιοειδή κατά το συντριπτικό ποσοστό 83,6%-αξία 5,299 δις. ευρώ (κυρίως λόγω της λειτουργίας διυλιστηρίων στην Κορινθία). Κρίσιμος παράγοντας για την ανάπτυξη της Περιφέρειας είναι ο τουρισμός, με την σχετική δραστηριότητα να αναπτύσσεται με αξιόλογους ρυθμούς στην Περιφέρεια, διατηρώντας ένα δυναμικό ποσοστό συμμετοχής στην συνολική τουριστική δραστηριότητα της χώρας. Συνολικά η τουριστική δραστηριότητα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου χαρακτηρίζεται από το δεισμό: ορεινού – παραθαλάσσιου τουρισμού, που η μεταξύ τους σχέση είναι αδύναμη

έως ανύπαρκτη, Προϋπόθεση για την εφαρμογή μιας ανανεωμένης προσέγγισης τουριστικής ανάπτυξης, αποτελεί η βελτίωση και αναβάθμιση των υποδομών και των υπηρεσιών τουρισμού, η αναδιάταξη του τρόπου προώθησης του τουριστικού προϊόντος, με τη χρήση σύγχρονων εργαλείων και μηχανισμών και την αξιοποίηση των ΤΠΕ, η διαμόρφωση ισχυρού brandname τουριστικού προορισμού και τέλος, η βελτίωση των υποδομών της Περιφέρειας (οδικές και θαλάσσιες μεταφορές και επικοινωνίες, τουριστικά καταφύγια και μαρίνες, βασικές υποδομές και δίκτυα ποιότητας ζωής).

Ο αγροτικός τομέας χαρακτηρίζεται γενικά από κατακερματισμό του αγροτικού κλήρου σε ακόμη μικρότερες, από τον εθνικό μέσο όρο, γαίες, από υψηλό συντελεστή χωρικής διασποράς και υψηλό μέσο όρο ηλικίας των απασχολούμενων στη γεωργία. Επίσης, το παραγωγικό μοντέλο της ορεινής γεωργίας περιλαμβάνει την κτηνοτροφία, τη δασοπονία και λιγότερο κάποιες δενδρώδεις καλλιέργειες. Στις σημερινές συνθήκες, προβάλλει ως επιτακτική η αναγκαιότητα για τον αγροτικό τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου να κινηθεί με βάση το δίπολο ανταγωνιστικότητα-εξωστρέφεια, δημιουργώντας ένα μοντέλο γεωργίας που να ανταποκρίνεται αποτελεσματικότερα στις σημερινές συνθήκες, αλλά και σε μια μακροχρόνια στρατηγική. Ο εκσυγχρονισμός και η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα στην Περιφέρεια Πελοποννήσου προς την στρατηγική κατεύθυνση αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας και μείωση της υποαπασχόλησης στην βάση της πολυδραστηριότητας με συμπληρωματική απασχόληση άμεσα συνδεδεμένη με την πρωτογενή παραγωγή είναι απαραίτητη προϋπόθεση και στόχευση για την αιφώρο ανάπτυξη της Περιφέρειας και την ενίσχυση της εξωστρέφειας.

1.4 ΈΡΓΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΑΝΑ ΤΟΜΕΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ

1.4.1 Υλοποιούμενα και σε εξέλιξη Έργα από Εθνικούς Πόρους

Σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των Έργων του ΠΔΕ της Περιφέρειας ανά τομέα παρέμβασης μέχρι τον Δεκέμβριο του 2020 αποτυπώνονται υλοποιούμενα και σε εξέλιξη έργα συνολικού προϋπολογισμού 295.797.213,32 €.

Πίνακας 6: Κόστος υλοποιούμενων και σε εξέλιξη έργων ανά τομέα παρέμβασης

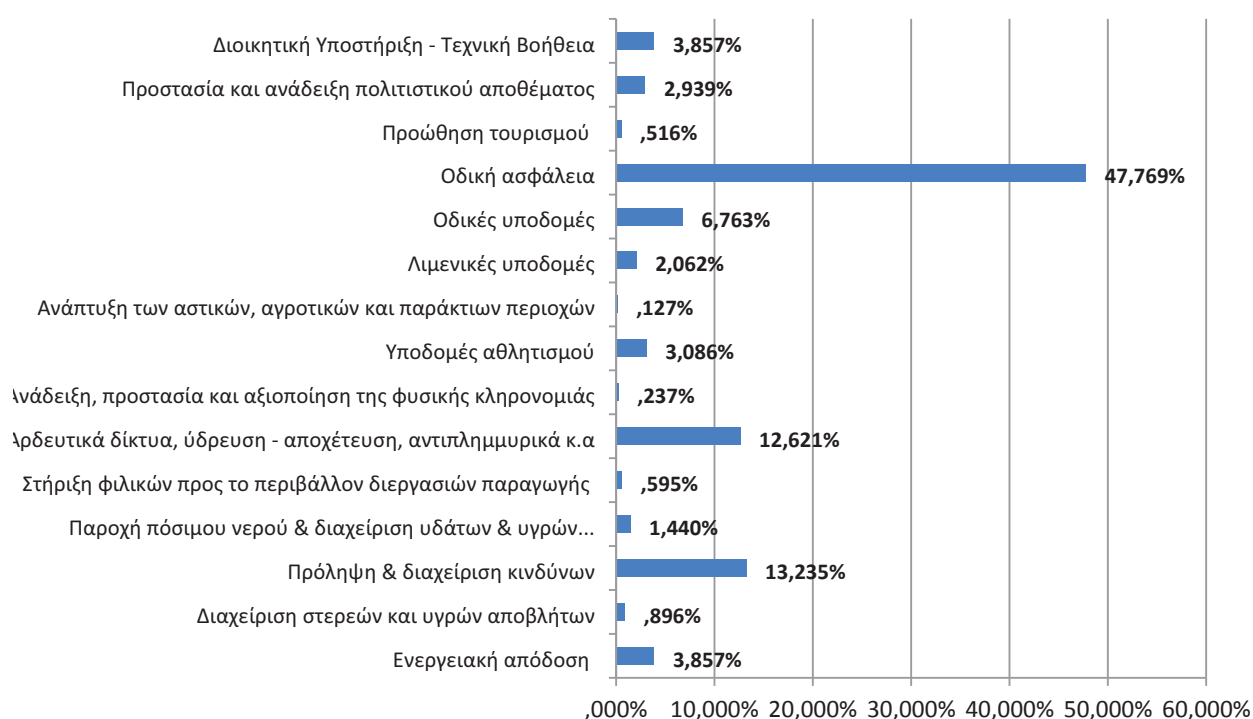
ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΟΣΟ
Ενεργειακή απόδοση	11.409.500,07 €
Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	2.650.161,29 €
Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	39.150.000,00 €
Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	4.258.130,00 €
Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής	1.760.000,00 €
Αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κ.α	37.333.000,00 €
Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	700.000,00 €
Υποδομές αθλητισμού	9.127.894,00 €
Ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών	375.000,00 €
Λιμενικές υποδομές	6.100.000,00 €
Οδικές υποδομές	20.006.000,00 €
Οδική ασφάλεια	141.300.000,00 €
Προώθηση τουρισμού	1.525.000,00 €
Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικού αποθέματος	8.692.516,78 €
Διοικητική Υποστήριξη - Τεχνική Βοήθεια	11.410.011,18 €

ΣΥΝΟΛΟ

295.797.213,32 €

Το μεγαλύτερο μέρος των έργων και κατά συνέπεια το μεγαλύτερο κόστος αφορά σε έργα συγκοινωνιακών υποδομών βελτίωσης της οδικής ασφάλειας με τον προϋπολογισμό των έργων να ανέρχονται σε 141.300.000,00 € ποσοστό δηλαδή 47,77% του συνόλου των έργων. Ακολουθούν με 39.150.000,00 € ή ποσοστό 13,24 % τα έργα πρόληψης & διαχείριση κινδύνων, τα έργα υποδομών άρδευσης, ύδρευσης – αποχέτευσης και αντιπλημμυρικά με 37.333.000,00 € ή ποσοστό 12,62%, τα έργα οδικών υποδομών με 20.006.000,00 € ή ποσοστό 6,76% κ.α.

Σχήμα 2: Ποσοστιαία κατανομή των έργων του ΠΔΕ ανά τομέα παρέμβασης

1.4.2 Υλοποιούμενα και σε εξέλιξη Έργα από συγχρηματοδοτούμενους Πόρους

Σύμφωνα με τα αναλυτικά στοιχεία παρακολούθησης της πορείας υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων έργων του ΕΣΠΑ 2014-2020 της Περιφέρειας ανά τομέα παρέμβασης, αποτυπώνονται υλοποιούμενα και σε εξέλιξη έργα συνολικού εγκεκριμένου προϋπολογισμού **292.424.821,44 €**

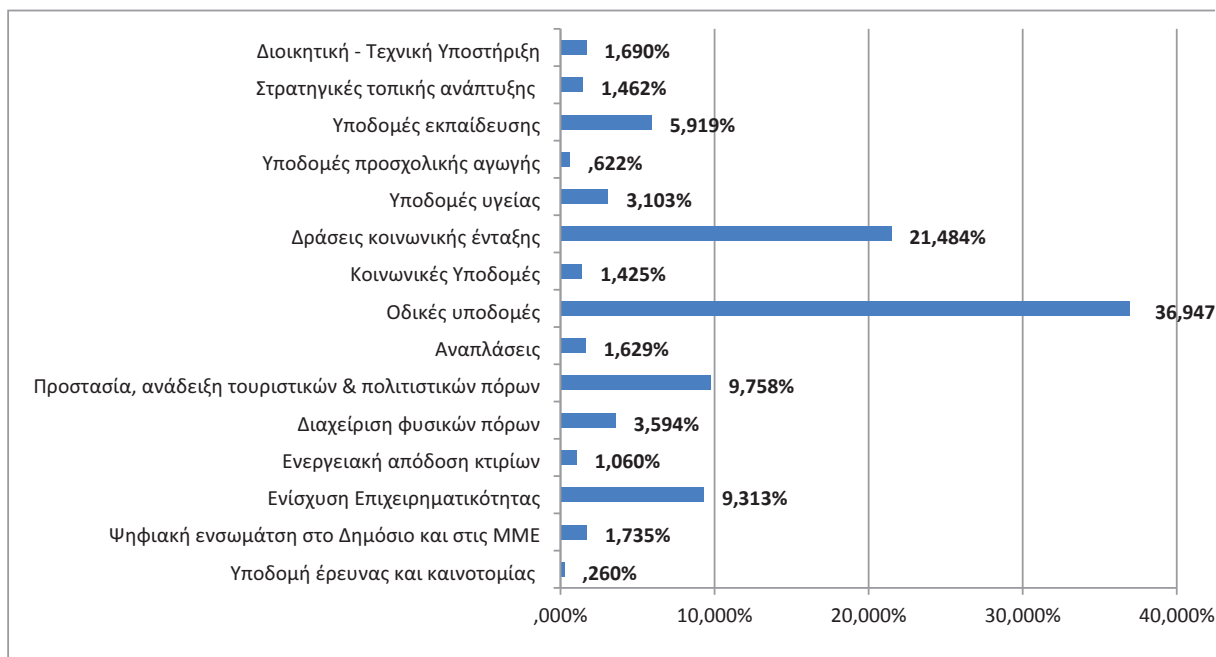
Πίνακας 7: Συνολική δημόσια δαπάνη ενταγμένων έργων ανά πεδίο παρέμβασης

ΤΟΜΕΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΟΣΟ
Υποδομή έρευνας και καινοτομίας	760.368,29 €
Ψηφιακή ενσωμάτωση στο Δημόσιο και στις ΜΜΕ	5.073.731,20 €

Ενίσχυση Επιχειρηματικότητας	27.232.241,38 €
Ενεργειακή απόδοση κτιρίων	3.100.000,00 €
Διαχείριση φυσικών πόρων	10.508.872,15 €
Προστασία, ανάδειξη τουριστικών & πολιτιστικών πόρων	28.533.396,00 €
Αναπλάσεις	4.762.181,87 €
Οδικές υποδομές	108.043.234,57 €
Κοινωνικές Υποδομές	4.167.276,13 €
Δράσεις κοινωνικής ένταξης	62.825.159,48 €
Υποδομές υγείας	9.073.546,95 €
Υποδομές προσχολικής αγωγής	1.820.000,00 €
Υποδομές εκπαίδευσης	17.307.987,82 €
Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης	4.275.000,00 €
Διοικητική - Τεχνική Υποστήριξη	4.941.825,60 €
ΣΥΝΟΛΟ	292.424.821,44 €

Το μεγαλύτερο μέρος των έργων και κατά συνέπεια το μεγαλύτερο κόστος αφορά στα έργα οδικών υποδομών και οδικής ασφάλειας τα οποία ανέρχονται σε 108.043.234,57 €, ποσοστό δηλαδή 36,95 %. Ακολουθούν με 62.825.159,48 € ή ποσοστό 21,48 % οι δράσεις κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας, τα έργα για την προστασία και ανάδειξη των τουριστικών και πολιτιστικών πόρων με 28.533.396,00€ ή ποσοστό 9,76 %, τα έργα ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας με 27.232.241,38€ ή ποσοστό 9,31 % και τα έργα βελτίωσης των υποδομών εκπαίδευσης με 17.307.987,82€ ή ποσοστό 5,92 %.

Σχήμα 3: Ποσοστιαία κατανομή των συγχρηματοδοτούμενων πόρων ανά τομέα παρέμβασης

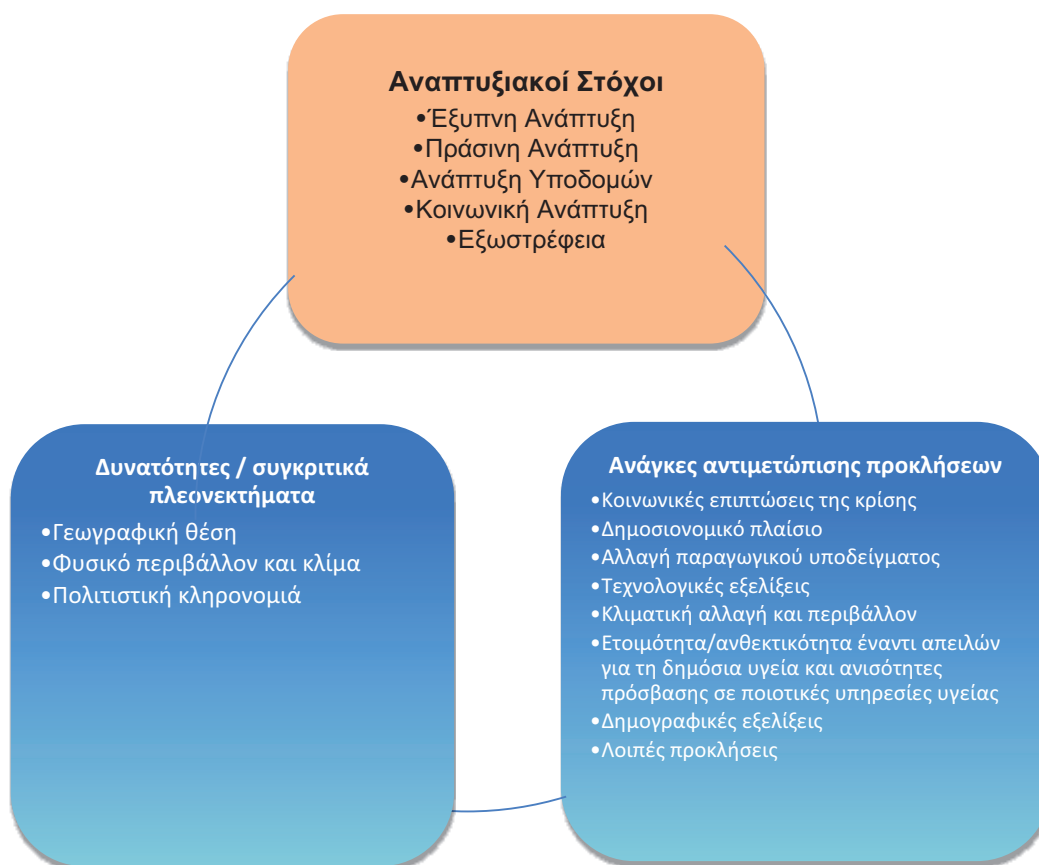

2 Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2021 – 2025

Η αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων και η πληρέστερη αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων απαιτούν την αποτελεσματικότερη δυνατή κινητοποίηση όλων των διαθέσιμων πόρων, ιδιωτικών και δημόσιων, από εγχώριες πηγές και από το εξωτερικό. Για τη μέγιστη δυνατή κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων, απαιτείται η συνέχιση της προσπάθειας δομικής αναδιάρθρωσης του παραγωγικού υποδείγματος της χώρας. Ταυτόχρονα, πολύ σημαντικό αναπτυξιακό μοχλό αποτελεί η αποτελεσματική κινητοποίηση των εθνικών δημόσιων πόρων για την υλοποίηση επενδύσεων.

Η υλοποίηση των δημόσιων επενδύσεων καταγράφεται άμεσα στο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) και στο απόθεμα του παραγωγικού κεφαλαίου της χώρας, αλλά υπό τις κατάλληλες συνθήκες μπορεί να έχει και καταλυτικό ρόλο στην πραγματοποίηση ιδιωτικών επενδύσεων και τη στήριξη της ευρύτερης οικονομικής δραστηριότητας. Δημόσιες επενδύσεις που δεν στρεβλώνουν τα κίνητρα της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, αλλά εντάσσονται σε ένα ολοκληρωμένο σύστημα που θέτει στρατηγικούς στόχους, ιεραρχεί τις αναπτυξιακές προτεραιότητες, παρακολουθεί, ελέγχει και αξιολογεί τις επενδυτικές παρεμβάσεις έναντι μετρήσιμων στόχων, δημιουργούν τη δομή πάνω στην οποία δομείται ο παραγωγικός ιστός της οικονομίας.

Σχήμα 4: Αναπτυξιακές ανάγκες, δυνατότητες και στόχοι

Σε αυτό το πλαίσιο, περιγράφονται στη συνέχεια το όραμα και η στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ανά τομέα παρέμβασης, που συνίσταται σε Αναπτυξιακούς Στόχους του ΠΠΑ και εξειδικεύεται σε Ειδικούς Στόχους, για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις υφιστάμενες και μακροπρόθεσμες προκλήσεις. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την διάρθρωση της στρατηγικής στους επιμέρους άξονες προτεραιότητας.

2.1 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΑΝΔΗΜΙΑΣ COVID-19 ΚΑΙ ΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ

Καθώς εξελίσσονται η υγειονομική και οικονομική κρίση (IOBE, 2020), γίνονται σταδιακά περισσότερο σαφείς οι κύριες πλευρές του προβλήματος. Πρώτον, παρά τις προσπάθειες σε παγκόσμιο επίπεδο, το υγειονομικό πρόβλημα δεν εξαλείφεται εύκολα, απαιτεί επιμονή στην αντιμετώπισή του και συντονισμό ανάμεσα στα κράτη. Αναμένεται να περιοριστεί, αλλά σταδιακά και σε βάθος μηνών ανάλογα και με τη σχετική επιστημονική πρόοδο. Δεύτερον, οι επιπτώσεις σε όλες τις οικονομίες αποδεικνύονται ήδη βαριές. Πέρα από το άμεσο πλήγμα στη δυνατότητα κατανάλωσης και παραγωγής, η χαμηλή ορατότητα για τους επόμενους μήνες μειώνει τη διάθεση για επενδύσεις, ενώ ιδιαίτερα σημαντικό είναι το πλήγμα στο διεθνές εμπόριο. Οι εκτιμήσεις για ύφεση τη φετινή χρονιά σε όλες τις μεγάλες οικονομίες και παγκοσμίως αναθεωρούνται προς το χειρότερο.

Όπως είναι αναμενόμενο, το οικονομικό κλίμα στη χώρα, και όσον αφορά την καταναλωτική εμπιστοσύνη και όσον αφορά τις επιχειρηματικές προσδοκίες, δείχνει ισχυρή επιδείνωση τους τελευταίους τρεις μήνες, η οποία είναι περισσότερο σταδιακή από αυτή στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπου μετά από εντονότερη αρχική επιδείνωση καταγράφηκε τον τελευταίο μήνα σχετική βελτίωση. Αυτή η εξέλιξη μπορεί να υποδηλώνει πως η ύφεση στην ελληνική οικονομία θα εξελιχθεί περισσότερο αργά από ό,τι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες που στηρίζονται σχετικά περισσότερο στις εξαγωγές προϊόντων στην παγκόσμια αγορά, ενώ η δική μας οικονομία διασυνδέεται στενότερα με την παγκόσμια κυρίως μέσω τουρισμού και μεταφορών. Κατά την τελευταία διετία και με τη λήξη του τρίτου προγράμματος, η ελληνική οικονομία κινήθηκε σταδιακά προς ισχυρότερη μεγέθυνση, υψηλότερη για εκείνο το διάστημα από αυτή πολλών άλλων οικονομιών της Ευρωζώνης. Η πανδημία COVID-19 ανέτρεψε βίαια αυτή τη δυναμική, οδηγώντας την σε ύφεση όπως και το σύνολο της παγκόσμιας οικονομίας. Παρά την αυξημένη δυσκολία που εμφανίζεται πλέον στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, όπως και στις επενδύσεις από το εξωτερικό, αποτελεί κυρίαρχη ανάγκη να αντιστραφεί η ύφεση το συντομότερο και να δρομολογηθεί ισχυρή ανάπτυξη μεσοπρόθεσμα. Θετικό στοιχείο αποτελεί η συνεχιζόμενη πρόσβαση της οικονομίας, μέσα στην κρίση, στις διεθνείς αγορές με σχετικά χαμηλό κόστος χρηματοδότησης. Όμως, τα δημοσιονομικά ελλείματα δεν μπορούν να είναι υψηλά μεσοπρόθεσμα, δεδομένου του υψηλού δημόσιου χρέους και του Ευρωπαϊκού πλαισίου που έχει συμφωνηθεί.

Το επόμενο χρονικό διάστημα θα είναι κρίσιμο, ο άξονας του μετασχηματισμού είναι γνωστός: η παραγωγική και τεχνολογική αναβάθμιση της οικονομίας, με βασικά χαρακτηριστικά τη μετατόπιση της οικονομικής δραστηριότητας σε κλάδους παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας και εντάσεως γνώσεων, και ο περιορισμός της εξάρτησης της εγχώριας παραγωγής από τις εισαγωγές για την ενδυνάμωση της αυτάρκειας της οικονομίας. Η πανδημία COVID-19 ανέδειξε ότι το μέλλον της παγκόσμιας πολιτικής οικονομίας είναι η ποσοτική και ποιοτική αναβάθμιση της εγχώριας αλυσίδας προστιθέμενης αξίας.

2.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

2.2.1 Το Όραμα για την Περιφέρεια Πελοποννήσου

Το όραμα της στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025, συνδέεται ισχυρά με τη διεύρυνση των παραγωγικών δραστηριοτήτων μέσω αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων στους αναπτυξιακούς τομείς αιχμής, και την αποδοτική κάθετη διασύνδεσή τους, στη βάση της ενίσχυσης της βιωσιμότητας των πόρων, της εξωστρέφειας και της ενσωμάτωσης καινοτομίας, με οριζόντιο γνώμονα την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, όπως και την άμβλυνση των ανισοτήτων μεταξύ περιοχών και κοινωνικών ομάδων.

Το αναπτυξιακό όραμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου συνίσταται στην ανταπόκριση στις απειλές, στην αξιοποίηση των ευκαιριών που της παρουσιάζονται και στην περαιτέρω ανάπτυξη των δυνατοτήτων της. Για την προσέγγιση του οράματος η Περιφέρεια Πελοποννήσου καλείται στο τέλος της περιόδου 2021-2025 να έχει προωθήσει τα παρακάτω:

1. Να συνδυάζει καταλλήλως την αναπτυξιακή συνεισφορά όλων των παραγωγικών τομέων, να ενσωματώνει την συμβολή τους στη συνολική ανταγωνιστικότητα, να έχει περιορίσει τον αναπτυξιακό δυϊσμό και τις χωρικές ανισότητες και να έχει επιτύχει σε σημαντικό βαθμό την ομογενοποίηση του οικονομικού και κοινωνικού της χώρου.
2. Να έχει επιτύχει ένα αξιόλογο επίπεδο διατηρησιμότητας της ανάπτυξης και να έχει ενσωματώσει τις απαιτήσεις της αειφορίας και πράσινης ανάπτυξης στην οικονομική δραστηριότητα και στη χρήση του χώρου.
3. Να συνδυάζει με επιτυχία και στο καταλληλότερο εκάστοτε μίγμα, τον στρατηγικό ρόλο των περιφερειακών μηχανισμών, τη συνεχή επέκταση της επιχειρηματικότητας, την παραγωγική κινητοποίηση των ενδογενών χρηματοδοτικών πόρων και την προσέλκυση εξωτερικών επενδύσεων και δραστηριοτήτων υψηλής έντασης γνώσης, στην κατεύθυνση της έξυπνης ανάπτυξης.
4. Να διασφαλίσει την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος και του πολύτιμου οικολογικού αποθέματος.
5. Να ενισχύσει το πλέγμα προστασίας του κοινωνικού της ιστού στους τομείς της απασχόλησης, της υγείας, της εκπαίδευσης και της κοινωνικής ένταξης.

Κατευθυντήριες Αρχές για τον σχεδιασμό της στρατηγικής της Περιφέρειας Πελοποννήσου αποτελούν:

- ✧ Η Αξιοποίηση όλων των τοπικών πόρων και δυνατοτήτων (ιδιαίτερη γεωγραφική θέση, δίκτυα, αγροτική παραγωγή, πολιτισμός)
- ✧ Ο Σεβασμός των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης.
- ✧ Η Υιοθέτηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων.
- ✧ Η Ισόρροπη ανάπτυξη των Περιφερειακών Ενοτήτων.
- ✧ Η Προώθηση της ενεργούς συμμετοχής των πολιτών.
- ✧ Η Ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τοπικούς φορείς.
- ✧ Η Κοινωνική δικαιοσύνη και αλληλεγγύη.
- ✧ Η Ανταπόκριση στις ανάγκες και στα αιτήματα των πολιτών.

- ✧ Η Διαφάνεια και χρηστή διαχείριση.
- ✧ Η Ισότιμη εξυπηρέτηση όλων των κατοίκων χωρίς διακρίσεις.
- ✧ Η Αποτελεσματική Αξιοποίηση των Κρίσιμων Παραγόντων Υποστήριξης του Οράματος

2.2.2 **Ανάλυση Στρατηγικής ανά Αναπτυξιακό Στόχο**

Η στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025 περιλαμβάνει τους ακόλουθους επιμέρους Ειδικούς Στόχους ανά Αναπτυξιακό Στόχο του ΠΠΑ:

► **Έξυπνη Ανάπτυξη**

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Έξυπνης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

I. Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.

Αφορά σε δράσεις και έργα ενίσχυσης της ώσμωσης, της συνεργασίας και της μεταφοράς καινοτομικής τεχνογνωσίας, μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων, επιδιώκοντας τη διευκόλυνση της καθετοποίησης της σύνδεσης των αναπτυξιακών τομέων της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας. Κρίσιμο στοιχείο σε αυτό τον Στόχο, αποτελεί και η έμμεση και άμεση στήριξη των υφιστάμενων, αλλά και νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, με έμφαση στην στήριξη της συνδυαστικής δημιουργικότητας και την αξιοποίηση νέων καινοτομικών εργαλείων και τρόπων οργάνωσης.

II. Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας

Αφορά σε δράσεις στήριξης των υφιστάμενων επιχειρήσεων και ενθάρρυνσης δημιουργίας νέων, πάνω στους αναπτυξιακούς τομείς συγκριτικού πλεονεκτήματος της Περιφέρειας, της αγροδιατροφής, της μεταποίησης, του τουρισμού, του πολιτισμού και πράσινης επιχειρηματικότητας.

III. Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης

Αφορά σε δράσεις με σκοπό τη βελτίωση της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων με έμφαση στην εφαρμογή ΤΠΕ στην παραγωγή, στον τουρισμό και στον πολιτισμό και στις συναλλαγές στα αγαθά, στις υπηρεσίες και στις εξαγωγές. Επίσης, επιδιώκει την ολοκλήρωση της ψηφιακής διασύνδεσης των μονάδων της δημόσιας διοίκησης, τη δημιουργία ψηφιακών καναλιών αλληλεπίδρασης των πολιτών και των επιχειρήσεων με τη Δημόσια Διοίκηση, καθώς και τη διεύρυνση των δυνατοτήτων χρήσης καινοτόμων εργαλείων για την παροχή τηλε-υπηρεσιών.

► **Πράσινη Ανάπτυξη:**

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Πράσινης Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

I. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας, τόσο στις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όσο και για το ενεργοβόρο κτιριακό απόθεμα. Επίσης, στόχος είναι η ανάπτυξη εργαλείων και εφαρμογών για τη βελτίωση της ενεργειακής εξοικονόμησης και αποδοτικότητας στην παραγωγή προϊόντων και την μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος σε συνδυασμό με μικρής κλίμακας δράσεις αξιοποίησης των ΑΠΕ, προωθώντας παράλληλα τις τεχνολογίες μείωσης της εκπομπής επιβλαβών αερίων.

II. Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων

Αφορά σε έργα που συνδέονται με τους στόχους του ΠΕΣΔΑ Πελοποννήσου για τη διαχείριση των αποβλήτων, για την επίτευξη των οποίων απαιτείται η ολοκλήρωση σειράς έργων χαρακτηριζόμενων ως έργα α' και β' χρηματοδοτικής προτεραιότητας. Η ολοκλήρωση των έργων α' χρηματοδοτικής προτεραιότητας αποτελεί βασικό πυλώνα του σχεδιασμού της Περιφέρειας.

III. Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης

Αφορά σε δράσεις και έργα για την αντιμετώπιση των έντονων προβλημάτων των υδάτινων πόρων της Περιφέρειας, με έργα αξιοποίησης των επιφανειακών υδάτων για χρήση και εμπλουτισμό του υδροφόρου ορίζοντα. Επίσης, περιλαμβάνει υλοποίηση έργων ορθολογικής και αποδοτικής διαχείρισης πόσιμου νερού σύμφωνα με τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής, ενώ έμφαση θα δοθεί και στη βελτίωση και εκσυγχρονισμό του αρδευτικού δικτύου.

IV. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας

Αφορά σε δράσεις και έργα επιδίωξης της αποτελεσματικής προστασίας, ορθολογικής διαχείρισης και διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας του φυσικού τοπίου και της εν γένει φυσικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, ώστε να διατηρηθεί η ποιότητα ζωής για τους κατοίκους αλλά και να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της περιοχής για τουριστική επισκεψιμότητα και επιχειρηματικές πρωτοβουλίες.

V. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων

Αφορά σε δράσεις και μηχανισμούς αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και προετοιμασίας και διαχείρισης των κινδύνων, στην κατεύθυνση της προστασίας των ακτών από τη διάβρωση, της αξιοποίησης ΤΠΕ για έγκαιρη ειδοποίηση για πλημμύρες και δασικές πυρκαγιές.

VI. Κυκλική οικονομία

Η Περιφέρεια υστερεί σημαντικά στην ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας και απαιτείται περαιτέρω μελέτη για τον προσδιορισμό των αναγκαίων βημάτων για την προώθηση της. Η εξασφάλιση της κυκλικής διαχείρισης των πόρων στις περιοχές βιομηχανικής και μεταποιητικής συγκέντρωσης και η περαιτέρω προσέλκυση επενδύσεων απαιτεί πρωτοβουλίες οι οποίες θα περιορίσουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της παραγωγικής δραστηριότητας με διεργασίες φιλικότερες προς το περιβάλλον.

► Κοινωνική Ανάπτυξη

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Κοινωνικής Ανάπτυξης, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

I. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού

Αφορά σε δράσεις για την ανάσχεση του ρυθμού αύξησης της ανεργίας, με τη διατήρηση ή/και αύξηση των θέσεων απασχόλησης στις επιχειρήσεις, με άμεση και διαρκή προσαρμογή των εργαζομένων και των επιχειρήσεων στις αλλαγές του εξωτερικού περιβάλλοντός τους. Ακόμα, θα δοθεί έμφαση στην ενδυνάμωση και αναβάθμιση των δεξιοτήτων / προσόντων των εργαζομένων και επιχειρηματιών των πολύ μικρών / μικρομεσαίων επιχειρήσεων της Περιφέρειας σε εξειδικευμένα αντικείμενα προκειμένου να ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες ανάγκες των παραγωγικών τομέων αιχμής της Περιφέρειας.

II. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Αφορά σε στοχευμένες δράσεις για την αντιμετώπιση των κοινωνικών συνεπειών της πρόσφατης οικονομικής κρίσης αλλά και της τρέχουσας υγειονομικής κρίσης με τις διαφαινόμενες συνδεδεμένες αρνητικές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Έχει ήδη καταγραφεί άλλωστε η χαμηλή επίδοση της Πελοποννήσου στο μέσο εισόδημα. Επιπρόσθετα, στην καταπολέμηση των ανισοτήτων, της αστικής και αγροτικής φτώχειας και του αποκλεισμού και στην αντιστροφή της πολύπλευρης υποβάθμισης των περιοχών, μέσα από τη στοχευμένη αποκατάσταση του οικονομικού ιστού και την άμβλυση των χωρικών και πληθυσμιακών θυλάκων φτώχειας που εντοπίζονται στην Περιφέρεια. Έμφαση θα δοθεί παράλληλα, σε κοινωνικές ομάδες που πλήττονται διαχρονικά από τη φτώχεια, όπως οι μετανάστες/στρίες και οι Ρομά, αλλά και στις υπόλοιπες ομάδες στόχου όπως οι άνεργοι/ες και τα νοικοκυριά σε κίνδυνο φτώχειας.

III. Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού

Τα δημογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά, σημαντικού μέρους του πληθυσμού της Περιφέρειας, ιδιαίτερα στις περιοχές της υπαίθρου και κυρίως στις εσωτερικές ορεινές και ημιορεινές περιοχές, σε συνδυασμό με την δημοσιονομική δυσπραγία και τις επιπτώσεις της στο σύστημα περίθαλψης, δημιουργούν συνθήκες εμφάνισης προβλημάτων στο επίπεδο υγειονομικής περίθαλψης και διατήρησης του επιπέδου υγείας σε χαμηλά επίπεδα. Η συνιστώσα αυτή συνδυάζεται και με το χαμηλό επίπεδο των υποδομών εκπαίδευσης, τα περιορισμένα προγράμματα δια βίου μάθησης, όπως και με έλλειψη ποιοτικών αθλητικών εγκαταστάσεων. Προκύπτουν λοιπόν ανάγκες για την προώθηση δράσεων και έργων ενίσχυσης των υποδομών υγείας και πρόνοιας, κυρίως για τις περιοχές με έντονη περιφερειακότητα, αλλά και για την υποστήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (ηλικιωμένοι, παιδιά, άτομα με αναπηρία, μακροχρόνια άνεργους, τοξικομανείς), αξιοποιώντας και τις δυνατότητες των ΤΠΕ. Στο ίδιο πλαίσιο, σχεδιάζονται δράσεις για την αναβάθμιση των εκπαιδευτικών υποδομών, ιδίως σε ορεινές απομονωμένες περιοχές, παράλληλα με την μέριμνα απόδοσης ικανών αθλητικών εγκαταστάσεων για την ικανοποίηση των αναγκών άθλησης των τοπικών κοινωνιών.

► Ανάπτυξη υποδομών

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Ανάπτυξης Υποδομών, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

I. Ευρυζωνικότητα δικτύων

Αφορά σε έργα επέκτασης και αναβάθμισης των ευρυζωνικών δικτύων. Η εν λόγω υποδομή διαπερνά οριζόντια, ως βασική προϋπόθεση, τη διευκόλυνση της προσέγγισης των στόχων και υλοποίησης δράσεων των επιμέρους Αναπτυξιακών στόχων της στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου.

II. Μεταφορές

Αφορά σε έργα συμπλήρωσης και αναβάθμισης των μεταφορικών υποδομών. Έμφαση θα δοθεί, στην ολοκλήρωση της διασύνδεσης των κεντρικών οδικών αξόνων με τα τοπικά οδικά δίκτυα για την εξυπηρέτηση των οικισμών αλλά και των πολιτιστικών τόπων, για την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και τη διευκόλυνση της διάχυσης των αναπτυξιακών οφελών.

III. Βιώσιμη αστική κινητικότητα

Αφορά σε δράσεις και έργα προώθησης της βιώσιμης αστικής κινητικότητας, λαμβάνοντας υπόψη κατά προτεραιότητα τις κατευθύνσεις των ΣΒΑΚ των Δήμων. Οι παρεμβάσεις θα εστιάζουν στην αναβάθμιση του δικτύου μέσων μεταφοράς, στη βελτίωση της προσβασιμότητας στα αστικά κέντρα, στη διεύρυνση των χώρων στάθμευσης και σε σημειακές αναπλάσεις στις πόλεις, στη βάση της ενίσχυσης της αστικής καθημερινής λειτουργίας στην Περιφέρεια. Η λογική της προώθησης της έννοιας 'έξυπνη πόλη' αποτελεί κρίσιμη παράμετρο, αξιοποιώντας εργαλεία και εφαρμογές που παρέχουν οι ΤΠΕ.

► Εξωστρέφεια

Υπό το πρίσμα προσέγγισης του περιεχομένου του στόχου της Εξωστρέφειας, η Περιφέρεια Πελοποννήσου υιοθετεί στον σχεδιασμό της, τους παρακάτω Ειδικούς Στόχους:

I. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, διατήρησης της ταυτότητας και της αναγνωρισιμότητας μνημείων και τόπων ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, στην κατεύθυνση οργάνωσης και ενοποίησης του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος, της λειτουργικής σύνδεσης των μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς με τον περιβάλλοντα χώρο, της θεματικής σύνδεσης και προώθησης μέσα από προγράμματα branding και marketing, ώστε να αυξηθεί και να διευκολυνθεί η επισκεψιμότητα.

II. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων

Αφορά σε δράσεις και έργα ανάδειξης, συντήρησης αναβάθμισης μουσείων και πολιτιστικών κέντρων, για την προστασία και προώθηση της ευρείας πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας Πελοποννήσου, για τη διάχυση της τουριστικής δραστηριότητας και της επισκεψιμότητας στο σύνολο των χωρικών ενοτήτων, συμβάλλοντας παράλληλα και στο περιεχόμενο των υπόλοιπων αναπτυξιακών στόχων του ΠΠΑ.

III. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς

Το ανωτέρω πλαίσιο έργων για την συντήρηση, αναβάθμιση και ανάδειξη των μουσείων, μνημείων και πολιτιστικών τόπων, οφείλει να συνδυαστεί και με την προώθηση δράσεων που εστιάζουν στην προστασία, ανάπτυξη και προβολή της σημαντικής πολιτιστικής κληρονομιάς, επιβεβαιώνοντας την συνέχεια στο πολιτιστικό προϊόν της Περιφέρειας.

IV. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου

Η Περιφέρεια καλείται να διαφύγει του διαχρονικού κλασικού μοντέλου του σύντομου καλοκαιρινού παραθερισμού των επισκεπτών μέσω της αξιοποίησης των ποικίλων δυνατοτήτων που προσδίδει το ανάγλυφο και φυσικό πολιτιστικό περιβάλλον της περιοχής (εναλλακτικές μορφές τουρισμού, περιπατητικός τουρισμός, θρησκευτικός, ορειβατικός, συνεδριακός τουρισμός, περιήγηση σε παραδοσιακούς οικισμούς, φυσιολατρικός,

γαστρονομικός τουρισμός κτλ), δημιουργώντας ολοκληρωμένα θεματικά τουριστικά προϊόντα, με το κατάλληλο marketing, ώστε να επιμηκυνθεί η τουριστική περίοδος και να πολλαπλασιαστούν τα αναπτυξιακά οφέλη, κυρίως για τις χωρικές ενότητες που βρίσκονται σε υστέρηση.

V. Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις

Αφορά σε δράσεις ενίσχυσης της φήμης της μεγάλης ποικιλίας προϊόντων που παράγονται στην Περιφέρεια, εστιάζοντας κυρίως στην ποιότητα τους και τον παραδοσιακό τρόπο που παράγονται, με την υποστήριξη της διεύρυνσης της δικτύωσης των παραγωγών και επιχειρηματιών και την συμμετοχή σε στοχευμένες διεθνείς εκδηλώσεις.

Σημειώνεται, ότι το χρηματοδοτικό πλαίσιο του ΠΠΑ και τα πλεονεκτήματα που το συνοδεύουν, σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό και με την προσαύξηση της δυνατότητας της Περιφέρειας να υλοποιήσει μια σειρά από απαραίτητες, αλλά και εξειδικευμένες μελέτες οι οποίες θα λειτουργήσουν προπαρασκευαστικά για την υλοποίηση έργων και δράσεων και από άλλες χρηματοδοτικές πηγές, στην κατεύθυνση της συνέργειας και συμπληρωματικότητας των περιφερειακών πρωτοβουλιών, καλύπτοντας με αυτή την προσέγγιση το σύνολο των καταγεγραμμένων αναγκών και προκλήσεων. Ιδιαίτερα μέριμνα λαμβάνεται στην προώθηση έργων και δράσεων συμπληρωματικά και χωρίς επικαλύψεις, με παράλληλα χρηματοδοτικά πλαίσια, όπως το ΠΕΠ και τα Τομεακά προγράμματα του ΕΣΠΑ, το πρόγραμμα Αντώνης Τρίτσης, το Ταμείο Ανάκαμψης. Επιπρόσθετα, αναφέρεται ότι στην Στρατηγική του ΠΠΑ της Πελοποννήσου προστίθεται ο Άξονας Προτεραιότητας που αφορά στην υλοποίηση έργων Τεχνικής Βοήθειας (ΑΠ 6.2). Οι κατηγορίες δράσεων του Άξονα αναλύονται σε επόμενη ενότητα.

Οι Ειδικοί Στόχοι παρουσιάζονται συγκεντρωτικά στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 8: Αναπτυξιακοί και Ειδικοί Στόχοι του ΠΠΑ Πελοποννήσου

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι του ΠΠΑ
1. Έξυπνη Ανάπτυξη	1. Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.
	2. Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας
	3. Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης
2. Πράσινη Ανάπτυξη	1. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας
	2. Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι του ΠΠΑ
	3. Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης 4. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας 5. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων 6. Κυκλική οικονομία
3. Κοινωνική Ανάπτυξη	1. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού 2. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού 3. Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού
4. Ανάπτυξη υποδομών	1. Ευρυζωνικότητα δικτύων 2. Μεταφορές 3. Βιώσιμη αστική κινητικότητα
5. Ενίσχυση εξωστρέφειας	1. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος 2. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων 3. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς 4. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου 5. Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

2.3 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΠΠΑ

Η στρατηγική της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025, ανά Αναπτυξιακό Στόχο, διαρθρώνεται ως εξής:

► **Έξυπνη Ανάπτυξη :**

Οι άξονες προτεραιότητας στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι οι κάτωθι:

- > 1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις
- > 1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα
- > 1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση
- > 1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)
- > 1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη

► **Πράσινη Ανάπτυξη:**

Οι άξονες προτεραιότητας στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι οι κάτωθι:

- > 2.1 Ενεργειακή απόδοση
- > 2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
- > 2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
- > 2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων
- > 2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα
- > 2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων
- > 2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)
- > 2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς
- > 2.11 Πράσινες πόλεις

► **Κοινωνική Ανάπτυξη**

Οι άξονες προτεραιότητας στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι οι κάτωθι:

- > 3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός
- > 3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό
- > 3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ
- > 3.5 Κοινωνικές επενδύσεις
- > 3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων
- > 3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
- > 3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
- > 3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών - στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών

► **Ανάπτυξη υποδομών**

Οι άξονες προτεραιότητας στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι οι κάτωθι:

- > 4.1 Υποδομές ΤΠΕ
- > 4.3 Λιμενικές υποδομές
- > 4.5 Οδικές υποδομές
- > 4.8 Οδική ασφάλεια
- > 4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα

► **Εξωστρέφεια**

Οι άξονες προτεραιότητας στον παρόντα Αναπτυξιακό στόχο της Περιφέρειας Πελοποννήσου είναι οι κάτωθι:

- > 5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές
- > 5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- > 5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
- > 5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
- > 5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
- > 5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό

➤ **Υποστήριξη Προγράμματος**

- >6.1 Διοικητική Υποστήριξη
- >6.2 Τεχνική Βοήθεια

Πίνακας 9: Πίνακας διάρθρωσης της Στρατηγικής του ΠΠΑ Πελοποννήσου

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ
ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. 2. Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας 3. Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης 	<ol style="list-style-type: none"> 1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις 1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα 1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση 1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health) 1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη
ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας 2. Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων 3. Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης 4. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας 5. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή 	<ol style="list-style-type: none"> 2.1 Ενεργειακή απόδοση 2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων 2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων 2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων 2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα 2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Στόχοι	Αξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ
	<p>και πρόληψη κινδύνων</p> <p>6. Κυκλική οικονομία</p>	<p>2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)</p> <p>2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς</p> <p>2.11 Πράσινες πόλεις</p>
<p>ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ</p>	<p>1. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού</p> <p>2. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού</p> <p>3. Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού</p>	<p>3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός</p> <p>3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό</p> <p>3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ</p> <p>3.5 Κοινωνικές επενδύσεις</p> <p>3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων</p> <p>3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης</p> <p>3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού</p> <p>3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών - στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών</p>
<p>ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ</p>	<p>1. Ευρύζωνικότητα δικτύων</p> <p>2. Μεταφορές</p> <p>3. Βιώσιμη αστική κινητικότητα</p>	<p>4.1 Υποδομές ΤΠΕ</p> <p>4.3 Λιμενικές υποδομές</p> <p>4.5 Οδικές υποδομές</p> <p>4.8 Οδική ασφάλεια</p>

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ	<ol style="list-style-type: none"> 1. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος 2. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων 3. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς 4. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου 5. Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις 	<p>4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα</p> <p>5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές</p> <p>5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού</p> <p>5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος</p> <p>5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς</p> <p>5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα</p> <p>5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό</p>

2.3.1 Κατηγορίες Έργων και Δράσεων του ΠΠΑ

► ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Έξυπνης Ανάπτυξης. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητας της στρατηγικής.

Πίνακας 10: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Έξυπνη Ανάπτυξη

Α/Α	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
1	1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
1.3	1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις
1.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ
1.3.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
1.3.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ
1.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ Σ'ΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ
1.5	1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα
1.5.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ
1.5.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
1.6	1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση
1.6.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
1.7	1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)
1.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
1.7.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
1.11	1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη
1.11.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

► ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Πράσινης Ανάπτυξης. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητας της στρατηγικής.

Πίνακας 11: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Πράσινη Ανάπτυξη

A/A	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
2	2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
2.1	2.1 Ενεργειακή απόδοση
2.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ
2.1.2	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ – ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΔΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΜΕ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΑΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ (ΣΕΑ) ΜΕ 12ΕΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ
2.1.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΕ
2.1.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕ
2.1.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ
2.3	2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων
2.3.1	ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.
2.3.2	ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ
2.3.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΦΡΩΣΗΣ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΝΕΚΡΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ ΛΗΨΗ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΑΠΟ ΝΕΚΡΑ ΒΟΟΕΙΔΗ ΚΑΙ ΑΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ
2.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.
2.3.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ
2.3.6	ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΒΡΙΩΝ
2.4	2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων
2.4.1	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΝΤΟΝΩΝ ΚΑΙΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ (ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ, ΧΙΟΝΟΠΤΩΣΕΙΣ, ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΙΣ, ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ, ΚΛΠ)
2.4.2	ΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΚΑΙ

	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΕΚΧΙΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ
2.4.3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΑΝΩΝ
2.4.4	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΧΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΡΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΩΝ
2.4.5	ΕΡΓΑ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
2.4.6	ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
2.4.7	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΑΒΡΩΜΕΝΩΝ ΑΚΤΩΝ
2.4.8	ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
2.4.9	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΕΔΩΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΥ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΝΕΙΛΟΥ ΣΤΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
2.6	<i>2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων</i>
2.6.1	ΈΡΓΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ
2.6.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ
2.7	<i>2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα</i>
2.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
2.7.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
2.7.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
2.8	<i>2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων</i>
2.8.1	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ
2.8.2	ΑΝΑΔΑΣΜΟΙ
2.8.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ
2.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ
2.9	<i>2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος</i>
2.9.1	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ
2.9.2	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΡΕΜΑΤΩΝ
2.9.3	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ

2.9.4	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΛΙΩΝ
2.9.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΜΙΚΡΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ, ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ, ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ, ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΚΛΠ)
2.10	2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς
2.10.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ
2.10.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ
2.11	2.11 Πράσινες πόλεις
2.11.1	ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ
2.11.2	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ
2.11.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ
2.11.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ
2.11.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ, ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ
2.11.6	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ

► ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Κοινωνικής Ανάπτυξης. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητας της στρατηγικής.

Πίνακας 12: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Κοινωνική Ανάπτυξη

A/A	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
3.1	3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός
3.1.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ
3.1.2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

3.1.3	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ – ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ
3.3	3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΡ. 1 ΠΑΡ. 4 Ν. 4019/2011) ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ
3.4	3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ
3.4.1	ΕΡΓΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ
3.5	3.5 Κοινωνικές επενδύσεις
3.5.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΠΧ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ, ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ)
3.7	3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων
3.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ
3.8	3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης
3.8.1	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
3.13	3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού
3.13.1	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
3.13.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
3.14	3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών - στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών
3.14.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ
3.14.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΕΝΙΚΩΝ - ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

► ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Ανάπτυξης Υποδομών. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητας της στρατηγικής.

Πίνακας 13: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Ανάπτυξη Υποδομών

A/A	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
4	4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
4.1	4.1 Υποδομές ΤΠΕ
4.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ
4.1.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ
4.3	4.3 Λιμενικές υποδομές
4.3.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΕΚΤΑΣΗ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΙΝΩΝ
4.3.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ
4.5	4.5 Οδικές υποδομές
4.5.1	ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ
4.5.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ
4.8	4.8 Οδική ασφάλεια
4.8.1	ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
4.8.2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ
4.8.3	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ & ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ
4.8.4	ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
4.8.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ
4.10	4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα
4.10.1	ΕΡΓΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
4.10.2	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ
4.10.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
4.10.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

► **ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ**

Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Εξωστρέφειας. Το σύνολο των περιγραφόμενων δράσεων αποτελούν τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων και έργων του Αναπτυξιακού Στόχου ανά επιλεγμένο Άξονα Προτεραιότητας της στρατηγικής.

Πίνακας 14: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Εξωστρέφεια

A/A	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ
5.1	5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές
5.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ
5.2	5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού
5.2.1	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ
5.2.2	ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
5.2.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ
5.3	5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος
5.3.1	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ
5.3.2	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ
5.3.3	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
5.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ
5.4	5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς
5.4.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.4.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.4.3	ΕΡΓΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.4.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
5.5	5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα
5.5.1	ΜΟΥΣΕΙΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ)

5.5.2	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ)
5.5.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ
5.11	5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό
5.11.1	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ
5.11.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

► ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Εκτός των πέντε ανωτέρω Αναπτυξιακών Στόχων, προστίθεται έκτος Αναπτυξιακός Στόχος που αφορά στην υποστήριξη του Προγράμματος και συμπεριλαμβάνει τους Άξονες Προτεραιότητας 6.1. Διοικητική Υποστήριξη και 6.2 Τεχνική Βοήθεια. Στον ακόλουθο Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις και τα έργα στον Αναπτυξιακό Στόχο της Υποστήριξης του Προγράμματος.

Πίνακας 15: Πίνακας κατηγοριών Έργων και Δράσεων για την Υποστήριξη του Προγράμματος

Α/Α	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ΔΡΑΣΕΙΣ
6.	6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
6.1	6.1 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
6.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ
6.1.2	ΠΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1% (ΤΟΥ ΑΡ. 192 & 1 ΤΟΥ Ν. 3852/2010)
6.2	6.2 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ
6.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ
6.2.2	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
6.2.3	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΠΑ
6.2.4	ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΝ –ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ
6.2.5	ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ
6.2.6	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΔΡΑΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΑΜΟΙΒΕΣ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
6.2.7	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

2.3.2 Τεκμηρίωση της ανάγκης χρηματοδότησης από το ΕΠΑ

Ο σχεδιασμός της στρατηγικής του ΠΠΑ της Πελοποννήσου και η πρόταση για επιμέρους δέσμες δράσεων, λαμβάνει υπόψη το σύνολο των έργων που είτε υλοποιούνται, είτε έχουν εγκριθεί, ή βρίσκονται στο διαχρονικό σχεδιασμό της Περιφέρειας, εξετάζοντας και λαμβάνοντας υπόψη τις συνέργειες και τις συμπληρωματικότητες για την κάλυψη των αποτυπωμένων αναγκών, με τις δράσεις που προωθούνται στο πλαίσιο του ΠΕΠ Πελοποννήσου 2014-2020, όπως και με αυτές που χρηματοδοτούνται από ίδιους πόρους της περιφερειακής αρχής. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνοντας υπόψη τις ανωτέρω συνέργειες, παρακάτω παρατίθενται οι επιμέρους πτυχές τεκμηρίωσης της χρηματοδότησης των προτεινόμενων δράσεων από το ΠΠΑ σε σύνδεση με τις ανάγκες και ελλείψεις που έχουν διαπιστωθεί ανά Αναπτυξιακό Στόχο.

Οι χρηματοδοτικές δράσεις του ΠΠΑ στους Αναπτυξιακούς Στόχους καλούνται να συμπληρώσουν, αλλά και να επεκτείνουν με περισσότερους πόρους τις σχετικές δράσεις στο πλαίσιο του ΠΕΠ, προσδίδοντας περισσότερη ευελιξία και ταχύτητα, με παράλληλο γνώμονα την συμπερίληψη περισσότερων δικαιούχων και κατηγοριών έργων που δεν είναι εφικτό να χρηματοδοτηθούν βάσει των κανόνων επιλεξιμότητας και αιρεσιμότητων του ΕΣΠΑ (π.χ. αρδευτικά έργα, τοπική οδοποιία κ.α.), όπως και για έργα που η υλοποίηση απαιτεί μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από την περίοδο επιλεξιμότητας στο ΕΣΠΑ ή έργα των οποίων η αναγκαιότητα προκύπτει από έκτακτες καταστάσεις. Εντούτοις, αν και οι πόροι του ΠΠΑ δύναται να ωριμάσουν την πορεία προώθησης μιας σειράς σημαντικών έργων που σχετίζονται για παράδειγμα με τους μεγάλους οδικούς άξονες και πολιτιστικούς τόπους – μουσεία, το χρηματοδοτικό περιθώριο του προγράμματος δεν επαρκεί για την υλοποίηση αυτών, και θα πρέπει να γίνει αναζήτηση σε άλλες χρηματοδοτικές πηγές.

► Έξυπνη Ανάπτυξη

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο Έξυπνη Ανάπτυξη, προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και σχετίζονται με την εξειδίκευση σε δραστηριότητες χαμηλής τεχνολογικής έντασης, το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης ανθρώπινου δυναμικού, το χαμηλό βαθμό απασχολησιμότητας ερευνητικού προσωπικού σε μικρές επιχειρήσεις, την έλλειψη καινοτομικής κουλτούρας στις επιχειρήσεις, το μικρό βαθμό διείσδυσης ΤΠΕ σε δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, τις περιορισμένες επενδύσεις, του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα στην Ε&Α, τον ελλιπή βαθμό διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων αναπτυξιακού πλεονεκτήματος στην Περιφέρεια και την υστέρηση σε φορείς έρευνας και καινοτομίας. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

► Πράσινη Ανάπτυξη:

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Πράσινη Ανάπτυξη', προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και σχετίζονται με τον υψηλό δείκτη αρνητικής επίδρασης από την κλιματική αλλαγή, την σημαντική επιβάρυνση του περιβάλλοντος και του υδροφόρου ορίζοντα στις βιομηχανικές περιοχές, την υστέρηση έναντι των στόχων για τη διαχείριση των αποβλήτων που θέτει το ΠΕΣΔΑ, την περιορισμένη προώθηση και ενσωμάτωση των αρχών της κυκλικής οικονομίας, την ανεπαρκή διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων, όπως και τις πιέσεις στο περιβάλλον από τις παραγωγικές δραστηριότητες (μονάδες ενέργειας, ελαιουργεία και πυρηνολογία,

ποιμνιοστάσια, τουριστικές εγκαταστάσεις και κατοικίες). Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

► Κοινωνική Ανάπτυξη

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Κοινωνική Ανάπτυξη', προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και σχετίζονται με το υψηλό ποσοστό νέων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση και εξακολουθεί να στερείται ανθρώπινων πόρων υψηλής εξειδίκευσης, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας γενικά στο ανθρώπινο δυναμικό, τα έντονα φαινόμενα περιφερειακότητας για πολλές δυσπρόσιτες περιοχές, τα δημογραφικά προβλήματα, την ανεπαρκή κάλυψη δομών και υποδομών στους τομείς της περίθαλψης και υγείας, τα ελλιπή επίπεδα ικανοποιητικών δομών και προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας και το υψηλό ποσοστό σχολικής διαρροής. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

► Ανάπτυξη Υποδομών

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ανάπτυξη Υποδομών', προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και σχετίζονται με τις ελλείψεις στο οδικό δίκτυο που δημιουργούν ενδοπεριφερειακές ανισότητες μιας και υπάρχει έντονο ανάγλυφο που δυσχεραίνει την δημιουργία σύγχρονων κάθετων οδικών αξόνων και ανεπαρκείς ενδοπεριφερειακές μεταφορές, την ποιοτική διαφορά στο οδικό δίκτυο πεδινών και ορεινών περιοχών, τις ελλείψεις στις λιμενικές υποδομές, την έλλειψη αεροπορικών και θαλάσσιων συνδέσεων με άλλες περιοχές της χώρας, τα ανεπαρκή ευρυζωνικά δίκτυα υψηλών ταχυτήτων στην ύπαιθρο, αλλά και σε αστικές και τουριστικές περιοχές. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

► Εξωστρέφεια

Η ανάγκη αξιοποίησης της χρηματοδότησης του ΠΠΑ για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Εξωστρέφεια', προκύπτει από τις ανάγκες, ελλείψεις και προκλήσεις που έχουν εντοπιστεί και σχετίζονται με ελλείψεις υποστηρικτικών μηχανισμών για ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων την ανεπαρκή εξωστρέφεια και δικτύωση των επιχειρήσεων, το χαμηλό βαθμό διασύνδεσης των παραγωγικών τομέων ώστε να πολλαπλασιαστούν τα αναπτυξιακά οφέλη, τον πολυεταχισμός και το μικρό μέγεθος αγροτικών των εκμεταλλεύσεων, τις ανεπαρκείς υποδομές και πρωτοβουλίες υποδοχής μεταποιητικών δραστηριοτήτων, το χαμηλό βαθμό διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος και την περιορισμένη αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος για την ενίσχυση της ταυτότητας της Περιφέρειας. Βάσει και της τρέχουσας υγειονομικής και οικονομικής κρίσης, οριζόντια συνιστώσα αποτελεί η άμβλυση των αρνητικών επιπτώσεων των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων της Περιφέρειας, όπως και αυτών που πρόσφατα αναδύονται από τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας COVID-19.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται κατάλληλο να αναφερθούν ενδεικτικά οι κατηγορίες δράσεων που εξαιρούνται από τη δυνατότητα χρηματοδότησης στο υπό σχεδιασμό νέο ΕΣΠΑ 2021-2027, για τα Ταμεία ΕΤΠΑ, ΤΑ, ΕΚΤ+ και ΤΔΜ, σύμφωνα και με τη 2^η Εγκύκλιο του σχεδιασμού των Προγραμμάτων 2021-2027 του Υπουργείου Ανάπτυξης και Επενδύσεων. Η εν λόγω παράθεση ενισχύει την τεκμηρίωση για την αναγκαιότητα χρηματοδότησης μιας σειράς έργων και δράσεων από το ΠΠΑ, τα οποία δεν θα δύνανται να καλυφθούν από το ΠΕΠ Πελοποννήσου 2021-2027 ή τα επόμενα Τομεακά Προγράμματα.

ΕΤΠΑ και ΤΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 6 του σχεδίου του Κανονισμού ΕΤΠΑ/ ΤΣ, τα συγκεκριμένα Ταμεία δεν μπορούν να χρηματοδοτήσουν:

- Την κατασκευή αεροδρομίων. Εξαιρέση αποτελούν οι δράσεις για την ενίσχυση της ασφάλειας και την μετρίαση των περιβαλλοντικών επιδράσεων στα υφιστάμενα αεροδρόμια.
- Επενδύσεις σε ΧΥΤΥ/ΧΥΤΑ (landfills) με εξαίρεση τον παροπλισμό τους, την μετατροπή τους και αύξηση της ασφάλειας των υφιστάμενων, με την προϋπόθεση ότι δεν αυξάνεται η δυναμικότητά τους.
- Επενδύσεις για την αύξηση της δυναμικότητας των εγκαταστάσεων εναπομεινάντων αποβλήτων.
- Επενδύσεις για την παραγωγή, επεξεργασία, αποθήκευση και διανομή ορυκτών καυσίμων (φυσικό αέριο), με εξαίρεση στις περιπτώσεις που αντικαθιστούν θέρμανση με τη χρήση του άνθρακα.
- Προμήθεια σιδηροδρομικού τροχαίου υλικού. Εξαιρέση αποτελεί η περίπτωση που ο φορέας που έχει αναλάβει τον σιδηρόδρομο στην περίπτωση της πλήρους ιδιωτικοποίησης είναι νεοσύστατη επιχείρηση.
- Τον παροπλισμό ή την κατασκευή πυρηνικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.
- Τις επενδύσεις για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από δραστηριότητες που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι της οδηγίας 2003/87/ΕΚ5 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου.
- Την παρασκευή, επεξεργασία και εμπορία καπνού και προϊόντων καπνού.
- Τις προβληματικές επιχειρήσεις, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 18 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, εκτός αν επιτραπεί βάσει των εφαρμοστέων κανόνων της Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις ή για την αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών. Επιπλέον, το Ταμείο Συνοχής δεν στηρίζει τις επενδύσεις στη στέγαση, εκτός εάν σχετίζονται με την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης ή τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

ΕΚΤ+

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Κανονισμού για το ΕΚΤ+, οι κάτωθι κατηγορίες δαπανών δεν είναι επιλέξιμες:

- Η αγορά γης, ακινήτων και η υλοποίηση υποδομών.
- Η αγορά επίπλωσης, εξοπλισμού και οχημάτων, εκτός αν είναι απαραίτητη για την επίτευξη του στόχου της πράξης, ή αν αυτά τα είδη αποσβήνονται πλήρως, ή η αγορά τους συνιστά την πιο οικονομική επιλογή.

ΤΔΜ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 του σχεδίου του Κανονισμού ΤΔΜ, το συγκεκριμένο Ταμείο δεν μπορεί να χρηματοδοτήσει:

- Τον παροπλισμό ή την κατασκευή πυρηνικών σταθμών ηλεκτροπαραγωγής.
- Την παρασκευή, επεξεργασία και εμπορία καπνού και προϊόντων καπνού.
- Τις προβληματικές επιχειρήσεις, όπως ορίζονται στο άρθρο 2 σημείο 18 του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής, εκτός αν επιτραπεί βάσει των εφαρμοστέων κανόνων της Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις.
- Επενδύσεις για την παραγωγή, επεξεργασία, αποθήκευση και διανομή ορυκτών καυσίμων (φυσικό αέριο), με εξαίρεση στις περιπτώσεις που αντικαθιστούν θέρμανση με τη χρήση του άνθρακα.

2.3.3 Καθεστώς Ενίσχυσης

Κατά την κατάρτιση και την υλοποίηση δράσεων και πράξεων κρατικών ενισχύσεων εφαρμόζεται η παράγραφος Β' του άρθρου πρώτου του ν. 4152/2013 (Α' 107). Οι προκηρύξεις και οι προσκλήσεις που αφορούν δράσεις και πράξεις κρατικών ενισχύσεων που χρηματοδοτούνται από το ΕΠΑ εκδίδονται από τον αρμόδιο Υπουργό ή Περιφερειάρχη, ύστερα από σύμφωνη γνώμη του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ, η οποία αφορά την εναρμόνιση με τις προδιαγραφές του Πληροφοριακού Συστήματος Κρατικών Ενισχύσεων (ΠΣΚΕ) του άρθρου 57 του ν. 4314/2014, εφόσον η χρήση του προβλέπεται από την απόφαση της παραγράφου Γ' του άρθρου 129 του παρόντος. Στις προκηρύξεις και στις προσκλήσεις ορίζονται οι δικαιούχοι των ενισχύσεων, οι επιλέξιμες δαπάνες, οι προϋποθέσεις και τα κριτήρια υπαγωγής, οι προθεσμίες και κάθε άλλο σχετικό θέμα.

Προβλέπεται η δυνατότητα να πιστοποιούνται οι δαπάνες των επί μέρους δράσεων και πράξεων κρατικών ενισχύσεων από ορκωτούς λογιστές, οι οποίοι υποβάλλουν σχετική βεβαίωση για τη νομιμότητα και την κανονικότητα διενέργειας των δαπανών, την ορθή λογιστική καταχώριση και την εξόφλησή τους, καθώς και για το ότι οι δαπάνες πραγματοποιήθηκαν εντός της επιλέξιμης περιόδου, ότι αφορούν στο εγκεκριμένο έργο, ότι τηρήθηκαν οι όροι της απόφασης χορήγησης της ενίσχυσης και ότι υπάρχουν επαρκή δικαιολογητικά. Ο ορκωτός λογιστής επιλέγεται από τον δικαιούχο και η δαπάνη για την αμοιβή του είναι επιλέξιμη στο οικείο πρόγραμμα και μέχρι τρεις (3) μήνες μετά από τη λήξη του έργου.

Οι προκηρύξεις των κρατικών ενισχύσεων αναρτώνται στο Πρόγραμμα «Διαύγεια» σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3861/2010 (Α' 112), καθώς και σε διαδικτυακό χώρο του ΕΠΑ, ενώ παράλληλα αξιοποιούνται όλες οι διαθέσιμες μορφές δημοσιοποίησης που κρίνονται απαραίτητες για τη διασφάλιση της ενημέρωσης των δυνητικών δικαιούχων και της διαφάνειας.

Οι φορείς που χορηγούν σύμφωνα με την παράγραφο 1 κρατικές ενισχύσεις ήσσονος σημασίας χρησιμοποιούν υποχρεωτικά το Πληροφοριακό Σύστημα Σώρευσης Κρατικών Ενισχύσεων Ήσσονος Σημασίας (ΠΣΣΚΕΗΣ) του άρθρου 57 Α του ν. 4314/2014, το οποίο προστέθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 23 του ν. 4605/2019 (Α' 52).

Με απόφαση του αρμόδιου Περιφερειάρχη μπορεί να ανατίθενται στην αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία με την επωνυμία «Ενδιάμεσος Φορέας Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας» (δ.τ. ΕΦΕΠΑΕ) καθήκοντα διαχείρισης δράσεων κρατικών ενισχύσεων χρηματοδοτούμενων από το ΕΠΑ.

Για τις ανάγκες αξιολόγησης των προτάσεων δράσεων κρατικών ενισχύσεων: α) συστήνεται από κάθε αρμόδιο φορέα Μητρώο Αξιολογητών, με απόφαση Περιφερειάρχη, η οποία

καθορίζει, μεταξύ άλλων, τη διαδικασία σύστασης και τήρησης του Μητρώου, τις ειδικότητες, τα ειδικά προσόντα, τα δικαιολογητικά και τη διαδικασία επιλογής των αξιολογητών και εγγραφής τους στο Μητρώο, καθώς και τις ανατιθέμενες σε αυτούς αρμοδιότητες και τους όρους συμμετοχής τους στα προβλεπόμενα στάδια της αξιολόγησης ή β) χρησιμοποιείται το Μητρώο Αξιολογητών του Ενδιάμεσου Φορέα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας (ΕΦΕΠΑΕ) ή γ) χρησιμοποιείται άλλο υφιστάμενο Μητρώο. Το ύψος της καταβαλλόμενης στους αξιολογητές αποζημίωσης καθορίζεται με κοινή απόφαση των Υπουργών Ανάπτυξης και Επενδύσεων και Οικονομικών και δεν μπορεί να υπερβαίνει τα όρια των παραγράφων 1, 2 και 3 του άρθρου 21 του ν. 4354/2015, όπως αυτό τροποποιήθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 52 του ν. 4369/2016 και την παράγραφο 5 του άρθρου 35 του ν. 4484/2017.

2.3.4 Δείκτες Εκρών

Στο πλαίσιο της μέτρησης και παρακολούθησης της απόδοσης των έργων και των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του ΠΠΑ Πελοποννήσου, παρουσιάζονται ενδεικτικοί δείκτες εκρών που δύναται να αξιοποιηθούν ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των έργων.

Στον επόμενο Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες εκρών που επιλέγονται και θα εξυπηρετήσουν τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Εξυπνη Ανάπτυξη' του ΠΠΑ.

Πίνακας 16: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Εξυπνη Ανάπτυξη'

Δείκτες Εκρών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Άξονα Προτεραιότητας του ΠΠΑ 2021-2025				
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ		ΚΩΔΙΚΟΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΝ
ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1.3.	Πρώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	SO030, T3002	Συνεργασίες φορέων-επιχειρήσεων-ερευνητικών ιδρυμάτων
			SO027	Δομές στήριξης επιχειρήσεων για παραγωγή καινοτομίας
	1.5.	Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	SO013	Περιοχές ενδιαφέροντος όπου ενισχύεται η οικονομική δραστηριότητα
	1.6.	Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	CO22	Αριθμός έργων που αφορούν δημόσιες διοικήσεις ή δημόσιες υπηρεσίες σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο
	1.7.	Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	T3406	Αριθμός εφαρμογών τηλειατρικής
	1.11.	Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	CO10	Πρόσθετα νοικοκυριά με πρόσβαση σε ευζωνικά δίκτυα με ταχύτητα τουλάχιστον 30 mbps

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

Στον παρακάτω Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες εκρών που επιλέγονται και θα εξυπηρετήσουν τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Πράσινη Ανάπτυξη' του ΠΠΑ.

Πίνακας 17: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Πράσινη Ανάπτυξη'

Δείκτες Εκροών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ 2021-2025					
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ		ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ		ΚΩΔΙΚΟΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ
2	ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	2.1.	Ενεργειακή απόδοση	1302	Εξοικονόμηση ενέργειας σε κοινόχρηστους χώρους
				00308	Πλήθος δημόσιων κτιρίων που υποστηρίζονται για την ενεργειακή αναβάθμισή τους
		2.3.	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	CO19	Επεξεργασία λυμάτων: Πρόσθετος πληθυσμός που εξυπηρετείται από βελτιωμένη επεξεργασία λυμάτων
				T1812	Εξυπηρετούμενος πληθυσμός από έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων
				CO17	Στερεά απόβλητα: Πρόσθετη δυναμικότητα ανακύκλωσης αποβλήτων
				T4412	Ποσότητα Αστικών Στερεών Αποβλήτων που οδηγείται σε ασφαλή διάθεση
				T2105	Μήκος αποχετευτικού δικτύου
		2.4.	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	CO1.6	Αριθ. έργων για την προστασία και αποκατάσταση της θαλάσσιας βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων
				CO20	Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων: Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά μέτρα
				CO21	Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων: Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα δασικής πυροπροστασίας
				2106	Έργα προστασίας ακτών
				8701	Πληθυσμός που ωφελείται από αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών και κινδύνων
				8710	Αριθμός Σχεδίων Δράσης που εκπονούνται / εφαρμόζονται
2.6.	Παροχή πόσιμου νερού &	T2104	Κατασκευή – βελτίωση – αναβάθμιση δικτύου ύδρευσης		

			διαχείριση υδάτων	2108	Παρεμβάσεις εφαρμογής Σχεδίου Διαχείρισης Λεκανών Απορροής
		2.7.	Πράσινη επιχειρηματικότητα	T1027	Αριθμός υποστηριζόμενων υφιστάμενων και νέων επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένων συνεταιριστικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας)
		2.8.	Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	CO1.8	Αριθ. έργων για την αντικατάσταση ή τον εκσυγχρονισμό των κινητήρων
		2.9.	Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος	CO23	Φύση και βιοποικιλότητα: Επιφάνεια οικοτόπων που λαμβάνουν ενίσχυση για να αποκτήσουν καλύτερο καθεστώς διατήρησης
	T2103			Αριθμός δημόσιων κτιρίων που βελτιώνουν την ενεργειακή απόδοση και χρήση ΑΠΕ	
	2107			Προγράμματα Παρακολούθησης ορθής λειτουργίας ΕΕΛ	
		2.10.	Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	9101	Αναβάθμιση, προστασία και ανάδειξη χώρων φυσικής κληρονομιάς
				CO23	Φύση και βιοποικιλότητα: Επιφάνεια οικοτόπων που λαμβάνουν ενίσχυση για να αποκτήσουν καλύτερο καθεστώς διατήρησης
		2.11.	Πράσινες πόλεις	CO38	Αστική ανάπτυξη: Δημιουργία ή ανάπλαση υπαίθριων χώρων σε αστικές περιοχές
				CO39	Αστική ανάπτυξη: Ανέγερση ή ανακαίνιση δημόσιων ή εμπορικών κτιρίων σε αστικές περιοχές

Πηγή: ίδια Επεξεργασία

Στον επόμενο Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες εκροών που επιλέγονται και θα εξυπηρετήσουν τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Κοινωνική Ανάπτυξη' του ΠΠΑ.

Πίνακας 18: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Κοινωνική Ανάπτυξη'

Δείκτες Εκροών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ 2021-2025			
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ
3 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	3.1. Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	T1626	Μονάδες υγείας που βελτιώνονται
		CV2	Κόστος ιατρικού εξοπλισμού για την αντιμετώπιση του COVID-19
		CV1	Κόστος μέσων ατομικής προστασίας για την αντιμετώπιση του COVID-19
		5502	Αριθμός υποστηριζόμενων δομών
	3.3. Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	T1268	Άτομα ευπαθών κοινωνικών ομάδων (όπως ορίζονται από την ισχύουσα Νομοθεσία) και άτομα που πλήττονται από τη φτώχεια
		11101	Αριθμός συμμετεχόντων που πλήττονται από τη φτώχεια και λοιπών μειονεκτούντων (άτομα με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας, φυλακισμένοι/αποφυλακισμένοι/ανήλικοι παραβάτες, άστεγοι, μετανάστες, απεξαρτημένα άτομα/άτομα υπό απεξάρτηση)
	3.4. Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	11505	Αριθμός δράσεων υποστήριξης ΑΜΕΑ
	3.5. Κοινωνικές επενδύσεις	CO35	Παιδική μέριμνα και εκπαίδευση: Δυναμικότητα ενισχυόμενων υποδομών παιδικής μέριμνας ή εκπαίδευσης
		11213	Αριθμός ωφελούμενων από δομές παροχής υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και προστασίας
	3.7. Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	5002	Αριθμός Εκπαιδευτικών Μονάδων που εξοπλίζονται για τη παροχή υπηρεσιών Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, Κατάρτισης και Δια Βίου Μάθησης
		10201	Αριθμός ωφελούμενων που καταρτίζονται
3.8. Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων	5102	Αριθμός Σχολικών Μονάδων	

		εκπαίδευσης		που εξοπλίζονται
	3.13	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	T2213	Μήκος δικτύου ποδηλατόδρομων / μονοπατιών
	3.14	Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών -στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών	T1028	Αριθμός σχεδίων Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης

Πηγή: ίδια Επεξεργασία

Στον ακόλουθο Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες που επιλέγονται και θα εξυπηρετήσουν τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ανάπτυξη Υποδομών' του ΠΠΑ.

Πίνακας 19: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Ανάπτυξη Υποδομών'

Δείκτες Εκροών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Άξονα Προτεραιότητας του ΠΠΑ 2021-2025					
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ		ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ		ΚΩΔΙΚΟΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ
4	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	4.1.	Υποδομές ΤΠΕ	4602	Πρόσθετες επιχειρήσεις με ευρυζωνική πρόσβαση με ταχύτητα μεγαλύτερη των 100 Mbps
		4.3.	Λιμενικές υποδομές	3901	Αριθμός λιμένων των οποίων αναπτύσσονται οι υποδομές
				SO035	Παρεμβάσεις για τη βελτίωση υποδομών υποδοχής σκαφών αναψυχής
		4.5.	Οδικές υποδομές	CO13	Οδικό δίκτυο: Συνολικό μήκος νέων οδών
				CO13a	Οδικό δίκτυο: Συνολικό μήκος νέων οδών, εκ των οποίων: ΔΕΔ-Μ
				CO14	Οδικό δίκτυο: Συνολικό μήκος ανακατασκευασμένων ή αναβαθμισμένων οδών
				CO14a	Οδικό δίκτυο: Συνολικό μήκος ανακατασκευασμένων ή αναβαθμισμένων οδών, εκ των οποίων: ΔΕΔ-Μ
		4.8.	Οδική ασφάλεια	3402	Ενέργειες οδικής ασφάλειας
				3403	Έργα πρόληψης και διαχείρισης κινδύνου μετακινήσεων και μεταφορών
				T3276	Παρεμβάσεις για την οδική ασφάλεια πεζών
4.10.	Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	4303	Ανοιχτοί χώροι στάθμευσης που δημιουργούνται		

				4301	Σχέδια βιώσιμης αστικής κινητικότητας
--	--	--	--	------	---------------------------------------

Πηγή: ίδια Επεξεργασία

Για την επίτευξη του περιεχομένου του Αναπτυξιακού Στόχου 'Εξωστρέφεια', στον επόμενο Πίνακα παρουσιάζονται οι προτεινόμενοι δείκτες που επιλέγονται.

Πίνακας 20: Δείκτες εκρών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Εξωστρέφεια'

Δείκτες Εκρών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Άξονα Προτεραιότητας του ΠΠΑ 2021-2025					
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ		ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ		ΚΩΔΙΚΟΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΩΝ
5	ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	5.1.	Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	12306	Προβολή σε Εθνικά και Διεθνή ΜΜΕ (αριθμός ΜΜΕ)
				12307	Συμμετοχή σε Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις
		5.2.	Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	CO09	Αειφόρος Τουρισμός: Αύξηση του αναμενόμενου αριθμού επισκέψεων σε ενισχυόμενες τοποθεσίες πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και πόλους έλξης επισκεπτών
		5.3.	Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	9402	Μνημεία Αρχαιολογικοί χώροι που αναδεικνύονται αναβαθμίζονται
				9404	Αναβάθμιση, προστασία και ανάδειξη χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς
		5.4.	Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	9404	Δράσεις αξιοποίησης και ανάδειξης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς
		5.5.	Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	9401	Κτίρια που αποκαθίστανται / αναδεικνύονται
5.11.	Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό (συμμετοχή σε εκθέσεις, εμπορικές αποστολές κλπ.)	12307	Συμμετοχή σε Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις		

Πηγή: ίδια Επεξεργασία

Σε ότι αφορά τον Αναπτυξιακό Στόχο της Υποστήριξης του Προγράμματος, ως δείκτες εκροής για την πορεία υλοποίησης του Στόχου προτείνονται οι παρακάτω:

Πίνακας 21: Δείκτες εκροών για τον Αναπτυξιακό Στόχο 'Υποστήριξη Προγράμματος'

Δείκτες Εκροών ανά Αναπτυξιακό Στόχο και Άξονα Προτεραιότητας του ΠΠΑ 2021-2025					
ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΠΑ	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ		ΚΩΔΙΚΟΣ	ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ	
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	6.1.	Υποστηρικτικά εργαλεία για την οργάνωση της διαχείρισης που δημιουργούνται ή αναβαθμίζονται	12103	Υποστηρικτικά εργαλεία για την οργάνωση/διαχείριση που δημιουργούνται ή αναβαθμίζονται
				12105	Δικαιούχοι, φορείς που υποστηρίζονται
		6.2.	Τεχνική Βοήθεια	12305	Αριθμός εκδηλώσεων (ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης)
				12201	Μελέτες, εμπειρογνωμοσύνες, έρευνες, αξιολογήσεις

Πηγή: ίδια Επεξεργασία

2.3.5 Δυνητικοί Δικαιούχοι

Στον παρακάτω Πίνακα αποτυπώνονται οι δυνητικοί δικαιούχοι, σύμφωνα με τις προτεινόμενες δέσμες δράσεων που προτείνονται στο παρόν ΠΠΑ για την Πελοπόννησο, βάσει της στόχευσης των δράσεων των Αναπτυξιακών Στόχων.

Πίνακας 22: Πίνακας Δυνητικών Δικαιούχων

Αναπτυξιακός Στόχος	Δυνητικοί Δικαιούχοι
Έξυπνη Ανάπτυξη	ΝΠΔΔ & ΝΠΙΔ
	Ακαδημαϊκά/ ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα
	Περιφέρεια/ Δήμοι
Πράσινη Ανάπτυξη	Περιφέρεια/ Δήμοι
	Δημόσιοι φορείς ή/και Οργανισμοί εξυπηρέτησης δημοσίου συμφέροντος
	ΝΠΔΔ & ΝΠΙΔ
	Ακαδημαϊκά/ ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα
Κοινωνική Ανάπτυξη	Μονάδες Υγείας
	ΝΠΔΔ & ΝΠΙΔ
	Μονάδες εκπαίδευσης

Αναπτυξιακός Στόχος	Δυνητικοί Δικαιούχοι
	Συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες κατά περίπτωση
	Περιφέρεια/ Δήμοι
	Δημόσιοι φορείς ή/και Οργανισμοί εξυπηρέτησης δημοσίου συμφέροντος
Ανάπτυξη Υποδομών	ΝΠΔΔ & ΝΠΙΔ
	Ακαδημαϊκά/ ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα
	Περιφέρεια/ Δήμοι
	Δημόσιοι φορείς ή/και Οργανισμοί εξυπηρέτησης δημοσίου συμφέροντος
	Μονάδες Υγείας και Εκπαίδευσης
Εξωστρέφεια	ΝΠΔΔ & ΝΠΙΔ
	Ακαδημαϊκά/ ερευνητικά ιδρύματα και ινστιτούτα
	Μονάδες δημόσιας διοίκησης
	Δημόσιοι φορείς ή/και Οργανισμοί εξυπηρέτησης δημοσίου συμφέροντος
	Περιφέρεια/ Δήμοι

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

2.4 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΤΗ ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΤΟΥ ΕΠΑ

Στην ενότητα αυτή, μέσω του παρακάτω συνδυαστικού Πίνακα, αποτυπώνεται η συμβολή των επιλεγμένων Δεικτών επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων στο πλαίσιο του ΠΠΑ Πελοποννήσου, όπως αντλήθηκαν από το πλέγμα των Δεικτών του ΕΠΑ 2021-2025, δείχνοντας σε ποιους δείκτες του εθνικού προγράμματος συμβάλλουν οι Αναπτυξιακοί Στόχοι και οι Ειδικό Στόχοι του περιφερειακού προγράμματος.

Πίνακας 23: Συμβολή των Αναπτυξιακών Στόχων και Ειδικών Στόχων του ΠΠΑ στους Δείκτες του ΕΠΑ

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Στόχοι	Επιλεγμένοι Δείκτες στο ΠΠΑ
ΕΞΥΠΝΗ	1. Προώθηση δεσμών έρευνας και καινοτομίας	Χρήστες ηλεκτρονικής διακυβέρνησης (% των ατόμων)

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι	Επιλεγμένοι Δείκτες στο ΠΠΑ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ	μεταξύ των επιχειρήσεων και των ακαδημαϊκών και ερευνητικών ιδρυμάτων για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών.	Κάλυψη ευρυζωνικών επικοινωνιών υπερυψηλής ταχύτητας 1 Gbps (% των σχολείων, μεταφορικών κόμβων, δημόσιων υπηρεσιών)
	2. Στήριξη των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας	Βασικές ψηφιακές δεξιότητες (% των ατόμων)
	3. Αξιοποίηση ΤΠΕ για τη βελτίωση της ποιότητας και την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος, των παρεχόμενων υπηρεσιών των επιχειρήσεων, της πρόσβασης των πολιτών σε υπηρεσίες και την ενίσχυση των λειτουργιών της υγείας και της εκπαίδευσης	Ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες - Υποδείκτης DESI ¹
		Απασχόληση στη βιομηχανία υψηλής, μέσης-υψηλής τεχνολογίας και σε υπηρεσίες έντασης γνώσης (% της συνολικής απασχόλησης)
		Αριθμός αιτήσεων για πατέντα - Συγκριτική Κατάταξη με μ.ό. ΕΕ στον Ευρωπαϊκό Δείκτη Καινοτομίας
ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1. Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας	Ενεργειακή ανακαίνιση του συνολικού εμβαδού της θερμικής ζώνης των κτιρίων της κεντρικής δημόσιας διοίκησης
	2. Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων	Ανακαίνιση και αντικατάσταση κτιρίων κατοικίας με νέα σχεδόν μηδενικής ενεργειακής κατανάλωσης
	3. Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων για ανάγκες ύδρευσης και άρδευσης	Μερίδιο ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας
	4. Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας	Μείωση της ενεργειακής ένδειας
	5. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων	Ποσοστό κυκλικής χρήσης των υλικών
	6. Κυκλική οικονομία	
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1. Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων	Σύνολο νοσοκομειακών κλινών, ανά 1000 κατοίκους
		Αριθμός μονάδων Μαγνητικής Τομογραφίας (MRI), εντός και εκτός νοσοκομείων, ανά εκατομμύριο κατοίκων

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικό Στόχοι	Επιλεγμένοι Δείκτες στο ΠΠΑ
	<p>ανθρώπινου δυναμικού</p> <p>2. Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού</p> <p>3. Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης, δια βίου μάθησης και αθλητισμού</p>	<p>Αριθμός σαρωτών Αξονικής Τομογραφίας (CT) εντός και εκτός νοσοκομείων, ανά εκατομμύριο κατοίκων</p> <p>Συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και άλλες υπηρεσίες για παιδιά κάτω των 3 ετών, ως ποσοστό του πληθυσμού της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας</p> <p>Συμμετοχή στην επίσημη παιδική μέριμνα ή εκπαίδευση παιδιών κάτω των 3 ετών που διαβιούν σε συνθήκες κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPÉ)</p> <p>Ποσοστό απασχόλησης ατόμων 25-34 ετών, με ανώτερη δευτεροβάθμια ή μεταδευτεροβάθμια μη τριτοβάθμια εκπαίδευση</p> <p>Ποσοστό απασχόλησης πρόσφατων αποφοίτων, % του πληθυσμού ηλικίας 20-34</p> <p>Ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων σε δια βίου εκπαίδευση και κατάρτιση</p> <p>Ποσοστό σχολείων με γρήγορη σύνδεση σε ίντερνετ υψηλής ταχύτητας (1GB)</p> <p>Ποσοστό ατόμων με (και χωρίς) περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία, ηλικίας 30-34 ετών, που έχει ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση κατά φύλο και σοβαρότητα αναπηρίας</p> <p>Ποσοστό πρόωρης σχολικής εγκατάλειψης στον πληθυσμό των ατόμων με (και χωρίς) περιορισμό δραστηριότητας/αναπηρία ηλικίας 18-29 ετών κατά φύλο και σοβαρότητα αναπηρίας</p>
<p>ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ</p>	<p>1. Ευρυζωνικότητα δικτύων</p> <p>2. Μεταφορές</p> <p>3. Βιώσιμη αστική κινητικότητα</p>	<p>Κάλυψη σε οπτικές ίνες έως το κτίριο</p> <p>Ετοιμότητα δικτύου 5G</p> <p>Χιλιόμετρα αυτοκινητόδρομων ανά εκατ. κατοίκους</p> <p>Εμπορευματικές Οδικές Μεταφορές (δίσεκ. τονό-χλμ)</p> <p>Μετακινήσεις με λεωφορεία και τρένα στο σύνολο των επιβατικών μεταφορών</p> <p>Δείκτης ποιότητας λιμενικών υποδομών</p>
<p>ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ</p>	<p>1. Προστασία, συντήρηση και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος</p> <p>2. Προστασία, συντήρηση</p>	<p>Αρχαιολογικοί χώροι που λειτουργούν με διευρυμένο ωράριο, ως % του συνόλου</p> <p>% του συνόλου των μουσείων με δυνατότητες ψηφιακής ξενάγησης</p>

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Ειδικοί Στόχοι	Επιλεγμένοι Δείκτες στο ΠΠΑ
	<p>και ανάδειξη μουσείων, πολιτιστικών κέντρων</p> <p>3. Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς</p> <p>4. Ενίσχυση θεματικών μορφών τουρισμού και δράσεις επιμήκυνσης τουριστικής περιόδου</p> <p>5. Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και συμμετοχή σε εκθέσεις</p>	<p>% του συνόλου των μουσείων & αρχαιολογικών χώρων με εφαρμογή του ηλεκτρονικού εισιτηρίου</p> <p>Αύξηση αφίξεων από ΗΠΑ, Καναδά, Κίνα, Μέση Ανατολή σε σχέση με το 2019</p> <p>Αύξηση εξαγωγών προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ σε σχέση με το 2019</p> <p>Αύξηση του αριθμού των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων με διεθνώς αναγνωρισμένη πιστοποίηση σε σχέση με το 2019</p> <p>Προστιθέμενη αξία που παράγεται από τον τομέα της Βιομηχανίας ως % του ΑΕΠ</p>

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

3 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η Τεχνική Βοήθεια στο πλαίσιο του ΕΠΑ αναφέρεται στην υλοποίηση ενεργειών που αφορούν ιδίως τον προγραμματισμό, τον σχεδιασμό, την προετοιμασία, τη διαχείριση, την παρακολούθηση, την αξιολόγηση, τη δημοσιότητα, την εφαρμογή και τον έλεγχο των προγραμμάτων, καθώς και δραστηριότητες για την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας της Υπηρεσίας Συντονισμού, των Υπηρεσιών Διαχείρισης και των δικαιούχων για την υλοποίηση των προγραμμάτων.

Οι δράσεις τεχνικής βοήθειας έχουν ιδιαίτερη σημασία για την 1^η προγραμματική περίοδο του ΕΠΑ, όπου η εξ'αρχής διαμόρφωση και εφαρμογή νέων ρυθμιστικών πλαισίων, διαδικασιών και συστημάτων διαχείρισης, αναμένεται να προκαλέσει για τις υπηρεσίες διαχείρισης του ΕΠΑ και των ΠΠΑ, σε πρώτη φάση ανάγκες προσαρμογής και πιθανό νέα αντικείμενα εργασιών. Στο πλαίσιο αυτό είναι εύλογο να δημιουργηθούν σημαντικές απαιτήσεις πχ κατάλληλης στελέχωσης, αναζήτησης εξειδικευμένης γνώσης, εξοπλισμού, ανάπτυξης εργαλείων οργάνωσης της διαχείρισης, δημοσιότητας, ενημέρωσης καθώς και εκπαίδευσης στελεχών, έτσι ώστε όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς να ανταπεξέλθουν στις νέες προκλήσεις. Στα παραπάνω προστίθεται και η ανάγκη στήριξης των δυνητικών δικαιούχων των δράσεων / έργων, με στόχο και αυτοί να βελτιώσουν την οργανωτική τους αποτελεσματικότητα, αναφορικά με την υλοποίηση των έργων.

Ο προϋπολογισμός του αντίστοιχου άξονα προτεραιότητας των επιμέρους προγραμμάτων του ΕΠΑ σύμφωνα με το τρίτο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 134 του ν. 4635/2019 (Α' 167) όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 83 του ν. 4849/2021 (Α' 207) «καθορίζεται ως ποσοστό μέχρι 1% του προϋπολογισμού» του ΠΠΑ.

Επισημαίνεται ότι οι δράσεις του άξονα Τεχνικής Βοήθειας, εκτός από την τρέχουσα αναπτυξιακή περίοδο, **δύνανται να αφορούν και στην προπαρασκευή της επόμενης προγραμματικής περιόδου.**

3.1 ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΘΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΟΥΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΟΥ ΠΠΑ

Στον παρακάτω Πίνακα αποτυπώνονται οι δράσεις που δύνανται να περιληφθούν στον Άξονα Προτεραιότητας 6.2. του ΠΠΑ Πελοποννήσου και αφορούν στην Τεχνική Βοήθεια, ώστε να υποστηριχθεί τεχνικά και διοικητικά η υλοποίηση των Ειδικών και των Αναπτυξιακών Στόχων του προγράμματος.

Πίνακας 24: Πίνακας Δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν στο πλαίσιο της Τεχνικής Βοήθειας του ΠΠΑ

Οριζόντιες κατηγορίες Δράσεων Τεχνικής Βοήθειας	
Ανάπτυξη συστημάτων και εργαλείων οργάνωσης της διαχείρισης	Ενδεικτικά: Διαμόρφωση ειδικών θεσμικών / μεθοδολογικών / διαχειριστικών εργαλείων, ανάπτυξη / επέκταση συστημάτων πληροφορικής / διεπαφών / βάσεων δεδομένων

<p>Υποστήριξη της υλοποίησης του ΠΠΑ</p>	<p><i>Ενδεικτικά: προμήθεια υλικοτεχνικού εξοπλισμού, αγορά ή/ και ανάπτυξη λογισμικού, δαπάνες μετακινήσεων, δαπάνες εμπειρογνομόνων, εξασφάλιση εξωτερικών συμβουλευτικών υπηρεσιών και συμβούλων τεχνικής υποστήριξης κατά προτίμηση σε εξειδικευμένα θέματα, ανάπτυξη και διάχυση μεθόδων οργάνωσης, παραγωγή εκπαιδευτικών πακέτων, οργάνωση ή /και συμμετοχή σε συνέδρια, ημερίδες, συναντήσεις εργασίας, εκδηλώσεις, σεμινάρια, κλπ.</i></p> <p><i>Στις ενδεικτικές δράσεις υποστήριξης της υλοποίησης του ΠΠΑ περιλαμβάνεται επίσης η στήριξη της επάρκειας των δυνητικών δικαιούχων καθώς και της Υπηρεσίας Διαχείρισης του ΠΠΑ κατά τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος</i></p>
<p>Διενέργεια Επιθεωρήσεων – Πιστοποιήσεων</p>	<p><i>Ενδεικτικά: Παροχή συμβουλευτικής υποστήριξης για την πραγματοποίηση επιθεωρήσεων επαλήθευσης της υλοποίησης των δημοσίων έργων υποδομής (περιλαμβανομένης και της ποιότητας), που υλοποιούνται στο πλαίσιο των προγραμμάτων, διενέργεια επιτόπιων επιθεωρήσεων /πιστοποιήσεων.</i></p>
<p>Πληροφόρηση και Δημοσιότητα</p>	<p><i>Ενδεικτικά: παροχή πληροφόρησης και πρόσβασης για όλα τα Προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών σχετικών με την εξέλιξη της υλοποίησης τους, ενημέρωση των δυνητικών δικαιούχων σχετικά με ευκαιρίες χρηματοδότησης στο πλαίσιο των Προγραμμάτων, τήρηση των υποχρεώσεων δημοσιότητας που προβλέπονται από την ισχύουσα νομοθεσία (ενδεικτικά, δημοσίευση προσκλήσεων – προκηρύξεων).</i></p>

Πηγή : ίδια Επεξεργασία

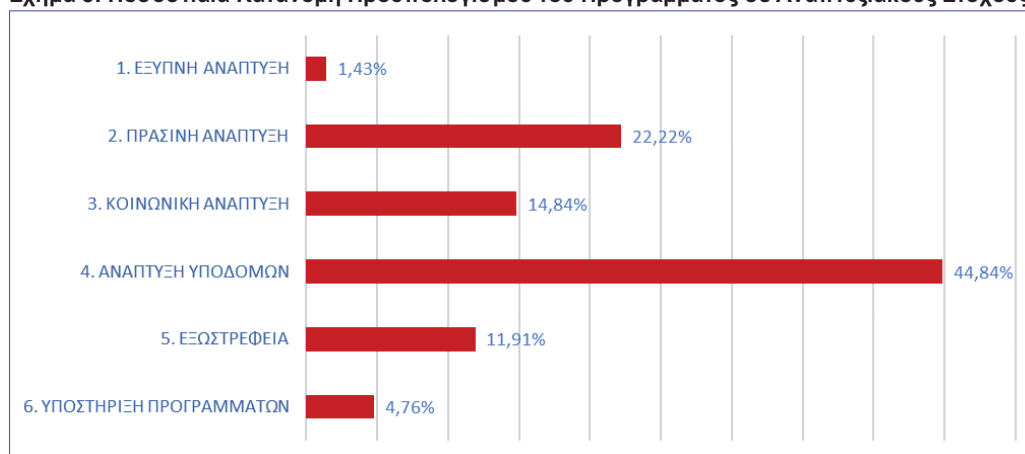
4 ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Σε περιφερειακό επίπεδο, η κατανομή των πόρων του ΕΠΑ λαμβάνει υπόψη την υφιστάμενη κατανομή με βάση των προϋπολογισμό των ενταγμένων έργων, τις πραγματοποιήσεις για το 2020 και τις εκτιμήσεις για το ανεκτέλεστο υπόλοιπο έργων στις 30 Ιουνίου 2021, το ΜΠΔΣ 2022-2024, καθώς και τη βαρύτητα που έχουν σε κάθε Περιφέρεια έξι κοινωνικοοικονομικοί δείκτες – πληθυσμός, αριθμός ανέργων, κατά κεφαλήν ΑΕΠ, κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, χάσμα ευκαιριών στους νέους και χάσμα εκπαίδευσης – με απώτερο στόχο την εξομάλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, βάσει της κατανομής του ΕΠΑ 2021-2025, για το ΠΠΑ της Πελοποννήσου κατανέμονται 126 εκ.€, πόροι από αποτελούν το 1,26% του ΕΠΑ και το 5,58% των συνολικών πόρων ΠΠΑ.

Ο προϋπολογισμός του ΠΠΑ Πελοποννήσου και η συνοπτική του κατανομή στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Στρατηγικής, όπως αντλούνται από το ΕΠΑ, αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 25: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ)	Συμβολή (%) στο ΠΠΑ
1	ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	1.800.000,00	1,43%
2	ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	28.000.000,00	22,22%
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	18.700.000,00	14,84%
4	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	56.500.000,00	44,84%
5	ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	15.000.000,00	11,91%
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	6.000.000,00	4,76%
ΣΥΝΟΛΟ ΠΠΑ		126.000.000,00	100,00%

Σχήμα 5: Ποσοστιαία Κατανομή Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

Η ανάλυση του προϋπολογισμού του ΠΠΑ Πελοποννήσου και η κατανομή του στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Στρατηγικής και στους επιμέρους Άξονες Προτεραιότητας, όπως αντλούνται από τις προτεραιότητες του ΕΠΑ, αποτυπώνεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 26: Πίνακας Κατανομής Προϋπολογισμού του Προγράμματος σε Αναπτυξιακούς Στόχους

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
Α/Α	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
1	1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	720.000,00	1.080.000,00	0,00	0,00	0,00	1.800.000,00
1.3	1.3 Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	200.000,00	300.000,00	0,00	0,00	0,00	500.000,00
1.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ ΑΠΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ						
1.3.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ						
1.3.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ						
1.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΙΑΔΟΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ						

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
1.5	1.5 Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	200.000,00	300.000,00	0,00	0,00	0,00	500.000,00
1.5.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ						
1.5.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
1.6	1.6 Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	60.000,00	90.000,00	0,00	0,00	0,00	150.000,00
1.6.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕΣΩ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ						
1.7	1.7 Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	160.000,00	240.000,00	0,00	0,00	0,00	400.000,00
1.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ						
1.7.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΥΓΕΙΑΣ						
1.11	1.11 Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη	100.000,00	150.000,00	0,00	0,00	0,00	250.000,00
1.11.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟΚΤΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΔΕΞΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ						
2	2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	11.200.000,00	16.800.000,00	0,00	0,00	0,00	28.000.000,00
2.1	2.1 Ενεργειακή απόδοση	2.120.000,00	3.180.000,00	0,00	0,00	0,00	5.300.000,00
2.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ						
2.1.2	ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ – ΑΥΤΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΟΔΟΦΩΤΙΣΜΟΥ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ, ΜΕ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΣΑΝ ΣΥΜΒΑΣΗ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΠΟΔΟΣΗΣ (ΣΕΑ) ΜΕ 12ΕΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ						
2.1.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΕ						
2.1.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΕ						
2.1.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ						
2.3	2.3 Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	800.000,00	1.200.000,00	0,00	0,00	0,00	2.000.000,00
2.3.1	ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.						
2.3.2	ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ						

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
Α/Α	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
2.3.3	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΣ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ή/ΚΑΙ ΑΠΟΤΕΦΡΩΣΗΣ ΚΑΘΕ ΕΙΔΟΥΣ ΝΕΚΡΩΝ ΖΩΩΝ ΚΑΙ/Ή ΨΗ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΕΓΚΕΦΑΛΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΑΠΟ ΝΕΚΡΑ ΒΟΟΕΙΔΗ ΚΑΙ ΔΙΓΟΠΡΟΒΑΤΑ						
2.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΒΙΟ.ΚΑ.						
2.3.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΈΡΓΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗΣ - ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ - ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΧΥΤΑ						
2.3.6	ΔΙΚΤΥΑ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΟΜΒΡΙΩΝ						
2.4	2.4 Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	2.600.000,00	3.900.000,00	0,00	0,00	0,00	6.500.000,00
2.4.1	ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ ΣΤΟ ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΕΝΤΟΝΩΝ ΚΑΙΡΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ (ΠΛΗΜΜΥΡΕΣ, ΧΙΟΝΟΠΤΩΣΕΙΣ, ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΣΕΙΣ, ΠΥΡΚΑΓΙΕΣ, ΚΛΠ)						
2.4.2	ΜΙΣΘΩΣΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΓΙΑ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΑΝΤΙΠΥΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΕΚΧΙΟΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΟΔΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ						
2.4.3	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΤΟΛΙΣΘΗΤΙΚΩΝ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΡΑΝΩΝ						
2.4.4	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΧΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΣΥΡΜΑΤΟΚΙΒΩΤΙΩΝ ΠΟΤΑΜΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΩΝ						
2.4.5	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΓΚΑΙΡΗΣ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΠΥΡΚΑΓΙΑΣ						
2.4.6	ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ						
2.4.7	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΔΙΑΒΡΩΜΕΝΩΝ ΑΚΤΩΝ						
2.4.8	ΔΡΑΣΕΙΣ – ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ						
2.4.9	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΕΔΩΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΙΟΥ ΤΟΥ ΔΥΤΙΚΟΥ ΝΕΙΛΟΥ ΣΤΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ						

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΛΕΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
2.6	2.6 Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων	520.000,00	780.000,00	0,00	0,00	0,00	1.300.000,00
2.6.1	ΈΡΓΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ						
2.6.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΑΡΟΧΗΣ ΠΟΣΙΜΟΥ ΝΕΡΟΥ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΔΑΤΩΝ						
2.7	2.7 Πράσινη επιχειρηματικότητα	100.000,00	150.000,00	0,00	0,00	0,00	250.000,00
2.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
2.7.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ						
2.7.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΚΑΙ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
2.8	2.8 Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	180.000,00	270.000,00	0,00	0,00	0,00	450.000,00
2.8.1	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΕΞΗΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ						
2.8.2	ΑΝΑΔΑΣΜΟΙ						
2.8.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ						
2.8.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΦΙΛΙΚΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΙΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ & ΑΠΟΔΟΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΠΟΡΩΝ						
2.9	2.9 Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος (μικρά φράγματα, αρδευτικά δίκτυα, ύδρευση - αποχέτευση, αντιπλημμυρικά κλπ)	4.400.000,00	6.600.000,00	0,00	0,00	0,00	11.000.000,00
2.9.1	ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΕΡΓΑ						
2.9.2	ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΡΕΜΑΤΩΝ						
2.9.3	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΡΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ						
2.9.4	ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ - ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΠΑΡΑΛΙΩΝ						
2.9.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (ΜΙΚΡΑ ΦΡΑΓΜΑΤΑ, ΑΡΔΕΥΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ, ΥΔΡΕΥΣΗ - ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗ, ΑΝΤΙΠΛΗΜΜΥΡΙΚΑ ΚΛΠ)						
2.10	2.10 Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	240.000,00	360.000,00	0,00	0,00	0,00	600.000,00
2.10.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ						

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
Α/Α	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΑΞΙΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
2.10.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ						
2.11	2.11 Πράσινες πόλεις	240.000,00	360.000,00	0,00	0,00	0,00	600.000,00
2.11.1	ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ						
2.11.2	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ						
2.11.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΩΘΩΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ						
2.11.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ						
2.11.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ, ΕΠΙΣΚΕΥΗΣ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ						
2.11.6	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΘΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ						
3	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	7.480.000,00	11.220.000,00	0,00	0,00	0,00	18.700.000,00
3.1	3.1 Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	4.020.000,00	6.480.000,00	0,00	0,00	0,00	10.500.000,00
3.1.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΙΣΚΕΥΗ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΚΤΙΡΙΑΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ						
3.1.2	ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΙΑΤΡΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ						
3.1.3	ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗΣ ΚΟΥΝΟΥΠΙΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ – ΕΠΑΓΡΥΠΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΡΙΣΕΩΝ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ						
3.3	3.3 Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό	200.000,00	300.000,00	0,00	0,00	0,00	500.000,00
3.3.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗΣ ΕΥΠΑΘΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (ΑΡ. 1 ΠΑΡ. 4 Ν. 4019/2011) ΣΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ						
3.4	3.4 Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ενσωμάτωσης ΑΜΕΑ	200.000,00	500.000,00	0,00	0,00	0,00	700.000,00
3.4.1	ΕΡΓΑ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ						
3.5	3.5 Κοινωνικές επενδύσεις	200.000,00	300.000,00	0,00	0,00	0,00	500.000,00

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ (σε ευρώ)					
Α/Α	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΔΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
3.5.1	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ (ΠΧ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ, ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ)						
3.7	3.7 Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	160.000,00	240.000,00	0,00	0,00	0,00	400.000,00
3.7.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ						
3.8	3.8 Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	400.000,00	400.000,00	0,00	0,00	0,00	800.000,00
3.8.1	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΒΑΘΜΙΔΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (υπό εξέλιξη)						
3.13	3.13 Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	2.000.000,00	2.600.000,00	0,00	0,00	0,00	4.600.000,00
3.13.1	ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ						
3.13.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ						
3.14	3.14 Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών - στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών	300.000,00	400.000,00	0,00	0,00	0,00	700.000,00
3.14.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ						
3.14.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΕΝΙΚΩΝ - ΕΙΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ						
4	4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	22.600.000,00	33.900.000,00	0,00	0,00	0,00	56.500.000,00
4.1	4.1 Υποδομές ΤΠΕ	200.000,00	300.000,00	0,00	0,00	0,00	500.000,00
4.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ						
4.1.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΤΠΕ						
4.3	4.3 Λιμενικές υποδομές	600.000,00	900.000,00	0,00	0,00	0,00	1.500.000,00
4.3.1	ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ, ΕΠΕΚΤΑΣΗ, ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΜΑΡΙΝΩΝ						
4.3.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΛΙΜΕΝΙΚΩΝ ΥΠΟΔΟΜΩΝ						
4.5	4.5 Οδικές υποδομές	5.400.000,00	8.100.000,00	0,00	0,00	0,00	13.500.000,00
4.5.1	ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ						
4.5.2	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΟΔΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ						
4.8	4.8 Οδική ασφάλεια	16.000.000,00	24.000.000,00	0,00	0,00	0,00	40.000.000,00
4.8.1	ΒΕΛΤΙΩΣΗ – ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ – ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						
4.8.2	ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΖΗΜΙΩΝ ΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ						

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
Α/Α	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
4.8.3	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΟΔΙΚΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΦΩΤΙΣΜΟΥ & ΦΩΤΕΙΝΗΣ ΣΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ						
4.8.4	ΛΟΙΠΑ ΕΡΓΑ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ						
4.8.5	ΜΕΛΕΤΕΣ ΕΡΓΩΝ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ						
4.10	4.10 Πολυτροπική και αστική κινητικότητα	400.000,00	600.000,00	0,00	0,00	0,00	1.000.000,00
4.10.1	ΕΡΓΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
4.10.2	ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΩΡΩΝ ΣΤΑΘΜΕΥΣΗΣ						
4.10.3	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
4.10.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
5	5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	6.00.000,00	9.000.000,00	0,00	0,00	0,00	15.000.000,00
5.1	5.1 Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	960.000,00	1.440.000,00	0,00	0,00	0,00	2.400.000,00
5.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΙΣ ΑΝΕΡΧΟΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΜΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΑΓΟΡΕΣ						
5.2	5.2 Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού	640.000,00	960.000,00	0,00	0,00	0,00	1.600.000,00
5.2.1	ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ-ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ						
5.2.2	ΕΡΓΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ						
5.2.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΘΕΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ						
5.3	5.3 Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος	1.120.000,00	1.680.000,00	0,00	0,00	0,00	2.800.000,00
5.3.1	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΙΩΝ						
5.3.2	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΙΕΡΩΝ ΝΑΩΝ ΚΑΙ ΙΕΡΩΝ ΜΟΝΩΝ						
5.3.3	ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΚΤΙΡΙΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						
5.3.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΜΝΗΜΕΙΩΝ, ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ						

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
5.4	5.4 Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς	360.000,00	540.000,00	0,00	0,00	0,00	900.000,00
5.4.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ, ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.4.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.4.3	ΕΡΓΑ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.4.4	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ						
5.5	5.5 Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα	2.600.000,00	3.900.000,00	0,00	0,00	0,00	6.500.000,00
5.5.1	ΜΟΥΣΕΙΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ-ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ)						
5.5.2	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ (ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ- ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ - ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ-ΑΝΑΔΕΙΞΗ)						
5.5.3	ΜΕΛΕΤΕΣ ΓΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ - ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ						
5.11	5.11 Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	320.000,00	480.000,00	0,00	0,00	0,00	800.000,00
5.11.1	ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ						
5.11.2	ΔΡΑΣΕΙΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ						
6	6. ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	2.400.000,00	3.600.000,00	0,00	0,00	0,00	6.000.000,00
6.1	6.1 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ	2.080.000,00	3.120.000,00	0,00	0,00	0,00	5.200.000,00
6.1.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ						
6.1.2	ΠΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ 1% (ΤΟΥ ΑΡ. 192 & 1 ΤΟΥ Ν. 3852/2010)						
6.2	6.2 ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ	320.000,00	480.000,00	0,00	0,00	0,00	800.000,00
6.2.1	ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ						
6.2.2	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ						
6.2.3	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΠΑ						
6.2.4	ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΝ – ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΕΩΝ						
6.2.5	ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ						
6.2.6	ΔΑΠΑΝΕΣ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΔΡΑΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΟΔΟΠΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΑΜΟΙΒΕΣ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ						

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ		ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
		(σε ευρώ)					
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΠΠΑ/ ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ/ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΤΗ					
	ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	2021	2022	2023	2024	2025	ΣΥΝΟΛΟ
6.2.7	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΝΔΙΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ						
ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ Α							126.000.000,00
ΣΥΝΟΛΟ ΠΠΑ							126.000.000,00

Ειδικά στην 1η προγραμματική περίοδο του ΕΠΑ, ο κάθε φορέας έχει τη δυνατότητα να ανακαταείμει χρονικά τον προϋπολογισμό που του αναλογεί βάσει των αναγκών του, καθώς αναγνωρίζεται η ιδιαιτερότητα αυτής της περιόδου που προκύπτει από την ύπαρξη των υφιστάμενων έργων – μελετών από την πρότερη κατάσταση του Εθνικού ΠΔΕ.

Πίνακας 27: Χρονοδιάγραμμα του Προγράμματος

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ								
A/A	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ ΕΠΑ/ ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΠΠΑ	Προϋπολογισμός /Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	ΕΤΗ					ΣΥΝΟΛΟ
			2021	2022	2023	2024	2025	
1	ΕΞΥΓΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προϋπολογισμός	720.000,00	1.080.000,00	0,00	0,00	0,00	1.800.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	40,00%	60,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%
2	ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προϋπολογισμός	11.200.000,00	16.800.000,00	0,00	0,00	0,00	28.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	40,00%	60,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%
3	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προϋπολογισμός	7.480.000,00	11.220.000,00	0,00	0,00	0,00	18.700.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	40,00%	60,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%
4	ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Προϋπολογισμός	22.600.000,00	33.900.000,00	0,00	0,00	0,00	56.500.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	40,00%	60,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%
5	ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	Προϋπολογισμός	6.000.000,00	9.000.000,00	0,00	0,00	0,00	15.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	40,00%	60,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%
6	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	Προϋπολογισμός	2.400.000,00	3.600.000,00	0,00	0,00	0,00	6.000.000,00
		Ετήσιο Ποσοστό Υλοποίησης	40,00%	60,00%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%

5 ΣΥΜΒΟΛΗ ΠΠΑ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

5.1 ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ

Περισσότεροι από τους μισούς χρηματοδοτικούς πόρους της ΕΕ διοχετεύονται μέσω των πέντε (5) Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ), τα οποία διαχειρίζονται από κοινού η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και οι χώρες της ΕΕ. Στόχος αυτών των Ταμείων είναι η συμβολή στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη διασφάλιση βιώσιμων και υγιών συνθηκών τόσο στην ευρωπαϊκή οικονομία όσο και στο περιβάλλον. Τα ΕΔΕΤ εστιάζουν κυρίως σε 5 τομείς:

Έρευνα και καινοτομία

Ψηφιακές τεχνολογίες

Στήριξη της οικονομίας χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών

Βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων

Μικρές επιχειρήσεις

Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία:

- Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**, το οποίο προωθεί την ισόρροπη ανάπτυξη των διαφόρων περιφερειών της ΕΕ.
- Το **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)**, το οποίο στηρίζει έργα σχετικά με την απασχόληση σε ολόκληρη την Ευρώπη και επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό της Ευρώπης - τους εργαζομένους, τους νέους και όλους όσους αναζητούν εργασία.
- Το **Ταμείο Συνοχής (ΤΣ)**, το οποίο χρηματοδοτεί έργα στους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος σε χώρες στις οποίες το ακαθάριστο εθνικό εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο είναι χαμηλότερο από το 90% του μέσου όρου της ΕΕ.
- Το **Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)**, το οποίο εστιάζει στην επίλυση των ιδιαίτερων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι αγροτικές περιοχές της ΕΕ.
- Το **Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)**, το οποίο βοηθά τους αλιείς να υιοθετήσουν πρακτικές βιώσιμης αλιείας και τις παράκτιες κοινότητες να διαφοροποιήσουν τις οικονομίες τους ώστε να βελτιωθεί η ποιότητα ζωής κατά μήκος των ευρωπαϊκών ακτών.

Συμπληρωματικότητα με πολιτικές Ευρωπαϊκών Ταμείων

Όσον αφορά στην συμπληρωματικότητα του ΠΠΑ Πελοποννήσου με τις πολιτικές των ευρωπαϊκών ταμείων παρατηρούνται τα εξής:

Ως προς το **ΕΤΠΑ** παρουσιάζεται έντονη συμπληρωματικότητα μεταξύ Περιφερειακών και Εθνικών Δράσεων για την μεταφορά της Έρευνας και Καινοτομίας που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ. Στο ίδιο πλαίσιο θα αξιοποιηθούν οι αντίστοιχοι πόροι του ΕΠΑ, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ολοκληρωμένη κάλυψη καινοτομικών αναγκών των ΜΜΕ για την μετάβασή τους σε ανανεωμένο μοντέλο ανάπτυξης, με περαιτέρω ενσωμάτωση της καινοτομικής κουλτούρας.

Εντοπίζεται επίσης συμπληρωματικότητα για δράσεις προώθησης της χρήσης συστημάτων ΑΠΕ σε τελικούς τομείς ενεργειακής κατανάλωσης, την ανάπτυξη «έξυπνων» ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο καθώς και τη βελτίωση της προστασίας, διατήρησης και αποκατάστασης των προστατευόμενων περιοχών, οικοτόπων και προστατευόμενων ειδών. Ομοίως και με έργα ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού δικτύων ηλεκτρικής ενέργειας και με τα δίκτυα φυσικού αερίου, καθώς η αύξηση της διείσδυσης του φυσικού αερίου στην τελική κατανάλωση. Τέλος, παρουσιάζεται συμπληρωματικότητα με έργα υποδομών και δικτύων που διευκολύνουν τη μετάβαση μεταξύ των Ενοτήτων της Περιφέρειας αλλά και έξω από αυτή, τα οποία θα συμβάλλουν στην άμβλυνση των ανισοτήτων.

Ως προς το **ΕΚΤ** παρουσιάζεται συμπληρωματικότητα μεταξύ Εθνικών δράσεων Ενεργητικής Απασχόλησης και δράσεων για στήριξη της απασχόλησης και κατάρτιση εργαζομένων με δράσεις του ΕΠΑ, όπως και συμπερίληψης εργαζομένων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, ώστε να ενισχυθεί η αγορά εργασίας, καθώς και μεταξύ δράσεων που αποσκοπούν στην κοινωνική ένταξη ευπαθών κοινωνικά ομάδων.

Τέλος, ως προς το **ΕΓΤΑΑ** εντοπίζεται συμπληρωματικότητα σε δράσεις αναγκαίας στήριξης της αγροτικής παραγωγής, ένας τομέας με συγκριτικό πλεονέκτημα στην Πελοπόννησο, με στόχο της ενίσχυσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων στον ύπαιθρο χώρο και τη διασύνδεση τους με τους υπόλοιπους αναπτυξιακούς τομείς.

5.2 ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ ΠΠΑ ΜΕ ΕΣΠΑ 2021-2027

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2021-2027 της νέας Πολιτικής Συνοχής, έμφαση δίνεται στους παρακάτω πέντε στόχους πολιτικής:

- 1) μια πιο ανταγωνιστική και εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού και της περιφερειακής συνδεσιμότητας ΤΠΕ (ΣΠ 1).
- 2) μια πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα προς μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων, και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας (ΣΠ 2)
- 3) μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας (ΣΠ 3)
- 4) μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΣΠ 4)

5) μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των εδαφικών τύπων και των τοπικών πρωτοβουλιών (ΣΠ 5)

Στον παρακάτω Πίνακα επιτελείται μια αποτύπωση της συνέργειας των Προτεραιοτήτων που έχουν επιλεγεί στο ΠΠΑ Πελοποννήσου με τους Στόχους Πολιτικής της ΠΠ 2021-2027 και τους Ειδικούς Στόχους που τους εξειδικεύουν.

Πίνακας 28: Αποτύπωση συνέργειας Αξόνων Προτεραιότητας ΠΠΑ με ΕΣΠΑ 2021-2027

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
1. ΕΞΥΠΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Προώθηση αποτελεσμάτων έρευνας, καινοτομίας και τεχνολογίας στις επιχειρήσεις	ΣΠ.1	(i) Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και της καινοτομίας και αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών
	Βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα	ΣΠ.1	(ii) Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές (iii) Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων παραγωγικών επενδύσεων (iv) Ανάπτυξη δεξιοτήτων για έξυπνη εξειδίκευση, βιομηχανική μετάβαση και επιχειρηματικότητα
	Ηλεκτρονική υγεία (e-health)	ΣΠ.1	ii) Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές
	Δημόσια διοίκηση και ψηφιοποίηση	ΣΠ.1	ii) Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές
	Ψηφιακές δεξιότητες και ψηφιακή ένταξη		
2. ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Ενεργειακή απόδοση	ΣΠ.2	i. Προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων	ΣΠ.2	vi. Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε μία αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία
	Πρόληψη & διαχείριση κινδύνων	ΣΠ.2	iv. Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα
	Παροχή πόσιμου νερού & διαχείριση υδάτων & υγρών αποβλήτων	ΣΠ.2	v. Προαγωγή της πρόσβασης στην ύδρευση και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού vi. Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε μία αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία
Πράσινη επιχειρηματικότητα		ΣΠ.1	(iii) ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και της δημιουργίας θέσεων εργασίας σε ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων
		ΣΠ.2	ii. Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, σύμφωνα με την Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων βιωσιμότητας που καθορίζονται σε αυτήν iii. Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο vi. Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε μία αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία
	Στήριξη φιλικών προς το περιβάλλον διεργασιών παραγωγής & αποδοτικής χρήσης πόρων	ΣΠ.2	ii. Προαγωγή των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας iii. Ανάπτυξη έξυπνων ενεργειακών συστημάτων, δικτύων και εξοπλισμού αποθήκευσης σε τοπικό επίπεδο vi. Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε μία αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Ανάπτυξη υποδομών και προστασία περιβάλλοντος	ΣΠ.2	ν. Προαγωγή της πρόσβασης στην ύδρευση και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού vi. Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε μία αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία
	Ανάδειξη, προστασία και αξιοποίηση της φυσικής κληρονομιάς	ΣΠ.2	vii. Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης της φύσης, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές και τη μείωση όλων των μορφών ρύπανσης
		ΣΠ.5	ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών
	Πράσινες πόλεις	ΣΠ.2	vii. Ενίσχυση της βιοποικιλότητας, των πράσινων υποδομών στο αστικό περιβάλλον και τη μείωση της ρύπανσης
		ΣΠ.5	i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές
	3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Υγεία - υποδομές, εξοπλισμός	ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ)
Ενσωμάτωση Ευπαθών Ομάδων Πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό		ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ)	iii. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
		ΣΠ.4 (ΕΚΤ+)	<p>(α) Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας</p> <p>(η) Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες</p>
	Ενίσχυση υποδομών για βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ένταξης ατόμων με αναπηρία	ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ ΕΚΤ+)	<p>iii. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες</p> <p>(στ) Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες</p>

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Κοινωνικές επενδύσεις	ΣΠ.4 (ΕΚΤ+)	<p>(γ) Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων</p> <p>(στ) Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες</p> <p>(ια) Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης, εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες, βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης</p>
	Ανάπτυξη και Εκσυγχρονισμός Υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης	ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ)	ii. Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης χωρίς

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Δράσεις εκπαίδευσης – κατάρτισης εργαζομένων	ΕΚΤ+)	<p>αποκλεισμούς μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, συμπεριλαμβανομένων της ενίσχυσης της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης</p> <p>(ε) Βελτίωση της ποιότητας, της συμμετοχικότητας, της αποτελεσματικότητας και της συνάφειας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω της επικύρωσης της μη τυπικής και της άτυπης μάθησης, με σκοπό την υποστήριξη της απόκτησης βασικών ικανοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών και ψηφιακών δεξιοτήτων, και με την προώθηση της καθιέρωσης διπλών συστημάτων κατάρτισης και μαθητείας</p>
	Υποδομές στον τομέα του αθλητισμού	ΣΠ.5 ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ)	<p>i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές</p> <p>ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών</p> <p>vi. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία</p>
	Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών -στήριξη τοπικών πρωτοβουλιών		
4. ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ	Υποδομές ΤΠΕ	ΣΠ.1	(ii) Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές
	Λιμενικές υποδομές	ΣΠ.3	ii. Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυνοριακή κινητικότητα
	Οδικές υποδομές		

Αναπτυξιακοί Στόχοι	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ	Στόχοι Πολιτικής ΕΣΠΑ 2021-2027	Ειδικοί Στόχοι ΕΣΠΑ 2021-2027
	Οδική ασφάλεια		i. Ανάπτυξη ενός ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ
	Πολυτροπική και αστική κινητικότητα		
5. ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ	Προώθηση τουρισμού με έμφαση στις ανερχόμενες και μη παραδοσιακές αγορές	ΣΠ.5 ΣΠ.4 (ΕΤΠΑ)	i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές
	Προώθηση και ανάπτυξη υποδομών για εναλλακτικές μορφές τουρισμού		ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών
	Προστασία και ανάδειξη μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και τόπων ιστορικού ενδιαφέροντος		vi. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία
	Προστασία, ανάπτυξη και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς		
	Μουσεία και Πολιτιστικά Κέντρα		
	Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό	ΣΠ.1	(iii) ενίσχυση της αειφόρου ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και της δημιουργίας θέσεων εργασίας σε ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων
	Ανάπτυξη και προώθηση προϊόντων με προστατευόμενη ονομασία προέλευσης (ΠΟΠ) και προστατευόμενη γεωγραφική ένδειξη (ΠΓΕ)		
	Προώθηση ελληνικών προϊόντων στο εξωτερικό (συμμετοχή σε εκθέσεις, εμπορικές αποστολές κλπ.)		

5.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΈΡΓΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Πελοποννήσου, βάσει και της καταγραφής των αναγκών και των ελλείψεων που έχει παρατεθεί, παρουσιάζει ένα συνεκτικό μίγμα πολιτικής και δράσεων, δίνοντας, ωστόσο, ιδιαίτερη έμφαση στο χρηματοδοτικό πλαίσιο, στην υλοποίηση έργων ανάπτυξης υποδομών, όπως και έργων που υποστηρίζουν την πράσινη ανάπτυξη. Τα έργα υποδομών και ιδίως αυτά που χαρακτηρίζονται ως μεγάλα έργα,

αποτελούν ουσιαστικά τομή για τη χωρική ενότητα που υλοποιούνται, επιφέροντας σημαντικές επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Αφορούν ουσιαστικά παρεμβάσεις με ιδιαίτερα βαρύτητα, διότι έρχονται να καλύψουν ανάγκες που δεν κατέστη εφικτό να αντιμετωπιστούν με πρότερα χρηματοδοτικά πλαίσια.

Η υλοποίηση των εν λόγω έργων αναμένεται να έχει οικονομικές επιπτώσεις, με άμεσο αντίκτυπο σε τομείς όπως η εργασία, το εμπόριο, το εισόδημα και άλλες εν γένει οικονομικές δραστηριότητες. Επίσης, οι επιπτώσεις αυτές σχετίζονται με την παραγωγική διαδικασία, την χωρική κατανομή και εγκατάσταση των επιχειρήσεων, την βελτίωση της απασχόλησης, την προσέλκυση επενδύσεων, την ανάπτυξη του τουρισμού κ.α., ικανοποιώντας με αυτό τον τρόπο το περιεχόμενο της στόχευσης για Έξυπνη Ανάπτυξη και Ενίσχυση της Εξωστρέφειας.

Η προώθηση των μεγάλων έργων, εντούτοις, αναμένεται να επιφέρει και σημαντικά οφέλη στην κοινωνική διάσταση και συνοχή της Περιφέρειας, μιας και προφανείς επιπτώσεις επιδιώκεται να είναι η αναβάθμιση της καθημερινότητας και της ποιότητας ζωής σε ένα πιο λειτουργικό αστικό και αγροτικό περιβάλλον, όπως και σε ένα προστατευμένο φυσικό τοπίο με μέριμνα για την αειφόρο διατήρησή τους. Η ενίσχυση και διασφάλιση των βασικών υποδομών και η προώθηση της πράσινης ανάπτυξης, σε μια περιοχή συνδέεται οριζόντια με τη βελτίωση της κοινωνικής ζωής, της οικονομικής δραστηριότητας, της απασχόλησης και της δυνατότητας αποδοτικότερης αξιοποίησης των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων, που είναι και το ζητούμενο για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη κάθε χωρικής ενότητας στην Πελοπόννησο.

6 ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ ΑΡΧΕΣ

6.1 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η Ελλάδα, σταθερά προσηλωμένη στην επιτυχή εφαρμογή των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), έχει ήδη ξεκινήσει, κατά το 2019, τη διαδικασία εκπόνησης ενός Εθνικού Σχεδίου Εφαρμογής για τους ΣΒΑ, το οποίο θα αποτυπώνει, μεταξύ άλλων, το σύνολο των κεντρικών και μακροπρόθεσμων μέτρων πολιτικής που έχουν ή πρόκειται να υιοθετηθούν από τη χώρα μας, προκειμένου να εφαρμοστεί, με ισόρροπο και ολοκληρωμένο τρόπο, το σύνολο των ΣΒΑ.

Στο πλαίσιο αυτό, ιδιαίτερη σημασία αποκτά για τη χώρα μας, η αξιόπιστη ποσοτική παρακολούθηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων που επιφέρουν οι πολιτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη στο σύνολο της κοινωνίας. Προς την κατεύθυνση αυτή, το Γραφείο Συντονισμού, Θεσμικών, Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεμάτων της Γενικής Γραμματείας της Κυβέρνησης έχει προχωρήσει, κατόπιν εκτεταμένης διαβούλευσης με τα αρμόδια Υπουργεία και την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) [συμπεριλαμβανομένης της 4^{ης} συνάντησης του διυπουργικού συντονιστικού δικτύου που διεξήχθη στις 13/3/2019], στην υιοθέτηση μιας δέσμης εθνικών δεικτών, με τους οποίους θα παρακολουθείται η πρόοδος εφαρμογής των ΣΒΑ κατά τα επόμενα έτη. Οι εν λόγω δείκτες, οι οποίοι θα επικαιροποιούνται και θα προσαρμόζονται, κάθε φορά, ανάλογα με τις εξελίξεις σε επιμέρους πολιτικές προτεραιότητες και τα διαθέσιμα στατιστικά δεδομένα, έχουν επιλεγεί τόσο από το σύνολο των 232 υιοθετηθέντων από τον ΟΗΕ σχετικών δεικτών, όσο και από το αντίστοιχο πλαίσιο των 100 δεικτών της Eurostat.

Η επιλογή των δεικτών έγινε με βάση τα ακόλουθα κριτήρια:

Συμβατότητα με την ελληνική πραγματικότητα, υφιστάμενες συνθήκες και ανάγκες.

Συνάφεια με τις 8 Εθνικές Προτεραιότητες για τους ΣΒΑ, τις οποίες υιοθέτησε η χώρα μας, σε υψηλό πολιτικό επίπεδο, το 2017, λαμβάνοντας υπόψη τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών και των λοιπών ενδιαφερόμενων μερών, και οι οποίες καλύπτουν το σύνολο των 17 ΣΒΑ, και απηχούν, με ολοκληρωμένο τρόπο, και τις τρεις διαστάσεις της βιώσιμης ανάπτυξης (οικονομική, κοινωνική, περιβαλλοντική), και

Διαθεσιμότητα στατιστικών δεδομένων από την ΕΛΣΤΑΤ, τα Υπουργεία και το σύνολο των Φορέων του Ελληνικού Στατιστικού Συστήματος.

Οι εθνικές προτεραιότητες για τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης

Μετά την ολοκλήρωση της χαρτογράφησης και προτεραιοποίησης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) από τα υπουργεία, και με τη συνεισφορά προτάσεων από τους κοινωνικούς εταίρους και ενδιαφερόμενους φορείς, η κυβέρνηση κατέληξε στο παρακάτω πλαίσιο εθνικών προτεραιοτήτων, οι οποίες συνδέονται με αντίστοιχους ΣΒΑ, και για τις οποίες έχουν αναπτυχθεί ή πρόκειται να αναπτυχθούν οι κατάλληλες δράσεις, πολιτικές και νομοθετικές ρυθμίσεις.

A. Εθνικές Προτεραιότητες προσανατολισμένες στα αποτελέσματα (outcome oriented)

Πρώθηση μιας ανταγωνιστικής, καινοτόμου και βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης (ΣΒΑ 8, 9).

Προαγωγή της πλήρους απασχόλησης και της αξιοπρεπούς εργασίας για όλους (ΣΒΑ 8).

Αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας (ΣΒΑ 1, 2, 3).

Μείωση των κοινωνικών και περιφερειακών ανισοτήτων και εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους (ΣΒΑ 10, 5).

Πρώθηση μιας υψηλής ποιότητας και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης (ΣΒΑ 4).

Ενίσχυση της προστασίας και ορθολογικής διαχείρισης του φυσικού κεφαλαίου ως βάση για κοινωνική ευημερία και μετάβαση σε μία οικονομία χαμηλού άνθρακα (ΣΒΑ 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15).

Β. Εθνικές Προτεραιότητες προσανατολισμένες στις διαδικασίες (process oriented)

Οικοδόμηση αποδοτικών, αξιόπιστων και διάφανων θεσμών (ΣΒΑ 16,17).

Ενίσχυση και πρώθηση ανοιχτών, συμμετοχικών και δημοκρατικών διαδικασιών (ΣΒΑ 16,17).

Συμπερασματικά, σε σχέση και με τους στόχους που εξυπηρετούν οι Άξονες Προτεραιότητας του ΠΠΑ Πελοποννήσου, ιδιαίτερα στον 1^ο και 2^ο Αναπτυξιακό στόχο, προκύπτει με σαφήνεια ο υψηλός βαθμός της συμβολής του Προγράμματος στους στόχους για την Βιώσιμη Ανάπτυξη.

6.2 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ

Η ισότητα των ευκαιριών αποτελεί γενική αρχή, οι δύο ουσιαστικές πτυχές της οποίας είναι η απαγόρευση των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας και η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών. Η εν λόγω αρχή εφαρμόζεται σε όλους τους τομείς, ιδίως, στον οικονομικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και οικογενειακό βίο.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ εισήγαγε μια νέα διάταξη προκειμένου να ενισχύσει την αρχή της απαγόρευσης των διακρίσεων που συνδέεται άμεσα με την ισότητα των ευκαιριών. Το άρθρο αυτό προβλέπει τη δυνατότητα λήψης από το Συμβούλιο των αναγκαίων μέτρων για την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων λόγω φύλου, φυλής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Εξάλλου, χάρη στο πρόγραμμα δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων (2001-2006), η Ευρωπαϊκή Ένωση ενθαρρύνει και συμπληρώνει τις ενέργειες των κρατών μελών για την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων.

Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εγκρίθηκε το Δεκέμβριο του 2000, περιλαμβάνει κεφάλαιο με τίτλο «Ισότητα», το οποίο προβλέπει τις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων, της ισότητας ανδρών και γυναικών και της πολιτιστικής, θρησκευτικής και γλωσσικής πολυμορφίας. Το κεφάλαιο αυτό αναφέρεται επίσης στα δικαιώματα του παιδιού, των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρία.

► Η Αρχή της ίσης μεταχείρισης

Η αρχή της ίσης μεταχείρισης έχει ως στόχο τη διασφάλιση ισότητας στη μεταχείριση των ατόμων ανεξαρτήτως εθνικότητας, φύλου, φυλής, ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεπαιθώσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.

Η απαγόρευση κάθε διακριτικής μεταχείρισης λόγω ιθαγένειας προβλέπεται στο άρθρο 12 (πρώην άρθρο 6) της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. η συνθήκη του Άμστερνταμ περιέλαβε στη συνθήκη ΕΚ ένα νέο άρθρο 13, για να συμπληρώσει την εγγύηση της απαγόρευσης των διακρίσεων που προβλέπεται στις συνθήκες και να την επεκτείνει στις άλλες περιπτώσεις που προαναφέρονται.

Με τον ν.4443/2016 ενσωματώθηκαν εκ νέου στο εθνικό δίκαιο οι Οδηγίες 2000/43/ΕΚ περί εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης προσώπων ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής τους καταγωγής και 2000/78/ΕΚ για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση.

► Η ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών

Η αρχή της ισότητας ανδρών και γυναικών καθιερώθηκε από το 1957 με τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας. Στο άρθρο 141 ορίζεται ότι παρέχεται ίση αμοιβή στους άνδρες και στις γυναίκες για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία. Από το 1975, έχει εκδοθεί σειρά οδηγιών που επεκτείνουν την αρχή της ίσης μεταχείρισης στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική κατάρτιση, στην επαγγελματική προώθηση με στόχο την εξάλειψη κάθε μορφής διάκρισης στον χώρο εργασίας και, εν συνεχεία, στους τομείς της κοινωνικής ασφάλισης, των νομικών καθώς και των επαγγελματικών καθεστώτων.

Η Επιτροπή προσέθεσε στα πολυετή προγράμματα προώθησης της ίσης μεταχείρισης, τα οποία εισήχθησαν τη δεκαετία του 1980, μια κοινοτική στρατηγική (2001-2005), με στόχο τη θέσπιση πλαισίου δράσης, στο οποίο όλες οι κοινοτικές δράσεις να μπορούν να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της εξάλειψης των ανισοτήτων και της προώθησης της ισότητας ανδρών και γυναικών.

Η συνθήκη του Άμστερνταμ έχει ως στόχο τη συμπλήρωση του περιορισμένου πεδίου εφαρμογής του άρθρου 141 (που αφορά μόνο την ισότητα της αμοιβής), ενσωματώνοντας την προώθηση της ισότητας ανδρών και γυναικών στο άρθρο 2 της συνθήκης ΕΚ, στο οποίο απαριθμούνται τα καθήκοντα της Κοινότητας. Ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που εγκρίθηκε τον Δεκέμβριο του 2000, ορίζει ότι: «Η ισότητα ανδρών και γυναικών πρέπει να εξασφαλίζεται σε όλους τους τομείς, περιλαμβανομένων της απασχόλησης, της εργασίας και των αποδοχών».

► Ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Με την ευκαιρία της 50ής επετείου της οικουμενικής διακήρυξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τον Δεκέμβριο 1998, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κολωνίας (3-4 Ιουνίου 1999) αποφάσισε να αναλάβει εργασίες με σκοπό την εκπόνηση ενός Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ως στόχος τέθηκε η συγκέντρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που ισχύουν σε επίπεδο Ένωσης σε ένα μόνο κείμενο ώστε να καταστούν αυτά περισσότερο σαφή.

Ο Χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ προκηρύχθηκε επίσημα κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Νίκαιας, στις 7 Δεκεμβρίου 2000. Βασίζεται στις κοινοτικές Συνθήκες, στις διεθνείς συμβάσεις, μεταξύ των οποίων η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1950 και ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης του 1989, στις κοινές

συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών καθώς και στις διάφορες δηλώσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Η εκπόνηση του σχεδίου του Χάρτη ανατέθηκε σε ειδικό όργανο -μια Συνέλευση- που απαρτίζεται από 62 μέλη, ιδίως αντιπροσώπους των ευρωπαϊκών οργάνων και των κυβερνήσεων των κρατών μελών.

Τα θεμελιώδη δικαιώματα όσον αφορά την αξιοπρέπεια, την ελευθερία, την ισότητα, την αλληλεγγύη, την ιδιότητα του πολίτη και τη δικαιοσύνη καθορίζονται από τον Χάρτη, μέσω των 54 άρθρων του που συγκεντρώνονται σε επτά κεφάλαια.

Εμπεριέχει δικαιώματα που δεν διασφαλίζονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) που περιορίζεται στην προστασία των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων. Αφορά κυρίως στα κοινωνικά δικαιώματα των εργαζομένων, την προστασία των δεδομένων, τη βιοηθική ή το δικαίωμα ορθής διαχείρισης.

Οι Άξονες Προτεραιότητας και οι δράσεις που επιλέγονται στο πλαίσιο του ΠΠΑ Πελοποννήσου έχουν υψηλή συμβολή και δεσμεύονται για την τήρηση της αρχής της ισότητας των ευκαιριών και της αρχής για ίση μεταχείριση.

6.3 ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Με την κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες από την Ελληνική Βουλή με τον ν.4074/2012 και τη θέσπιση με τον ν.4488/2017 (Μέρος Δ') των κατευθυντήριων Οργανωτικών Διατάξεων υλοποίησης της Σύμβασης, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας οφείλει:

α) να διασφαλίζει την ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στο πεδίο των αρμοδιοτήτων ή δραστηριοτήτων της, λαμβάνοντας κάθε πρόσφορο μέτρο και απέχοντας από οποιαδήποτε ενέργεια ή πρακτική που ενδέχεται να θίγει την άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Ιδίως υποχρεούται: i) να αφαιρεί υφιστάμενα εμπόδια κάθε είδους, ii) να τηρεί τις αρχές καθολικού σχεδιασμού σε κάθε τομέα της αρμοδιότητάς του ή της δραστηριοποίησής του, προκειμένου να διασφαλίζει για τα άτομα με αναπηρία την προσβασιμότητα των υποδομών, των υπηρεσιών ή των αγαθών που προσφέρει, iii) να παρέχει, όπου απαιτείται σε συγκεκριμένη περίπτωση, εύλογες προσαρμογές υπό τη μορφή εξατομικευμένων και κατάλληλων τροποποιήσεων, ρυθμίσεων και ενδεδειγμένων μέτρων, χωρίς την επιβολή δυσανάλογου ή αδικαιολόγητου βάρους, iv) να απέχει από πρακτικές, κριτήρια, συνήθειες και συμπεριφορές που συνεπάγονται διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία, v) να προάγει με θετικά μέτρα την ισότιμη συμμετοχή και άσκηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία στον τομέα της αρμοδιότητάς ή δραστηριότητάς του» (παρ. 1, άρθρο 61 του ν.4488/2017)

β) ως Επιμέρους Σημείο Αναφοράς, να παρακολουθεί την εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία σε περιφερειακό επίπεδο (παρ. 3, άρθρου 71 του ν.4488/2017)

γ) να εντάσσει τη διάσταση της αναπηρίας σε κάθε δημόσια πολιτική, διοικητική διαδικασία, δράση, μέτρο και πρόγραμμα της αρμοδιότητάς της με στόχο την εξάλειψη, αποκατάσταση και αποτροπή ανισοτήτων μεταξύ ατόμων με και χωρίς αναπηρίες. Για το σκοπό αυτόν: i) υποβάλλει εκθέσεις στα οικεία Επιμέρους Σημεία Αναφοράς του άρθρου 71 σχετικά με τις δράσεις, τα μέτρα και τα προγράμματα που υιοθετούν για την επίτευξη της ισότητας των

ατόμων με αναπηρία, ii) υιοθετεί ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες για τα θέματα αναπηρίας, όπως αυτοί καθορίζονται από αρμόδια διεθνή και ευρωπαϊκά όργανα, ώστε να καθίσταται δυνατή η μέτρηση και η αξιολόγηση της ένταξης της διάστασης της αναπηρίας, ii) συλλέγει και τηρεί επιμέρους στατιστικά στοιχεία για την αναπηρία ως προς τους τομείς ευθύνης τους» (παρ. 1, άρθρο 62 του ν.4488/2017).

Οι Άξονες Προτεραιότητας και οι δράσεις που επιλέγονται στο πλαίσιο του ΠΠΑ Δυτικής Ελλάδας έχουν υψηλή συμβολή και δεσμεύονται για την άρση της διάκρισης και την προώθηση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία».

7 ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

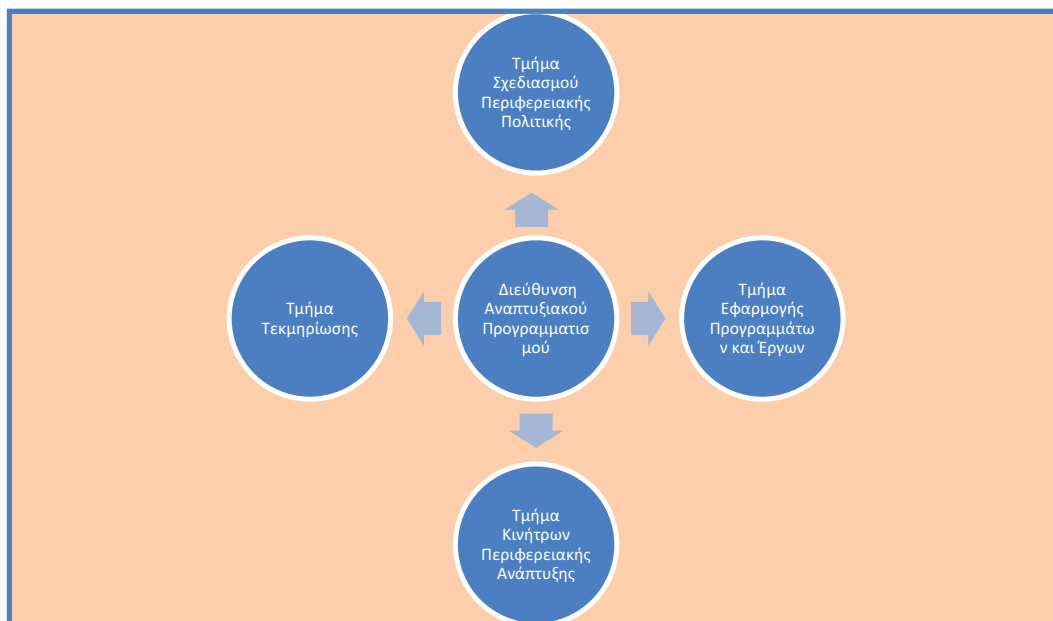
7.1 ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

Η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού προτείνεται να αναλάβει το ρόλο της Υπηρεσίας Διαχείρισης του ΠΠΑ, η οποία θα αναλάβει τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στην παρ. 3 του άρθρου 132 του ν. 4635/2019, με την ανάλογη/κατάλληλη τροποποίηση του θεσμικού πλαισίου που τη διέπει.

Οι αρμοδιότητες της, ανάγονται ιδίως στον περιφερειακό αναπτυξιακό σχεδιασμό, την προώθηση των εθνικών στρατηγικών στόχων, τον επιχειρησιακό προγραμματισμό, την παρακολούθηση και αξιολόγηση των δράσεων και την παρακολούθηση της αναπτυξιακής πορείας της Περιφέρειας. Η Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού απαρτίζεται από τα εξής Τμήματα :

- α. Τμήμα Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής, το οποίο θα αναλάβει καθήκοντα προγραμματισμού και αξιολόγησης προτάσεων προς ένταξη στο ΠΠΑ.
- β. Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων και Έργων το οποίο θα αναλάβει καθήκοντα διαχείρισης ενταγμένων πράξεων του ΠΠΑ.
- γ. Τμήμα Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης.
- δ. Τμήμα Τεκμηρίωσης που θα αναλάβει καθήκοντα οργάνωσης και υποστήριξης του ΠΠΑ.

Διάθρωση Τμημάτων Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού

Λαμβάνοντας υπόψη τις απαραίτητες επιμέρους κατηγορίες αρμοδιοτήτων που προβλέπονται στον ν. 4635/2019 για την υλοποίηση των ΠΠΑ, όπως παρουσιάστηκαν στην προηγούμενη ενότητα, από τις ισχύουσες αρμοδιότητες της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού της Περιφέρειας Πελοποννήσου, προκύπτει ότι καλύπτονται επαρκώς οι απαιτούμενες αρμοδιότητες που σχετίζονται με την ενεργοποίηση και υλοποίηση του ΠΠΑ. Για ενέργειες που απαιτείται η συνέργεια περισσότερων από ενός Τμημάτων της Δι.Α.Π. θα συνίστανται εξειδικευμένες διατμηματικές ομάδες εργασίας.

Ειδικότερα, παρακάτω παρουσιάζεται πρόταση αντιστοίχισης των απαραίτητων αρμοδιοτήτων και ενεργειών με τα Τμήματα και Γραφεία της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, βάσει της κωδικοποίησης της προηγούμενης ενότητας:

Πίνακας 29: Αντιστοίχιση Αρμοδιοτήτων υλοποίησης ΠΠΑ με τη δομή της Δι.Α.Π

Αντιστοίχιση Αρμοδιοτήτων υλοποίησης ΠΠΑ με τη δομή της Δι.Α.Π	
Αρμοδιότητες	Τμήμα ή Γραφείο Δι.Α.Π.
α	Τμήμα Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής - Τμήμα Κινήτρων Περιφερειακής Ανάπτυξης
β	Τμήμα Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής
γ	Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων και Έργων
δ	Τμήμα Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής
ε	Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων και Έργων
στ	Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων και Έργων
ζ	Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων και Έργων
η	Τμήμα Τεκμηρίωσης - Τμήμα Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής
θ	Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων και Έργων
ι	Τμήμα Εφαρμογής Προγραμμάτων και Έργων
ια	Τμήμα Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής
ιβ	Τμήμα Σχεδιασμού Περιφερειακής Πολιτικής

7.2 ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Για την προετοιμασία αλλά κυρίως για την υλοποίηση και εξέλιξη του Περιφερειακού Προγράμματος Ανάπτυξης της Περιφέρειας Πελοποννήσου για την περίοδο 2021-2025, είναι απαραίτητο ένα σύνολο κανονισμών και οδηγιών.

Οι κανονισμοί και οι οδηγίες αυτές έχουν σκοπό την ορθολογική, χρηστή και σωστή υλοποίηση του ΠΠΑ, με κανόνες, για την μεγιστοποίηση των ωφελειών της Περιφέρειας.

Οι κανονισμοί, πολιτικές και οδηγίες καθώς και κάθε τι που αποτελεί κανονιστικό έγγραφο αποτελούν το Κανονιστικό Πλαίσιο που πρέπει να ακολουθηθεί.

Στη συνέχεια αναφέρονται οι κανονισμοί, οι οδηγίες, η νομοθεσία καθώς και ότι άλλο αποτελεί το θεσμικό πλαίσιο για το ΠΠΑ 2014-2020.

Το άρθρο 90 του Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα (π.δ. 63/2005, Α' 98), το οποίο διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 22 του άρθρου 119 του ν. 4622/2019 (Α' 133).

Ο ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης» (Α' 87).

Ο ν. 4555/2018 «Μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Εμβάθυνση της Δημοκρατίας Ενίσχυση της Συμμετοχής Βελτίωση της οικονομικής και αναπτυξιακής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. [Πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ Ι» (Α' 133)].

Ο ν. 4635/2019 «Επενδύω στην Ελλάδα και άλλες διατάξεις» (Α' 167).

Η υπ' αρ. 95189/14-9-2020 απόφαση Υφυπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων «Κατάρτιση και Υποβολή Τομεακών και Περιφερειακών Προγραμμάτων (ΤΠΑ/ΠΠΑ) του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης προγραμματικής περιόδου 2021 – 2025» (Β' 3961).

8 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΈΡΓΩΝ

Τα κριτήρια για την επιλογή των έργων που θα ενταχθούν ορίζονται στο άρθρο 129 του ν.4635/2019 (Α' 167) και στην υπ' αρ. 62564/04.06.2021 ΥΑ του ΣΔΕ του ΕΠΑ (Β' 2442).

1. Για την ένταξη έργων προς χρηματοδότηση από το ΠΠΑ εκδίδεται πρόσκληση από τον αρμόδιο Περιφερειάρχη, η οποία περιλαμβάνει όλα τα απαραίτητα στοιχεία ενημέρωσης των δυνητικών δικαιούχων σχετικά με τις δυνατότητες και τους όρους χρηματοδότησης των έργων. Για την ένταξη συγκεκριμένων έργων ή έργων στρατηγικής σημασίας δεν απαιτείται πρόσκληση και αρκεί η ανακοίνωση της πρόθεσης χρηματοδότησης προς τον φορέα υλοποίησης του συγκεκριμένου έργου.

Οι προτάσεις αξιολογούνται από την Υπηρεσία Διαχείρισης, σύμφωνα με τα κριτήρια επιλογής που ορίζονται στην πρόσκληση ή στην ανακοίνωση της πρόθεσης χρηματοδότησης και κατηγοριοποιούνται, κατ' ελάχιστον, στις ακόλουθες «ομάδες κριτηρίων», οι οποίες εξειδικεύονται στο ΣΔΕ:

- α) πληρότητα και σαφήνεια του περιεχομένου της πρότασης και τήρηση του θεσμικού πλαισίου,
- β) σκοπιμότητα του έργου,
- γ) ωριμότητα του έργου και
- δ) επιχειρησιακή ικανότητα του δικαιούχου.

Σε ειδικές περιπτώσεις και για λόγους που τεκμηριώνονται στην πρόσκληση, μπορεί σε αυτή να προβλέπεται η αξιολόγηση των υποβαλλόμενων προτάσεων από την Υπηρεσία Διαχείρισης με τη συνδρομή αξιολογητών εγγεγραμμένων είτε σε Μητρώο Αξιολογητών που συστήνεται, για τον σκοπό αυτόν, με απόφαση του αρμόδιου Υπουργού ή Περιφερειάρχη, είτε στο Μητρώο Αξιολογητών του Ενδιάμεσου Φορέα Επιχειρησιακών Προγραμμάτων Ανταγωνιστικότητας και Επιχειρηματικότητας (ΕΦΕΠΑΕ) ή σε άλλο υφιστάμενο Μητρώο.

Η απόφαση ένταξης των έργων στο ΠΠΑ εκδίδεται από τον Περιφερειάρχη και περιλαμβάνει κατ' ελάχιστο τον τίτλο, τον προϋπολογισμό και το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης του έργου, συνοπτική περιγραφή του φυσικού αντικείμενου του, τις υποχρεώσεις του δικαιούχου και άλλους ειδικούς όρους, όταν απαιτείται.

3. Η απόφαση ένταξης έργου σε ΠΠΑ αποτελεί αυτοδίκαια πρόταση εγγραφής στο ΠΔΕ. Η εγγραφή πραγματοποιείται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο κανονιστικό πλαίσιο του ΠΔΕ.

4. Σε κάθε ΠΠΑ μπορεί να εντάσσονται έργα συνολικού προϋπολογισμού δημόσιας δαπάνης, ο οποίος δεν μπορεί να υπερβεί το 130% της συνολικής δημόσιας δαπάνης του οικείου ΠΠΑ, εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στην απόφαση της παραγράφου 5 του άρθρου 123 του παρόντος. Μετά την έγκριση του ΕΠΑ, το παραπάνω ποσοστό μπορεί να τροποποιείται ανά ΠΠΑ με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και Επενδύσεων, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Επενδύσεων και ΕΣΠΑ.

5. Για τα έργα τα οποία εντάσσονται στο ΠΠΑ οι νομικές δεσμεύσεις αναλαμβάνονται το αργότερο μέσα σε δεκαοκτώ (18) μήνες από την έναρξή τους. Σε αντίθετη περίπτωση, προκειμένου να μην απενταχθούν, απαιτείται αιτιολογημένη έκθεση της Υπηρεσίας Διαχείρισης και έγκριση της Δι.Δι.Ε.Π. με την οποία παρέχεται εύλογη παράταση.

Κριτήρια για την αξιολόγηση - επιλογή έργων

9 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

9.1 ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Η Περιφέρεια Πελοποννήσου, κατόπιν της υπ' αριθ. 95189/14.09.2020 ΥΑ (Α' 3961) και της σχετικής απόφασης για κατάρτιση ΠΠΑ, ακολούθησε τα παρακάτω βασικά στάδια σχεδιασμού:

- Προχώρησε στην εξέταση και διερεύνηση των αναπτυξιακών και θεσμικών πλαισίων που επηρεάζουν τις σχεδιαζόμενες πολιτικές της Περιφέρειας με γνώμονα την μεγαλύτερη δυνατή συμβολή στους Αναπτυξιακούς Στόχους της χώρας.
- Ολοκλήρωσε μια εκτενή και λεπτομερή διάγνωση των αναγκών και των προκλήσεων, όπως και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής, ώστε να καταλήξει σε μια συνεκτική επικαιροποιημένη ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης, λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη της οικονομικές, κοινωνικές και χωρικές ανισότητες, όπως και την κατάσταση που έχει διαμορφωθεί από τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας COVID-19.
- Προσδιόρισε τις αναπτυξιακές δυνατότητες της Περιφέρειας για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, για την αντιμετώπιση των αναγκών, εξάγοντας τις βασικές Προτεραιότητες, βάσει και των αναπτυξιακών στόχων του ΕΠΑ 2021-2025.
- Σε συνέχεια προσδιορισμού των Προτεραιοτήτων, ακολούθησε η εξειδίκευση της Στρατηγικής σε Ειδικούς Στόχους και στους επιμέρους Άξονες Προτεραιότητας.
- Καταρτίστηκε ρεαλιστικό και βάσει των αναγκών σχέδιο Χρηματοδοτικού Πίνακα για τους επιμέρους Άξονες και Ειδικούς Στόχους.
- Έγινε σταχυολόγηση και επιλογή των κατάλληλων δεικτών παρακολούθησης των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων, για τη βέλτιστη παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης του ΠΠΑ.
- Κατέληξε στο κατάλληλο και βέλτιστο σύστημα διαχείρισης και προώθησης του προγράμματος επιλέγοντας τις υπηρεσίες της Περιφέρειας με την τεχνογνωσία και εξειδίκευση, που θα φέρουν το πιο αποδοτικό αποτέλεσμα.
- Κατά τη φάση του σχεδιασμού προχώρησε αρχικά σε διαδικασίες εσωτερικής διαβούλευσης στην Περιφέρεια και έπειτα σε ενέργειες ενημέρωσης και συνεργασίας με αρμόδια Υπουργεία και εντός της Περιφέρειας με επαγγελματικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς φορείς κτλ, για την πρόταση διαμόρφωσης των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων.
- Το σχέδιο του ΠΠΑ αναρτήθηκε προς διαβούλευση στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας Πελοποννήσου (www.ppel.gov.gr) στις 24 Ιουνίου 2021 και παρέμεινε για προτάσεις – παρατηρήσεις μέχρι τις 16 Ιουλίου 2021.
- Το σχέδιο της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) του προγράμματος στάλθηκε στο Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας με το υπ' αρ. 358794/02.11.2021 έγγραφο της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού. Με το

υπ' αριθ. 394522/29.11.2021 έγγραφο της Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού ενημερώθηκε το Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας ότι την ίδια ημέρα αναρτήθηκε και στην ιστοσελίδα της Περιφέρειας Πελοποννήσου (www.ppel.gov.gr) η ΣΜΠΕ για δημόσια διαβούλευση, με καταληκτική ημερομηνία την 13 Ιανουαρίου 2022.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 24 Δεκεμβρίου 2021

Ο Υφυπουργός

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ